T.C.

ATILIM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR İLE BUNA BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR

Yüksek Lisans Tezi

Nazlı Can Varış

Ankara-2020

GCPS

T.C.

ATILIM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR İLE BUNA BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Nazlı Can Varış

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Aynur Yongalık

Ankara-2020

KABUL VE ONAY

Nazlı Can VARIŞ tarafından hazırlanan "Ticaret Yapmaktan Yasaklananlar ile Buna Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar" başlıklı bu çalışma, 05/08/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Celal GÖLE (Başkan)

Prof. Dr. Aynur YONGALIK (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Elif Cemre HAZIROĞLU (Üye)

Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

05.08.2020

Nazlı Can VARIŞ

GCPS

ÖZ

VARIŞ, Nazlı Can. Ticaret Yapmaktan Yasaklananlar ile Buna Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.

Türk hukukunda ticaret, üretim, tüketim ve bu faaliyet arasında gelişen her türlü değişimi ifade eder. Ticaret yapmak ise bu süreçte rol almaktır. Bazı kişilerin Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan durumlardan biri nedeniyle; kişisel durumları, yaptıkları işin niteliği veya görev ve meslekleri dolayısıyla ya da haklarında çıkan bir yargı kararı neticesinde; ticaret yapmaları yasaklanmıştır. Bunun dışında bazı kişi veya işletmelerin bir ticari faaliyete girişebilmeleri için, resmi bir makamın ya da bir kişinin izninin gerektiği haller de mevcuttur. Bu izin veya onay alınmadan bu tür faaliyetlerle uğraşılması da yasaktır.

Ticaret yapma yasakları Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde genel olarak belirtilmiştir. Maddenin, kanun sistematiğine bakıldığında, yalnız gerçek kişi tacirleri kapsadığı görülmektedir. Bu nedenle, 14. maddede yer alan ticaret yapma yasakları ve yasağa aykırı davranışların sonuçları hakkında tüzel kişiler dışarıda kalmaktadır. Gerçek kişi tacir ise bir ticari işletmeyi, kısmen bile olsa kendi adına işleten kişidir. Türk Ticaret Kanunu'nun büyük kısmına temel teşkil eden ticari işletme kavramı, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin de temelini oluşturmuştur. Bu madde, hakkındaki yasağa rağmen ticari işletme işleten kişiyi tacir saymış; ceza ve disiplin sorumluluklarını ise saklı tutmuştur. O hâlde hakkındaki yasağa rağmen ticari işletme işleten bir gerçek kişi tacir sayılarak, tacir olmanın tüm olumlu sonuçlarından faydalanabilecek ve olumsuz sonuçlarına katlanacaktır. Fakat yasağa aykırı davranış, koruduğu menfaate veya yöneldiği hakka göre, ilgili düzenlemelerde yer alan cezai ve idari sorumlulukları doğuracaktır. Bunun yanında ticari faaliyetler sonucu, vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi ile vergi sorumluluğu da meydana gelecektir. Gerçek kişinin tacir sayılması için ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmesi gerekli değildir. Ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işletmesi, tacir sıfatının

kazanılması için yeterlidir. Fakat ticaret yapması yasak kişi, ticari işletmesini ticaret siciline tescil ettirmiş ise bunun sonuçları da somut olaya göre farklılık gösterecektir.

Anahtar Sözcükler

Ticaret, Ticaret Yapmak, Ticaret Yapmaktan Yasaklanmak, Tacir Sayılmak

ABSTRACT

Varış, Nazlı Can. Prohibition from Trade with the Decisions and Consequences, Master's Thesis, Ankara 2020.

In Turkish law, trade refers to production, consumption and all the developmental changes in between production and consumption. To trade, plays a role in this process. As per Article 14 of the Turkish Commercial Code, some persons are prohibited from trading due to their personal situation, the nature of their work or their duties and/or as a result of a judicial decision on their rights. In addition, there are cases where the permission of an official authority or a person is required in order to engage in commercial activity. It is prohibited to engage in such activities without obtaining this permission or approval.

Bans on trading and the reasons thereof are stated in general under the Article 14 of the Turkish Commercial Code. As per Article 14 of the Turkish Commercial Code, the systematics of the law states that only natural persons can be classified as traders. Therefore, the scope of this research does not extend to the issues that would result in the prohibition of trading of legal persons or of the behaviour of the prohibited trade practices of the legal persons. A trader as a real person is the person who runs a business partly on his/her behalf. The notion of the commercial enterprise forms the basis for the majority of this legislation also forms the basis of the Article 14 of the Turkish Commercial Code. This article considers the person who runs a commercial enterprise to be a merchant, despite the prohibition against it, and reserves criminal and disciplinary responsibilities of such a behaviour. Therefore, a real person who runs a commercial enterprise in spite of the prohibition against it will be considered a merchant and will be able to benefit and endure all the legal consequences of being so. However, the criminal and administrative responsibilities arising from the violation of this prohibition were also reserved. In addition, as a result of commercial activities, tax liability will arise with the realization of the event that gives rise to tax. It is not necessary for the real person to register his or her business in the commercial register

to be considered a merchant; it is sufficient for him or her to operate the business partly on his or her behalf. However, if the person who is forbidden to trade has registered his business in the Trade Registry, the results of this will differ according to the concrete event.

Keywords

Commerce, To Trade, Being Banned from Trading, Being Considered as a Merchant

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **v**
KISALTMALAR ..... **ix**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMA VE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. TİCARET KAVRAMI **5**
A- Ekonomi Biliminde 5
B- Hukuk Biliminde 5
1. Roma Hukukunda 5
2. Ticaret Hukukunda 5
II. TİCARET YAPMAK KAVRAMI **7**
A- Genel Olarak 7
B- Türk Ticaret Kanunu'nun 14. Maddesi Bağlamında 7
C- Ticari Kazanç Bağlamında 8
1. Gelir Vergisi Kanunu'ndan Hareketle 9
2. Türk Ticaret Kanunu'ndan Hareketle 12
III. TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMA KAVRAMI VE TÜRK TİCARET KANUNU MADDE 14 İLE BAĞLANTILI OLARAK KAPSAMI **13**
A- Bir Gerçek Kişi Hakkında Ticaret Yapma Yasağı Bulunmalı 15
1. Gerçek Kişi Olmalı 15
2. Gerçek Kişi Hakkında Türk Ticaret Kanunu'nun 14. Maddesinde Belirtilen Yasaklardan Biri Bulunmalı 16
B- Hakkında Ticaret Yapma Yasağı Bulunan Gerçek Kişi Ticari İşletme İşletiyor Olmalı 16

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR

I- MEVZUATTAN DOĞAN YASAKLAR **19**
A- Kişisel Durumları Nedeniyle 21
1. Uyrukluk 21
a) Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilmiş Olan Sanat ve Hizmetler 23
b) Tababet Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da Yer Alan Meslekler 25

c) Eczacılık Mesleği 25
ç) Kabotaj Kanunu Hükümlerinde Yer Alan Yasaklar 27
2. Ehliyet 29
B- Yaptıkları İşin Niteliği Gereği 33
1. Bir Makam, Kurum veya Devlet Tekeline Bırakılmış İşler 34
a) Posta Hizmetleri 34
b) Spor Müsabakalarında Müşterek Bahisler ve Şans Oyunları, At Yarışları ve Diğer Şans Oyunları 36
c) Ereğli Şirketinden Alınan Liman, Demiryolu ve Madenlerle Kozlu ve Kilimli Demiryollarının İşletilmesi ve Havzadaki Deniz İşleri 38
ç) Bor Tuzları, Uranyum ve Toryum Madenlerinin Aranması ve İşletilmesi 39
2. Görev ve Meslekleri Dolayısıyla Yasağa Tâbi Olanlar 39
a) Görevleri Dolayısıyla 40
aa) Yaptıkları Görevin Kamu Hizmeti Olması Dolayısıyla 40
bb) Bağlı Oldukları Kurumun veya Görevlerinin Niteliği Dolayısıyla 44
aaa) Kurum Başkan ve Üyelerinin Ticaret Yapma Yasakları 44
aaaa) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Kurul Başkan ve Üyeleri 44
bbbb) Rekabet Kurumu Kurul Başkan ve Üyeleri 46
cccc) Menkul Kıymetler Borsa Başkanları 48
çççç) Sermaye Piyasası Kurulu Başkan ve Üyeleri 48
dddd) Radyo ve TV Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanuna Göre Üst Kurul Üyeleri 48
eeee) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Kurul Üyeleri 49
bbb) Bağlı Oldukları Kurumun Niteliği ve Önemi Gereği Burada Görev Alan Personel Hakkında Mevzuatta Düzenlenen Yasaklar 49
b) Meslekleri Dolayısıyla 53
aa) Yaptıkları Mesleğin Kamu Hizmeti Olması Dolayısıyla 53
aaa) Hâkim ve Savcılar 53
bbb) Avukatlar 54
ccc) Noterler 57
bb) Yaptıkları Mesleğin Piyasalar Üzerindeki Etkinliği Dolayısıyla 58
aaa) Yeminli Mali Müşavirler ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler 58
bbb) Sermaye Piyasasında Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler 59
cc) Yaptıkları Mesleğin Sağlık Hizmeti Olması Dolayısıyla 59

aaa) Eczacılar 59
bbb) Tabipler 63
dd) Sigortacılık Sektörünün Güvenilirliğini Sağlamak Amacıyla 65
aaa) Sigorta Eksperleri 66
bbb) Sigorta Acenteleri 67
ccc) Brokerler 67
II. YARGI KARARLARINDAN DOĞAN YASAKLAR 67
A- Türk Ceza Kanunu 53. Maddenin Sonucu Olarak Ticaret Yapmaktan Yasaklananlar. 68
1. Türk Ceza Kanunu 53. Madde 1. Fıkra (e) Bendi Uyarınca Yasaklananlar 68
2. Türk Ceza Kanunu 53. Maddesinin 6. Fıkrası Uyarınca Yasaklananlar 70
B- Milli Korunma Kanunu'nun 57. Madde Çerçevesinde Bir Yargı Kararı Sonucu Yasaklananlar 71
III. İDARİ YAPTIRIMLARDAN DOĞAN YASAKLAR 73
IV. BAŞKA KİŞİ YA DA RESMİ BİR MAKAMIN İZNİ VEYA ONAYINI GEREKTİREN DURUMLAR 74
A- Kişi İznini Gerektiren Durumlar 74
B- Resmi Bir Makamın İznini, Onayını Gerektiren İş, İşletme veya Durumlar 75
1. Eczaneler 76
2. Optisyenlik Müesseseleri 77
3. Maden İşletmeleri 78
4. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem 80
a) Veteriner Hizmetleri 80
b) Zirai Mücadele Alet ve Makine İmalatı ile Bitki Koruma Ürünleri ve Diğer Ürünlerin Satışını Yapan İşletmeler 81
5. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçkiler 82
6. Şans Oyunları 83
C- TİCARETİ YASAK OLAN VEYA UYGUN OLMAYAN ÜRÜNLER DOLAYISIYLA TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR 84
1. Kısmen Yasak Olanlar 84
a) Belli Yerlerde Ticaretin Yasaklanması 84
aa) Fuhuş yerleri 84
bb) Tütün Ürünleri 85
b) Satışı ve Dolayısıyla Ticareti Bir Belgeye, İzne, Şarta Bağlanmış Olanlar 86
2. Satışı ve Dolayısıyla Ticareti Tamamen Yasak Olanlar 90

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMANIN İHLALİNE BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR

I. HUKUKİ SORUMLULUK VE SONUÇLARI 93
A- TACİR SAYILMA 93
1. Türk Ticaret Kanunu'nda Tacir Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar 97
2. Diğer Kanunlarda Yer Alan Tacir Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar 102
3. Diğer Özel Sonuçlar 103
B- DİĞER SONUÇLAR 104
1. Vergi Sorumluluğu Bakımından Sonuçları 104
2. Hukuk Muhakemeleri Kanunu 17. Maddesi Uyarınca Yetki Sözleşmesinin Geçerliliği Bakımından Sonuçları 106
3. Yapılan Diğer Sözleşmelerin Geçerliliği Bakımından Sonuçları 108
4. Tacir Çekleri ve Bu Çeklerin Geçerlilikleri ile Bunlardan Doğan Sorumlulukları Bakımından Sonuçları 113
II. İDARİ VE CEZAİ SORUMLULUK İLE SONUÇLARI 114
IV. TİCARET SİCİLİ İLE İLGİLİ ÖZEL SONUÇLARI 118
A- SİCİLDE DEĞİŞİKLİĞİN YERİNE GETİRİLMESİNİN NİTELİĞİ 118
B- SİCİLDE DEĞİŞİKLİĞİN YERİNE GETİRİLMESİ 119
1. Yasağın Süresiz Olması Halinde 120
2. Yasağın Süreli Olması Halinde 120
SONUÇ 121
KAYNAKÇA 125
BENZERLİK ORANI RAPORU 135
ÖZGEÇMİŞ 163

KISALTMALAR

ABD : Ankara Barosu Dergisi

aşa. : Aşağıda

Av. K. : Avukatlık Kanunu

AYM : Anayasa Mahkemesi

AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

BATİDER : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi

BAM : Bölge Adliye Mahkemesi

BİM : Bölge İdare Mahkemesi

bk. : Bakınız

C. : Cilt

CD : Yargıtay Ceza Dairesi

CGK : Yargıtay Ceza Genel Kurulu

D : Dairesi

Dan. : Danıştay

DEÜHFD : Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

DMK : Devlet Memurları Kanunu

dn. : Dipnotu

DPB : Devlet Personel Başkanlığı

E. : Esas

EEHK : Eczaneler ve Eczacılar Hakkında Kanun

EİTİAD : **Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi**

eTTK : **Türk Ticaret Kanunu (6762 Sayılı)**

GVK : **Gelir Vergisi Kanunu**

HD : **Yargıtay Hukuk Dairesi**

HGK : **Yargıtay Hukuk Genel Kurulu**

HMK : **Hukuk Muhakemeleri Kanunu**

İBK : **İçtihadı Birleştirme Kararı**

İİD : **Yargıtay İcra İflas Dairesi**

İİK : **İcra ve İflas Kanunu**

K. : **Karar**

KHK : **Kanun Hükmünde Kararname**

LHD : **Legal Hukuk Dergisi**

m. : **Madde**

RG : **T.C. Resmi Gazetesi**

S. : **Sayı**

s. : **Sayfa**

Sig. K. : **Sigortacılık Kanunu**

TAAD : **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**

TBB : **Türkiye Barolar Birliği**

TBBD : **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**

TD : **Yargıtay Ticaret Dairesi**

TDİT : **Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ**

TMK : Türk Medeni Kanunu

TOBBK : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu

TSY : Ticaret Sicili Yönetmeliği

TST : Ticaret Sicili Tüzüğü

TTK : Türk Ticaret Kanunu (6102 Sayılı)

vd. : ve devamı

Y. : Yıl

Yarg. : Yargıtay

YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

YKD : Yargıtay Kararları Dergisi

yuk. : Yukarıda

GCPS

GİRİŞ

Anayasamıza göre, çalışmak herkesin hak ve ödevidir. Dolayısıyla herkes istediği alanda serbestçe çalışabilir, sözleşme yapabilir, ticaretle uğraşabilir ve bu kapsamda özel teşebbüsler kurabilir. Ayrıca bir kimse esasen aynı anda birden fazla iş ile de meşgul olabilir. Ancak kanun koyucu, kamu düzeni ve kamu yararının gerekli kıldığı hâllerde, bu bakış açısının getirdiği anlayış ile özellikle bazı mesleklerin ticaret yapmak ile bağdaşmayacağı düşüncesiyle kısıtlamalar öngörmüştür. Bu kısıtlamalar istisnai niteliktedir. Bu tür mesleklerden yalnız birini seçmek konusunda ise kişinin özgür iradesi elbette mevcuttur. Ayrıca aynı anda icra edilebilecek olan ve fakat belirli surette işlemesi gereken meslek ve görevlere ilişkin düzenlemeler yanında, bazı teşebbüslerin kuruluş aşamaları da, bu teşebbüslerin yerine getireceği işin niteliği veya yerine getirecekleri işin etki edeceği durumlar dolayısıyla belli süreçlere tâbi tutulmuştur. Bunlara uyulmadan faaliyete geçilmesi mümkün olmayacaktır.

Ticaret yapmaktan yasaklı olmanın, ticaret yapmanın bir kişi ya da makamın iznine bağlanmasının ya da bir kurumun tekeline bırakılmasının Anayasadaki çalışma hak ve ödevi kapsamında Anayasaya aykırı olacağı bir an için düşünülebilir olsa da, meslek seçimindeki belirleyici hususların üçüncü kişilerin haklarını ve dolayısıyla toplumsal menfaati yükseltmeye yönelik olduğu ve kamu düzenini sağladığı göz önünde bulundurulduğunda, bu düzenlemelerin Anayasaya aykırılık oluşturduğu düşüncesi, yalnız bu bakış açısıyla, reddedilmektedir.

Ticaret yapmaktan yasaklananların kimler olduklarının çerçevesi 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde belirlenmiştir. Bunun dışında ticaret yapma yasakları, bazen kişilerin yaptıkları meslek ve görevler dolayısıyla özel kanunlarından da çıkarılmaktadır. Bazen de kanunlarda, bu kimselerin ticaret yapmaktan yasaklı oldukları ilgili hükümlerinde açıkça belirtilmemesine rağmen, hükmün diğer kimselere olan etkisi itibari ile ticaret yapma yasağını doğurduğu söylenebilmektedir. Anılan nedenlerle ticaret yapmaktan yasaklı kişilerin kimler olduğu saptanırken Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin, diğer özel kanunlarla birlikte değerlendirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi gerçek kişi tacirlere ilişkin düzenleme olduğundan çalışmada tüzel kişi tacirler kapsam dışı bırakılmıştır.

Kanun koyucunun konuyu, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde genel hatlarıyla düzenlemesi ve yasakların kapsamının özel kanunlarda belirtilmiş olması nedeniyle konuya ilişkin bilgiler dağınıktır ve bugüne kadar da geniş olarak ayrı, sistemli ve bütüncül bir araştırma konusu yapılmamıştır. Ayrıca ilgili içtihatların da az olması beraberinde bu konuyu zaman zaman hukuki açıdan sorunlu hale getirebilmektedir. Çalışmamızın amacı, bu anlamda ilgili bazı özel hükümlere de yakından bakmak ve Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesindeki hükmün uygulanma kapsamını açıklığa kavuşturmaktır. Bu alandaki yargı kararlarını da değerlendirerek, uygulamadaki sorunları tartışmak ve bu sorunlara çözüm bulmaya çalışmaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin kenar başlığından hareketle 'ticaret', 'ticaret yapmak' ve 'ticaret yapmaktan yasaklanmak' kavramları üzerinde durulacaktır. Ticaret yapmaktan yasaklı olanların yasaklarının kapsamının tam ve doğru belirlenebilmesi için öncelikle 'ticaret' kavramının, gerek ekonomik gerek hukuki açıdan tanımlanması faydalı ve gerekli olacaktır. Ardından Türk Ticaret Kanunu'nun yukarıda belirtilen ilgili maddesinin kenar başlığından hareketle, 'ticaret yapmak' kavramının tanımı üzerinde durulacaktır. Bu noktada hangi işlerin ticari faaliyetten sayıldığı, dolayısıyla ticaret yapmaktan yasaklanmış kişilerin gerçekleştirdikleri faaliyetin ticari bir faaliyet olup olmadığının tespitinde ölçütü ortaya koymak ve bunların çerçevesini çizmek gerekecektir. Bunu belirlemek, ticaret yapmaktan yasaklı kişilerin, yasağa rağmen ticaret yapmaları sonucunda, haklarında, Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinde yer alan hukuki sonuçların ve ilgili özel kanunlarda yer alan idari ve cezai yaptırımların uygulanması bakımından son derece önem arz etmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ve tespitler doğrultusunda artık 'ticaret yapmaktan yasaklanmak' kavramının tanımlanması ve kapsamının ortaya konulması kolaylaşacaktır. Bu kavramlar incelenirken bunların birbirleri ile ilişkileri de incelenecektir.

'Ticaret', 'ticaret yapmak' ve 'ticaret yapmaktan yasaklanmak' nedir sorularına yanıt bulunduktan sonra, İkinci Bölümde, ticaret yapmaktan yasaklananların kimler olduğu ve yasakların kapsamı ele alınacaktır. Her bir mesleğe ve göreve ve ayrıca iş veya işletmenin niteliğine ilişkin yasak ve süreçler kendi özel kanunlarında belirlenmiş olmakla, bu özel kanunların kimi zaman Türk Ticaret

Kanunu'nun 14. maddesinden ayrıldığı haller de mevcuttur. Bu nedenle çalışmamızda, ticaretten yasaklı bazı kişiler hakkında, tâbi oldukları özel kanunlar da ele alınarak inceleme yapılacak ve özellikle Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinden ayrıldığı hallere de değinilecektir. Kimlerin, ticaret yapmaktan ne ölçüde yasaklı olduğu ve söz konusu yasağın istisnaları belirlenecektir. Kimi durumda ilgili yasakların, bu kimselerin ailelerine sirayet ettiği dahi görülmektedir. Dolayısıyla bazı kişilerin ticaret yapma yasakları ile bu yasakların kapsamı, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi ve tâbi oldukları diğer özel kanunları çerçevesindeki incelemelerimiz doğrultusunda açıklanacaktır.

Çalışmanın son bölümünde ise ticaret yapmaktan yasaklı kişilerin bu yasağa rağmen ticaret yapmalarının hukuken hangi hüküm ve sonuçları doğuracağı ile bu kişilerin karşılaşacağı yaptırım konuları incelenecektir. Bu kapsamda; Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin 2. fıkrası gereği, yasağa rağmen ticari işletme işletenler tacir sayılacaklarından, tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlar çerçevesinde hukuki sorumlulukları ele alınacaktır. Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde saklı tutulan, özel kanunlarında belirtilen bazı idari ve cezai hükümlere de değinilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMA VE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

I. TİCARET KAVRAMI

A- Ekonomi Biliminde

Ekonomi biliminde ticaret, malların üretimi ile tüketimi arasındaki süreç içerisindeki aracılık faaliyetlerini ifade eder[1]. Bu açıdan ticaret, sadece üretilen malın tüketicinin alanına aktarılmasına, kazanç elde etmek amacıyla, yapılan aracılıktır. Dolayısıyla bu anlamda ticaret, üretimi kapsamaz, yalnızca malın para veya başka bir mal ile değişimini ifade eder[2].

B- Hukuk Biliminde

1. Roma Hukukunda

Günümüzdeki 'ticaret' teriminin Roma hukukundaki karşılığını "Commersium" "ius commerci" terimi oluşturmaktadır. 'Commersium (ius commerci)', iki kişi arasında, 'ius civile' kurallarına; o dönemde geçerli olan yurttaşlar hukuku kurallarına; uygun biçimde, daha çok 'mancipatio'[3] faaliyetleri ile bir malı alıp satabilme ehliyeti anlamına gelmekteydi. O hâlde Roma hukukunda ticaret, bir malı başkasına geçirebilme (temlik) ve başkasından kazanabilme (iktisap) ehliyetini ifade ediyordu[4].

2. Ticaret Hukukunda

Ticaret hukuku açısından 'ticaret' kavramı ekonomideki anlamından, kapsamından daha geniş anlaşılmaktadır. Buna göre ticaret, yalnız aracılık faaliyetlerini değil; malların üretimi ile tüketimi aşamaları arasındaki hizmet ve

---

[1] Bk. **Arkan,** Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 25. Bası, Ankara 2019, s. 1.
[2] **Baştuğ,** İrfan/**Erdem**, Halil Ercüment: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1993, s. 1.
[3] *Mancipatio*, beş Roma vatandaşı tanığın hazır bulunmasıyla yapılan ve ayrıca biri terazi tutan diğerleri ise malı devreden ve malı devralan olmak üzere toplam sekiz kişinin hazır bulunması ile yapılan şekle bağlı fakat sebebe bağlı olmayan, diğer deyişle devir işlemine temel oluşturan hukuki işlemin geçerli olup olmadığına bakılmayan bir mülkiyeti devir işlemidir Bk. **Umur**, Ziya: Roma Hukuku Lügatı, İstanbul 1984, s. 131.
[4] Bk. **Umur,** s. 41.

iletişim alanındaki faaliyetleri de içine alır[5]. Başka deyişle, mal değişimine aracılık etmenin yanı sıra, bu malların üretilmesi, işlenmesi ve değerlendirilmesi, sunumu, alımı, satımı ile değişimi ve malların tüketimi dâhil her türlü faaliyettir.

Hirş'e göre, 'ticaret', faaliyet alanı olarak mal değişimi; bir organizasyon ve yöntem ile zihinsel açıdan piyasa ekonomisi anlamı taşır. Bu bağlamda, organizasyonun şekli ve malın ticaretinin yöntemi ile zihinsel faaliyet, ekonomik anlamda olmasa da hukuki boyutta ticari sayılır[6]. Örneğin bir basımevi yalnız kitap basmakla kalmayıp aynı zamanda kitap alım, satımı da yapıyorsa, burada asıl ticari faaliyete eklenen bu mal değişimi faaliyeti, zorunlu olmayan bir ticari faaliyettir. Bunun gibi mal değişiminin gerektirdiği ticari yöntem, zihni faaliyet ve organizasyon şekli, asıl faaliyete etki ederek aslında ticari olmayan bir faaliyeti ticari kılabilir. Bu nedenle hukuki açıdan, ticarete eklenen bu kısım; yalnız malın üretim ve tüketimi arasındaki süreç değil; asıl ticari faaliyeti ilgilendiren tüm işler de o şeyin ticaretinden sayılır[7].

Ticarette asıl konu olan bu üretim ve tüketim faaliyeti arasında geçen süreçte, malın üretim yerinden tüketim yerine getirilmesi, tacir tarafından bizzat yapılıyor olmalıdır; aksi hâlde bu ticari faaliyet, tacir tarafından yerine getirilmiş olmayacaktır. Dolayısıyla bu aşamada mal değişimini gerçekleştirebilmek için de birçok faaliyete gerek vardır. Bu faaliyetler de ticari yöntem ve organizasyon ile zihinsel faaliyetler çerçevesinde yapıldıkları için, esasen ticareti kolaylaştıran faaliyetlerdendir ve bu nedenle de bunlar da ticari faaliyetlerden sayılırlar[8].

Hukuki açıdan ticaret teriminin, Roma hukukundan bu yana ve ekonomi biliminden de farklı olmak üzere, kapsam ve dolayısıyla kavram olarak yukarıda açıklanan şekilde genişlemesinde birçok etken söz konusudur. Ticaretin, yalnız mal değişiminden ibaret olmaması uzun yıllardır süregelen bir olgudur: Malın piyasada dolaşım şekli genişlemiş ve halka arz biçimi talebi artırmak amacıyla değişiklik

---

[5] **Arkan**, s. 1; **Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2019, s. 5; **HOUIN**, Roger/**PEDAMON**, Micheal: Droit Commercial, Actes de commerce et commercants – Activié commerciale et concurrence, 7. Bası, Paris 1980, s. 2 (naklen bk. **Baştuğ/Erdem**, s. 2, dn. 2).
[6] Bk. **Hirş,** Ernst: Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul 1948, s. 3-4.
[7] Bk. **Hirş**, s. 3-4.
[8] Bk. **Hirş,** s. 6.

göstermiş, ayrıca teknolojik gelişmeler de, çok eski zamanlardan bu yana, malın üretimi ve tüketimi arasındaki süreçte rol almıştır[9]. Üretim ve tüketim arasındaki faaliyet sürecinin ticari bir nitelik kazanmasında ayrıca küreselleşmenin de etkisi büyüktür. Hatta bugün ticari yaşamın sınırları öyle genişlemiştir ki, küreselleşmenin beraberinde, yeni teknolojik gelişmelerle artık elektronik ortam, mal ve hizmetlerin üretimi, tanıtımı, satışı gibi ticarete dâhil faaliyetlerin bir kısmının veya tamamının gerçekleştirilebilmesinin yanında, ulusal ve uluslararası ticari faaliyetlerde en güçlü rekabet ortamı haline gelmiştir.

II. TİCARET YAPMAK KAVRAMI

A- Genel Olarak

'Ticaret', belirttiğimiz üzere, hukuki boyutta, üretim ile tüketimi ve bu iki faaliyet arasında meydana gelen her türlü değişimi ifade etmektedir. 'Yapmak' sözcüğü ise kelime anlamı itibari ile bir şeyi yerine getirmek, uygulamak, ortaya koymak, oluşturmak, meydana getirmek ve bir hareket veya işle uğraşmak gibi anlamlara gelmektedir[10]. Öyleyse 'ticaret yapmak' en geniş ve genel olarak: Malların üretimi ile tüketimi esnasındaki faaliyetler ile bu süreçte meydana gelen her türlü değişimin uygulanması, ortaya konulması, meydana getirilmesi veya bu tür bir işle uğraşılması olarak tanımlanabilir.

B- Türk Ticaret Kanunu'nun 14. Maddesi Bağlamında

Türk ticaret hukuku gerek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (eTTK) gerekse 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) ticari işletme esasına dayalı bir sistem kabul etmiştir[11]. Dolayısıyla Kanun'un hazırlanmasında temel alınan, ticari

---

[9] Bk. **Hirş**, s. 2.

[10] Bk. www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi: 06.05.2019.

[11] Bk. **Arkan**, s. 5; **Göle**, Celal/**Bozer**, Ali: Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, Ankara 2018, s. 3; **Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı,** Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, N. Füsun: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019, s. 41 ve s. 154; **Karahan**, Sami: "Ticari İşletme ve Tacir Kavramları ile İlgili 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi", 6102 Sayılı Ticaret Kanunu'nu Beklerken, 10-11-12 Mayıs 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı), İstanbul 2012, C. 18, S. 2, s. 4.
Tekinalp, ticari işletme TTK açısından yalnız bir merkez kavram değil; arıca Türk hukukçusu, ticaret hukukuna bakış açısında ve ticaret hukukunu algılayışında, yorumlayışında bir anlayışa yol açtığı düşüncesindedir. Bk. **Tekinalp,** Ünal: "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", BATİDER 2008, C. 24, S. 3, s. 7.

işletme olmuştur ve bu husus Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir[12]. Tüm bunlar dolayısıyla Kanunda ticari iş, ticari dava, tacir gibi temel ve önemli kavramlar da ticari işletme kavramı üzerinden tanımlanmıştır[13]. Ticaret yapmaktan yasaklananların düzenlendiği Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi de bu Kanunun düzenlenmesinin büyük kısmında etkin olan modern sisteme uygun olarak, 'yasağa rağmen ticari işletme işletenler' diyerek, ticari işletme temelini esas almıştır. Bu açıdan Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi anlamında 'ticaret yapmak' kavramının, ticari işletme işletmekten ibaret olduğu anlaşılmaktadır. O hâlde, gerçek kişi tacirin tanımını yapan Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesinin 1. fıkrasından hareketle, 14. madde çerçevesinde 'ticaret yapmak' tacir sıfatını gerektirecek bir iş yapmak olarak da tanımlanabilir.

C- Ticari Kazanç Bağlamında

Ticaret yapmak denilince öncelikle akla, girişilen faaliyetin amacının kazanç elde etmek olup olmadığı ve faaliyet sonucunda bir kazanç elde edilip edilmediği gelmektedir. Bir kişinin ticaret yaptığını saptayabilmek adına da o kişinin faaliyeti sonucunda elde ettiği kazancın 'ticari' bir kazanç olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. O hâlde 'ticaret yapmak' kavramı açıklanırken, 'ticari kazanç' açısından da bir değerlendirmede bulunmak gerekmektedir.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu (GVK) 37. maddesi ile her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu öngörülmüştür. Bu hüküm ile ticari kazanç soyut ve genel biçimde ifade edilmiştir[14]. Ancak Gelir Vergisi Kanunu'nda ticari ve sınai faaliyetlerin kapsamının ne olduğu hakkında açık bir hüküm yer almamakla birlikte, başka bir kanuna atıfta da bulunulmamıştır, dolayısıyla ilgili maddede sayılmış olan 'ticari kazanç' halleri dışında kalan faaliyetlerin, ticari ve sınai faaliyet olup olmadığı hususunda genel esaslar çerçevesinde değerlendirme yapılmalı, her ne kadar doğrudan bir atıf bulunmasa da Türk Ticaret Kanunu'nda yer

[12] TTK m. 11 gerekçesinde konu şu şekilde ifade edilmiştir: "*... ticari işletme kanunun temelidir; yani merkez kavramıdır; bu niteliğiyle, belirleyici, hatta tanımlayıcıdır, ticaret hukuku aradan geçen zaman içinde ticari işletmenin dış hukuku anlamına gelmiş ve bir kavramdan kurama dönüşmüştür.*" (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 06.05.2020.)

[13] Bk. TTK m. 3; m. 12/1; m. 4.

[14] Bu yönde açıklamalar için bk. **Öncel,** Mualla/**Kumrulu**, Ahmet/**Çağan**, Nami: Vergi Hukuku, Ankara 2018, s. 260.

alan hükümlerden de yararlanılması gerekmektedir[15]. Bu anlamda 'ticari kazanç'ın ne ifade ettiği Gelir Vergisi Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'ndan hareketle belirlenecektir.

1. Gelir Vergisi Kanunu'ndan Hareketle

Ticari kazanç, üretim sürecinde müteşebbis tarafından elde edilen paydır[16]. Ticari kazancı doğuran faaliyetler ise Gelir Vergisi Kanunu'nda belirtildiği üzere sınai ve ticari faaliyetlerdir[17]. O hâlde ticari kazancı meydana getiren ticari ve sınai faaliyetlerin gelir elde etme amacı ile yapıldığını söyleyebiliriz.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde, bu Kanun'un uygulanmasına açıklık getirmek için bazı ticari kazanç halleri sayılmıştır. Bunlar, maden ocakları, taş ve kireç ocakları, kum veya çakıl çıkarılan yerler ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesinden; borsaya kayıtlı şekilde kendi ad ve hesabına hisse senedi ve tahvil alım satımı yapılmasından (coberlik); özel okul, hastane ve benzer yerlerin işletilmesinden; gayrimenkullerin alımı, satımı ve inşası ile devamlı uğraşanların bu işlerinden; kendi ad ve hesaplarına menkul kıymet alım ve satımı ile devamlı olarak uğraşanların işlerinden; satın alınan ya da trampa yolu ile elde edilen arazinin elde edilme tarihinden itibaren beş yıl içinde parsellenerek, bu süre içinde ya da daha sonraki yıllarda kısmen veya tamamen satılarak elde edilen kazançlar ile diş protezciliğinden elde edilen kazançlardır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesi 1. fıkrasında ticari kazancın genel tanımı yapıldıktan sonra 2. fıkrada ticari kazanç türlerinin sayılması, öğretide ancak ticari kazanç kapsamına giren hallerin örneklendirildiği şeklinde anlaşılabilmektedir[18].

---

[15] Bu yönde açıklamalar için bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 260.

[16] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 260.
Müteşebbis ise üretim sırasında üretim unsurlarını bir plan çerçevesinde bir araya getirip, ürettiği ürünleri piyasaya sunan ve bu aşamada zarar etme rizikosuna katlanan kişi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama için ayrıca bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 260.

[17] Sınai faaliyet maddelerin üretim süreçlerinde işlenip, taşınıp, saklanarak kişilerin ihtiyaçlarını karşılayacak niteliğe getirilmesidir. Diğer deyişle, hammaddelerin farklı, yeni ve daha değerli hale getirilmesi faaliyetleridir. Ticari faaliyetler ise sınai faaliyetlerle bir forma ulaşmış malların dağıtılması, pazarlanmasıdır. Daha ayrıntılı bilgi için bk. **Bulutoğlu,** Kenan: Türk Vergi Sistemi, C. I, 6. Bası, İstanbul 1978, s. 83-89.

[18] Bu yöndeki tespit için bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261.

O hâlde ticari kazancın kapsamı belirlenirken de öncelikle dikkat edilmesi gereken husus ticari ya da sınai bir faaliyetin, bir işletme çerçevesinde ve bir girişimci tarafından 'bağımsız' olarak yürütülmesi gerektiğidir[19]. Faaliyetin temel amacı ise gelir elde etmek olmalıdır; ancak bu ticari ya da sınai faaliyetin kârının nereye yöneltildiği ya da söz konusu ticari ya da sınai faaliyetin kanunlarda yasaklanıp yasaklanmadığı ticari kazanca ilişkin hükümlerin uygulanmasını engellemez[20]. Başka deyişle, bir ticari ve sınai faaliyet, kanunlarda yasaklanmış bir şeyin ticaretine yönelik dahi olsa ticari kazanç sağladığı sürece, faaliyeti yürüten kimse ticaret yapıyor sayılacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'ndaki ticari kazanca ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için faaliyetin bağımsız olmasının yanında diğer önemli nokta ise faaliyetin sürekli olmasıdır[21]. Süreklilikten kasıt, kâr amacı ile yapılan işlerin zaman içerisinde devamlı şekilde yenilenmesidir. Çünkü bir iş ticari nitelik taşısa dahi süreklilik göstermiyor olabilir: Örneğin bir kimsenin otomobilini satması ve kazanç elde etmesi halinde ticaret yaptığı söylenemez[22]. Sürekliliğin sübjektif ölçüsü ise bu anlamda faaliyetin sürdürülme iradesidir. Bir kimsenin tek bir otomobil alıp satması ticari bir faaliyettir; ancak süreklilik göstermediğinden bu tek bir alım satımdan elde edilen kazanç ticari kazanç olarak değerlendirilemez[23]. Dolayısıyla tek sefere mahsus, süreklilik

---

[19] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261.
Faaliyetin bağımsız yapılması gerektiği hususu ise faaliyette bulunan kişinin kendi ad ve hesabına hareket etmesi ve yaptığı işin sonuçlarına, kâr ya da zararına katlanmasıdır. Bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261.

[20] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261; **Şenyüz**, Doğan/**Yüce**, Mehmet/**Gerçek**, Adnan: Türk Vergi Sistemi, Bursa 2018, s. 13.
Kâr ile kazanç farklı kavramlardır. GVK'deki ticari, zirai ve serbest meslek kazançları düzenleyen maddeler incelendiğinde anlaşılmaktadır ki "faaliyetten doğan gelir" kazançtır. Yine bu Kanunda hasılat, gelirin konusunu oluşturan unsurlardan elde edilen pozitif değer, yarardır. Gider, bu hasılatın elde edilmesi için yapılan harcamalar ve nihayet kâr ise hasılatın; elde edilen yararın; bu yararın elde edilebilmesi için yapılan harcamalardan fazla olduğu ve dolayısıyla artı değere ulaşıldığı anda meydana çıkan menfaattir. Bu yönde açıklamalar için bk. **Akın**, Emre: Vergi Tekniği ve Mütalaât (193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu), 2016, s. 84-85.

[21] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261.
Sürekli olmayan, geçici nitelik taşıyanlar hakkında GVK'nın 80. maddesi uygulanır.

[22] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 261.
Faaliyetin sürekli olup olmadığı konusunda bazı durumların varlığı değerlendirilmelidir. Örneğin bir tacirin otomobilini satması, ticari işletmesinin faaliyet alanı dışında kalıyorsa, otomobil satışından elde ettiği kazanç ticari kazanç olarak değerlendirilmemelidir. Bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 262.

[23] **Şenyüz/Yüce/Gerçek,** s. 14.
Nitekim Dan. 13. D, 23.03.1981, E. 2491 ve K. 535 sayılı Kararında, bir memurun iki yıl içerisinde üç defa otomobil alıp satması sonucunda elde etmiş olduğu kazancın ticari kazanç olduğunu kabul

göstermeyecek şekilde bir malın alım satımını yapan bir kimse ticari bir faaliyette bulunduğu hâlde ticaret yapıyor sayılmayacaktır. Yine Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddenin 2. fıkrasının 5. bendinde kişinin kendi nam ve hesabına menkul kıymetlerini 'sürekli' olarak alım satımı sonucu elde edilen kârın ticari kazanç sayılacağı belirtilmiştir. O hâlde sürekli şekilde menkul kıymet alım ve satımı ile uğraşanların da ticaret yapıyor sayılacağı sonucuna varabiliriz.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinin 3. fıkrasında ise kollektif şirketlerde ortakların, adi ya da sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortakların ortaklık kârından aldıkları payların 'şahsi ticari kazanç' olduğu öngörülmüştür. Nitekim daha sonra değineceğimiz üzere, örneğin Avukatlık Kanunu'nun (Av.K.) 12. maddesinde avukatlık mesleği ile birleşebilen işler sayılırken kollektif şirketlerde ortak olmak ve komandite şirketlerde komandite ortak olmak dışarıda bırakılmıştır. Yine örneğin Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) 28. maddesinde açıkça devlet memurlarının kollektif şirketlerde ortak ve komandit şirketlerde komandite ortak olamayacakları belirtilmiştir. Bu gibi örnekleri artırılabilecek hükümlerle belli meslek gruplarının; aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği üzere; ticaret yapmaları yasaklanırken, özellikle Gelir Vergisi Kanunu 37. maddesi 3. fıkrası anlamında şahsi ticari kazanç sağlayacakları ortaklık türlerinin açıkça özel kanunlarında meslek yasakları kapsamına alındığı görülmektedir. Bu bağlamda Gelir Vergisi Kanunu'na göre şahsi kazanç sağlayan bu tür şirketlere ortak olmanın 'ticaret yapmak' tan sayıldığını da söyleyebiliriz[24].

Bunlar dışında eğer bir serbest meslek faaliyeti, bir ticari bir örgütlenme ile sürekli şekilde devam ettiriliyorsa, birden fazla serbest meslek erbabı bir araya gelip bir ticari işletme işletiyorlarsa, bu da ticari faaliyetten sayılır[25]. Örneğin birden fazla

---

etmemiştir. Bk. **Kızılot,** Şükrü: Vergi Uygulamasıyla İlgili Muktezalar ve Danıştay Kararları, Ankara 1987, s. 77.

[24] Özel kanunlarla ticaret yapma yasaklarının düzenlendiği hükümlerde zaman zaman kolektif ortaklıklara ortak olmak ve komandit şirketlerde komandite ortak olmanın yasaklandığını görüyoruz. Söz konusu yasaklar, kollektif ortaklıkların şahıs şirketi olması ve ayrıca komandite ortakların sınırsız sorumluluk taşımaları dolayısıyla öngörülmüştür. Dolayısıyla bu hükümler GVK'nın adı geçen hükmü ile uyum sağlamaktadır. Bu yönde düzenlemeler için bk. DMK m. 28; Av. K. m. 12; Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 43.

[25] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 262.

tabip bir araya gelip bir ticari organizasyon şeklinde sürekli şekilde faaliyet gösteriyorlarsa ticaret yapıyorlar demektir.

Gelir Vergisi Kanunu 37. maddesi bu şekilde ticari faaliyetlerle bir malın alım ve satım aşamalarında; sınai faaliyetlerle yapım ve satım aşamalarında; ticari ve sınai faaliyetler dışında kalan iş ve işlemler ile malın hizmeti aşamasında elde edilen kazancı ticari kazanç olarak değerlendirmiştir[26]. Yukarıda belirttiğimiz üzere organizasyon dâhilinde yürütülen bağımsız ve sürekli faaliyet sonucu gelir elde etmek maksadı bulunulan işler ticari kazanç sağlamakta; ticaret yapmak olarak değerlendirilmektedir.

2. Türk Ticaret Kanunu'ndan Hareketle

Türk Ticaret Kanunu'nun ticari iş tanımını yapan 3. maddesi, ticari işletme tanımını yapan 11. maddesi ve tacir tanımını yapan 12. maddesi çerçevesinde de ticari bir organizasyon dâhilinde işletilen bir işletmeye bağlı olarak yürütülen tüm işler ticari faaliyet olarak tanımlanabilir[27]. Türk Ticaret Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ile bir ticari işletmeyi ilgilendiren her türlü işlem ve fiilleri ticari işlerden sayılmıştır. O hâlde Kanunda düzenlenen tüm hususlar, ticari işletmeyi ilgilendirmese de ticari iş sayılır. Yine Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinde ticari işletme; 12. maddesinde ise tacir tanımlanmıştır. O hâlde Türk Ticaret Kanunu'na göre ve bir organizasyon dâhilinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesi anlamında, kısmen de olsa kendi adına ticari işletme işleten kimsenin (tacir) ticari faaliyeti sonucunda sürekli olarak elde ettiği gelir de ticari kazançtır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 3. maddesinde de açıkça belirtildiği üzere, bu kanunda düzenlenmiş olan işler, işi kimin yaptığı ve işin yapanın tacir sıfatını taşıyıp taşımaması önem taşımaksızın, ticari iş sayılır. Örneğin kambiyo senedi düzenlemesinden, ticaret şirketi kurulmasına kadar Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş her türlü hususa ilişkin işler bu madde uyarınca ticari iştir[28]. Yine aynı

[26] **Şenyüz/Yüce/Gerçek**, s.14.
[27] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 260.
[28] Madde uyarınca örneğin TTK m. 54 vd. ile m. 1286 vd. düzenlenen haksız rekabet ve çatma gibi özel haksız fiil türleri, sigorta ve taşıma işleri dahi bu kanunda düzenlenmiş olduğundan ticari iş olarak değerlendirileceklerdir. Bu yöndeki açıklamalar için ayrıca bk. **Göle/Bozer**, s. 36; **Bahtiyar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2018, s. 68.

hüküm uyarınca iş, bu kanunda düzenlenen bir husus olmasa bile bir ticari işletmeyi ilgilendiriyorsa, o iş ticari iş sayılır[29]. Ticari kazanç sağlanmadığı sürece, ticari işe vücut veren işlemler ticaret yapmak olarak değerlendirilmemelidir. İşin ticari kazanca vücut verebilmesi için ise 'bağımsız' bir organizasyon dâhilinde 'sürekli' yapılması gerekmektedir. Bu hususlar aynı zamanda, Türk Ticaret Kanunu açısından, ticari işletmenin de unsurları arasındadır. Ancak bir ticari işin yapılması, gerçek kişiler bakımından, tesadüfen olabilir veya süreklilik arz etmeyecek şekilde yapılıyor olabilir. Örneğin, memurun bir sözleşmenin karşılığı olarak kıymetli evrak düzenlemesi, avukatın bir ticaret şirketine müdür olarak atanması, tek başına ticari bir iştir ve bu ticari iş Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tâbidir[30]. Ancak önemli olan husus burada da bu iş veya işlemlerin sürekli, bağımsız ve belli bir organizasyon çerçevesinde yapılmasıdır. Aksi hâlde 'ticaret yapmak' olarak sayılmayacaklardır.

III. TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMA KAVRAMI VE TÜRK TİCARET KANUNU MADDE 14 İLE BAĞLANTILI OLARAK KAPSAMI

Ticaretten yasaklı olmak, genel olarak Anayasa'nın 48 ve 49. maddelerinde güvence altına alınan çalışma ve sözleşme özgürlükleri ile özel işletmeler kurmaya yönelik tamamen ya da kısmen bir kısıtlamayı ifade etmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi ticaret yapmak konusunda bir sınırlandırma öngörmemiştir. Ancak ticaret yapmak konusunda sınırlandırmaların ne sebeplerle ve ne şekillerde olabileceğini ve ticari işletme işleten kişi bakımından genel sonuçlarının neler olacağını belirlemiştir[31]. Her ne kadar Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde 'ticari işletme işletmek' ten bahsetmiş olsa da bazı özel kanunlarda, "ticaretle uğraşamazlar" gibi genel bir ifade kullanılmıştır. Bunun yanında yine bazı özel kanunlarla, ileride değineceğimiz üzere, örneğin 'tacir veya esnaf sıfatını getirecek' bir iş yapmaları, 'ticari temsilcilik veya ticari vekillik' yapmaları da yasaklanmıştır. İşte bu anlamda Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi geniş düzenleme içeren çerçeve hüküm olması

[29] Burada 'ilgi' dar yorumlanmamalıdır; ticari işletmenin konusuna doğrudan girmeyen, ancak dolaylı yoldan ticari işletmenin ticari işleri ile bağı bulunacak şekilde yapılan işler de ticari iştir. Bk. **Bahtiyar**, s. 69.

[30] **Bilgişin**, Şevket Memedali: Ticaret Hukuku Prensipleri (Ticaret ve Tüccar), İstanbul 1950, s. 110.

[31] Bu yönde bk. **Saka**, Zafer: "Ticaretten Yasaklı Gerçek Kişilerin Tacir Sayılmaları", LHD, Y. 2008, C. 6, S. 63, s. 806.

dolayısıyla, somut bir olayda değerlendirme yapılırken de özel hükümler ile genel hüküm birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır.

Ticaret yapmaktan yasaklananlar, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16. maddesinde "Ticaretten Menedilenler" kenar başlığı altında düzenlemişti. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde ise aynı hüküm içerik ve kapsam olarak korunmuş; ancak kenar başlığı "Ticaret Yapmaktan Menedilenler" olarak değiştirilmiştir[32]. Madde gerekçesinde, değişikliğin, bu ifadenin yerleşiklik kazandığı ve amaca daha uygun olduğu düşüncesi ile yapıldığı belirtilmiştir. Fakat bunun pratikte getirdiği bir değişiklik veya sağladığı bir yenilik olduğu söylenemez. Ticaret yapmak, ticaretten farklı olarak bir kimsenin giriştiği ticari bir faaliyeti, eylemi ifade etmektedir. O hâlde kenar başlığının bu şekilde değiştirilmesi, 'ticaret' başlı başına 'ticaret yapmak'tan daha geniş bir anlam ifade ettiğinden, dil açısından gerekli; ancak çalışmamızın devamında bahsedeceğimiz üzere maddenin içeriği ve uygulaması bakımından geniş ve dolayısıyla yetersiz olmuştur.

Madde kenar başlığının, gerek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki şekli gerekse 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki şekli ile adeta bu madde çerçevesinde yasağa tâbi olan gerçek kişiler, sanki ticari hiçbir faaliyet ve iş yapamayacaklar anlamına gelebilmektedir. Madde kenar başlığında yer alan ve geniş bir ifade bulan 'ticaret yapmak' kavramı, ilgili madde hükmü ile sınırlandırılmış, 'hakkındaki yasağa rağmen ticari işletme işleten kişi' den bahsedilmiştir. 14. madde gerçek kişiler hakkında düzenlenmiş bir hüküm olmakla birlikte, gerçek kişilerin tesadüfen veya süreklilik arz etmeyen işlerinin de bulunabileceği göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla hüküm, gerek 'ticaret yapmak' kavramının içerdiği geniş anlam itibariyle gerekse ticari iş karinesi karşısında, maddede belirtilen kişilerin tüm ticari faaliyet ve işlerden yasaklanması şeklinde yorumlanmamalıdır; Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi istisnaidir, maddenin yukarıda da belirttiğimiz üzere Kanun'da belirtilen her ticari işi kast etmediği açıktır. Aksi hâlde maddenin bu kadar geniş yorumlanarak bu hususların da ticaret yapma yasağı olarak değerlendirmesi açıkça hükmün ruhuna aykırı olacak ve çok geniş hak ve özgürlük kısıtlaması sonucunu doğuracaktır. Kısacası, maddenin

[32] TTK'nın 1534. maddesinin 1. fıkrasında madde kenar başlıklarının metne dâhil olduğu belirtilmiştir. Bk. "*Kenar başlıkları metne dahil olan bu Kanun…*".

kenar başlığı bizi ticaret yapmaktan yasaklanmış kişilerin tümüyle ticari iş ve işlerden, ticari yaşamdan yasaklı kılındıkları sonucuna götürmemelidir.

Kenar başlıkları metne dâhil olan bu kanunda ilgili hükmün kenar başlığının 'ticaret yapmak' gibi geniş bir kavramı içermesi de ticari işletme esasını temel alan hükmü ile uyum sağlamamaktadır. Nitekim buradan Kanun'un, ticaret yapmayı, ticari işletme işletmek ile eşleştirdiği, böylelikle kavramı daralttığı sonucuna varılabilmektedir. Bu anlamda madde kenar başlığının 'ticari işletme işletmekten yasaklanmak ve buna bağlanan sonuçlar' veya Kanun'un sistematiği itibari ile 'tacir sıfatını gerektirecek işlerden yasaklanmak ve buna bağlanan sonuçlar' gibi yasağın çerçevesini ve madde içeriğini daha net ortaya koyacak şekilde belirtilmesi daha yerinde olurdu. Burada kanun koyucunun, Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinin genel hüküm olması dolayısıyla, özel kanunlardaki 'ticari vekil olmak' , 'ticari temsilci olmak'[33] , 'kollektif şirkete ortak olmak' gibi bazı yasakları göz önünde bulundurarak böyle bir başlık seçtiği bir an düşünülebilirse de, bu yasaklar yalnız söz konusu her bir özel kanuna tâbi olanlar bakımından geçerli olmakla, Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinde açıkça ifade edilen 'ticari işletme işletmek' hususunu aşarak da madde kapsam ve içeriğinin dışına çıkmaktadır.

Bu bağlamda Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinin uygulanma koşulları ve bu kapsamda ticaret yapmaktan yasaklanmak kavramı şu şekilde açıklanabilir:

A- Bir Gerçek Kişi Hakkında Ticaret Yapma Yasağı Bulunmalı

1. Gerçek Kişi Olmalı

Türk Ticaret Kanunu'nda 14. maddede düzenlenen hükmün uygulama bulabilmesi için ilk koşul, bu madde çerçevesinde yasaklı sayılacak kişinin öncelikle bir gerçek kişi olmasıdır. Hüküm kanun sistematiğine bakıldığında kanunun Birinci Kitap'ının Birinci Kısmı'nda 'Tacir' başlığı altında ve gerçek kişi tacirlere ilişkin hükümler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla her ne kadar özel kanunlarla tüzel kişiler için de ticaret yapma yasakları düzenlenmiş olsa da, incelememiz Türk Ticaret

[33] 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda, 818 sayılı eski Borçlar Kanunu'nda yer alan 'ticari mümessil' yerine, aynı anlama gelecek şekilde 'ticari temsilci' terimi kullanılmıştır. Bu nedenle çalışmamızın tamamında, sözü geçen mevzuatta, ifade 'ticari mümessil' olarak yer alsa da, 'ticari temsilci' teriminin kullanması tercih edilmiştir.

Kanunu madde 14 kapsamında olduğundan ve hüküm ancak gerçek kişi tacirler hakkında uygulanabileceğinden, açıklamalarımız da bu çerçevede ilerleyecektir. Buradan hareketle eğer bir tüzel kişi hakkında bir ticaret yapma yasağı öngörülmüş ise bu hâlde Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi hükmü ilgili somut olaya uygulanamayacaktır. Sonuçta Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan hüküm ve sonuçlara da tâbi olmayacaktır. Eğer bir tüzel kişi hakkında, ilgili kanunlarında, ticaret yasağı varsa, yalnız yasağın yer aldığı ilgili özel kanununda bir yaptırım öngörülmüş ise bu yaptırımlar uygulanabilecektir.

2. Gerçek Kişi Hakkında Türk Ticaret Kanunu'nun 14. Maddesinde Belirtilen Yasaklardan Biri Bulunmalı

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin uygulama alanı bulabilmesi için, bu maddede belirtilen bir nedenden dolayı kişinin ticaret yapması mümkün olmamalıdır. Maddede açıkça ifade edildiği üzere, bir kimsenin Türk Ticaret Kanunu 14. madde anlamında ticaret yapmaktan yasaklı olması, kişinin kişisel bir durumundan, yaptığı işin niteliğinden, meslek veya görevinden, kanundan ya da bir yargı kararından kaynaklanabilir. Yine bir başka kişinin veya bir resmi makamın iznine gerek olduğu hâlde bu izin veya onay olmaksızın ticaret yapılması da yasaktır. Bu yasaklarına rağmen ticari faaliyetlere girişenler 14. maddede belirtilen hüküm ve sonuçlara tâbi olacaklardır.

B- Hakkında Ticaret Yapma Yasağı Bulunan Gerçek Kişi Ticari İşletme İşletiyor Olmalı

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde bir kişinin ticaret yapmaktan yasaklanması ve kanunda belirtilen hüküm ve sonuçlara tâbi olabilmesi için, açıkça ifade edildiği üzere, bir ticari işletme işletmesi gerekmektedir. Maddede "kısmen işletmek", "kendi adına işletmek" gibi bir ifade bulunmamaktadır. Yalnızca 'ticari işletme işletmek' ten söz edilmiştir. Buradan hareketle, ilgili madde kanun sistematiğine bakıldığında, değindiğimiz üzere, 'gerçek kişi tacir'lere ilişkin hükümler arasında düzenlenmiştir. O hâlde diyebiliriz ki ticari işletmeyi işleten kişi; tacir tanımına uygun olmak üzere; ticari temsilci, ticari vekil gibi ticari işletmeyi başkasına adına değil, ancak kısmen de olsa kendi adına işletmelidir. Her ne kadar bazı özel kanunlarda ticari temsilcilik, ticari vekillik gibi başkası adına işletme

işletmek de yasaklanmış olsa da Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi yalnız tacir sıfatını taşıyacak şekilde ticari işletme işletenler hakkında uygulanabilecektir.

İşletme, müteşebbisin, emek ve sermayesini bir araya getirmesi ve kazanç elde etmek amacıyla belli organizasyon çerçevesinde bağımsız bir faaliyet göstermesidir[34]. Ticaret hukukunda temel alınan 'ticari işletme'nin tanımı ise Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin 1. fıkrasında yapılmıştır[35]. Buna göre ticari işletme, esnaf işletmeleri için belirlenmiş sınırı aşan[36], gelir sağlamayı hedef tutan ve buna ilişkin faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütülmesidir. Dolayısıyla ticaret yapmaktan yasaklı bir kimsenin işlettiği işletme, 11. maddede sayılan bu unsurları taşımadığı ve işlemleri ticari işletmeye ilişkin faaliyetlerin kapsamı dışında kaldığı sürece, 14. madde anlamında ticaret yapma yasağından söz edilemeyecektir. O hâlde burada bir kimsenin, bu hüküm çerçevesinde ticaret yapmaktan yasaklı olup olmadığı belirlenirken, ticari işletmenin unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediği her bir somut olayda ayrı ayrı incelenmelidir.

Ticari işletmenin faaliyetlerinin devamlı olması gerekir. Ancak devamlılıktan kasıt ara vermeksizin faaliyetin gerçekleştirilmesi anlamına gelmez; faaliyetin, dönemleri içerisinde kesintiye uğramamasıdır. Burada önemli olan tesadüfi olarak gerçekleştirilen veya tek seferlik yapılan ticari faaliyetin bir ticari işletmenin var olduğunu göstermediğidir[37]. O hâlde faaliyetin devamlı olup olmadığının tespitinde

---

[34] **Arkan**, s. 26; **Bahtiyar**, s.17.

[35] Bir işletmenin ticari işletme sayılmasına ilişkin hususlar önceden TTK' da belirlenmiş değildi; yalnız ticari işletme türleri sayılmaktaydı. (eTTK m. 11/1: "*Ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer müesseseler, ticari işletme sayılır.*") Buna karşılık, 'ticari işletme', 26.04.2013 tarih ve 28629 sayılı R.G. de yayımlanarak yürürlüğe giren ve artık yürürlükte bulunmayan Ticaret Sicili Tüzüğü (TST) ile tanımlanmıştı. 'Ticari işletme' tanımı artık TTK' da öngörülmüştür. Öncesinde ticari işletmenin bir tanımının olmaması öğretide eleştiriliyordu. Eleştiriler için bk. **Poroy**, Reha/**Yasaman**, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, İstanbul 2004, s. 32; **İmregün**, Oğuz: Ticaret Hukukun Genel Esasları, Bursa 1994, s. 8-9.
TTK'da unsurları sayıldığı için önceki kanunda olduğu gibi türlerinin sayılmasına, eTTK m. 13 ve m. 12'nin yeni kanuna alınmasına gerek kalmamıştır. Bu yönde bk. **Arkan**, s. 26.

[36] TTK 11. maddesinin 1. fıkrası ticari işletmeyi tanımlarken 'esnaf faaliyeti' sınırları aşmak diyerek esnaf faaliyetleri ile arasındaki fakı da ortaya koymaktadır. Bununla beraber Kanunun 15. maddesinde de esnaf şu şekilde tanımlanmıştır: 'Esnaf', gezici olarak, bir dükkânda veya bir sokağın başında sabit bulunup bulunmaması önemli olmaksızın, ekonomik faaliyeti sermayesinden daha çok bedeni çalışmasına dayanan ve geliri TTK m. 11/2 uyarınca çıkarılacak olan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde belirtilen sınırı aşmayan ve sanat veya ticaret ile uğraşan kişi esnaf sayılır.

[37] **Arkan,** s. 31.

göz önünde bulundurulması gereken faaliyetin gerçekleştirilmesindeki amaçtır[38]. Bu unsur bir kimsenin ticaret yapmaktan yasaklanmış olup olmadığının tespiti açısından önemlidir. Nitekim yargı kararları da devamlılık göstermeyen ticari faaliyetlerin, kişinin ticaret yapmaktan yasaklı bir kimse olmasına rağmen, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde açıkça belirtilen 'ticari işletme işletmek' şartını gerçekleştiremeyeceğinden, Türk Ticaret Kanunu 14. madde hükmünün somut olaya uygulanamayacağı yönündedir[39].

Ticari işletmenin bir diğer unsuru olan bağımsızlık unsurunun da Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinin uygulama bulması için gerçekleşmiş olması şarttır.

[38] **Arslanlı,** Halil: Kara Ticareti Hukuku Dersleri, Umumi Hükümler, İstanbul 1960, s. 20.

[39] " *...açıklanan dava konusu olayda, davacının ücretsiz izinli olduğu yaz döneminde bir kır lokantasını işlettiği tartışmasızdır Ancak davacı tarafından yapılan ve süreklilik göstermeyen bu iş, Türk Ticaret Kanununda yer alan tacir ve esnaf takımı kapsamına girmemektedir. ... Açıklanan nedenlerle İdare Mahkemesi Kararının 2577 sayılı yasanın 49. maddesine göre bozulmasına, aynı maddenin 2. fıkrası uyarınca işin esasına inilerek dava konusu işlemin iptaline karar verildi.*" Dan. 10. D, 27.02.1989, E. 1988/2094 ve K. 1989/414. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.05.2020) Aynı yönde: "*... davacının, babasının adına kayıtlı ticari otoyu Nimet isimli bir şoförün çalıştırdığı ve hasılatı davacıya teslim ettiği, davacının ise boş zamanlarında bu otoyu kullandığı anlaşılmakta ise de, bu hallerin, Türk Ticaret Kanununun yukarıda açıklanan 16. ve 17. maddelerinde belirlenen tacir ve esnaf tanımı kapsamnda bulunmadığı açıktır.*" Dan. 10. D, 15.04.1987, E.1987/178 ve K. 1987/792 sayılı Kararı. Karar için bk. **Arslan,** Süleyman/**Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer,** Murat/**Kaya,** Cemil: İdare Hukuk u Mevzuatı, 6. Bası, Ankara 2010, s. 770 vd.

İKİNCİ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde 'Ticaret Yapmaktan Menedilenler' kenar başlığı ile düzenlenen hükümde, ticaret yapmaktan yasaklananların kimler olduğuna tek tek değinilmemiştir; ticaret yapmaktan yasaklananların bu yasaklarının hangi nedenlerle doğabileceği ve Türk Ticaret Kanunu'nun bu yasaklara rağmen ticari işletme işletenler hakkında hangi sonuçları doğuracağı düzenlenmiştir[40]. 14. maddeye baktığımızda ticaret yapma yasağının kanundan veya yargı kararından doğabileceğini görüyoruz. Bununla birlikte ticari faaliyete girişilebilmesi için bir kişiden izin veya bir makamdan izin veya onay alınması gerektiği hallerde, bu iznin veya onay alınmadan ticari faaliyetlerin gerçekleştirilmesi halleri de ticaret yapma yasakları kapsamında yer almıştır. Bunlar yanında bazı mal ve hizmetlerin ticaretinin yapılmasının tamamen yasaklanmış olması veya belli mal ve hizmetlerin belirli yerlerde ticaretinin yapılmasının yasaklanmış olması nedeniyle, bu mal ve hizmetler için tamamen veya kısmen, herkes ticaret yapmaktan yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu yasakların kamu düzeni ve kamu yararına hizmet eden gerekçelerle ya da iyiniyetli üçüncü kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla getirilebilmesi ve bu ölçüde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması doğaldır[41].

Çalışmamızın bu bölümünde, 14. maddenin içeriğini de dolduracak şekilde ve 14. madde ile kesiştikleri ölçüde, diğer mevzuatta düzenlenen ticaret yapma yasaklarına da kısaca değinilecektir. Ayrıca zaman zaman bir kanunda ticaret yapma yasağını doğuran birden fazla hüküm ile karşılaşılabilmekte veya bir hükmün Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinde belirtilen iki farklı temel durumdan hareketle ticaret yapma yasağını doğurabildiği görülmektedir[42]. Bu gibi hallerde ise ilgili hükümleri, farklı bakış açıları ile ayrı başlıklar altında ele almaya çalışacağız; söz konusu

---

[40] Bu yönde bk. **Saka,** s. 806.

[41] Bu yönde bk. **Mimaroğlu,** Sait K.: Ticaret Hukuku, C. I, İşletme Hukuku, Genişletilmiş 3. Bası, Ankara 1967, s. 236; **Özdemir,** Necdet: Türk Ticaret Yasasına Göre Ticaret Hukuku, 3. Bası, Ankara 1977, s. 36.

[42] Örneğin 6197 sayılı EEHK, eczacılık mesleğini Türk vatandaşlarına özgülemiş ve yabancıların bu meslek üzerinden ticaret yapmalarını yasaklamıştır. Bunun gibi eczacılık yapabilmek için gerekli mercilerden ruhsat alınması gerekmektedir, bu ruhsata sahip olmayan eczacılar bu mesleği yapmaktan yasaklıdırlar. Aynı zamanda yine bu Kanuna göre eczacıların meslekleri dolayısıyla bu işleri dışında ticaret yapmaları yasaktır. Bk. EEHK m. 2/a; m.5; m.19.

yasakların özellikle amaçları ve temeli doğrultusunda hareket ederek bir sınıflandırmaya gideceğiz.

I- MEVZUATTAN DOĞAN YASAKLAR

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi, 'ticaret yapmaktan yasaklanmak' kavramının temel çerçevesini ortaya koymuş[43], diğer bir deyişle adeta bu kişilerin kimler olduğunu çağrıştıracak şekilde düzenlenmiştir. İlgili yasakların kapsamları veya içerikleri ise özel kanunlarda, bu kanunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerde ve hatta genelge ve tebliğlerde de ayrıca belirtilmiştir[44]. Bu nedenle, ticaret yapmaktan yasaklananların kimler olduklarını ortaya koyarken diğer her türlü mevzuattan doğan yasaklara da değinilecektir. Bu bağlamda başlığımızda da 14. maddede yer alan "*kanun*dan doğan yasaklar" ifadesindeki '*kanun*' ibaresinden uzaklaşarak bu bölümün içeriğini kapsayacak şekilde '*mevzuat*' ifadesi kullanılmıştır[45].

---

[43] "Ticaret Yapmaktan Yasaklanmak" kavramı ile ilgili açıklamalarımız için ayrıca bk. yuk. I. Bölüm, s. 12 vd.

[44] Anayasa'nın 13. maddesine baktığımızda temel hak ve özgürlüklerin sadece kanun ile sınırlandırılabileceğini görüyoruz. Ancak burada hemen belirtilmelidir ki, kanun koyucu, yaptığı düzenlemelerle genel prensipleri ortaya koyar; kanunların uygulanması konusundaki yöntem ise, kanunlar çerçevesinde kullanılmak üzere, idareye bırakılır. Yönetmeliklerin diğer alt düzenlemelerin amacı da budur. (Bk. Anayasa m. 124.) O hâlde kanunlarda yer alan ticaret yapma yasağına aykırı olmayacak şekilde ve yine bu kanunlara dayanarak, diğer düzenleyici işlemler ile yasağın sınırlarının belirtilmesi mümkündür.
Hakkında ticaret yapma yasağı olan kişilerin, belli faaliyetlerinin bu yasak kapsamına girip girmediğinin aydınlanması ve buna göre ilgili faaliyete başlayabilmek adına bağlı oldukları meslek kuruluşu veya bakanlıklardan özelge istediklerini de görüyoruz. Bu noktada özelgelerin de ticaret yapma yasağına ilişkin olmak üzere ve fakat mevzuat dışı kaynak teşkil etmekte olduklarını söyleyebiliriz.
2016 tarihli 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu henüz çıkarılmadan önce, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK'nın 73/A maddesinin 1.fıkrasının (c) bendi, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK'nın 48/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi, 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nın 61/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi ile de bu sınai haklara tecavüz sayılan fiillerin gerçekleştirilmesi halinde, bu davranışının sonucu olarak söz konusu davranışı gerçekleştiren kişinin ticaret yapmaktan yasaklanacağı öngörülmekteydi. Ancak bu hükümler cezaların kanuniliği ilkesinden hareketle, Anayasa'ya aykırılık oluşturdukları gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür. Anayasa Mahkemesi de 551 sayılı KHK'nın 73/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendini ve 554 sayılı KHK'nın 48/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendini 05.02.2009 tarihli 2005/57 E. ve 2009/19 K. sayılı kararıyla; 556 sayılı KHK'nın 61/A maddesinin 1. fıkrasının (c) bendini ise 03.01.2008 tarihli E. 2005/15 ve K. 2008/2 sayılı Kararı ile Anayasaya aykırı görerek iptal etmiştir.

[45] Bilindiği üzere yazılı hukuk kuralları güçleri, geçerlilik dereceleri ve soyutlukları bakımından sıralanırlar ve hiçbiri kendisinden önce gelenden daha güçlü ve geçerli, daha soyut olamaz. Dolayısıyla bir uyuşmazlığa öncelikle özel ve somut olan hüküm uygulanacaktır; özel ve somut hüküm varken, genel ve soyut olana başvurulamayacaktır. Bu yönde bk. **Bilge,** Necip: Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel Kavram ve Kurumları, Ankara 2012, s. 40-42.

A- Kişisel Durumları Nedeniyle

Kişisel durumlar, bir gerçek kişiyi gerek aile, gerek toplum içerisinde diğer kişilerden ayıran ve hukuk düzenince bu özellikler dolayısıyla kendilerine birtakım hüküm ve sonuçlar bağlanan niteliklerdir. Bu durumlar cinsiyet, medeni durum, küçük veya kısıtlı olmak, soy bağı, uyrukluk gibi durumları kapsamaktadır[46]. İşte bu gibi kişisel durumlardan kaynaklı olarak zaman zaman kişilerin ticaret yapmaktan yasaklandıklarını görebilmek mümkündür.

1. Uyrukluk

Uyrukluk, bir kişinin veya bir şeyin, hukuki veya siyasi bir bağ ile bir ülkeye olan bağını ifade eder[47]. Bazı özel kanunlarda, belirli iş veya meslekleri yalnız Türk uyrukluğunda olan gerçek veya tüzel kişiler ile hava ve deniz gemilerinin yapabileceği öngörülmüştür. Her ne kadar Anayasa'nın 48. maddesinde yer alan "*herkes*" ibaresi dolayısıyla yabancıların, Türk vatandaşları ile eşit şekilde çalışma ve ticari hayata atılma özgürlüğü olduğu söylenebilir olsa da, bu haklar, yine Anayasa'nın 16.

Ayrıca bk. Yarg. İBK 04.06.1958, No: 15/6: "*Umumi hükümle hususi hüküm karşılaştığı zaman, hadiseye ancak hususi hükmün tatbik olunabilmesi, hukukun umumi kaidelerindendir.*" RG, 01.10.1958, S. 10021. (**Bilge**, s. 42, dn. 3.)

Bu bağlamda, ticaret yapma yasağına ilişkin olarak da mevcut özel hükümler karşısında daha genel hükümlere gidilemeyecektir. Nitekim yargı kararlarında da hüküm kurulmadan önce bu konu üzerinde durulmaktadır. Örneğin: "*... . Adı geçen İdare Mahkemesi kararının temyizen incelenerek bozulması istenilmektedir. 4325 Sayılı Ankara Elektrik ve Havagazı ve Adana Elektrik Müesseseselerinin İdare ve İşletmeleri Hakkındaki Kanuna göre kurulmuş olan EGO Genel Müdürlüğü özel kanunu olan bir tüzel kişidir. Bu Kanunun 7. maddesi 1/C bendi;* "*Müesseselerin dahili teşkilatının vazife ve salahiyetlerini ve müessese memurlarının tayin, tahvil, tecziye ve terfileriyle hizmetten çıkarılmalarını ve müstahdemlerle işçilere ve ölüm halinde ailelerine yapılacak yardımları tesbit edecek esasları hazırlamak*" *hükmüyle İdare Encümeninin bazı görevlerini belirlemiştir. Bu kanunun verdiği yetkiyle çıkarılan ve 28.03.1976 günlü 15542 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan EGO Çalışanları Yönetmeliği de, EGO' da çalışanların hizmet koşulları, nitelikleri, atanma ve yerleştirilmeleri, ilerleme ve yükselmeleri ödev, hak, yüküm ve sorumlulukları ile diğer özlük işleri düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler karşısında EGO'da görevli olan davacı hakkında uygulanması gereken mevzuat 657 sayılı Yasa değil, ilgili yönetmelik olmaktadır. EGO Çalışanları Yönetmeliği' nin* "*Ticaretle Uğraşma Yasağı*" *başlığı taşıyan 71. maddesi 1. fıkrası "Kuruluş çalışanları Türk Ticaret Kanunu' na göre tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek bir çalışmada bulunamazlar" hükmünü taşımakta, 102. maddesi (g) bendi ise* "*Yükümlülükteki hükümlerce yasaklanan işleri ücretsiz de olsa yapmak veya ticaretle uğraşmak*" *eyleminin memuriyetten çıkarma cezasını gerektirdiğini hükme bağlamıştır. ...*" Dan. 10. D, 27.02.1989, E. 1988/2094 ve K. 1989/414. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.05.2020)

[46] Bu yönde bk. **Akipek**, Jale G./**Akıntürk**, Turgut/**Ateş Kahraman**, Derya: Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku), C. I, 8. Bası, İstanbul 2011, s. 234.

[47] Hemen belirtilmelidir ki vatandaşlık ile uyrukluk aynı anlama gelmezler. Tüzel kişiler ve nesneler için vatandaşlık kavramı kullanılamaz; vatandaşlık kavramı, niteliği itibari ile yalnızca gerçek kişiler için kullanılabilir. Bu yönde bk. **Nomer,** Ergin: Vatandaşlık Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2002, s. 37. Bu nedenle çalışmamızda, vatandaşlıktan daha geniş anlam ifade eden, uyrukluk kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

maddesinde belirtildiği üzere milletlerarası hukuka uygun şekilde, çeşitli neden ve amaçlarla sınırlandırılabilirler. Nitekim bu husus uluslararası işgücüne dair politikaları belirleyen ve yabancılara verilecek çalışma izinleri hakkında usul esas ve bu alandaki her türlü hak ve yetkileri öngören 6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun[48] 4. maddesinin 2. fıkrasında aynen şu şekilde ifade edilmiştir: "*Uluslararası işgücü politikası; uluslararası işgücü hareketliliği ve bölgesel gelişmeler ile Göç Politikaları Kurulu kararları, istihdam ve çalışma hayatına ilişkin gelişmeler, sektörel ve ekonomik dönemsel değişiklikler, kalkınma plan ve programları, yabancının uyruğunda bulunduğu ülkeyle ikili ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler, Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı anlaşmalar ve uluslararası sözleşmeler, kamu düzeni, kamu güvenliği ve kamu sağlığı dikkate alınarak belirlenir.*" O hâlde bu hükümden de anlaşıldığı üzere yabancılarla ilgili olarak çıkarılmış olan kanunlarda, yabancıların Türkiye'de çalışma hak ve özgürlükleri, kamu sağlığı, kamu düzeni, kamu yararı gibi genel kamu güvenliğine hizmet eden gerekçelerle sınırlandırılabilir[49]. Kanunun 6. maddesinde de çalışma izni hakkında aynı Kanun'un 4. maddesinde belirtilen uluslararası işgücü politikasına atıf yapılmıştır ve çalışma izninin bu politika çerçevesinde verileceği öngörülmüştür[50].

Kanun hükmü bazen açık şekilde, yabancıların belirli sanat ve meslekler için yasaklı olduklarını göstermekte; bazen de ilgili hükümleri tersten okuyarak veya ilgili hükümlerin amaçları doğrultusunda hareket ederek bizi bu sonuca ulaştırmaktadır. Bazı meslek ve sanatlar ile ticaret yapmak özgürlüğünün yalnız Türk uyrukluğunda olanlara tanınması sonucu, Türk uyrukluğunda olmayanların belirli iş veya meslek

---

[48] RG, 13.08.2016, S. 29800.
Yürürlükten kaldırılan 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun'un 15. maddesinin 1. fıkrasında ise bu husus şu şekilde ifade edilmişti: "*Yabancılar, Türkiye'de ancak kanunun menetmediği işleri tutabileceklerdir.*" (RG, 24.07.1950, S. 7564.)

[49] Bu yönde bk. **Seviğ** M. Raşit: Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 1983, s. 286.

[50] Bazı işler yalnız Türk uyrukluğunda olanlara özgülenmiş olmakla beraber, bazı işlerin de yabancılar tarafından yapabilmesi izin almaları koşuluna bağlıdır. Bu husus Yabancıların Çalışma İzni Hakkında Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasında açıkça belirtilmiştir. Bu maddeye göre, Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerle aksi öngörülmediği sürece, yabancıların bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekmektedir. O hâlde bir yabancı, diğer kanunlarla yasaklanmadığı sürece, Türkiye'de çalışarak ticari bir faaliyet göstermek istediği takdirde izin almalıdır. Aksi hâlde ticaret yapmaktan yasaklanmış sayılarak haklarında TTK m. 14'ün uygulanabilecektir. Bu yönde bk. **Bahtiyar**, s. 105. 6735 Sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun Kanunun 6. maddesinde 2. fıkrasında çalışma izni almayan yabancıların Türkiye'de çalışmalarının yasak olduğu belirtilmiştir. Yalnız bu husus, ticaret yapabilmesi bir izni, onayı gerektiren hâller altında da değerlendirilebilir.

üzerinden ticari faaliyetler yürütemeyeceklerini ve dolayısıyla bu alanlarda ticaret yapmaktan yasaklandıklarını söyleyebilmek mümkündür. O hâlde eğer bir yabancı Türkiye'de ticari faaliyet gerçekleştirmek isterse ve fakat bu alanda ticaret hakkı Türk uyrukluğunda olanlara tanınmış ise veya ticaret yapmaktan yasaklıdır[51]. Çalışmamızda ilgili kanun hükümlerinden bazılarına, uygulamada daha çok karşımıza çıktığı için, yakından değinilmiştir[52].

a) Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilmiş Olan Sanat ve Hizmetler

11.06.1932 tarihli ve 2007 sayılı ve 1932 tarihli Türkiye' de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun'un 1. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti içerisinde, bu maddenin (a) ve (b) bentlerinde gösterilen sanat veya hizmetlerin yalnızca Türk vatandaşları tarafından yapılabileceği öngörülmüştür. Bu sanat veya hizmetlerin Türk vatandaşı olmayanlar tarafından yapılmasının yasak olduğu da maddede ayrıca açıkça belirtilmiştir. İlgili maddede belirtilen işlerden bazıları, şapka ve ayakkabı üretimi, borsa işleri, veterinerlik, kimyagerlik, turistlere tercümanlık ve rehberlik, şoförlük ve muavinlik, her türlü müesseselerde kapıcılık, eğlence mekânlarında hizmetçilik olarak genel olarak sayılmıştır. 2007 sayılı Kanunun 1. maddesinde sayılan işlere bakıldığında, yabancılara özellikle kamu sağlığı ve dolayısıyla kamu güvenliğine hizmet edecek şekilde sanat ve hizmetlerin yasaklandığını görebilmek mümkündür.

2007 sayılı Kanun, 27.02.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun'un[53] 35. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 4817 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasında, "*Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe, yabancıların Türkiye'de bağımlı veya bağımsız çalışmaya başlamadan önce izin almaları gerekir.*" Yine 4817 sayılı Kanun'un çalışma izninin sınırlandırılması kenar başlığı ile 11. maddesi de şu ifadeyi

[51] Uyrukluğun, bazı işlerin Türk uyrukluğundakilere özgülenmiş olması nedeniyle, ticaret yapma yasağını doğurduğu yönünde bk. **Göle/Bozer**, s. 76; **Poroy/Yasaman**, s. 152; **Ayhan,** Rıza **/Çağlar,** Hayrettin/**Özdamar**, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku (Genel Esaslar), 12. Bası, Ankara 2019, s. 208; **Arslanlı,** s. 50.

[52] Bu konuda geniş bir inceleme için ise bk. **Keser**, Hakan: "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı Işığında Türkiye'de Yabancıların Çalışma Hakkı ve Yabancı Kaçak İşçilik", Kamu- İş, 2003, C. 7, S. 2, s. 2-48.

[53] RG, 06.03.2003, S. 25040.

içermekteydi: "*Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hallerde, belirli bir süre için, tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülkî ve coğrafi alan itibariyle sınırlandırılabilir.*" Bu Kanuna göre her ne kadar çalışma izni alınmış olsa da 11. maddede belirtilen sebeplerle çalışma izninin sınırlandırılması mümkündü.

4817 sayılı Kanun ise nihayet 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu'nun 27. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 6735 sayılı Kanun'un 12. maddesinin 3. fıkrası 4817 sayılı Kanun'un 11. maddesi ile aynı düzenlemeyi içermektedir: "*Türkiye'nin taraf olduğu ikili veya çok taraflı sözleşmelerle sağlanan haklar saklı kalmak kaydıyla ve karşılıklılık ilkesi çerçevesinde çalışma izinleri; iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler, istihdama ilişkin sektörel ve ekonomik konjonktür koşullarının gerekli kıldığı hâllerde, belirli bir süre için tarım, sanayi veya hizmet sektörleri, belirli bir meslek, işkolu veya mülki ve coğrafi alan itibarıyla sınırlandırılabilir.*" Ancak bunun yanında yukarıda anılan şekilde, 4. madde 2. fıkrasında yer aldığı üzere uluslararası işgücü politikasının kamu sağlığı, kamu güvenliği, kamu düzeni hususlarının dikkate alınarak belirleneceğine vurgu yapmıştır.

Ancak 2007 sayılı Kanun'un ardından çıkarılan bu kanunlarda 2007 sayılı Kanun'dan farklı olarak belirli mesleklere gönderme yapılmamıştır. Bunun yerine Uluslararası İşgücü Kanunu'nun 4. maddesinde yer alan kamu yararı odaklı madde çerçevesine girebilecek şekilde, her bir sanat ve hizmete ilişkin özel kanunlarda kısıtlamalar yer almıştır. Örneğin, 2007 sayılı Kanunda 1. maddede belirtilen tercümanlık ve turist rehberliği hakkında bir düzenleme de 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu 3. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre de turist rehberi unvanının ancak mesleğe kabul ile kazanılacağı ve mesleğe kabul için de yine bu Kanunun aynı maddesinde sayılan koşulların arandığı belirtilmiştir. 3. maddenin 1. fıkrasında bentler halinde sayılan koşullardan bir tanesi de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaktır. Yine bunun gibi 2007 sayılı Kanunun 1. maddesinde yer alan veterinerlik hakkında da 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair

Kanun'da[54] 2. maddesi şu şekilde tekrar edilmiştir: "*Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve sahip oldukları diplomalarını Ziraat Vekaletine tescil ettirilmiş bulunan her (veteriner hekim) meslekini bu kanun hükümleri dahilinde serbestçe icra edebilir.*"

b) Tababet Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da Yer Alan Meslekler

1219 sayılı bu Kanun[55] ile yabancılara getirilmiş olan bir meslek ve sanatın icrasının yasaklanmasının amacı, özellikle diğer sağlık çalışanlarına ilişkin yasaklar kapsamı da düşünüldüğünde, genel kamu sağlığı ve dolayısıyla geniş çerçeveden kamu yararıdır[56]. Sağlık alanı diğer yasaklardan da anlaşılacağı üzere yabancılara yasak olan mesleklerin en fazla olduğu alanlardan biridir[57].

1219 sayılı Kanun'un diş hekimleri ile ilgili hükümlerini düzenleyen ikinci bölümünde yer alan 30. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde diş hekimliği mesleğini icra edebilmek ve diş hekimliği unvanını taşıyabilmek için Türk vatandaşı olmak koşulu aranmıştır. O hâlde bu sanatı, bir araya gelerek, bir organizasyon dâhilinde kazanç elde etmek amacıyla yürüten hekimlerin Türk vatandaşı olmaları aranacaktır.

c) Eczacılık Mesleği

6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un (EEHK) 2. maddesinde eczacılık yapabilmek için Türk vatandaşı olmak gerektiği görülmektedir. Eczanelerin sağlık hizmeti sunan kuruluşlar olduğunu ve eczacıların da sağlık meslek mensubu

---

[54] RG, 18.03.1954, S. 8661.
[55] RG, 14.04.1928, S. 863.
[56] Bu Kanunda yer alan diğer bazı hükümler incelendiğinde, ebelik ve hastabakıcılık gibi mesleklerin de Türk vatandaşları dışındakilere yasaklandığını görebilmek mümkündür. Her ne kadar diğer bu hükümler ticaret yapma yasağına ilişkin olmasa da sağlık alanında yabancılara getirilen yasakların genişliği, ilgili yasakların genel kamu sağlığını koruduğunu destekler niteliktedir.
[57] 1219 sayılı Kanunda tabiplik sanatının yapılabilmesi için de Türk vatandaşlığı koşulu bulunmaktaydı. Ancak 2011 yılında çıkarılan KHK ile bu Kanunun 1. maddesinde değişiklik yapılmış ve yabancılara yasak olmaktan çıkmıştır. Aynı KHK ile 6283 sayılı Hemşirelik Kanunu'nda yer alan hemşireler için Türk vatandaşı olma koşulu da kaldırılmıştır.
3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun'un (RG, 04.01.1941, S. 4703.) 1. maddesinde açıkça numaralı gözlük camı satmak ve gözlükçü unvanını kullanabilmek için sahip olunması gereken koşullar arasında Türk olmak sayılmaktaydı. Bu hükmün de yine kamu sağlığı ve dolayısıyla da kamu güvenliği için getirildiğini söyleyebilmek mümkündü. Ancak 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun'un (RG, 26.06.2004, S. 25504.) 17. maddesi ile 3958 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış; bu konuda benzer bir hüküm getirilmemiştir. Bu son düzenlemelerle birlikte sağlık alanında yabancıların çalışmasının önünün açılmaya başlandığını söylemek mümkündür.

oldukları göz önünde bulundurulduğunda aynı veterinerlik, diş hekimliği benzeri mesleklerde olduğu gibi, bu sınırlamanın da genel kamu sağlığını ve milli güvenliği korumaya yönelik kamu hizmeti olduğunu söyleyebiliriz[58]. Dolayısıyla, Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik'in[59] 4. maddesinde yer alan eczacılık tanımından hareketle, hastalıkların teşhisi, tedavisi ile hastalıklardan korunmada tabi ve sentetik her türlü ilaçların hazırlanması, sunulması, analizlerinin yapılması gibi her türlü faaliyetin ticari amaçla yürütülmesini Türk vatandaşı olmayanlar yapamazlar.

---

[58] Bu yönde bk. **Türk**, Hikmet Sami: "Eczacılık ve Adi Ortaklık", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar), 8-9 Mayıs 1992, Ankara, s. 208.
"*...6197 sayılı Kanunun 19. maddesinde, eczane sahibinin mesleği dışında bizzat ticaret yapamayacağının yazılı olması da sağlık yönünden kamu yararı amacına yönelik olup, eczacının eczane işletmekle tacir olması durumunu ve eczanenin ticari işletme olma niteliğini bertaraf edemez. Keza 6643 sayılı Kanun uyarınca eczacıların, eczacı odalarına ve Türk Eczacılar Birliğine kayıt olma yükümlülüğünde bulunmaları da mesleki dayanışma ve oto kontrol gereğidir. Bu hal, açılışındaki ruhsat alınmada olduğu gibi ticari işletme ve tacirlikle çelişmez. 6917 ve 6643 sayılı Kanunların yukarıda sözü edilen hükümleri dışındaki hiçbir hükmü de eczanelerin ticari işletme ve eczacılarında tacir olmasını önleyici nitelikte bulunmamaktadır. Bu itibarla .....*" 11. HD, 29.03.1976, E. 1903 ve K. 1650 Sayılı Kararı (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi:16.06.2020).
Ayrıca eczacılık mesleğinin tacirlik sıfatını getirdiği yönünde: "*Eczacı da iktisadi faaliyeti nakdi sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanmadığı ve kazancın da ancak geçimini sağlamaya yetecek derecede az bulunmayacağı cihetle ... eczaneler TTK' nun 12/I ve 11. maddeleri gereği ticari işletme sayılırlar.*" 11. HD, 01.11.1976, E. 4293 K. 4545 sayılı Kararı. (**Eriş**, 1987, s. 207).
"*Somut olayda, her ne kadar taraflar arasında düzenlenen işlemin dayanağı olan sözleşmenin yetkili mahkeme bölümünün 8.2 maddesinde, "Taşra teşkilatı ile eczane arasında imzalanan sözleşmelerin uygulanmasından doğan uyuşmazlıklarda sözleşmeyi yapan taşra teşkilatının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir." düzenlenmesi mevcut olup, taraflar arasında HMK'nun 17. maddesi gereğince geçerli bir yetki sözleşmesi bulunmakta ise de, 6100 sayılı HMK'nun 10. maddesi gereğince sözleşmenin ifa yeri olan eczanenin bulunduğu yer mahkemesi olan Suluova Asliye Hukuk Mahkemesi'nde de dava açılabilir.*" Samsun BAM, 5. HD, 01.06.2017, E. 2017/414 ve K. 2017/357. Kararda yetki sözleşmesi geçerli kabul edilmesiyle eczanelerin tacir olduğu kabul edilmiştir. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).
"*Türk Ticaret Kanunun 3.maddesinde, "Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir." düzenlemesi getirilmiştir.*
Bir hukuki işlemin veya fiilin TTK'nun kapsamında kaldığının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen bu kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bir hukuki işlemin veya fiilin olması gerekir.
Somut olayda, taraflar eczacı (serbest meslek sahibi) olup tacir değillerdir. Dava konusu, TTK 4. maddesinde düzenlenen hususlara ilişkin olmadığı gibi bir ticari işletmeyi ilgilendiren işlem ya da fiilden de söz edilemez. Bu nedenle dava konusu uyuşmazlığın mahkememizin görev alanına girmediği, görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu anlaşılmış, 6100 Sayılı HMK'nun 114/1-c ve 115/2. maddesi gereğince davanın görev nedeni ile reddine karar vermek gerekmiştir." İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, 09.02.2018, E. 2018/124 ve K. 2018/169. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 16.06.2020).
6102 sayılı Kanun ile birlikte 11. maddede yer alan ticari işletme olma unsurlarını gerçekleştiren işletmeleri işletenler tacir sayılmalıdır. Eczanelerin de bun unsurları gerçekleştirmeleri halinde tacir sayılmalarında bir engel bulunmamaktadır. Kararda bu yönde bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir.
[59] RG, 12.04.2014, S. 28970.

6197 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinde ise istisnai bir düzenleme vardır: "*Lozan Sulh Muahedesine göre Türkiye'de eczacılık etmek müsaadesini almış olan eczane sahibi yabancı eczacılar bu kanun hükümlerine riayet etmek şartiyle sanatlarını icraya devam ederler.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu maddeden anlaşılmaktadır ki, her ne kadar eczacılık mesleği Türk vatandaşlarına hasredilmiş olsa da, Lozan Barış Anlaşması yapıldığı sırada, Türkiye'de eczacılık yapmak iznini zaten almış olan yabancı eczacılar, bu Kanun hükümlerine bağlı kalmak koşuluyla, mesleklerine devam edebileceklerdir.

ç) Kabotaj Kanunu Hükümlerinde Yer Alan Yasaklar

Kabotaj hakkı, devletin limanları arasında ticari taşıma yapabilme olanağıdır. Kabotaj tekeli ise bir devletin kendi limanları dâhilinde, deniz ticareti konusunda tanıdığı ayrıcalık, başka deyişle, kendi limanları arasında ticari taşımacılık yapma olanağının yalnız o devletin kendi bayrağını taşıyan gemilere özgülenmesi olarak tanımlanmaktadır ve bu takdirde diğer devletlere kabotaj yasaklanmaktadır[60]. Dolayısıyla '*kabotaj tekeli'*, yabancı bayrak taşıyan ticaret gemilerinin limanlarımız arasında ticaret yapmalarının yasaklaması sonucunu doğurmaktadır. Çünkü böyle bir ayrıcalıktan yalnızca o devletin uyrukluğunda bulunanların yararlanması söz konusu olacaktır. Devletlerin böyle bir himaye kurması, o devletin ulusal ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Ayrıca bir devletin kendi limanları arasındaki yük ve yolcu taşımacılığı hakkında böyle bir düzenleme ile ticari taşıma hakkını yalnız kendi vatandaşlarına ve kendi bayrağını taşıyan gemilerine tanıyabilmesi, ayrıca limanlarında da yalnız kendi vatandaşlarının çalışabilmesine ilişkin düzenleme yapabilmesi doğrudan o devletin bağımsızlığı ve deniz ülkesi üzerinde egemenliği ile ilgilidir[61].

---

[60] Bu konuda bk. **Çağa,** Tahir: "Türkiye'de Deniz Kabotajı Tekeli", Lozan'ın 50. Yılına Armağanı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1973, s. 197.

[61] Osmanlı Devleti döneminde kapitülasyonlar ile birlikte, yabancı ülke gemilerine tanınmış olan kabotaj imtiyazı Lozan Barış Antlaşması ile 23 Temmuz 1923 tarihinde son bulmuştur. Türkiye, kapitülasyonlardan kurtulmuş ve kabotaj hakkı ile deniz ülkesinde egemenliğini sağlamıştır.
Lozan Konferansında 24.07.1923 tarihli Ticaret Mukavelenamesi'nin 9. maddesinin I. fıkrası ile yerli ve yabancı gemilere eşit muamele gösterileceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında ise balıkçılık, kabotaj ve liman hizmetlerini yalnız kendi sancağını taşıyan gemilere ait olacağı belirtilmiştir. Ticaret Mukavelenamesinin metni için bk. Düstur. III. Tertip cd. 5 s. 74. Bu metin 23 Ağustos 1339 tarih ve 342 sayılı Kanunla onaylanmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için bk. **Çağa**, s. 202 vd.

Türkiye'de 14 Nisan 1925 tarihinde yürürlüğe giren 618 sayılı Limanlar Kanunu[62] ardından 1 Temmuz 1926'da 815 sayılı Kabotaj Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu Kanun ile birlikte, tüm bu açıklamalarımız doğrultusunda birtakım sınırlandırmalar öngörülmüştür. Bu Kanun uyarınca akarsularda, göllerde, Marmara Denizi ile boğazlarda, bütün kara sularında ve bunlar içinde kalan körfez, liman, koy ve benzeri yerlerde, makine, yelken ve kürekle hareket eden araçları bulundurma ve bunlar ile mal ve yolcu taşıma hakkı Türk vatandaşlarına özgülenmiştir. Yine 815 sayılı Kanunun 3. maddesinde de dalgıçlık, kılavuzluk, kaptanlık, çarkçılık, tayfalık ve benzer mesleklerin yalnız Türk vatandaşları tarafından yerine getirilebileceği belirtilmiştir. 1926 tarihli ve 815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye ve Limanlarla Karasuları Dahilinde İcrayı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun'un[63] 1. maddesinin 1. fıkrasına göre, Türkiye sahillerinin bir noktasından diğer noktasına, mal ve yolcu nakletmek ve sahillerde limanlar dâhilinde veya arasında çekme ve kılavuzluk ve ne nitelikte olursa olsun tüm liman hizmet ve görevlerini ifa etmek yalnız Türkiye sancağına sahip olan gemi ve murakıba tahsis edilmiş; yabancı gemilerin ise yalnız Türk limanları ile yabancı ülkelerin limanları arasında insan ve yük taşıyabileceği kabul edilmiştir[64].

Dünyada hukuk tarihine bakıldığında ise, bazı yazarlar işgale müsait olmaması ve tüm insanlığın ortak malı olması dolayısıyla ne havanın, ne denizin ne de sahillerin kamu malı olduğunu; burada 'kamu' tek bir halkı değil, tüm insanları ifade eder; dolayısıyla doğa tarafından tüm insanlığın ortak malı olarak yaratıldığını savunmuşlardır. Şu şekilde ifade edilmiştir: "*...Çünkü hiç kimsenin hakim olamayacağı kadar sınırsızdır ve ister balıkçılık, ister seyrüsefer için herkesin kullanımına müsaittir. Deniz için geçerli olan haklar, örneğin denizin kendine dâhil ettiği kum için ya da denize bitişik kısım yani sahil için de geçerlidir...*" Bu yönde ve ayrıca daha ayrıntılı bilgi için bk. **Grotıus**, Hugo: MARE LIBERVM - SIVE DE UVRE QVOD BATAVIS COPETIT AD INDICANA COMMERCIA DISSERTATIO (Çeviri: **Sivrikaya**, Erkut Ziya: Denizlerin Serbestisi - Yahut Flemenklerin Hindistan' la Ticaret Hakkına İlişkin Lahiya, Ankara 2019, s. 57 vd.)

[62] RG, 20.04.1341, S. 95.

[63] RG, 29.04.1926, S. 359.

[64] Taşımacılığın ticaret yapmak olduğunu destekler nitelikte bk. "*At arabası taşımada kullanılsa dahi sahibi, T.T.K. nun 17 nci maddesi gereğince tacir değil, esnaftır. Taraflar arasında taşımadan doğan bir uyuşmazlık yoktur. Olayda T.T.K. nun taşıma ile ilgili hükümlerinin uygulama olanağı mevcut değildir. At arabası sahibinin tacir sayılabilmesi için, T.T.K. nun 13 ncü maddesi mucibince işinin hacim ve öneminin ticari muhasebeyi gerektirmesi ve ticari ve sınai bir müessese şekil ve niteliğinde bulunması şarttır. Aynı kanunun 12 nci maddesinin 10 ncu bendi gereğince yolcu ve eşya taşımak üzere kurulan (müesseseler) ticarethane sayılır ise de, bunun bir koşulu da ticari muhasebeyi gerektiren bir hacim ve önemi haiz bulunmasıdır. Aksi takdirde eşya taşıdığı için at arabası sahibinin gibi, hamalın da tacir sayılması iktiza eder.*" 11. HD, 03.02.1975, E. 563 ve K. 700 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).

"*29.6.1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesinde, kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımak üzere kurulan müesseselerin ticarethane sayılacağına işaret edilmiş;*

Kabotaj Kanunu' nun 2. maddesine göre de Türkiye sahillerinde deniz taşımacılığı ve limanlarla karasularında yüzen ve duran araç bulundurmak ile bunlar aracılığıyla ticaret yapmak hakkı da kural olarak Türk vatandaşlarına tanınmıştır[65].

anılan Kanunun "Taşıma İşleri ve Taşıma Senedi" başlıklı İkinci Kısmının "Yolcu Taşıma"ya ilişkin Üçüncü Ayırımında yer alan 798. maddesinde, yolcuların, taşıyıcılar tarafından iç hizmetleri tanzim için konmuş olan usul ve talimatı ihlâl etmemekle mükellef oldukları, 806. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ise, taşıyıcının, yolcuları gidecekleri yere sağ ve salim olarak ulaştırmakla mükellef bulunduğu, yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararların taşıyıcı tarafından tazmin edileceği, yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimselerin dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat isteyebilecekleri, ancak taşıyıcının, kazanın kendisine ve yardımcılarına yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulacağı hükme bağlanmıştır.
Anılan yasal düzenlemeden, yolcu taşıma işinin, ücret karşılığında yapılan ticari bir faaliyet niteliği taşıdığı ve bu işi yapanın da tacir olduğu anlaşılmaktadır." Uyuşmazlık Mahkemesi, 19.12.2011, E. 2011/93 ve K. 2011/261. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).
"*Olay tarihinde ve taşıma sözleşmesinin imzalandığı tarihte yürürlükte bulunan 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 12. maddesinde, kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımak üzere kurulan müesseselerin ticarethane sayılacağına işaret edilmiş; anılan Kanunun "Taşıma İşleri ve Taşıma Senedi" başlıklı ikinci kısmının "Yolcu Taşıma"ya ilişkin üçüncü ayrımında yer alan 798. maddesinde, yolcuların, taşıyıcılar tarafından iç hizmetleri tanzim için konmuş olan usul ve talimatı ihlâl etmemekle mükellef oldukları, 806. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ise, taşıyıcının, yolcuları gidecekleri yere sağ ve salim olarak ulaştırmakla mükellef bulunduğu, yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararların taşıyıcı tarafından tazmin edileceği, yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimselerin dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat isteyebilecekleri, ancak taşıyıcının, kazanın kendisine ve yardımcılarına yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulacağı, hükme bağlanmıştır.*
Anılan düzenlemelerden, yolcu taşıma işinin, ücret karşılığında yapılan ticari bir faaliyet niteliği taşıdığı ve bu işi yapanın da tacir olduğu anlaşılmaktadır." Dan. 10. D, 14.09.2015, E.2015/1420 ve K. 2015/3724. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020); Dan. 10. D, 12.06.2015, E.2011/11386 ve K. 2015/2941. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020); Uyuşmazlık Mahkemesi, 27.03.2000, E. 2000/12 ve K. 2000/8 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).
"*Ayrıca 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 3. maddesinde, bu kanunda tanzim olunan hususlarla bir ticarethane veya fabrika yahut ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren bütün muamele, fiil ve işlerin ticari işlerden olduğu, aynı Kanunun 12. maddesinin birinci fıkrasının 10 numaralı bendinde, kara, deniz ve havada, nehir ve göllerde yolcu ve eşya taşımakla uğraşmak üzere kurulan müesseseler ticarethane sayıldığı belirtilmiştir….Yükümlünün otobüsü ile ticari faaliyette bulunması ve bu faaliyetinden dolayı da ticaret odasından üye alınması suretiyle oluşturulan takdir komisyonunun teşekkülünde usulsüzlük bulunmadığından takdir komisyonu kararına göre yapılan tarhiyatı yazılı gerekçe ile terkin eden vergi mahkemesi kararında isabet görülmemektedir…* ." Dan. 9. D, 14.01.1999, E. 4679 ve K. 244. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).
Yeni Kanun hükümleri karşısında "ticari muhasebeyi gerektiren" ifadesini, esnaf ile tacir arasındaki farka bağlamak gerekmektedir.

[65] Kabotaj Kanunu'nun 4. maddesinde ise tüm bu durumlar yumuşatılarak, hükümetin, kısa bir zaman için, geçici olarak ve hiçbir hak temin etmemek şartıyla, yabancı gemilerin sanat icra etmelerine ve Türk gemilerinde yabancı kaptan ve tayfa çalıştırmalarına müsaade edebileceği öngörülmüştür.

2. Ehliyet

Küçük veya kısıtlıların ticaret yapması, bunların hukuki işlemlerinin icazeti gerektirmesi dolayısıyla veli veya vasilerinin iznini gerektirmektedir[66]. Ancak bu iznin nedeni, bunların ehliyetlerinin tam olmamasından kaynaklandığından, ticaret yapma yasaklarının temeli bizi, 14. maddede yer alan kişi iznini gerektiren hallere değil, kişisel durumlardan biri olan ehliyet kavramına daha çok yaklaşmaktadır. Bu nedenle burada izni gerektiren temel neden, medeni hakları kullanma ehliyetinden yoksun olunması olduğundan, küçük veya kısıtlının ticaret yapma yasağı bu başlık altında incelenmiştir.

1926 tarihli 865 sayılı Ticaret Kanunu'nda tacir sıfatına sahip olabilmek için ticari ehliyet koşulları bulunmaktaydı. Bu özel ehliyet koşullarına göre, bir kişinin ticaret yapabilmesi için kişisel durumlarından kaynaklı bir engeli ve ticaretin icrası hakkında kanunen getirilmiş bir sınırlaması olmaması gerekmekteydi[67]. Sonraki tarihli ticaret kanunlarında ise özel ehliyet konusuna yer verilmemiştir[68]. O hâlde bugün Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) yer alan medeni hakları kullanabilme ehliyeti, ticari

---

[66] TMK m. 15: "*Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz*."
TMK m. 16: "*Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir.*
Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar haksız fiillerinden sorumludurlar."

[67] Bu konuda açıklamalar için bk. **Hirş**, s. 105.

[68] TMK'da yer alan ehliyet ile Ticaret Kanununda yer alan ehliyet kavramı birbiri ile çelişmekteydi. Bu farklı düzenlemeler uygulamada sorunlara yol açmaktaydı. Çünkü ticari ehliyete sahip olmayanlar da ticaret ile uğraşıyor ve tacir olmaya bağlanan sonuçlardan yaptırım olmaması nedeniyle kurtuluyorlardı. Bunun yerine TTK 13. ve 14. maddeleri getirilmiştir. (eTTK gerekçesinden.)
Ayrıca 865 sayılı Kanun dönemine ilişkin bu hukuki durum hakkında bu yönde eleştiriler için bk. **Hirş,** s. 106.

işletmeyi işletebilme, dolayısıyla tacir olabilme ehliyeti olarak da uygulanacaktır[69]. Burada tacir olabilmek için hak ehliyeti dışında fiil ehliyeti aranmamıştır[70].

Türk Medeni Kanunu'nda 15. ve 16. maddelerde yer alan ehliyet konusundaki düzenlemelere rağmen küçük ve kısıtlılar için Türk Ticaret Kanunu 13. maddesinde özel bir düzenleme öngörülmüştür. 13. maddeye göre küçük veya kısıtlıların medeni hakları kullanma ehliyetleri bulunmadığından, bir ticari işletmeyi işletemeseler de, yasal temsilcileri onlar adına işletir. Dolayısıyla maddede belirtildiği üzere temsilcileri aracılığıyla ticaret yapabilecekleri, bunun sonucunda da tacir sıfatına sahip olacakları; cezai sorumluluğun ise temsil edene ait olacağı öngörülmüştür[71]. Türk Ticaret Kanunu'nun 13. maddesi sadece yasal temsilcisi aracılığıyla ticari işletme işletilen hallerde küçük ve kısıtlılara uygulanmalıdır, ancak Kanunda küçük veya kısıtlının

---

[69] Bk. **Baştuğ,** İrfan: "Küçük ve Kısıtlıların Tacirlik Sıfatı", BATİDER 1970, C. V, S. 4, s. 805.
Bir görüşe göre tacir sıfatı ile ehliyet arasında bağ bulunmamaktadır. Bu görüşe göre bir gerçek kişinin, tacir sıfatına sahip olabilmesi için medeni hakları kullanma yeteneğine sahip olması şart değildir. Bu yönde bk. **Karayalçın**, Yaşar: Ticaret Hukuku - Giriş - Ticari İşletme, 3. Bası, Ankara 1968, s. 196; **Ayhan/Çağlar/Özdamar,** s. 206; *Mimaroğlu* da kanun metnine itibar etmek gerektiğini söyleyerek kişinin tacir sıfatını haiz olabilmesi için medeni hakları kullanma yetkisine sahip olması gerekmediğini belirtmiştir. Bk**. Mimaroğlu**, s.235; "*Tacir olmak için fiil ehliyetine sahip olmak aranmaz.*" Bk. **Arslan**, İ. Yılmaz/**Şenyüz**, Doğan: İşletme Hukuku, Bursa 2012, s. 46; "*Kanun bir ticari işletmeyi kendi adına işleten gerçek kişinin tacir sayılabilmesi için hak ehliyeti dışında ayrıca fiil ehliyetinin de bulunması şartını aramamıştır.*" (TMK m. 10 vd.) (**Saka**, s.806.); **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 256; **Baştuğ**, s. 808.; **Saraç,** Tahir: Gerçek Kişi Tacir Sıfatı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1996, s. 130 Tacir sıfatının kazanılması için tam fiil ehliyetine sahip olmanın şart olmadığı yönünde bk. **Bilgili,** Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Ticari İşletme Hukuku, Bursa 2016, s. 81; "*Medeni ehliyeti olmayan bir kimsenin kayıtsız şartsız tacir sayılmasına imkan görülmez. Bir küçük veya mahcurun bir ticari işletmeyi işletmesi gerektiği hallerde, bu faaliyeti ancak, Medeni Kanun hükümlerince vesayet dairelerinin izni ile kanuni mümessile değil, temsil edilen küçük ve mahcura ait olur. Fakat kanuni mümessil de ceza hükümleri bakımından tacir gibi mesul olur. Buradan anlaşılıyor ki, kanunun küçük ve mahcura tanıdığı tacir sıfatı istisnai ve sınırlıdır. Küçük ve mahcur tacir sıfatını kazandığı halde, tacire ait yüküm ve sorumlulukların bir kısmından muaf tutulmuştur. Kanun 15 inci maddesine dayanarak bazı yazarlarca, ticari işletmeyi kendi adına işleten kimsenin tacir sayılabilmesi için Medeni hakları kullanma ehliyetini haiz olmasının zorunlu bir şart olmadığı ileri sürülmektedir.*" **Erem,** Turgut S.: Ticaret Hukuku Prensipleri, C. I, Ticari İşletme, 4. Bası, İstanbul 1971, s. 74.

[70] Bu yönde açıklamalar için bk. **Saka,** s. 806.

[71] Madde gerekçesine göre, eski Kanunda yer alan veli veya vasi ibaresi, TMK'da yer alan ve kayyımı da kapsayan, "yasal temsilci" ifadesine yer verilmesinin daha doğru olacağı gerekçesi ile değiştirilmiştir.
Küçüğe ait ticari işletmenin veli veya vasi tarafından idaresine karar verilebilmesi de ancak bu kişilerin de TTK uyarınca ticaret yapmaktan yasaklanmamış olmaları ile mümkün olmalıdır. Bu yönde bk. **Bilgişin**, s. 116.
Örneğin, vergi kaçakçılığı suçunun işlenmiş olması halinde, kaçırılan vergi küçüğün malvarlığından alınacaktır; ceza ise temsilcisini malvarlığından alınacaktır. Bk. **Bilgili/Demirkapı**, s. 81.

yasal temsilcileri aracılığı ile değil; kendilerinin izinsiz şekilde ticari işletme işletmeleri halinde ne olacağı ayrıca belirtilmemiştir[72].

Küçük veya kısıtlılar medeni hakları kullanma ehliyetleri olmaması, dolayısıyla kişisel durumları nedeniyle ticaret yapmaktan yasaklıdırlar[73]. Küçük veya kısıtlıların, izinsiz şekilde, ticari işletme işletmeleri halinde 14. madde hükümlerine tâbi olmaları gerekmektedir. Ancak Türk Ticaret Kanunu 13. maddesi küçük ve kısıtlıların, medeni hakları kullanma ehliyetleri olmamasına rağmen, tacir sıfatını kazanabilmeleri bakımından istisnai bir hükümdür[74]. O hâlde, küçük veya kısıtlıların 14. Madde uyarınca nasıl tacir sayılacağı konusu çözüm gerektirmektedir. Hemen belirtilmelidir ki 13. maddede yer alan istisnai düzenlemenin getirilme nedeni, bir

---

[72] Küçük ve kısıtlının izinsiz şekilde ticari işletmeyi bizzat işletmeleri konusunda ise baskın görüş: Veli ya da vasinin izni olmadan ticari işletme işleten küçük ve kısıtlılar, TMK m. 15 ve 16 gereğince yasal temsilcileri olmadan yaptıkları işlerden sorumlu olmayacaklarından ve 13. madde istisnai nitelikte bir hüküm olduğundan, tacir sayılmamaları gerektiği yönündedir. Bu yönde bk. **Arkan**, s. 130-131; **Çeker**, Mustafa: Ticaret Hukuku, 8. Bası, Adana 2014, s.62; **Arslanlı**, s. 46, **Erem**, s. 74. *Arslanlı,* küçük ve kısıtlıların izinsiz olarak ticari işletmeye hasrederek, ticari faaliyetlerde bulunsalar dahi ticari işletmenin hukuken doğmayacağı görüşündedir. Bk. **Arslanlı**, s. 46.
Aksi görüş, yasal temsilcisi olmadan ticari işletme işleten küçük veya kısıtlıların tacir sıfatını kazanması gerektiği yönündedir. Bu görüşe göre TTK m. 13'ün yasal temsilcisi olan ve olmayan şeklinde ayrım getirmemiştir; hükmün amacı yalnız yasal temsilci atanmış olan küçük ve kısıtlıların adına bu temsilcilerin ticari işletme işletilmesi hususu düzenlenmiştir. Zaman zaman cezai sorumluluk dahi yüklenebilen küçük ve kısıtlıların izinsiz ticari işletme işletmeleri halinde de sorumluluk yüklenmeleri gerekmektedir. Kaldı ki sonradan atanan temsilci, küçük veya kısıtlının önceki işlemlerine icazet verebilir. Ayrıca kanun bazen bir ticari işletmenin mevcudiyeti olmadan kişiler tacir gibi sorumlu tutuyorsa; TTK m. 11'e göre ortada bir ticari işletme var iken, tacir sıfatının kazanılması gerektiğidir. Bir başka nedeni ise, TTK m. 14'te düzenlenen kişisel durumlarından dolayı ticaret yapma yasağı olanların veya bir kişinin iznini alması gerektiği durumlarda bu izni almadan ticari işletme işletenlerin de tacir sayıldığıdır. Bu görüş için bk. **Kayar,** İsmail: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2013, s. 110-112. *Doğanay* da bir ticari işletme, hukuken mevcut ise bu ticari işletmeyi işleten şahsın sıfatı, ehliyeti, kanuni veya yargı tarafından bir yasağının var olmasının tacir sıfatına engel olmayacağını ifade etmiştir. Bk. **Doğanay,** İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, 1-398 maddeler, 2. Bası, Ankara 1981, s. 116. Bu durum dış görünüş kuramının bir sonucudur. Ticari hayat güven ilişkisi üzerine kuruludur. 14. maddenin getiriliş amacı bu doğrultuda üçüncü kişileri korumaktır. Nitekim dış görünüş kuramına itibar ederek sözleşmeler yapan kişilerin haklarının korunması gerektiği görüşündeyiz. Aynı yönde bk. **Baştuğ/Erdem**, s. 76.

[73] "*Ticaret Kanununun 16 ıncı maddesinde çıkan manaya göre; medeni hakları kullanma ehliyeti olmayan şahıslar, her nasılsa ticari işletmeyi tesis ederek, kendi namlarına ticari işler yapmış olurlarsa, bu gibilerin şahsi hallerindeki ehliyete mani haller, yapılan ticari muameleleri hükümsüz kılmaz.*
Yine bu maddeye göre, medeni hakları istimal ehliyetini haiz olmayan veya meslek ve vazifeleri itibariyle kanuni yasağa aykırı olarak, veyahut başka bir şahsın iznine veya resmi makamların ruhsatına lüzum olup da, izin veya ruhsatname almamak tacir olmaya mani değildir. … . Mesela küçük ve mahcurlar medeni hakları istimal ehliyeti olmayan kimselerdir. Bu gibi şahıslar, birçok medeni hakların istimalini icap ettiren ticari muameleleri yapamazlar. Çünkü; Medeni Kanun, bu gibilerin muamelelerini muteber saymamaktadır. … ." **Edgü**, Ekrem: Ticaret Hukuku, I, Umumi Hükümler, Ankara 1964, s. 35.

[74] Bk. **Arkan**, s.130-131; **Erem**, s. 74; **Birsel**, Mahmut Tevfik: Ticari İşletme Hukuku, İzmir 1970, s. 116.

ticari işletmenin kendi içerisinde barındırdığı ekonomik rizikodur, bu tehlikenin de küçük veya kısıtlı tarafından bizzat himaye edilmesi gerekmiştir[75]. Burada elbette istisna niteliğinde olan 13. madde hükmü izinsiz ticari işletme işleten küçük ve kısıtlılar bakımından uygulanmamalıdır[76]. Ancak küçük veya kısıtlıların 13. madde uyarınca tacir sayılabilmeleri ve bu istisna hükmü, 13. ve 14. maddelerin getiriliş amaçları da değerlendirildiğinde, 13. maddede yer alan "tacir sayılma" hükmünün nakledilebilir amacı göz önünde bulundurularak geniş yorumlanmalı[77]; izinsiz şekilde ticari işletme işleten küçük ve kısıtlılar 14. madde uyarınca tacir sayılabilmelidirler. Bu şekilde bir uygulama ticari ehliyet kavramının Türk Ticaret Kanunu'ndan çıkarılmasının ardından, yerine 13. ve 14. maddelerin getirilme amaçları ile de uyumlu olacaktır. Aksi hâlde küçük veya kısıtlı, izinsiz ticari işletme işleterek, bunun gerektirdiği ve getireceği sorumluluklardan kurtulmuş olacaktır.

İzinsiz ticari işletme işletmelerinin sonucu olarak cezai sorumluluk bakımından, küçük veya kısıtlıların, Türk Medeni Kanunu'nun 16. maddesinin 3. fıkrasında yer alan haksız fiillerinden sorumlulukları değerlendirildiğinde; 13. maddeden farklı şekilde; Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi çerçevesinde sorumlu olacakları sonucuna varabiliriz. Böyle bir durumda ceza hükümleri bakımından küçük veya kısıtlılar elbette kendilerine yüklenebildiği ölçüde sorumlu tutulabileceklerdir. Bu sayede ticari ehliyet kavramının Türk Ticaret Kanunu'ndan çıkarılmasına neden olan, uygulamada kişilerin ehliyetleri olmadığı hâlde ticari işletme işletmeleri sonucu sorumluluklarından tamamen kurtulmalarının önüne geçilmesi amaçlanmıştır[78].

---

[75] Bu yönde açıklamalar için bk. **Hirş**, s. 109.
[76] Bu yönde bk. **Arkan**, s. 130.
[77] Bk. **Yongalık**, Aynur: " 'İstisnalar Dar Yorumlanır' Kuralı ve Değerlendirilmesi", AÜHFD 2011, C. 60, S. 1, s. 1-15.
[78] Kanun koyucu eğer küçük ve kısıtlıları bu madde kapsamı dışında tutarak korumak istiyorsa özellikle "kişisel durumlar" ibaresine ve küçük ve kısıtlıların izinsiz ticari işletme işletmeleri durumunda ayrık bir düzenleme yapmalıdır. Özellikle TTK m. 12, dış görünüş kuramı ve ticari hayata hakim olan güven unsuru bağlamında böyle bir durumda ne olacağı konusuna açıklık getirmelidir.

B- Yaptıkları İşin Niteliği Gereği

1. Bir Makam, Kurum veya Devlet Tekeline Bırakılmış İşler

Yapılan işin niteliği gereği getirilen yasaklardan bir tanesi, bazı işlerin belli bir makam, kurum veya devletin tekeline bırakılmış olmasıdır[79]. İşin niteliğinden kaynaklı olarak bir kurumun, resmi makamın ya da devletin tekeline bırakılan işler çeşitli özel kanunlarda belirtilmişlerdir[80]. Bu yasağın temelinde de, özellikle tekel kapsamına alınmış işlere bakıldığında, kamu yararı düşüncesi yatmaktadır. Tekel hakkını düzenleyen hükümler, tekel hakkına sahip kurum ve kuruluşlar dışında, tüm kişilere bu alanlarda ticaret yapma yasağı getirmektedir. Dolayısıyla tekel hakkına sahip olanlar dışındakiler bu alanlarda süresiz olarak ticaret yapmaktan yasaklanmışlardır[81].

a) Posta Hizmetleri

Posta ve Telgraf Teşkilatı, sermayesi tümüyle hazineye ait olan ve kamu kurumu olma niteliği ağır basan ve Türk Ticaret Kanunu uyarınca anonim şirket şeklinde kurulmuş bir ticari işletme olup, Teşkilatın posta tekel hakkı 6475 sayılı Kanun'un 6. maddesinde düzenlenmiştir. Mülga 5584 sayılı Posta Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca, "açık ve kapalı mektuplar" ve "üzerinde haberleşme niteliğinde yazı

---

[79] Tekel hakkının, TTK m. 14 anlamında *işin niteliğinden* kaynaklığı yönündeki sınıflandırma için bk. **Karayalçın,** s. 200.

[80] Kanunlarla düzenlenen bazı işleri gerçekleştirecek işletmelerin belli bir şirket türü şeklinde kurulmaları şarttır. İlgili bazı düzenlemeler: 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu 5. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 7. maddesinin a bendinde, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un (RG, 03.03.2011, S. 27863.) özel medya hizmet sağlayıcı kuruluşlarını düzenleyen altıncı bölümünün yine bu hizmet sağlayıcılarının kuruluş ve hisse oranlarını düzenleyen 19. maddesinin, 1. fıkrasının a bendinde, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun (RG, 01.06.2004, S. 25479.) ürün ihtisas borsalarını düzenleyen 53. maddesinin 2. fıkrasında yer almaktadır. Dolayısıyla kanunlarla belirlenen bu işlerin anonim şirketlerin tekeline bırakıldıklarını söyleyebilmek mümkündür. İlgili hükümlerin amacı, bu faaliyetleri sermayesi yüksek ve kuruluşu daha özel ve sıkı koşullara bağlı şirket türlerine bırakarak ve bu faaliyetleri gerçekleştirenlere güveni sağlamaktır. Diğer bir deyişle bu tür işler için diğer ortaklık türleri yasaklanmış olmaktadır. Bu tür hükümlerin tüzel kişilere yasak getirdiği yönünde bk. **Öçal,** Akar: "Ticaret Yapma Yasağına Tabi Bazı Gerçek Şahıslar Üzerinde bir İnceleme", 1977, EİTİAD, C. 13, S. 1, s. 291, dn. 7.
Nitekim örneğin anonim şirket kurulabilmesi için kanuna uygun bir ana sözleşme hazırlanmalıdır ve kurucu ortaklar tarafından imzalanmalıdır. İmzalar noterin onayından geçirilmeli ve şirket kurucuları ticaret sicili müdürü veya yardımcısı huzurunda anonim şirket kurma iradelerini açıklamalılardır. (TTK m. 335) Ayrıca bu şekilde belli bir şirket türünde kurulmayı gerektiren faaliyetler için genellikle ayrıca kuruluş ve faaliyet izni alınması gerekmektedir. (6361 sayılı Kanun m. 4 ve m. 7; 5411 sayılı Kanun m. 6 ve m. 10) Dolayısıyla gerçek kişilerin zaten bu alanlarda faaliyet gösterebilmesi mümkün değildir.
Bu tür hükümlerin gerçek kişileri bu alanlarda ticaret yapmaktan yasakladığı ve TTK m. 14 ile bağlantılı olduğu yönünde ise bk. **Karayalçın,** s. 200; **Poroy/Yasaman**, s. 152; **Bilgili/Demirkapı**, s. 82; **Doğanay**, 1981, s. 116.

[81] Bk. **Karayalçın**, s. 200.

bulunan kartlar"ın kabul edilmesi, taşınması ve dağıtılması konusunda PTT'nin tekel hakkı düzenlenmekteydi. Yeni düzenleme ile bu tekelin kapsamı daraltılmıştır. Buna göre evrensel posta hizmet yükümlüsünün tekelinde olan ve Kanunda sınırlı şekilde sayılan hizmetler şunlardır: "*Temel ücret göz önünde bulundurularak Kurumun önerisi ve Bakanlığın teklifi ile Bakanlar Kurulu*[82] *tarafından ağırlığı veya ücreti belirlenen yurt içi ve yurt dışı haberleşme gönderilerinin kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimi; 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun elektronik tebliğe ilişkin hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 7201 sayılı Kanun ve diğer kanunlar kapsamındaki elektronik ortam dâhil her türlü tebligatın kabulü, toplanması, işlenmesi, sevki, dağıtımı ve teslimi; Barışta Türk Silahlı Kuvvetlerinin posta hizmetleri; Postada alınacak ücretleri gösteren posta pulları, kişisel pul, anma pulları, posta kartları ve ilk gün zarflarının bastırılıp satışa çıkarılması.*" O hâlde bu maddede sayılan söz konusu posta hizmetlerini, PTT Anonim Şirketi dışında bir gerçek veya tüzel kişi yapamayacaktır[83]. Ticari amaçlarla bu posta hizmetlerinin yerine getirilmesi halinde gerçek kişiler hakkında yine aynı maddenin 3. fıkrasında belirtilen tazminat

---

[82] Cumhurbaşkanı kararı olarak anlaşılmalıdır.

[83] Posta tekelinin ticaret yapma yasağı doğurduğu yönünde bk. **Karayalçın,** s. 200.
Nitekim, tekel hakkına ilişkin söz konusu madde, Kanunun diğer bazı hükümleri ile birlikte Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi önüne götürülmüştür. Dava dilekçesinde, posta tekelinin ancak Anayasa'nın 22. maddesinde düzenlenmiş haberleşme gizliliğini güvence altına almak üzere yaratılabileceği, buradan hareketle kamu yararı, kamu tekeli ve tek elden kamu hizmeti ile sağlanabileceği; dolayısıyla tekel hakkının üretilen mal hizmetleri imtiyaz sayılan kamu iktisadi teşebbüsü yararına oluşturulması gerektiği ileri sürülmüştür. Ticari şirket şeklinde kurulmuş olan PTT lehine böyle bir tekel oluşturulmasının Anayasa'nın 167. maddesinde yer alan devletin tekelleşme ve kartelleşmeyi önleme görevini ihlal ettiği; devletin tekelleşmeyi önleyerek yine Anayasa'nın 5. maddesinde yer aldığı üzere, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak ile görevli olduğu; diğer yandan devlet yine Anayasa'nın 172. maddesi uyarınca tüketicileri koruyucu önlemleri alması gerektiği, bunun da ancak özgür rekabet ortam koşullarının sağlanması ile mümkün olabileceği ileri sürülmüştür.
Buna karşılık Anayasa Mahkemesi, Kanunun 6. maddesinin 1. fıkrasında yer alan posta tekeline ilişkin hususların değerlendirilmesinde: toplumun tüm kesimlerine sürekli ve belirlenmiş kalite standartlarında ve karşılanabilir fiyatlarla Devlet tarafından garanti altına alınmasının Devletin görevi olduğu; söz konusu hizmetlerin evrenselliği nedeniyle milletin ırk, din, sosyal statü, yaşadıkları bölge ayrımı yapılmaksızın tüm fertlerine sunumunun garanti altına alınması gerektiği; aynı zamanda ülkenin her tarafına kesintisiz ve makul ücretlerle götürülebilmesinin garanti altına alınmasının üye devletlerin belli alanlarda evrensel hizmet yükümlüsü yararına tekel oluşturulabileceği yönündeki Avrupa Birliği 97/67/CE sayılı Direktifi ile uyumlu olduğu, bu nedenle AY m. 167 ve 172' ye aykırılık bulunmadığı; diğer yandan özel hukuk tüzel kişisine değil AB Direktifleri doğrultusunda "bakanlar kurulu" (Artık Cumhurbaşkanı olarak anlaşılmalıdır.) tarafından belirlenecek belli bir ağırlık veya ücretlerle sınırlı olarak daraltılmak suretiyle yine kamu kurumu niteliği ağır basan anonim şirket statüsünde olan PTT anonim şirketine verildiği ve tüm gerekçelerle hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı gerekçesi ile iptal istemi oybirliği ile reddedilmiştir. AYM Kararı, 04.12.2014, E. 2013/84 ve K. 2014/183 (RG, 13.03.2015, S. 29294.)

yaptırımı dışında Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi hüküm ve sonuçları uygulama bulacaktır.

b) Spor Müsabakalarında Müşterek Bahisler ve Şans Oyunları, At Yarışları ve Diğer Şans Oyunları

1959 tarih ve 7258 sayılı Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun'un adı 'Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlemesi Hakkında Kanun' olarak değiştirilmiştir. Bu değişikliği içeren 5583 sayılı 'Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesi ile yine 7258 sayılı eski Kanun'un[84] 1. maddesinde yer alan "*Türkiye sınırları içerisinde at yarışları düzenlemeye, yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen yarışlar üzerinde yurt içinden ve yurt dışından müşterek bahis kabul etmeye Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yetkilidir.*" şeklindeki düzenleme "*Futbol ve diğer spor müsabakaları üzerine sabit ihtimalli ve müşterek bahisler ile şans oyunlarını düzenleme hak ve yetkisi Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne aittir. 10.07.1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun, 4.4.1988 tarihli ve 320 sayılı Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri ile bu kuruluşlara verilen müşterek bahis ile şans oyunları oynatma hak ve yetkileri saklıdır.*" şeklinde değiştirilmiştir. Böylelikle eski Kanun ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı; bugün için ise Tarım ve Orman Bakanlığı; tekelinde olan işler, değişiklikten sonra Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne geçmiştir. 5583 sayılı "Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un 2. maddesi ile de yine 7258 sayılı Kanunun 2. maddesi değiştirilmiş, bu değişiklik ile de "*Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü futbol ve diğer spor müsabakalarına dayalı dayalı olarak sabit ihtimalli ve müşterek bahisler ile şans oyunlarını düzenleme hak ve yetkisini, kendisine bağlı, Spor Toto Teşkilat Başkanlığı eliyle*" kullanıp yürüteceği öngörülmüştür. Yine bu madde devamında "*Teşkilat Başkanlığı spora dayalı bahis ve şans oyunlarının düzenlenmesi ve düzenletilmesinde*" tek yetkili kılınmıştır. O hâlde hükümler birlikte değerlendirildiğinde yalnız Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, kendisine bağlı olan Spor Toto Teşkilat Başkanlığı eli ile

[84] RG, 09.05.1959, S. 10201.

yürütme tekeline sahiptir, Teşkilat Başkanlığı'nın yetkisi saklı kalmak üzere, spora dayalı müşterek bahis ve şans oyunları düzenlemek ve düzenletmek üzere ticari faaliyetlerde bulunmak yasaktır[85]. Bu hükümlere aykırı olarak spor bahis ve şans oyunları düzenlemek, düzenletmek ve bu yollar ticari faaliyetlerde bulunmak yasaktır. Buna rağmen bu tür faaliyetlerde bulunan gerçek kişi hakkında Türk Ticaret Kanunu 14. madde hükümleri uygulanacaktır.

5583 sayılı Futbol Müsabakalarında Müşterek Bahisler Tertibi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin devamında yer alan "*…10.07.1953 tarihli ve 6132 sayılı At Yarışları Hakkında Kanun, 4.4.1988 tarihli ve 320 sayılı Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri ile bu kuruluşlara verilen müşterek bahis ile şans oyunları oynatma hak ve yetkileri saklıdır.*" ibareleri de 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname[86] ile değişmiştir. 6132 Sayılı At Yarışları Hakkında Kanun' un 1. maddesine göre, at yarışları hakkında, Türkiye sınırları içerisinde, yurtiçinden veya yurtdışından müşterek bahis kabul etmeye tek yetkili Tarım ve Orman Bakanlığı'dır. Bu hak ve yetkiler, Kanunun 5. maddesinde öngörüldüğü üzere, at yetiştirme ve eğitimini teşvik amacıyla kurulmuş ve kamu yararına çalıştığı usulen onaylanmış derneklerden uygun görülecek bir veya birkaçına belirli şartlarla ve 30 seneyi geçmemek üzere Cumhurbaşkanı kararı ile devredilebilir. 680 Sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi 77. maddesi ile de bu yetki 01 Ocak 2018 tarihinden itibaren 49 yıllığına 19 Ağustos 2016 tarihli ve 6741 sayılı "Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" hükümleri uyarınca kurulan Fona devredilmiştir. Bu süre boyunca Bakanlık'ın dahi müşterek bahis kabul etme yetkisi ortadan kaldırılmıştır.

---

[85] Madde devamında ise Teşkilat Başkanlığı'nın bizzat kullanabileceği gibi, kısmen veya tamamen özel hukuk kişilerine devredebileceği veya hizmet satın alabileceği öngörülmüştür. Kanun 2. maddesine göre de Teşkilat Başkanlığı, Genel Müdürlüğün izin veya onayı ile spora dayalı müşterek bahis ve şans oyunlarının düzenlenmesi, düzenletilmesi, oynatılması ve gerekli altyapı ve organizasyonun sağlanması ile yürütülmesi için izin vermek ve tüzel veya gerçek kişilerle sözleşme yapabileceğine ilişkin hüküm ile tekel yetkisi yumuşatılmıştır.

[86] 680 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında KHK (RG, 06.01.2017, S. 29940 Mükerrer.)

680 Sayılı bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 82. maddesi ile 1988 tarihli ve 320 sayılı Mili Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek-2. maddesi de değiştirilmiştir. Buna göre karşılığı nakit olmak üzere oynatılan Piyango, Sayısal Loto, On Numara ve benzeri şans oyunları da ilişkin lisans, 49 yıllığına Türkiye Varlık Fonu'na devredilmiştir. Lisans Türkiye Varlık fonu tarafından üçüncü kişilere devredilebilir, bu hâlde idare, lisansa konu olan şans oyunlarını düzenleyemez ve ayrı lisans veremez.

Tüm sözü geçen hükümler ile kayıt dışılığın kontrol altına alınması hedeflenmiştir. O hâlde bu düzenlemelerle hak ve yetkiler kendilerine bırakılanlar dışında hiç kimse ticari veya başka bir amaçla bu tür şans oyunları ve yarışları düzenleyemez, düzenletemez.

c) Ereğli Şirketinden Alınan Liman, Demiryolu ve Madenlerle Kozlu ve Kilimli Demiryollarının İşletilmesi ve Havzadaki Deniz İşleri

3241 sayılı bu Kanun'un 3. maddesi ile Zonguldak Liman Tüzüğü uyarınca Kanunda sınırları belirlenmiş olan Zonguldak Limanındaki tüm nakil, tahmil, tahliye işleri, Gülüç Çayı ile Filyos Çayı arasındaki bölgede yapılacak tüm kömür nakil, tahmil ve tahliye işleri tekel altına alınmıştır[87]. Maddenin devamında, tekelin aynı kanunun 1. maddesinde *'adı geçen müesseseye'* ait olduğu belirtilmiştir[88]. Önemli bir

[87] Kanunda bu sınır Zonguldak Limanı Tüzüğü (13.8.1958 T. ve 9980 S. RG.) 1. maddesinde 'Liman Sınırları' kenar başlığı altında belirtilmiştir: "*Zonguldak Limanı mıntakası;arzı 41˚.34'.45" Kuzey,tulü 32.04'.30" doğudaki Filyos mevkii (Hariç) ile arzı 41˚.23'.10" Kuzey, tulü 31˚.37'.50" Doğudaki Çavuşağzı mevkii (Dahil) arasında kalan deniz sahasıdır.*
Liman mıntakası dahilindeki Zonguldak şehri limanı ise; Zonguldak fenerinden 300 metre hakiki kuzeye ve bu 300 metrenin nihayetinden Balkaya burnuna resmolunan mevhum hatlar ile sahilin çevrelediği deniz sahasıdır.
Zonguldak şehri limanı, dış ve iç olmak üzere iki kısma ayrılmıştır;
I – İç liman; kuzey ve batı mendirekleri ile bu mendireklerin uçları arasındaki mevhum hattın iç tarafında kalan deniz kısmıdır.
II – Dış liman; Zonguldak şehri limanının dış hududunu tahdit eden hatlarla iç liman hududu arasında kalan deniz sahasıdır."

[88] İlgili kısım 1. maddede şu şekildedir: "*Hükümetle Ereğli Şirketi arasında aktedilip 3146 numaralı kanunla tasdik edilen mukavele mucibince Hükümete intikal eden madenlerle liman ve demiryollarına aid bilcümle hukuk, menafi, emlâk, arazi, tesisat ve mevcudat mübayaa kıymeti üzerinden; ve Hükümet tarafından işletilmekte olan Kozlu ve Kilimli Demiryolları bütün müştemilâtile beraber 2805 numaralı kanunun 9 uncu maddesinde yazılı heyetçe takdir edilecek kıymet üzerinden Eti Banka devredilmiştir.*
Eti Bank bunları aynı kıymetler üzerinden 2805 numaralı kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrası mucibince kuracağı müesseseye devreder."
1935 yılında devletçilik politikaları çerçevesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifi ile kurulan Eti Bank, 1998 yılında yapılandırma ile Eti Holding Anonim Şirketi adını almış, ardından 2004 yılındaki bir başka yapılandırma ile Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü adını almıştır.

kömür yatağı olması dolayısıyla bu bölgede kömür nakil, tahmil ve tahliye işlerinin, Kanunda belirtilen müessese dışında, ticari kazanç sağlayacak şekilde organizasyon dâhilinde yapılması yasaktır[89]. Aksi hareket Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin uygulanmasını gerektirecektir.

ç) Bor Tuzları, Uranyum ve Toryum Madenlerinin Aranması ve İşletilmesi

Maden Kanunu[90] 2. maddesinde bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesi Devlet eliyle yapılacağı öngörülmüştür. 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanun'un 2. maddesinde bor tuzları, uranyum ve toryum madenlerinin aranması ve işletilmesinin Devlet eliyle yapılacağı hususu tekrar edilmiştir. Ayrıca bu madenler için Maden Kanunu gereğince gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerine verilmiş olan ruhsatların da iptal edildiği hükme bağlanmıştır. Bor, Uranyum ve Toryum dünyada önemli madenler olduklarından, madenlerin aranması ve işletilmesi Devlet tekeline alınmış bulunmaktadır.

2. Görev ve Meslekleri Dolayısıyla Yasağa Tâbi Olanlar

Türk Ticaret Kanunu'nda bazı kişilerin görev ve meslekleri dolayısıyla; eş zamanlı olarak ticaret yapmaları bağdaşmayacağından; ticaret yapmaktan

---

(http://www.etimaden.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.06.2020). Ayrıca madencilik faaliyetleri tarihine ilişkin ayrıntılı inceleme için bk. **Tamzok**, Nejat: "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminden Çok Partili Döneme Madencilik Politikaları, 1861-1948", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63-4, s.179-204.
Eti Maden İşletmeleri ise 24 Şubat 2017'de Varlık Fonu'na devredilmiştir. RG, 05.02.2017, S. 9756 Mükerrer.

[89] Madenciliğin ticari faaliyet olduğu hakkında bk. eTTK m. 12/I,4; **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 295, dn. 23. Madenciliğin ticari faaliyet olduğu yönünde bk. "*... Maden Kanununun 6. maddesinin gerekçesinde ise; bu madde ile madencilik haklarının kimlere verilebileceğinin belirlendiği, yine aynı maddede maden haklarını alamayacak şahısların belirlendiği, madencilik ticari bir faaliyet olduğundan Devlet memurlarının ve kamu görevlilerinin bu hakları alıp faaliyette bulunmalarının mümkün görülmediği,* ..." İDDK, 28.12.2001, E. 850 ve K. 1031 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020) Ancak kanun değişikliğinin ardından bu faaliyetlerin doğrudan ticaret yapmak olarak sayılması mümkün değildir. Ticari işletme boyutuna ulaşanlar ancak TTK m. 14 ve dolayısıyla çalışmamız ekseninde ticaret yapmak olarak değerlendirilebilecektir.

[90] RG, 15.06.1985, S. 18785.

yasaklandıkları öngörülmüştür. Bu tür yasaklar ile ilgili görev ve mesleklere ilişkin olan özel kanunlarda ve yönetmeliklerde açık düzenlemeler görebiliyoruz.

a) Görevleri Dolayısıyla

Görev, bir kişi veya bir kurula verilen özel amaçlı bir işi, misyonu ifade etmektedir[91]. Bazı kişiler ticari hayattan, işte bu şekilde özel amaç içeren görevleri dolayısıyla yasaklanmışlardır.

aa) Yaptıkları Görevin Kamu Hizmeti Olması Dolayısıyla

Devlet memurlarının 657 sayılı Devler Memurları Kanunu'nun 28. maddesi gereğince ticaret yapmaları yasaktır[92]. Memur, devlet bünyesinde, kamu hizmetlerinin

---

[91] www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.01.2020).

[92] Bu yasak yönetmeliklerde ve diğer bazı özel kanunlarda tekrar edilmiştir. Örneğin, Öğretim Üyesi ve Yardımcıları Hakkında Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği (RG, 21.8.1982, S. 17789) 9. maddesinin (h) bendi uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektirecek faaliyetler sayılmış olup, bunlardan bir tanesi de "*ticaret yapmak ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun tanıdığı imkânlar dışında Devlet Memurlarına yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak*" tır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunda Memur Statüsünde İstihdam Edilen Personel Yönetmeliği'nde de bu kurum personeli hakkında ticaret yasağı 25. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre kurum personeli ticaret ile uğraşamayacaktır.
Bunun yanında Maden Kanunu'nun 6. maddesinde ise: "… *Devlet memurları, diğer kamu görevlileri, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatında çalışan yevmiyeli ve mukaveleli personel, arama, (...) ve işletme ruhsatı alamaz. (1) Maden arama veya işletme hakkını haiz iken memur olanlar memuriyete geçişlerinden itibaren 6 ay zarfında bu haklarını devretmeye mecburdurlar.*" hükümleri yer almaktadır. Bu hüküm de DMK 28. maddesi ile uyumludur.
Kanunlarda belediye başkanlarına ticaret yasağı getiren bir düzenleme olmadığından, belediye başkanlığının süreli bir hizmet olması, memur olmamaları dolayısıyla, Maden Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca maden ruhsatlarının feshedilemeyeceği yönündeki Danıştay Kararı da bu hükmü destekler niteliktedir. Dan. 8. D, 23.01.2003, E. 2002/1638 ve K. 2003/358 sayılı Kararı. Karar için bk. **Pınar**, İbrahim/**Çalışkan**, Ömer: İçtihatlı Devlet Memurları Kanunu ve İlgili Diğer Mevzuat, Ankara 2012, s.28.
Aynı yönde: "*Uyuşmazlıkta davacı, 11 adet maden ruhsatına (3 işletme, 8 ön işletme) sahip serbest meslek icra eden maden mühendisi iken belediye başkanı seçilmiştir, Belediye başkanlarının kamu görevini yürütmekle görevli olduğu ve bazı kanunların uygulamasında memur sayıldığı, ancak "memur" olmadığında kuşku yoktur. Bu durumda, maddenin 4. fıkrasında ruhsat aldıktan sonra kimin (memurun) hangi hakları devre zorunlu olduğu sayılmak suretiyle belli edilmişken, bu fıkraya, 3. fıkra hükmünün yorum ve kıyas yolu ile uygulanması hukukun genel ilkelerine aykırı düşeceği gibi, yasa koyucunun bu durumu bilinçli bir tercihle oluşturduğu ve herhangi bir yoruma yer bırakmadığı da açıktır. ... Bu durumda Kanunlarda belediye başkanlarına ticaret yasağı getiren bir hüküm bulunmadığından ve belediye başkanlığı sürekli değil, süreli bir hizmet olduğundan, belediye başkanının "memur" olmadığı da gözönüne alındığında davacıya Maden Kanununun 6. maddenin 4. fıkrasının uygulanması yerinde görülmemekte bu fıkra hükmü dayanak alınarak ruhsatlarının feshine ilişkin olarak tesis edilen işlemde hukuki isabet bulunmamaktadır.*" Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, 28.12.2001, E. 2001/850 ve K. 2001/1031 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020)
6197 sayılı Kanun'un 19. maddesinde de eczacıların, eczacılık meslekleri dışında ticaret yapamayacakları öngörülmüştür. (Bu yöndeki ayrıntılı incelememiz için bk. aşa. II. Bölüm, s. 58 vd.) Madde devamında ise eczacıların, öğretmenlikten ve seçimle elde edilmiş görevlerden başka bir iş kabul edemeyecekleri öngörülmüştür. Öncelikle belirtilmelidir ki eczaneler, koşulları sağlıyorsa, ticari işletme

gerekli kıldığı her türlü asli ve sürekli görevleri yerine getirmesi için atanan kişidir. Memurlar kamu hizmeti yerine getirirler.

Kamu hizmetleri süreklidir ve doğrudan kamu yararını ilgilendirmektedir. O hâlde memurların, sürekli hizmet yerine getirmeleri dolayısıyla tüm zamanlarını bu görevlerine hasretmeleri ve kamu yararı gerektiren bir görev üstlenmiş olmaları nedeniyle de tarafsız hareket etmelerini sağlamak amacı ile ticari hayattan uzaklaştırılmaları gerekmiştir[93].

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesinde yer alan düzenlemede memurların ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasakları belirtilmiştir. Bu düzenleme kapsamına öncelikle Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca tacir ve esnaf sayılmayı gerektiren bir faaliyette bulunmanın gireceğinden şüphe duyulmamalıdır[94]. O hâlde memurlar, yönetici ya da yönetici olmayan ortak sıfatıyla adi şirketlerde ortak olamazlar[95]. 28. maddenin devamında

---

ve eczaneyi kısmen de olsa kendi adına işleten eczacı da tacirdir. Bu yönde 11. HD, 29.03.1976, E. 1903 ve K. 1650 sayılı Kararı için bk. **Eriş**, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Bası, 2014, s. 1095. O hâlde eczacıların aynı zamanda öğretmenlik yapabileceklerine imkân veren bu madde bir an için DMK 28. maddesinin istisnası gibi görülse de, DMK'nın bu hükmü anlamsız kıldığı söylenebilir. Nitekim bu konuda Danıştay eski tarihli bir kararında, hükümde yer alan öğretmenlik mesleğinin ek olarak mı yoksa asli olarak mı yapılabileceği konusunda açıklık olmadığı gerekçesi ile eczane sahibinin daha sonradan asli olarak öğretmenlik yapmaya başlaması nedeniyle eczanesinin kapatılması yolundaki işlemi isabetsiz görmüştür. Dan. 12. D, E. 67-183 ve K. 67-2408 sayılı Kararı için bk. **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 340, dn. 39.

[93] **Öçal,** Akar: Türk Hukukunda Memurların Ticaret Yapma Yasağı (Devlet Memurları Kanunu'nun 28. maddesi Üzerine Bir İnceleme), EİTİAD, 1976, C. XII, S. 2, s. 336; **Onar**, Sıddık Sami: İdare Hukukunun Umumi Esasları, C. II, 3. Bası, İstanbul 1966, s. 1175.
Ayrıca tacirin iflasa tâbi olması dolayısıyla bu yasağın, devlet memurlarını böyle bir riskten koruduğu yönünde bk. **Yerebasmaz,** Yasin: "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. Maddesine Göre Memurların Ticaret ve Kazanç diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasağının Kapsamı ve Değerlendirilmesi", İÜHFM, 2011, C. LXIX, S. l-2, s. 1179-1180.

[94] Devlet memuru, kendisine ait bir taşınmazda zirai iş gerçekleştirdiği takdirde, faaliyetleri, esnaf faaliyeti sınırlarını aşsa ve yalnız bu nedenle tacir sayılması gerekse dahi, zirai faaliyet gerçekleştirdiği yer kendisine ait olduğu için tacir sayılamaz. Ancak başkasına ait bir arazide, aynı koşullarda çiftçilik ve buradan elde ettiği ürünlerin ticaretini yapamayacaktır. Bk. **Doğanay**, İsmail: "Devlet Memurları ile Küçük ve Mahcurlar Hangi Nev'i Şirkete Ortak Olabilir?", Yaklaşım Dergisi, Aralık 1994, Y. 2, S. 24, s. 103 vd.

[95] **Öçal,** Memurların Ticaret Yapma Yasağı, s. 347.
Kaldı ki TTK 14 ticari işletme işletmekten bahsetmiştir. Tacir tanımı da kısmen veya tamamen ticari işletme işletmeyi esas almıştır. Buradaki kısmen ifadesi adi şirket şeklinde ticari işletme işletmeyi ifade etmektedir. Maddede yer alan 'kısmen' ibaresinin adi şirketlerde ortak ortaklığı ifade ettiği yönünde bk. **Teoman,** Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, C. I : Hukukî Mütalaalar, İstanbul 1995, s. 196 ; " *... TK' nın 14/1. maddesi hükmünce bir ticari işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir. Anılan hükme göre, birden fazla gerçek kişi bir ticari işletmeyi adi ortaklık şeklinde işletmekte iseler bunların her biri tacir sıfatını kazanır. Öte yandan, ticari işletmeyi fiilen işleten gerçek kişilerin tacir sayılabilmeleri için ticaret siciline kayıt olmaları şart değildir. ... .*" 11. HD, 19.10.1990, E. 6902

ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamayacakları da yer almaktadır. Ticaret ve sanayi müesseseleri, hem şirketleri hem de şirket şeklinde organize olamayan işletmeleri de kapsar[96].

Yine 28. maddede ticari temsilci, ticari vekil ayrıca kollektif şirketlerde ortak ya da veya komandit şirketlerde komandite ortak olamayacaklarına ilişkin yasak öngörülmüştür. Burada komandit şirketlerde komandite ortak olmalarının yasaklanması, bizi komanditer ortak olabilecekleri sonucuna götürmektedir. Komandit şirketler şahıs şirketleridir, ancak komanditer ortakların sorumlulukları sınırlıdır ve şirketin yönetimi ile temsiline karışamazlar[97]. Bu nedenle burada böyle bir istisna olduğu sonucuna varabiliriz[98].

Anonim şirketler ve limited şirketler bakımından ise maddede açıklık bulunmamaktadır. Bunlar Türk Ticaret Kanunu 124. maddesi uyarınca sermaye şirketleridir. Maddede bu yönde bir yasak öngörülmediğine göre bu tür şirketlerde pay sahibi olabilmeleri mümkün görünmektedir. Nitekim Danıştay'ın konu hakkındaki kararları bu yöndedir[99]; ancak maddenin getiriliş amacı ve diğer hükümleri nedeniyle

---

ve K. 6670 sayılı Kararı. Bk. **Moroğlu**, Erdoğan/**Kendigelen**, Abuzer: (Notlu-İçtihatlı) Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 8. Bası, İstanbul 2004, s. 32. ; "*... TK' nın 14/1. maddesi uyarınca ... birden fazla gerçek kişinin bir ticari işletmeyi adi ortaklık şeklinde işletmeleri halinde her birinin tacir sıfatını kazandıklarının kabulü gerekir. ...*" 11. HD, 24.12.2002, E. 7112 ve K. 11937 sayılı Kararı. (YKD, C. 29, S. 3, s. 391-392).

[96] **Saraç**, s. 101. Örneğin şirket şeklinde organize olması mümkün olmayan ancak amacına ulaşmak maksadıyla ticari işletme işleten derneğin işlettiği bu işletme de ticaret ve sanayi müessesesidir. Bk. **Öçal**, Memurların Ticaret Yapma Yasağı, s. 344-345.
Devlet Personel Başkanlığı'nın (DPB), devlet memurlarının "kalkınma kooperatiflerinin" yönetim ve denetim kurullarında görev alabileceklerini; ancak yine bu kooperatiflerin kurdukları şirketlerde görev alamayacakları hakkında yazısı mevcuttur. 16.09.1994 T. Bk. **Pınar**/**Çalışkan**, s. 28.

[97] Bk. TTK m. 124 ve m. 304.

[98] Avukatlık mesleği hakkında da düzenleme aynı şekildedir. İlgili düzenleme hakkında bu yöndeki değerlendirme için bk. Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu, 08.03.2014, E. 2013/734 ve 2014/158 sayılı Kararı. Karar için bk. **Mısır**, Haşim: Avukatlık Disiplin Hukuku, Ankara 2016, s. 205-207. Benzer yönde bk. **Güner,** Semih: Avukatlık Hukuku, 2. Bası, Ankara 2015, s. 248.

[99] Dan. 1. D, 19.06.1991, E. 1991/77 ve K. 1991/105 sayılı kararına göre bir anonim şirkette "kurucu ortak" olan öğretim üyeleri yalnız bu sıfatları nedeniyle 657 sayılı kanunun 28. maddesindeki yasak kapsamında sayılmazlar. Bk. **Pınar/Çalışkan**, s.28.
Aynı yönde DPB'nın devlet memurlarının "herhangi bir görev almamak şartıyla" anonim şirketlerde ortak olabilecekleri konusunda yasal bir engel olmadığı hakkında da bir yazısı vardır. 20.09.2000 T. Bk. **Pınar/Çalışkan**, s. 28.
Devlet memurların limited şirkete ortak olmalarının ticaret ile uğraşmak sayılmayacağı yönünde bk. Dan. 12. D, 28.04.2003, E. 3538 ve K. 1197 sayılı Kararı. (Yaklaşım Dergisi, Mart 2004, s. 280-281)

anlaşılmalıdır ki bu şirketlerde yalnız ortak sıfatına sahip olur, yönetici, yönetim kurulu üyesi olamaz veya müdür sıfatını alamazlar.

28. maddenin devamında memurların eşlerinin, reşit olmayan ve kısıtlı çocuklarının maddede belirtilen ve memurlara yasak olan faaliyetleri gerçekleştirmeleri halinde, memurun bu durumu en geç 15 içerisinde bağlı olduğu kuruma bildirmesi gerektiği öngörülmüştür. Bunun amacı ise memurları oluşabilecek suiistimallerden uzaklaştırmak ve bu şekilde bildirilmesi yoluyla memurlar üzerinde denetimi sağlayabilmektir[100]. Ayrıca memurun, mesai saatleri dışında, ailesinin dahi olsa, ticari faaliyetlerden uzak durmasını sağlamak istenmiştir[101].

6269 sayılı Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği Hakkında Kanun kapsamındaki devlet memurlarının bu Kanunun 5. maddesi uyarınca mesai saatlerin dışında, işverene tâbi olmaksızın, kendi sorumlulukları altında ve kendi ad ve hesaplarına çalışabilmelerine olanak sağlanmıştır. Bununla birlikte bir işverene tâbi olarak da ancak istisna veya vekalet sözleşmesine dayanarak çalışmaları mümkündür.

657 sayılı Kanuna tâbi olan tabiplerin mesleklerini serbest olarak yapmaları mümkündür. Ancak tabipler de herhangi bir kişi veya kurumun emri altında ve hizmet sözleşmesi ile çalışamazlar[102].

---

[100] **Adal**, Hasan Şükrü,: Kamu Personeli İdaresi, İstanbul 1968, s. 256. (naklen, **Öçal**, Memurların Ticaret Yapma Yasağı, s. 357).

[101] Bk. **Yerebasmaz**, s. 1195.

[102] Tabiplerin ticaret yapma yasağına ilişkin ayrıntılı incelememiz için bk. aşa. II. Bölüm, s. 62 vd. Ancak burada belirtilmelidir ki: Memur sıfatını taşıyan tabipler DMK'ya tabidirler.
İşyeri hekimliği de serbest hekimlik sayılmadığından tabiplerin işyeri hekimi olmaları mümkün değildir. Bu konuda DPB'nın son uygulamaları da bu yöndedir. Bk. 08 Ağustos 2000 tarihli 02.01.DPB.0.12.01/12103 sayılı yazısı.
"*Kamu kurum ve kurumları emrinde memur ya da sözleşmeli statüde çalışan tabiplerin Kurumunuz emrinde hizmet alımı şeklinde istihdam edilmesinin mümkün bulunmadığı; özel sağlık kurum ve kuruluşlarında çalışan veya mesleğini serbest olarak yapan ve işyeri hekim belgesine sahip olan Tabiplerde özel anlaşma yapılmak suretiyle Kurumunuz emrinde istihdam edilip edilemeyeceği hususunda ise Kamu İhale Kurumundan alınacak görüş çerçevesinde işlem tesis edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.*" DPB. 16.01.2007-70. Bk. **Pınar,** İbrahim: (Açıklamalı – İçtihatlı – Örnek Dilekçeli) Devlet Memurları Kanunu, C. I, 1-123. Maddeler, Ankara 2009, s. 229.
"*4847 sayılı İş Kanunun 81 inci maddesinin üçüncü fıkrasında; Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuatına göre çalıştırılmakta olan hekimlere, bahsi geçen maddenin ikinci fıkrasında öngörülen eğitimler aldırılmak suretiyle ve asli görevleri kapsamında, çalışmakta oldukları kurum ve kuruluşların asıl işveren olarak çalıştırdıkları işçilerin iş yeri hekimliği hizmetlerinin gördürüleceğinin hüküm altına alınmış olması sebebiyle; Kurumunuz emrinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi tabip olarak çalışan ilgilinin sadece Kurumunuzun asıl işveren olarak çalıştırdığı işçilerin iş yeri hekimliği hizmetlerini görebileceği; bunun*

bb) Bağlı Oldukları Kurumun veya Görevlerinin Niteliği Dolayısıyla

Bünyesinde bulundukları kurumun niteliği ve bu kurumların piyasalar[103] üzerindeki rolü veya kamu üzerindeki etkisi nedeniyle, bu kurumlarda görev alan bazı kişilerin ticari hayattan uzak kılınmaları gerekmiştir.

aaa) Kurum Başkan ve Üyelerinin Ticaret Yapma Yasakları

aaaa) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Kurul Başkan ve Üyeleri

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu'nun[104] Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumuna ilişkin hükümlerini düzenleyen onuncu kısmında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu üyelerine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümler arasında 86. maddede ise kurul başkan ve üyelerinin yasakları yer almıştır. 86. maddenin 1. fıkrasına göre kurul başkan ve üyelerinin, kurumdaki resmi görevleri dışında kalan resmi ve özel hiçbir görev alamayacakları öngörülmüştür. Ayrıca dernek, vakıf, kooperatif ve benzer yerlerde yöneticilik yapamazlar, serbest meslek faaliyetinde bulunamazlar ve nihayet ticaretle uğraşamazlar. Hakemlik ve bilirkişilik de yapamayacakları öngörülmüş; asli görevlerini aksatmayacak şekilde bilimsel amaçlı yayın, ders ve konferanslar ile telif hakları hariç bırakılmıştır.

Madde gerekçesinde belirtildiği üzere kurul üyelerinin görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri ve görevlerine gerekli ve yeterli zamanı ayırabilmeleri gerekmektedir. Ayrıca kurul kararlarından etkilenecek taraflara eşit mesafede bulunmaları ve eşit davranmaları şarttır. Bu hususlar dikkate alınarak yine 86. maddenin 1. fıkrasında bankalar, finansal holding şirketleri, finansal kiralama, faktöring ve finansman şirketleri hakkında, görev ifa edilirken edinilen bilgilerin, kişisel menfaatler doğrultusunda kullanılabileceği şüphesinin oluşabileceği gerekçesiyle ve bu durumun kurulun tarafsızlığı hakkında şüphe yaratacağı düşüncesiyle, kurul üyelerinin göreve atandıktan sonra, kurumun düzenlemek ve

---

dışında bahsi geçen kişinin Kurumunuz dışında iş yeri hekimi olarak çalışmasının mümkün bulunmadığı değerlendirilmektedir." DPB. 09.05.2007-8030. Bk. **Pınar**, s. 230.

[103] Piyasa, teşkilatlanmış pazar anlamına gelmektedir. Bk. **Ertay,** Menteş: Sermaye Piyasası ve Tekniği, Ankara 1975, s. 4. Piyasa, konu olarak seçtiği malların veya hizmetlerin alıcı ve satıcılarını karşı karşıya getiren ve bir kalite ve fiyat dengesini düzen içinde tutar. Bu yönde bk. **Ünal,** Oğuz Kürşat: Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı, Ankara 2005, s. 1.

[104] RG, 01.11.2005, S. 25983 Mükerrer.

denetlemekle görevli oldukları sektörlerdeki şirketlerde pay sahibi olmaları yasaklanmıştır.

86. maddenin 2. fıkrasında kurul başkan ve üyelerinin sermaye piyasası araçlarını elden çıkarma zorunluluğu düzenlenmiştir. Sermaye piyasası araçları, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3. maddesine göre, menkul kıymetleri, türev araçları, yatırım sözleşmelerini ve piyasa şartlarında Sermaye Piyasası Kurumu tarafından bu kapsama sokulan araçları kapsar. 5411 sayılı Kanun'un 86. maddesinin 2. fıkrasında göre kurul başkan ve üyeleri, henüz "göreve başlamadan önce" kendilerinin, eşlerinin veya velayeti altındaki çocuklarının sahip oldukları menkul kıymetlerin, Hazine tarafından çıkarılmış olan borçlanma senetleri hariç olmak üzere, Kurumun düzenlemekle ve denetlemekle sorumlu olduğu kuruluşların her türlü sermaye piyasası araçlarını satmak suretiyle elden çıkarmak zorundadırlar. Bu satış işlemi ancak eş, evlatlık, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları dışındaki kimselere ve otuz gün içerisinde yapılmalıdır. Yaptırımı ise yukarıda anılan hükmün son cümlesinde düzenlenmiş olup, otuz gün içerisinde ilgili yükümlülüğe davranmayanlar üyelikten çekilmiş sayılacaklardır ve durum kurul kararı ile tespit edilerek, ilişkili Bakana bildirilecektir. Otuz günlük bu süre kesindir. Kurul başkan ve üyeleri, menkul kıymetleri henüz ellerinden çıkarmamışken, yemin etmiş olsalar dahi göreve başlayamazlar. Kurul üyesinin menkul kıymeti süresi içinde elden çıkarmadığı, göreve başladıktan sonra anlaşıldığı durumlarda da üyelikten çekilmiş sayılacak; bu hâlde, başkan ya da üyenin kurul kararlarında yer alan daha önceki oyları geçersiz olabilecektir[105].

Kurul başkan ve üyeleri, görevlerinden ayrıldıktan sonraki iki yıl boyunca, kurumun denetlemek ve düzenlemekle görevli olduğu sektör ve kuruluş çevresinde görev de alamazlar[106]. Bu hükme aykırı davranılması halinde ise yaptırımı ağırdır:

---

[105] Bk. **Reisoğlu**, Seza: Bankacılık Kanunu Şerhi (Madde 73-171), C. II, Ankara 2007, s. 1148.

[106] Örneğin, bankalarda, finansal holding şirketlerinde, finansal kiralama şirketlerinde, finansman şirketlerinde görev alamazlar.
Maddede yer alan 2 yıllık süre 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayıranların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun, yasak ve süreleri düzenleyen 2. maddesinde yer alan 2 yıllık süre ile paraleldir. Tasarıda bu süre 1 yıl olarak öngörülmüş ancak özellikle bankacılık gibi önemli bir sektörün söz konusu olması ve dolayısıyla en azından 2531 sayılı Kanundaki 2 yıllık süre kadar yasak öngörülmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu konuda TBMM Komisyon Görüşme Tutanağı için bk. **Özer**, Atilla: Bankacılık Kanunu Yorumu ve İlgili Yönetmelikler, Ankara 2007, s. 310-311.

2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanunun[107] 4. maddesinde öngörülmüş bulunan altı aydan iki yıla kadar hapis ve ağır para cezası yaptırımı uygulanacaktır.

Tüm bu yasaklara rağmen tacir sıfatını gerektirecek şekilde ticari faaliyetlerle ilgilenen kurul başkan veya üyeleri, uygulanacak bu yaptırımlar yanında Türk Ticaret Kanunu 14. maddede yer alan hüküm uyarınca tacir sayılacaktır.

86. maddenin 4. fıkrasında ise kurul başkan ve üyelerinin sır saklama yükümlülüğü düzenlenmiştir. Maddeye göre kurul başkan ve üyeleri, kurumla ilgili olmak üzere, gizlilik taşıyan bilgi ve ticari sırları, görevlerinden ayrıldıktan sonra dahi, kanunen yetkili kılınan merciler hariç olmak üzere açıklayamazlar ve kendileri ile başkaları menfaatine kullanamazlar. O hâlde bu ticari sırları menfaat kazandıracak şekilde ticari hayatta kullanamayacaklardır. Bu hüküm de bizi görevleri bittikten sonra dahi, bu sırları kullanacak şekilde ticaret yapmaktan yasaklandıkları sonucuna götürmektedir. Ancak bu husus Türk Ticaret Kanunu 14. bağlamında bir yasak olarak değerlendirilmemelidir[108].

bbbb) Rekabet Kurumu Kurul Başkan ve Üyeleri

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un[109] 'yasaklar' kenar başlığını taşıyan 25. maddesinin 1. fıkrası Rekabet Kurulu'nun başkan ve üyelerinin resmi veya özel hiçbir görev alamayacaklarını, ticaretle uğraşamayacaklarını ve şirketlerde pay sahibi de olamayacaklarını hüküm altına almıştır. Ancak 'özel bir kanuna dayanmadıkça' ibaresi ile bu hüküm biraz yumuşatılmıştır.

Madde gerekçesinde de belirtildiği üzere kurul üyeliğinin özellik arz eden bir görev olması dolayısıyla bu kimselere genel yasakların dışında bazı özel yasaklar getirilmiştir. Gerçekten, Rekabet Kurumu, piyasanın etik kurallar çerçevesinde işlemesi için rekabet ortamının sağlanması, geliştirilmesi ve korunması görevi ile hareket etmektedir. Mal ve hizmet piyasalarında rekabeti bozan, engelleyen tutumları

[107] RG, 06.10.1981, S. 17480.
[108] TKK 14. maddesi uygulanma şartları hakkında değerlendirmelerimiz için bk. yuk. I. Bölüm, s. 14 vd.
[109] RG, 13.12.1994, S. 22140.

kontrol altına almak ve piyasaya hakim işletmelerin bu durumlarını kötüye kullanmalarını engellemek amacındadır[110]. Bu nedenle piyasada rekabet üzerinde denetime sahip olan Rekabet Kurumu'nun kurul üyelerinin ve başkanının bu özel yasak ile aktif olarak ticari yaşamdan uzak tutulmaları gerekli ve isabetli olmuştur.

Madde devamında 3. fıkrada bir istisnaya yer verilmiş, amacı sosyal yardım ve eğitim olan dernek ve vakıflardaki görevler ile kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı yasak dışında bırakılmıştır. Bunlara ilişkin faaliyetlerde menfaatin yöneldiği süje bakımından değerlendirilme yapıldığında bu faaliyetlerde ve ortaklıkta sakınca görülmemiştir.

Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise Rekabet Kurumu Kurul Başkan ve üyeleri henüz göreve başlamadan önce, maliki oldukları her türden sermaye piyasası mevzuatı anlamındaki menkul kıymetlerini, satarak veya devrederek elden çıkarmak durumundadırlar. Ancak bu satım veya devir işlemi, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları dışındakilere yapılabilir. Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler bu hükmün dışında tutulmuştur. 30 gün içerisinde buna uygun davranmayanlar üyelikten çekilmiş sayılırlar.

Kurul üye ve personeli, Kurumla ilgili gizli bilgileri ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un uygulanması sırasında öğrendikleri teşebbüslerin ticari sırlarını, görevlerinden ayrılmış olsalar bile ifşa edemez ve gerek kendilerinin gerekse başkalarının menfaatine kullanamazlar. Burada da yine, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan ticaret yapma yasağı kapsamından ayrık olarak, bu gizli bilgi ve ticari sırlar ile menfaat sağlayacak şekilde ticari faaliyetlerde de bulunamayacakları sonucuna ulaşıyoruz.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 25. maddesinde 'yasaklar' kenar başlığı ile düzenlenen hüküm, Rekabet Kurumu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'in[111] 12. maddesinde yine aynı kenar başlığı ile tekrar edilmiştir. Kanunun 25. maddesinde yer alan ve Yönetmeliğin 12. maddesinde tekrar edilen ticaret yapma yasağına aykırı davranarak ticari faaliyetlerde bulunan kurul

[110] Bk. RKHK m. 1 ve m. 20.
[111] RG, 21.06.1997, S. 23026.

başkan ve üyeleri, Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinin diğer uygulanma şartlarını gerçekleştirdikleri takdirde tacir sayılacaklardır.

cccc) Menkul Kıymetler Borsa Başkanları

Menkul Kıymetler Borsaları, menkul kıymetlerin güven ve istikrar içinde işlemelerini sağlamak amacıyla vardır. Menkul Kıymetler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik'in borsa başkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 27. maddesi ile borsa başkanının ticaretle uğraşamayacağı, şirketlerde pay sahibi dahi olmayacağı öngörülmüştür. Hayır dernekleri ile amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelik vakıflardaki görevler ile kâr amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı; yine menfaatin yöneldiği kimse bakımından; bu yasak dışında bırakılmıştır.

çççç) Sermaye Piyasası Kurulu Başkan ve Üyeleri

Sermaye Piyasası Kurulu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda[112] kendisine verilmiş olan yetki kapsamında, sermaye piyasası kurumlarına, sermaye piyasası araçlarının, ihracı ve halka arzı ile borsada işlem görmesine; sermaye piyasasının güvenilir, etkili, adil ve rekabet ortamı içerisinde işlemesini ve gelişimini sağlamak, yatırımcıların ise hak ve menfaatlerini korumaya yönelik önlemler almaktadır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 121. maddesinin 1. fıkrasında da kurul başkan ve üyelerinin, Kurul'daki resmi görevlerinin yürütülmesi dışında kalan resmi veya özel hiçbir görev alamayacakları, dernek, vakıf ve benzeri yerlerde dahi yöneticilik yapamayacakları, hakemlik ve bilirkişilik yapamayacakları, serbest meslek faaliyetleri ile uğraşamayacakları, Kurulun düzenlemek ve denetlemekle yetkili olduğu şirket ve kuruluşlarda pay sahibi olamayacakları ve ticaret ile de uğraşamayacakları öngörülmüştür. Sermaye Piyasası Kurul başkan ve üyelerine getirilen bu yasaklarla, ticari hayattan tamamen ve her yönden uzak kalmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

dddd) Radyo ve TV Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanuna Göre Üst Kurul Üyeleri

[112] RG, 30.12.2012, S. 28513.

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kurulu ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un[113] 38. maddesinde, üst kurul üyelerinin, resmi veya özel herhangi bir görev almaları yasaklanmıştır. Asli görevlerini aksatmayan bilimsel amaçlı eser hazırlama, ders ve konferanslar ile jüri ve komisyon üyelikleri ise yasağın dışında bırakılmıştır.

eeee) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Kurul Üyeleri

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, elektrik, doğal gaz, petrol ve LPG piyasalarında tüm faaliyetlerin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumludur. Bu enerji kaynaklarının; şirket piyasa performansları ve performans standartlarını tespit ederek; kalitelerinden ödün vermeden, sürekli, düşük maliyetli ve çevreye zararı olmaksızın tüketicilere sunulmasını sağlamak amacındadır. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun' un[114] 6. maddesinde Kurul üyelerinin de yalnız üyelikleri süresince ve özel bir kanuna dayanmadıkça, kamu kuruluşlarında ya da özel kuruluşlarda hiçbir görev alamayacakları öngörülmüştür.

bbb) Bağlı Oldukları Kurumun Niteliği ve Önemi Gereği Burada Görev Alan Personel Hakkında Mevzuatta Düzenlenen Yasaklar

Çeşitli kurumların personele ilişkin düzenlemeler içeren yönetmeliklerinde de personel hakkında ticaret yapma yasaklarına ile ilgili hükümler görebilmek mümkündür. Bu yasakların temel amacının, adı geçen kişilerin görevlerini yaparken kendilerine ve dolayısıyla bünyesinde bulundukları kuruma olan güveni sarsmamak olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda özellikle ülkenin teknik, bilimsel, tarihi, kültürel gelişimi, güvenliği ve milli güvenlik bakımından önemli kurumları ile ilişkili personelin ticari hayattan uzaklaştırılarak bu tür faaliyetler hakkında yasaklara tâbi tutulduğu görülmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı tarafından çıkarılan *Milli Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığında Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Yönetmelik* 41. maddesinde "ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı ve istisnalar" başlığı altında 'sözleşmeli' personelin kazanç getirici başka hiçbir iş yapamayacağı, serbest olarak sanat ve mesleklerini icra edemeyecekleri hüküm altına alınmıştır. Yine

[113] RG, 03.03.2011, S. 27863.
[114] RG, 03.03.2001, S. 24335 Mükerrer.

aynı maddenin 2. fıkrasında sözleşmeli personelin, Milli Mayın Faaliyet Merkezi (MAFAM) Dairesi Başkanlığı'nca yürütülen ihalelerde, yüklenici statüsünde aday olan veya olabilecek şirketlerde ortak olamayacakları, bu şirketlerde görev alamayacakları ve bu şirketlerden gelir sağlayabilecek doğrudan veya dolaylı ilişkiye giremeyecekleri de öngörülmüştür. Ayrıca 4. fıkrada da sözleşmeli personelin yakınlarının dahi yasağın kapsamına dâhil edildiği görülmektedir. Sözleşmeli personelin eşi ve reşit olan çocukları dâhil ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımları da sözleşmeli personelin görev süresi boyunca 2. fıkrada belirtilen yasaklara tâbidir. Bu hükümlerin milli güvenliği ve kamu düzeni üst seviyede koruyup kollamak amaçlı getirildiği şüphesizdir. Ancak aynı Yönetmelikte Ek-1 Ceza Cetveli'nde sözleşmeli personel için 2. fıkrası (ı) bendi uyarınca ticaret yapmak veya devlet memurlarına yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak aylıktan kesme cezasını gerektiren fiiller olarak sayılmış iken, 41. madde 4. fıkrada belirtilen yakınları için ise herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir.

*Türk Standartları Enstitüsü Personel Yönetmeliği'*nin 29. maddesinde 'ticaretle uğraşma yasağı' başlığı altında Enstitü personelinin Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek faaliyetlerde bulunamayacakları, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamayacakları öngörülmüştür. Aynı maddede personelin ticari temsilci, ticari vekil de olamayacakları belirtilmiştir. Ayrıca kollektif şirketlerde ortak ve komandit şirketlerde komandite ortak olmayacakları da belirtilmiş ve geniş anlamda da ticaret yapmaktan yasaklanmışlardır. Ek fıkrada ise serbest şekilde çalışmalarının da önüne geçmek üzere hüküm getirilmiştir. Enstitü personelinin de eşleri, reşit olmayan çocukları veya kısıtlı olan çocukları yasaklanan faaliyetlerde bulunurlarsa; yine denetim amacıyla; bu durumun 15 gün içinde Enstitüye bildirilmesi gerekmektedir.

Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığında Çalıştırılacak Yerli ve Yabancı Personel Hakkında Yönetmelik'te ise yine "ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı" başlığı altında 27. maddesinin 1. fıkrasında sözleşmeli personelin kazanç getirici başka hiçbir iş yapamayacağı öngörülmüştür. 2. fıkrada ise bir adım daha ileri gidilmiştir, belirli alanlarda yasak, personelin görev süresi bitiminden itibaren 2 yıl daha ileri taşınmıştır. Şöyle ki sözleşmeli personel görev

süresince ve görev süresi bittikten itibaren 2 yıl boyunca, Türkiye Cumhuriyeti Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) Başkanlığı tarafından yapılan sınavlara yönelik hazırlık kursları veya yayınlarla ilgili faaliyet gösteren gerçek kişiler ile 'özel hukuk hükümlerine tâbi' tüzel kişilerde ya da bunların iştirak ettiği yerlerde görev alamaz, bu tür işlere ortak olamaz ve bu tüzel kişilerden ya da bu tür ortaklıklardan gelir sağlayacak ya da sağlayabilecek doğrudan ya da dolaylı ilişkiye giremezler. 3. fıkrada ise Başkanlıkça yürütülen ihalelerde yüklenici statüsünde olan şirketlerde ortak olamayacakları ve bu şirketlerde görev alamayacakları öngörülmüştür. Yine burada da yasak yakınlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiş, maddenin 5. fıkrasında sözleşmeli personelin eşlerinin, reşit olanlar dâhil olmak üzere çocuklarının, ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımlarının da sözleşmeli personelin 'görev süresi boyunca' 2. ve 3. fıkrada öngörülen yasaklara tâbi olduğu belirtilmiştir. Getirilen bu hükümlerin amacının tüm ülke genelinde ve hemen her alanda uygulanan Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi sınavlarına olan güveni sarmamak amacıyla getirilmiş olduğu söylenebilir.

İller Bankası Anonim Şirketi özel hukuk hükümlerine tâbi, özel bütçeli, il özel idareleri, belediyeler ve köylerin imar faaliyetlerini finanse etmek üzere kurulan kalkınma ve yatırım bankasıdır. Bu nedenle öncelikle kamu hizmeti veren bu kurumun çalışanlarının da ticaret yapma yasaklarının olması doğaldır. *İller Bankası Anonim Şirketi İnsan Kaynakları Yönetmeliği'*nin 14. maddesinde ticaret, başka iş ve hizmet yasağı düzenlenmiştir. Maddenin 1. fıkrasında personelin serbest bir meslek yerine getiremeyeceği, ticaretle uğraşamayacağı ve Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek faaliyetlerde bulunamayacakları öngörülmüştür[115]. 2. fıkrada sayılan işler ise 1. fıkradaki ticaret, başka iş ve hizmet yasakları dışında bırakılmıştır[116].

---

[115] Maddede "*29.06.1956 tarihli 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir ve esnaf sayılmalarını gerektirecek faaliyet*"lerden söz edilmiştir. 29 Nisan 2011'de RG.de yayımlanan İller Bankası Anonim Şirketi İnsan Kaynakları Yönetmeliği'nin ardından 2012 yılında TTK değişikliğe uğramıştır. Artık bu hüküm 6102 sayılı TTK'ya göre tacir ve esnaf sayılmalarını gerektirecek faaliyetler olarak anlaşılmalıdır. Bk. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un (RG, 14.02.2011, S.27846.) "Yollamalar" kenar başlıklı 7. maddesi.

[116]Maddede 2. fıkrada (a) bendi dışındakiler görev odaklı düzenlemeler olmakla birlikte, (a) bendi sermaye şirketlerinde yönetici olmamak kaydı ile bu şirketlere ortak olabileceklerini hüküm altına almıştır.

Türk Sağlık Enstitüleri Başkanlığı tarafından çıkarılan *Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı İnsan Kaynakları Yönetmeliği*'nin 23. maddesinde de ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı düzenlenmiştir. Maddeye göre Başkanlık personelinin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek faaliyetlerde bulunamayacakları, ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamayacakları, ticari temsilci veya ticari vekil veya kolektif şirketlerde ortak veya komandit şirketlerde komandite ortak olamayacakları düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 43. maddesinde ise kademe ilerlemesinin durdurulması başlığı altında buna sebep olacak eylemlerden biri olarak ticaret yapmak veya yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak da belirtilmiştir.

*Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Teşkilatı, Çalışma Usul ve Esasları ile Personel Hakkında Yönetmelik'*in 36. maddesinde personelin, ticaret ve kazanç getirici başka bir iş yapamayacakları düzenlenmiştir. 3.fıkrasında da Başkanlıkça yürütülen ihalelerde yüklenici sıfatı taşıyan şirketlere ortak olamayacakları ve bu şirketlerde görev alamayacakları düzenlenmiştir. 5. fıkrada da personelin eşler ve çocukları ile ikinci dereceye kadar kan ve sıhri hısımları, personel görev süresince ikinci ve üçüncü fıkralarda öngörülen yasaklara tâbidirler.

*Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu İnsan Kaynakları Yönetmeliği'*ne göre ise kısmi süreli çalışanlar hariç olmak üzere, kurum personeli Türk Ticaret Kanunu'na göre[117] tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamazlar. Ticaret ve sanayi müesseselerinde görev alamazlar. Ticari temsilci, ticari vekil veya kollektif şirketlerde ortak veya komandit şirketlerde komandite ortak olamazlar. Aynı maddede bu kişilerin eşleri ve reşit olmayan veya kısıtlı olan çocukları yasaklanan faaliyetlerde bulunan personelin, durumu 15 gün içerisinde kuruma bildirme yükümlülüğü öngörülmüştür. Bu maddeye aykırı hareket ederek ticaret ve kazanç getirici faaliyetlerde bulunanların kademe ilerlemesinin durdurulacağı aynı Yönetmeliğin 54. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

[117] Bu maddede de yer alan 6762 sayılı TTK ibaresini de artık Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 7. maddesi gereğince 6102 sayılı TTK olarak anlamak gerekmektedir.

*Menkul Kıymetler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik'*in borsa başkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 27. maddesi ile borsa başkanının ticaretle uğraşamayacağı öngörülmüş[118] , aynı Yönetmeliğin 30. maddesi ile de borsa personelinin ticaretle uğraşma yasağı aynen tekrar edilerek düzenlenmiştir.

b) Meslekleri Dolayısıyla

Meslek kavramı, belli bir eğitim sonucunda kazanılan ve sistemli bilgi ve beceriye dayalı, insanlara yararlı mal üretmek ve hizmet sunmak, bunun karşılığı olarak da para kazanmak için yapılan, kuralları belirli uğraşı ifade eder[119].

aa) Yaptıkları Mesleğin Kamu Hizmeti Olması Dolayısıyla

aaa) Hâkim ve Savcılar

Hâkimlik ve savcılık mesleğinin sosyal statüsü, hukukun üstünlüğünün sürekli gözetilmesi ve yargısal görev yerine getirilirken kararlarının ve eylemlerinin etkilenmemesi ve hatta etkilendiği görüntüsü dahi sergilememesi gerektiği için kanun koyucu tarafından bu meslekler için birtakım yasaklar öngörülmesi gerekmiştir.

Anayasa'nın 140. maddesi şu şekildedir: "*Hâkimler ve savcılar kanunda belirtilenlerden başka, resmî ve özel hiçbir görev alamazlar.*" Hüküm ile ilgili, Danışma Meclisi'nin gerekçesinde de belirtildiği üzere, adaletin yerine getirilmesi kadar güven yaratması da, var olan güveni sarsmaması da önemlidir. Bu nedenle adaleti yerine getirecek olanların da bu hizmeti gerçekleştirirken tarafsızlıklarından şüphe edilmemesi için her türlü önlem alınmalıdır. Dolayısıyla gerek görevlerinde gerekse özel hayatlarında tarafsızlıklarını şüpheye düşürecek bir davranışta bulundukları itibarını yaratacak her türlü eylemden uzak durmalıdırlar.

Bunun yanında 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu'nun 48. maddesinde 'başka iş ve görevler' başlığı altında hâkimler ve savcıların yapabilecekleri görevler ile yasakları düzenlenmiştir. Bu hükmün 4. fıkrasının ilk cümlesinde Anayasa'nın 140. maddesi tekrar edilmiş; kanunlarla belirtilenlerden başka, kazanç getirici faaliyetlerde

[118] Bu konuda açıklamalarımız için bk. yuk. II. Bölüm, s. 46.
[119] www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.01.2020)

bulunamayacakları belirtilmiştir[120]. Kanunun 67. maddesinin (b) bendinde, yasaklanmış ya da mesleğin gerekleri ile bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunmanın, derece yükselmesinin durdurma cezasını gerektirdiği belirtilmiştir.

2802 sayılı Kanunun 48. maddesinin 4. fıkrasının devamında hâkim ve savcıların eşlerinin ve reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini de 15 gün içerisinde Adalet Bakanlığı'na bildirmeleri öngörülmüştür.

bbb) Avukatlar

Avukatlık Kanunu'nun 1. maddesinde açıkça belirtildiği üzere, avukat, yargının üç ayağından biri olan bağımsız savunmanın temsilcisidir ve avukatlık bir kamu hizmetidir. Avukat, tüm hukuki bilgi ve tecrübelerini adalete hizmete tahsis etmektedir. Dolayısıyla hâkim ve savcılarda olduğu gibi avukatların da bir ölçüde ticaret yapması yasaklanmıştır.

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 'Avukatlıkla Birleşmeyen İşler' kenar başlığını taşıyan 11. maddesi ile avukatların, avukatlık mesleklerini icra ederken eş zamanlı olarak ticaret yapmaları yasaklanmıştır. Bu maddede sigorta prodüktörlüğü[121], esnaflık ve tacirlik[122] sayılmıştır. Ancak sadece esnaf ve tacir sayılacak bir iş yapmak

---

[120] "*(1)Hâkim ve savcılar, bilimsel araştırma ve yayınlarda bulunabilirler. Davet edildikleri veya yetkili makamlarınca görevlendirildikleri, ulusal ve uluslararası kurul, kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılarla meslekleri ile ilgili diğer toplantılara, görevlerini aksatmamak koşulu ile katılabilirler. Mesai gün ve saatlerinde bu tür toplantılara katılmak izne tâbidir.*
(2)Bu konuda Devlet memurları hakkındaki hükümler uygulanır.
(3)Hakim ve savcılar, Adalet Bakanının izin vermesi koşuluyla adalet yüksekokulları ile hizmet öncesi, hizmet içi ve bir üst göreve hazırlama kurslarında meslek ile ilgili konularda ders ve konferans verebilirler. ... ." 2802 sayılı Kanun 48. madde.

[121] Maddede ayrıca sigorta prodüktörlüğü ibaresi de yer almaktadır. 6102 sayılı ve 6762 sayılı kanunda tacir sıfatı aynı olmakla beraber, eski Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanun m. 37 uyarınca, sigorta prodüktörleri tacirdir. (bk. **Kalpsüz,** Turgut: "Sigorta Prodüktörlerinin Hukuki Durumu", Sigorta Şirketlerinin Murakebesi Semineri, (15-18 Mayıs 1967), Ankara 1968, s.177-178) O hâlde bu hususun Kanunda yazılı olması en baştan anlam ifade etmiyordu. Maddede zaten tacir sıfatını gerektirecek işlerden bahsedilmiş olması, artık bu ifadenin kanunda ayrıca yer almasını gereksiz kılmıştı. Aynı yönde: "…*bu hüküm ile tekrar niteliği taşımaktadır.*" Bk. **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 301, dn. 54.
Nitekim bugün yürürlükte olan 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda sigorta prodüktörlüğü artık yer almamaktadır. Bu anlamda ilgili düzenlemeden de bu ifadenin çıkarılması yerinde olacaktır.

[122] Tacir sayılma sonucu doğurmayacak hareketler, sorumluluk doğurmayacaktır. Bu yönde: "*Ücret için bono alınması kanunen yasaklanmamıştır.*" TBB Disiplin Kurulu, 27.03.1976, E. 8 ve K. 30 sayılı Kararı. Bk. **Erem,** Faruk: Meslek Kuralları, Şerh, Ankara 1977, s. 140. Zira birinci bölümde

değil, esnaf veya tacir izlenimi yaratmak, tacir veya esnaf gibi hareket etmek de yasaktır[123].

Avukatlık Kanunu'nun 138. maddesinde baro levhasına kabulden önce ve levhaya yazılmadan önceki davranışların, meslekten çıkarma cezalarını gerektirmedikleri sürece disiplin kovuşturmasına konu olamayacakları açıkça belirtilmekle, staj dönemi bu hükmün dışında bırakılmıştır. O hâlde bu yasak hükmü, avukatlık stajını yapanlar için de geçerlidir[124].

Ticaret yapmak aynı zamanda Kanun'un 5. maddesinde mesleğe kabulde "engeller" arasında düzenlenmiştir. 5. maddenin 1. fıkrasının (d) bendinde, avukatlıkla birleşmeyen bir iş ile uğraşmak mesleğe kabulde engel olarak öngörülmüş, söz konusu yasak adeta yinelenmiştir.

Bununla birlikte yine 1136 sayılı Kanun'un 12. maddesinde avukatlıkla birleşebilen işler sayılmıştır. Bu maddeye göre avukatlar, anonim, limited, kooperatif şirket ortaklığı, bu şirketlerde yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği yapabilirler ve komandit şirketlerde komanditer ortak olabilirler[125]. O hâlde bu durumlar avukatların ticaret yasağı kapsamı dışında bırakılmıştır. Şirketlerde yönetim kurulu başkanlığı, üyeliği ve denetçiliği esasında bir ücret karşılığı yapılmakta ve profesyonel bir çalışmayı gerektirmektedir. Bunun yanında avukatlık mesleğinin konusu ile de bağdaşmamaktadır. Ancak madde gerekçesinden hareketle avukatlık

---

belirttiğimiz üzere her ticari iş, ticaret yapmış olmak sonucunu doğurmayacaktır. Ticaret yapmak kavramı hakkında açıklamalarımız için bk. yuk. I. Bölüm, s. 7 vd.

[123] TBB Disiplin Kurulu, 11. maddede geçtiği üzere tacirlik ve esnaflık türünden bir işin yerine getirilmesi yanında, 'tacir ve esnaf gibi hareket eden' kişilerin de, bu faaliyetlerinin, avukatlık mesleği ile bağdaşmadığı görüşündedir: "*Avukatın kendi işyerinde ve fakat yanında sigortalı çalışan adına kayıtlı bulunan işyerindeki faaliyetleri sanki kendisi yürütüyormuşçasına tanıtması ve bu doğrultuda yazılı ve görsel basında tanıtıcı haber yapması da avukatlıkla bağdaşmaz.*" TBB Disiplin Kurulu, 02.02.2007, E. 2006/455 ve K. 2007/45 sayılı Kararı. Bk. **Güner**, s. 239, dn. 87.
Nitekim TTK m.12'nin 3. fıkrası "*Bir ticari işletme açmış gibi, ister kendi adına, ister adi bir şirket veya her ne suretle olursa olsun hukuken var sayılmayan diğer bir şirket adına ortak sıfatıyla işlemlerde bulunan kimse, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olur.*" şeklindedir.

[124] "*Avukat stajyeri limited bir ortaklıkta kurucu ortak veya mesul müdür olamaz.*" Dan. 8. D, 31.01.1966, E. 4497 ve K. 265 sayılı Kararı. Bk. **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 300, dn. 50.
Staj döneminde de yasağın geçerli olduğu yönünde bk. **Güner**, s. 236.

[125] "*Avukatlar, anonim, limited ve komandit -komanditer olarak- şirketlerde kurucu üye olabilirler.*" Bk. TBB, 21.12.1974 tarihli ilke kararı, Avukatlık Kanunu, Ankara Barosu, Ankara 1999, s. 239.

sahasının genişlemesi için bu gibi ayrık durumlar getirilmiştir[126]. Türkiye Barolar Birliği (TBB) Disiplin Kurulu verdiği bir Kararda[127] avukatların şirket ortağı olabileceklerini ve fakat şirketin ortağı olmaksızın, o şirketin müdürü olarak görev yapamayacaklarını belirtmiştir. Çünkü bu hâlde artık söz konusu durum Avukatlık Kanunu'nun 11. maddesinin ücretli iş yapma yasağına aykırılık teşkil edecektir.

Kanunda komandit şirketlerde komanditer ortak olabilmelerine izin verilmesi ve fakat komandite ortak olamamalarının nedeninin, daha önce başka başlıklar altında değindiğimiz gibi, maddede sayılan diğer şirket türlerinden farklı olarak, komandit şirketlerin şahıs şirketi olmaları ve fakat komandite ortakların sınırsız sorumluluklarının bulunması ile yönetimde komandite ortakların söz sahibi olabilmesi ile ilgili olduğunu düşünüyoruz[128]. Komanditer ortaklar ise sorumlulukları yalnız şirkete koymayı taahhüt ettikleri miktarla sınırlı olup, kural olarak şirketin yönetim ve temsiline karışamazlar[129]. Nitekim Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu bir Kararında, bu açıklamalarımız ile benzer şekilde, adi ortaklığın şahıs şirketi olduğundan ve Avukatlık Kanunu'nda da avukatların ortak olabilecekleri şirket türlerinin sermaye şirketleri olduğundan, hareketle adi ortaklıklarda ortak olması yasak kapsamında değerlendirilmiştir[130]. Zira Türk Ticaret Kanunu'nun taciri tanımlayan 12. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "kısmen dahi olsa" ifadesi, bir ticari

---

[126] Bu yönde bk. **Güner,** s. 247; Ayrıca TBB Disiplin Kurulu Kararı, 21.03.2003, E. 2002/323 ve K. 2003/63 sayılı Kararı. Bk. TBDD, Y. 2003, S. 48, s. 242.

[127] TBB Disiplin Kurulu Kararı, 10.02.2006, E. 372 ve K. 32 sayılı Kararı. Bk. **Mısır**, s. 295-298. Avukatlar Av. K. 12. maddesinin (f) bendi çerçevesinde anonim, limited, kooperatif şirketlerde, şirketlerin nitelikleri gözetildiğinde, sembolik ve temsili biçimde, bu şirketlerde, şirket müdürlüğü görevini üstelenebilmektedirler. Fakat buna rağmen, özellikle az ortaklı kurulmuş ve ortaklarının yakınlarından oluştuğu şirketlerde, şirketin müdürü olarak görünüp tüm ticari işlemlerini tek başına yürütmenin TMK m. 2'ye aykırılık oluşturacağı ve yasağın delinmesi olarak nitelendirileceği gerekçeleriyle, 11. madde kapsamında yasak kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine karar verilmiştir. TBB Disiplin Kurulu, 04.10.2013, E. 395 ve K. 773 sayılı kararı. Bk. TBB Barobirlik, Kasım-Aralık 2013, Ankara 2013, s. 50-51.

[128] Aynı yönde memurlar hakkında önceki değerlendirmeler için bk. yuk. II. Bölüm, s. 40. Ayrıca avukatlık mesleği hakkında yine bu yönde değerlendirmeler için bk. TBB Disiplin Kurulu, 08.03.2014, E. 2013/734 ve 2014/158 sayılı Kararı. Karar için bk. **Mısır**, s. 205-207. *Güner* de avukatlıkla birleşen işler arasında sermaye şirketlerinin yanında, komandit şirketlerde komanditer ortak olabilmeye izin verilmiş olmasının, komanditer ortağın sınırlı sorumlu ortak olması dolayısıyla, aynı mantığı yansıttığını ifade etmiştir. Bk. **Güner**, s. 248.

[129] Bk. TTK m. 307 ve m. 309/2,3.

[130] TBB Disiplin Kurulu Kararı, 19.09.2008, E. 240 ve K. 363 sayılı Kararı. Karar için bk. **Güner**, s. 248, dn. 116.

işletmeyi adi ortaklık şeklinde işletmek anlamına gelmektedir[131]. Ancak bu değerlendirmeye ihtiyaç olmadığını düşünmekteyiz. Zira Avukatlık Kanunu 11. maddesi açıkça tacir olmayı yasaklamıştır; adi ortaklık şeklinde bir ticari işletme işletilmesi halinde de adi ortaklıkta ortak olmak tacir sıfatını da beraberinde getirmektedir.

ccc) Noterler

Noterlik tıpkı avukatlık gibi, Noterlik Kanunu'nun 1. maddesinde açıkça belirtildiği üzere kamu hizmetidir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak için ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirir ve hukuki işlemlere resmiyet, güvenlik kazandırırlar. Kamu açısından bu yönde önem taşıyan bir mesleği yerine getiren kimselere olan güveni sarsacak şekilde belli işlerle meşgul olmamaları gerektiğini göz önünde bulunduran kanun koyucu, noterler için de birtakım yasak ve sınırlamalar getirmiştir.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 50. maddesinin 1. fıkrasına göre hiçbir hizmet ve görev noterlik ile birleşmez; ancak bu hükme bazı istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalar, yargı mercilerinin vereceği işler, ilim ve hayır kuruluşları başkan ve üyelikleri, hakemlik ve vasiyeti tenfiz memurluğudur. Noterlerin yapmaktan yasaklı oldukları işleri düzenleyen bu maddenin devamında 3. fıkrada, borsa oyunu oynamak, kefil olmak, 657 sayılı Kanun'un 28. maddesinin 1. fıkrası uyarınca memurların yasaklı olduğu kapsamda ticaret yapmak[132], kendilerine ait ücretlerden indirim yapmak, aracı kullanmak ve reklam ve rekabet niteliğinde bir eylemde bulunmak ile ne şekilde olursa olsun noterlik ücreti konusunda kendi aralarında anlaşma yapmak yasaklanmıştır.

Noterlik Kanunu'nun 8. maddesinde de yine bu Kanunun 50. maddesine atıf vardır. Bu hüküm 50. maddenin 1. 2. ve 3. fıkralarında yer alan ticaret yasaklarının noter stajyerleri hakkında da uygulanacağını öngörmüştür. 50. maddenin de 657 sayılı

---

[131] **Teoman**, s.196; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan,** s. 254. Ayrıca ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişinin tacir sayılacağından, birden fazla kişinin adi ortaklık şeklinde ticari işletme işletmeleri halinde her birinin tacir sıfatını alacağı yönünde bk. **Göle/Bozer**, s. 74; 11. HD, 24.12.2002, E. 71712 ve K. 11937 sayılı Kararı. (YKD, C. 29, S. 3, s. 391)

[132] Memurların ticaret yapma yasağı hakkındaki açıklamalarımız için bk. s. 39 vd.

Kanunun 28. maddesine atfı ile stajyerlerin de memurların ticaret yapma yasaklarına ilişkin esaslara tâbi olduğunu söyleyebiliriz.

bb) Yaptıkları Mesleğin Piyasalar Üzerindeki Etkinliği Dolayısıyla

aaa) Yeminli Mali Müşavirler ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler

3568 sayılı Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun 'yasaklar' kenar başlığını taşıyan 45. maddesinin 1. fıkrasında serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin 'bu unvan' ile birlikte ticaret yapamayacakları öngörülmüştür.

3568 sayılı Kanun'un 50. maddesine dayanılarak çıkarılan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin[133] 43. maddesi de aynen şu şekildedir: "*Meslek mensupları, Türk Ticaret Kanunu'na göre tacir veya esnaf sayılmalarını gerektirecek bir faaliyette bulunamazlar. Meslek mensupları kendi meslekî faaliyetleri dışında serbest meslek faaliyetinde bulunamazlar. Ticari mümessillik, ticari vekillik ve acentalık yapamazlar. Adi ve kollektif şirketlerde ortak ya da komandit şirketlerde komandite ortak olamazlar. Limited ve Anonim şirketlerin yönetim kuruluğu üyeliği ve başkanlığı görevlerinde bulunamazlar.*" Yönetmelikle getirilen bu hüküm 'ticari faaliyette bulunmama' kenar başlığı ile 3568 sayılı Kanunun 45. maddesinde yasaklar kapsamında geçen '*ticari faaliyette bulunamazlar'* ibaresini açıklar niteliktedir. Buna göre: Yönetmeliğin 43. maddesi gereğince serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerin, limited şirketlerde ve anonim şirketlerde ortak olabilecekleri, komandit şirketlerde ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde ise komanditer ortak olabilecekleri sonucuna varılmaktadır[134].

---

[133] RG, 03.01.1990, S. 20391.

[134] Burada da daha önce belirtiğimiz üzere komandit şirketlerde komanditer ortaklar yalnız getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sorumludurlar. Ayrıca bu tür şirketlerde yönetim yetkisi komandite ortaklara aittir. Bu nedenle serbest muhasebeci ve mali müşavir ile yeminli mali müşavirlerin de komanditer ortak olabilmelerine izin verildiğini söyleyebiliriz. Ayrıca serbest muhasebeci ve mali müşavir ile yeminli mali müşavirlerin, anonim şirketler ile limited şirketlerde ortak olmalarına, bu tür şirketlerde tacir sıfatına şirket tüzel kişiliklerin haiz olmaları nedeniyle, engel bulunmamaktadır.
Ayrıca serbest muhasebeci ve mali müşavirler ile yeminli mali müşavirler, anonim şirketlerde ve limited şirketlerde, bu unvanlarıyla, yönetim kurulu başkanlığı ve yönetim kurulu üyeliği ile denetçiliği gibi işlerde görev alamazlar. Bu hususlar daha çok güven unsuru ile ilgilidir.

bbb) Sermaye Piyasasında Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan 22 numaralı Sermaye Piyasasından Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ'in 15. maddesinde bağımsız denetçilerin[135] ticaret yapmaktan ve mesleğe aykırı başkaca faaliyetlerden yasaklandığı görülmektedir. Maddeye göre bağımsız denetim kuruluşları ile bağımsız denetçilerin yine bu Tebliğde yer alan mesleki faaliyetler dışında ticari, sınai ve zirai hiçbir faaliyette bulunamayacakları belirtilmiştir. Elbette ticaret şirketlerinin yönetim kurulu başkan ve üyelikleri, genel müdürlükleri, genel müdür yardımcılıkları dâhil her türlü önemli karar, yetki ve sorumluluk alacakları pozisyonlar da yasak kapsamına dâhil edilmiştir. Ayrıca başka bir denetim kurulunda da ortak, yönetici ve bağımsız denetçi olamayacakları öngörülmüştür.

cc) Yaptıkları Mesleğin Sağlık Hizmeti Olması Dolayısıyla

aaa) Eczacılar

Eczacılık mesleği hakkında kişisel durumlardan biri olan uyrukluktan kaynaklı ticaret yapma yasağına yukarıda değinmiştik[136]. Bu kısımda ise eczacılık mesleğini yapıyor olmanın getirdiği ticaret yapma yasağına ilişkin açıklamalarda bulunulacaktır.

Öncelikle belirtilmelidir ki eczaneler ticari işletme ve eczaneyi kısmen de olsa kendi adına işleten eczacı da tacirdir[137]. 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkın Kanun'un 19. maddesinde, bir eczane sahibinin "bu mesleği dışında" bizzat ticaret yapamayacağı, öğretmenlikten ve seçimle elde edilen bir görevden başka bir iş de

---

"*... . 3568 sayılı Kanunun 50. maddesine istinaden çıkarılan ... Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 43 üncü maddesinde;...Bu hükme göre meslek mensuplarının yapamayacakları işler arasında limited şirketin kanuni temsilciliği de sayılmış olduğundan serbest muhasebeci mali müşavir unvanına sahip ancak mesleki bürosu olmadığını belirten adı geçenin ortağı ve kanuni temsilcisi (şirket müdürü) olduğu limited şirketin muhasebe kayıtlarını tutması ve beyannamelerini imzalaması mümkün görülmemektedir.*" 02.10.2001 tarihli ve B.07.0.GEL.0.32/3223-2595/52103 S. ÖZELGE.

[135] Bağımsız Denetim Yönetmeliği'nin tanımları içeren m. 4'ten hareketle bağımsız denetçi, işletmelerin, finansal tablo ve diğer finansal bilgilerinin, belirtilen kriterlere uygun veya doğru olup olmadığını, denetim standartlarında öngörülen tekniklerin uygulayarak, denetleyip rapora bağlayan, yeminli mali müşavir ya da serbest muhasebeci ve mali müşavirlik ruhsatını almış meslek mensupları arasından Kurum tarafından seçilen kişidir.

[136] Bk. yuk. II. Bölüm, s. 24 vd.

[137] Bu yönde incelemeler için bk. yuk. II. Bölüm, s. 25, dn. 56.

kabul edemeyeceği öngörülmüştür[138]. Bunun yanında aynı Kanun'un 18. maddesinde de bir eczacının birden fazla eczane açması veya sorumlu müdürlüğü üzerine alması da yasaklanmıştır[139].

6197 Sayılı Kanun'un 1. maddesinde eczacılık tanımlanmıştır, maddeye göre eczacılık sağlık hizmetidir[140]. Eczaneler de kamu hizmeti veren ve devlet kontrolünde bulunan yarı resmi kuruluşlardır; bu anlamda, yasağın amacı genel kamu sağlığını korumak ve dolayısıyla kamu yararına hizmet etmektedir[141]. Eczacılık mesleğinin tanımına bakıldığında ayrıca, bu işi, mesleğin teknik yönü nedeniyle, bizzat eczacı yerine bir başkasının yapması mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla yasak ile eczane sahibinin eczanenin başında durması sağlanmak istenmiştir[142]. Nitekim Yönetmeliğin 14. maddesi ile de eczacının bizzat eczanede durması şart kılınmıştır[143]. Bununla birlikte ilgili yasak her eczacı için değil, yalnızca eczane sahibi olan eczacılar

---

[138] "*6197 Sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun' un 19. maddesi hükmü uyarınca eczane sahiplerinin bu işleri dışında yalnız öğretmenlik ve seçimle elde edilen görevler kabul edebileceklerinden ayrıca bir özel öğretim kurumunda müdürlük görevi de yapan davacının çeşitli ikazlara rağmen iki vazifeden birini tercihte bulunmaması nedeniyle eczanenin kapatılmasına…*" Dan. 12. D, 30.12.1967, E. 1832 ve K. 2408 sayılı Kararı. Karar için bk. **Kuru**, Özge: Gerçek Kişi Tacir, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, s. 44, dn. 251.

[139] **Doğanay,** 1981, s. 116.
"*Çankırı Caddesinde Şifa Eczanesini satın alımış bulunan davacı Necatibey Caddesinde sahibi bulunduğu eczanesini bu yere nakledeceğini bildirmiş olmasına rağmen nakletmediğinin ve Şifa Eczanesinin ayrı isimle faaliyetine devam ettiğinin saptanması üzerine adı geçen eczanenin kapatılmasına…*" Dan. 12. D, 30.05.1968, E. 67/1027 ve K. 68/1298 sayılı Kararı. (**Kuru**, s. 44, dn. 252.)

[140] 6197 sayılı Eczaneler Hakkında Kanunun 1. maddesine göre: *(Değişik: 17/5/2012-6308/1 md.):* "*Eczacılık; hastalıkların teşhis ve tedavisi ile hastalıklardan korunmada kullanılan tabii ve sentetik kaynaklı ilaç hammaddelerinden değişik farmasötik tipte ilaçların hazırlanması ve hastaya sunulması; ilacın analizlerinin yapılması, farmakolojik etkisinin devamlılığı, emniyeti, etkinliği ve maliyeti bakımından gözetimi; ilaçla ilgili standardizasyon ve kalite güvenliğinin sağlanması ve ilaç kullanımına bağlı sorunlar hakkında hastaların bilgilendirilmesi ve çıkan sorunların bildiriminin yapılmasına ilişkin faaliyetleri yürüten sağlık hizmetidir.*"

[141] "*Eczane sahibinin mesleği dışında bizzat ticaret yapamayacağının kabul edilmiş olması, sağlık yönünden kamu yararı amacına yönelik olup…*" 11. HD, 29.03.1976, E. 1903 E. ve K. 1650 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi:16.06.2020); Ayrıca bk. 10. HD, 08.11.1974, E. 5122 ve K. 6530 sayılı Kararı. YKD, 1975, S. 8, s. 105; **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 293.

[142] TBMM Tutanak Dergisi, Dönemi, IX, Toplantı: 4, C. 25 ve 26, 11 ve 12. Birleşim. (naklen, **Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 294.)

[143] Eczacının eczanede bulunma zorunluluğu hakkında bk. EEHK m. 14.
Aynı yönde düzenleme 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun ile optisyenler hakkında da getirilmiştir: Bk. m. 9: "*Optisyenin, mesleğini icra ettiği müessesede bizzat bulunması esastır.*" Aynı zamanda daha sonra değineceğimiz üzere optisyenlerin, bu müesseselerinde başka bir iş yapmaları da yasaktır. O hâlde bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, optisyenlere dolaylı olarak ticaret yapma yasağı doğurduğunu söylemek mümkündür.

için geçerlidir. Bu anlamda Kanun'un 19. maddesinde "eczane sahibi" ifadesini özellikle kullanılmış; bu konuda bir tereddüt yaratılmamıştır.

Kanun eczanelerin sorumlu müdür aracılığı ile yürütülebilmelerine de olanak sağlamıştır ve yine Kanuna göre ancak eczacı sıfatına sahip olanlar eczanelerde sorumlu müdürlük yapabilir[144]. O hâlde, kanun koyucu söz konusu maddede her ne kadar ticaret yapma yasağını eczacı için öngörmüş olsa da eczanenin sorumlu müdür aracılığı ile yönetildiği durumlarda ilgili yasak sorumlu müdür eczacı için de geçerli olmalıdır[145]. Yasağın amacı ancak bu şekilde tam anlamı ile sağlanabilir. Ancak bu konuda bir sınırlamadan söz edebilmek için kanunda bu yönde açık bir düzenleme yapılması gereklidir ve bu şekilde bir düzenleme yerinde olacaktır.

Danıştay'a göre, eczanenin mülkiyetine, işletilmesine ve kârına ortaklığa olanak verecek şekilde, eczacılık sanatını yerine getirmeye yetkisi olan veya olmayan kişilerin bir araya gelerek eczane açıp işletmeleri mümkün değildir, ticaret şirketleri eczane işletemezler[146]. Buna karşılık, Yargıtay bir kararında, eczacılığın, hem kamu hizmeti hem de ticari bir çalışma alanı olduğunu ve bu anlamda iki yönlü bir iş olduğunu, 6197 sayılı Kanun'un belli niteliklere sahip kişilerin eczane açabilmelerinin kamu sağlığını koruma ilkesine dayanması gerekçesiyle getirildiğini, aynı kanunda veya başka bir kanunda eczane açarak mesleği ifa etmeyi kısıtlayan veya sınırlayan hükümler olmadığını ve bu nedenle bir kişinin eczane açmak için sermayesini dilediği gibi sağlayabileceğini ve işin ticari yönü nedeniyle de dilediği şartlarda kâr ve zarara katılmak üzere bir kimseyi şirkete ortak edebileceğini vurgulamıştır. Yargıtay'a göre, bu hüküm, bir kimsenin diploması ile bir diğer kimsenin sermayesini bir araya getirerek birleştirmesini ve ticari bir ortaklık kurmasını engellememektedir. Buradan

---

[144] Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun 1. madde 2. fıkra: *Eczane açmak ve işletmek ile ecza deposu mesul müdürlüğü yapmak için eczacı olmak şarttır. Eczacı; ilaç üretim tesisi, kozmetik imalathanesi, ilaç Ar-Ge merkezi gibi müesseseleri açabilir veya bu tür resmî ya da özel müesseselerde mesul müdürlük yapabilir.*
RG, 12.04.2014, S. 28970.
Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik 4. madde (ş) bendi: "*Mesul müdür: Serbest eczanede, hastane eczanesinde, ecza deposunda, ilaç üretim tesisinde, kozmetik imalathanesinde veya ilaç AR-GE merkezinde görev yapan sorumlu eczacıyı,…*"

[145] **Öçal,** Ticaret Yasağı, s. 294.

[146] Dan. 3. D, 26.6.1958, E. 1712 ve K. 178 sayılı Kararı (Danıştay Kararlar Dergisi, S.79-80, S. 12); Dan. 12. D, 29.05.1975, E. 793 ve K. 11157 sayılı Kararı, Amme İdaresi Dergisi, C. 8, S. 3, 1973, s. 214. (**Öçal,** Ticaret Yasağı, s. 295, dn. 25.)

hareketle 6197 sayılı Kanunun işletmenin ticari değil, kamu sağlığı bakımından yönünü disiplin altına aldığını vurgulamakla bu tür ortaklığın mümkün olduğuna karar vermiştir[147].

Eczacının bizzat eczanenin başında durmasına ilişkin hükmün yanında dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik'in 4. maddesi (d) bendinde eczane, "*Bir eczacının sahip ve mesul müdürlüğünde, Kanuna göre açılmış sağlık hizmeti sunan sağlık kuruluşunu ifade eder.*" şeklinde tanımlanmıştır. Bunun yanında Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un, eczacılık yapabilmek için gerekli şartları içeren 2. maddesinde, bu mesleği yapacak kişilerin, eczacı diplomasının var olması gerektiği görülmektedir. Ayrıca Kanun'un 5. maddesine bakıldığında ise serbest eczane açabilme hakkında "bir eczacının" sahip olduğu; eczane açabilmek için ruhsat alınmasını gerektiren hükmü ile değerlendirildiğinde Yargıtay'a katılmak mümkün değildir. Nitekim eczacı ve eczane tanımları da Kanunda yapılmıştır. Kanun bu hükümlerle eczane açmayı, eczacıya özgüleyerek diğer kişilere yasak getirmiş bulunmaktadır. Buradan hareketle eczacı dışında bir kimsenin, eczane açmayacağı gibi, eczaneye ortak olmaya yetkisi de bulunmadığını düşünmüyoruz. Kanuna göre bir eczane sahibi ancak eczacı olabilir; nitekim eczacının eczanesini ancak bir sorumlu müdür aracılığı ile işletebilecek olması ve sorumlu müdürün de eczacı olmasının aranması bu mesleği yapanların, işin sorumluluğunu üstlenerek hareket etmelerini sağlamaktadır. Ayrıca Kanunda eczaneler sağlık hizmeti veren sağlık kuruluşu olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla eczacı olmayan birinin sağlık hizmeti verecek bir sağlık kuruluşunda yalnız sermaye getirdiği için ortak olabilmesi mümkün olmamalıdır. Ayrıca, gerek Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik'in eczaneyi tanımlayan 4. maddesi (d) bendinde gerekse Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 5. maddesinde de "bir" eczacıdan bahsedilmiştir. Burada özellikle sorumluluk noktasında bir kısıtlama yapılmış olduğunu ve eczacılık yapma yetkisine sahip kişilerin de bir araya gelerek ve ortak olarak eczane açıp işletemeyeceğini düşünüyoruz.

[147] 4. HD, 01.10.1965, E. 2839 ve K. 4540 sayılı Kararı. (**Öçal**, Ticaret Yasağı, s. 295, dn. 25.)

Kanunda, eczane sahiplerinin, bu amaç dışında kurulacak şirketlere ortak olup olamayacakları konusunda da açıklık yoktur. Kanun koyucu, ticari faaliyetler konusunda yasaklara ortaklık durumunu dâhil etmek istediği zamanlarda bunu açıkça belirtmektedir[148]; o hâlde eczacılar başka amaçlarla kurulan ortaklıklara ortak olabilmelidirler[149]. Ancak Kanunda getirilen eczanenin başında bizzat bulunma zorunluluğu nedeniyle, şirket yönetimini gerektiren görevlerin söz konusu olduğu hallerde eczacılara yönelik sınırlama olduğunu söylemek mümkündür[150]. Ancak kişinin özellikle, Anayasa'da güvence altına alınan, dilediği şekilde çalışma ve dolayısıyla ticaret şirketlerine ortak olabilme özgürlüğü çerçevesinde, kanun koyucu bir yasaklama getirmek istediğinde bunu belirtmelidir. Bu sebeple, ilgili düzenlemelerin bu yönde ve açıklayıcı şekilde genişletilmesi gerekmektedir.

bbb) Tabipler

1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Sanatlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 12. maddesinin 1. fıkrasına göre 'bir yerde kayıtlı olan' herhangi bir tabibin, 'bizzat', "dükkân ve mağaza açmak suretiyle" her türlü ticaret yapması yasaktır[151]. O hâlde bu

---

[148] Bu şekilde düzenlenmiş yasaklar için bk. Av.K. m. 11; DMK m. 28.

[149] Bk. **Öçal,** Ticaret Yasağı, s. 296.

[150] Bk. **Öçal,** Ticaret Yasağı, s. 296.
Bu yönde bk. "… *sâhib ve mes'ûl müdürünün, aynı zamanda bir Limited Şirket'de Şirket Müdürü olduğu belirtilerek; eczane mes'ûl müdürü olan eczacının, aynı zamanda bir şirketim müdürü olarak veya fiilen çalışmaksızın sadece ortak olarak bulunup bulunamayacağı husûsunda ilgi yazıları ile … görüşü istenilmekle … 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'un 19 uncu maddesinde, … anlaşılan odur ki: Kanunkoyucu tarafından, eczacının bizzat işinin başında olması ve eczacılık faaliyetinin ehil olmayan kimseler tarafından yürütülmesinin önlenmesi istenilmişdir. … şu netîcelere varılmaktadır: … b) Kollektif şirketlerde -olsa bile "şirket müdürlüğü" veya benzer adlar altında bir vazife alamayacakları gibi- hiçbir şekilde ortak olamazlar. c) Komandit şirketlerde – "şirket müdürlüğü", "deneticilik" veya benzer adlar altında bir vazife alamayacakları gibi- "komandite ortak" (bütün malvarlığı ile mes'ül ortak) olmazlar ve fakat "komanditer ortak" (şirketteki hissesi ile mes'^ül ortak, limited şirketlerde şirket müdürü sıfatını taşımayan normal ortaklar gibi sadece "hissedar") olabilirler. d) Limited şirketlerde ise, ortak (hissedar) olabilmekle berâber, yönetim ve denetim görevinde bulunmaması ve … bu şirketin ortaklarından kimlerin şirketi temsîl'e ve idâreye mezun olduklarının belirtilmesi veya ortaklar arasında eczane sâhibi bulunan ortak var ise bu ortağın yönetim ve denetim görevinde bulunmakdan ve "şirket müdürü" olmaktan hariç tutulması lâzım gelmekdedir. Netîce îtibarî ile … eczane sâhibi (işleticisi) olan bir eczacının aynı zamanda -genel olarak- herhangi bir şirketde, "şirket müdürü" olarak ve limited şirket bakımından ise yönetim ve denetimde görev almayacağı yolunda ana sözleşemede aksi kararlaştırılmadıkça şirket ortağı olarak bulunmasının 6197 sayılı Kanuna aykırı olacağı; …*" B.10.0.HKM.0.00.00.00-925, 22 Eylül 1998, Sağlık Bakanlığı Hukuk Müşavirliği görüşü.
Genelde ticaret yapma yasakları da bizzat ticari işletme işletmek üzerine kurulu olup, ortaklıklara izin veren fakat müdürlük, denetçilik gibi görevleri yasaklar şekildedir. Örnek için bk. Av. K. m. 11; 12.

[151] RG, 14.04.1928, S. 863.

yasak, yalnız Kanunun 14. ve 15. maddesi çerçevesinde bir odaya kayıtlı olan tabipler için uygulanacaktır. Diğer deyişle tabibin bu yasağa tâbi olması için, tabiplik mesleğini yapıyor olması, ayrıca başkası aracılığı ile değil bizzat ticaret yapması ve ticari faaliyetlerini mağaza ve dükkân açmak sureti ile gerçekleştirmesi gerekmektedir.

5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun'un 5 maddesine göre de "*Göz hastalıkları uzmanı tabipler optisyenlik müessesesi açarak optisyenlik yapabilirler. Ancak optisyenlik yaptıkları sürece tabiplik yapamazlar.*" Bu hükmün esasen, Kanunun 4. maddesinde optisyenlik mesleğini yapabilecek kişiler belirtildikten sonra, göz tabiplerinin de bu mesleği yapabilecek olduğunu açıklamak amaçlı getirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Geniş çerçeveden ise tabiplerin, tabiplik mesleğini yaparken, bir ticari faaliyetle uğraşamayacakları sonucuna bir kez daha ulaşıyoruz[152]. 1219 Sayılı Kanun'un, herhangi bir yerde kayıtlı olan tabipleri kapsadığı ve ticaret yapmaktan yasakladığı da göz önünde bulundurulduğunda, iki hükmün birbirleri ile uyumlu olduğunu görmekteyiz.

5304 Sayılı Kanun RG, 21.01.1949, S. 7111 değişik. 2. fıkrası: "*Tabipler, diş tabipleri ve tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 28 inci maddesi, 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun ek 27 nci maddesi, 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 36 ncı maddesi ile 17/11/1983 tarihli ve 2955 sayılı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanununun 32 nci maddesi saklı kalmak kaydıyla, aşağıdaki sağlık kurum ve kuruluşlarında mesleklerini icra edebilir:*
(1) a) Kamu kurum ve kuruluşları.
b) Sosyal Güvenlik Kurumu ve kamu kurumları ile sözleşmeli çalışan özel sağlık kurum ve kuruluşları, Sosyal Güvenlik Kurumu ve kamu kurumları ile sözleşmeli çalışan vakıf üniversiteleri.
c) Sosyal Güvenlik Kurumu ve kamu kurumları ile sözleşmesi bulunmayan özel sağlık kurum ve kuruluşları, Sosyal Güvenlik Kurumu ve kamu kurumları ile sözleşmesi bulunmayan vakıf üniversiteleri, serbest meslek icrası."

[152] 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun'un 17. maddesi ile 30.12.1940 tarihli ve 3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kalkan Gözlükçülük Hakkında Kanun'un birçok yerinde "gözlükçü ticarethanesi" ibaresi yer almaktaydı. Aynı nitelikte olan optisyenliğin de yapılmasının ticaret yapmak olduğunu sonucuna varıyoruz. Bu hükümlerden bazıları:
m. 8: "*Her gözlükçü ticarethanesinin başında ruhsatnameli mesul bir gözlükçünün bulunması şarttır. Gözlükçüler vüsat ve şartları uygun olan yerlerde başka bir ticarethane veya mağazada dahi yalnız kendilerine mahsus bir kısım işgal edebilirler. .....*"
m. 5: "*Tabipler ticarethane açarak gözlükçülük yapabilirler. Ancak gözlükçülük yaptıkları müddetçe tabiplik edemezler.*"
m. 3: "*Aşağıda yazılı olanlar gözlükçülük kursuna devam etmeden ikinci maddede yazılı imtihana kabul olunabilirler:*
A - Bir gözlükçü ticarethanesinde en aşağı dört sene çalıştıklarına dair vesika ibraz edenler…"
Optisyenlik hakkında ticaret yapma yasağı çerçevesinde diğer açıklamalarımız için bk. s. 75 vd.

Bunun yanında istisnalar da söz konusudur: 2219 sayılı Hususi Hastaneler Kanunu'nun[153] 9. maddesine göre hususi hastanelerin mesul müdürünün bir "hekim" olması şarttır[154]. Ayrıca yine bu Kanunun 19. maddesinde de "*Mesul müdürlüğü de deruhde etmiş hususi hastane sahibi…*" ifadesi yer almaktadır. O hâlde anlaşılmalıdır ki hekim, bu Kanunun 3. maddesi çerçevesinde izin almak kaydıyla, hususi hastane işletebilir[155].

Eczaneler Hakkında Kanun'un 14. maddesi ise şu şekildedir: "*Aşağıdaki bentlerde gösterilen hususi eczanelerle ecza dolaplarının açılmasına mahallin sağlık ve sosyal yardım müdürlüğü tarafından usulü dairesinde müsaade verilir ve keyfiyet Vekalete bildirilir. ... C) Eczane bulunmıyan yerlerde (Resmi veya serbest) eczacılar bulunmadığı takdirde, resmi veya serbest tabiplerin veya kendi şubeleri dahilinde ilaç veren veterinerlerin ecza dolapları; ...*" O hâlde tabipler, maddede belirtilen esaslar çerçevesinde ecza dolapları açabilirler[156].

dd) Sigortacılık Sektörünün Güvenilirliğini Sağlamak Amacıyla

Sigortacılık faaliyetinde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin devlet ile ilişkilerini düzenleyen kamu hukuku kuralları 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nda[157] (Sig.K.) yer almaktadır[158]. Kanunun amacı, ülkede sigortacılığın geliştirilmesi, sigorta sözleşmesinde tarafların hak ve menfaatlerinin korunması, sigortacılık sektörünün güvenli bir ortamda çalışmasını güvence altına almaktır[159]. Dolayısıyla söz konusu Kanuna tâbi kişilerin, kuruluşların her anlamda denetlenmesi ve ilgili hususların

[153] RG, 05.06.1933, S. 2419.
[154] Diğer Kanunlarda bazen tabip, bazen de hekim ibarelerinin kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu maddede de "hekim" ibaresi kullanılmıştır. Bu ifadelerin seçiminde özellik gösteren husus olduğunu düşünmüyoruz. Nitekim 5258 sayılı Aile Hekimliği Kanunu'nun 2. maddesinde aile hekimi tanımlanırken tabip ibaresi kullanılmıştır. Bu anlamda bu iki terim arasında bu Kanun dili bakımından fark olmadığını söyleyebilmek mümkündür.
[155] 6762 Sayılı eTTK'nın 12. maddesi ile de hastaneler ticarethane olarak kabul edilmişti.
[156] Ecza dolabı, yalnızca eczane bulunmayan yerlerde, yalnız tabipler tarafında açılabilecek ve yalnız bu ecza dolabını açan tabip tarafından işletilebilecek; o yerde daha sonradan eczane açılması halinde ise kapatılması gereken ilaç satışı yapılan yerdir. Bu hususta bilgiler için bk. Ecza Dolapları Talimatnamesi. (Sağlık Bakanlığından)
[157] RG, 14.06.2007, S. 26552.
[158] **Kaner**, Deniz İnci: Sigorta Hukuku, İstanbul 2018, s. 1.
[159] Sig.K. m. 1.

önceden düzenlenmesi gerekmiştir ve bu noktada bazı kişilerin ticari faaliyetlerine sınırlama getirilmiştir.

aaa) Sigorta Eksperleri

Sigortacılık faaliyetlerinde sigorta eksperinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Sigorta eksperi, sigorta konusu riskin gerçekleşmesi ile meydana gelen kayıp ve hasar miktarını, bu kayıp ve hasarların nedenlerini, niteliklerini belirleyen ve değer tespiti yapan kişidir. Bu kişiler tarafsız ve bağımsız olmak zorunda olup; bu işi mutat meslek olarak yapmak durumundalardır[160]. Sigortacılık Kanunu'nun 22. maddesinin 10. fıkrasında gerçek kişi sigorta eksperlerinin, bu işi mutat meslek halinde yapmak zorunda oldukları ayrıca belirtilmiştir. Fıkranın devamında ise *gerçek kişi* sigorta eksperlerinin, bu faaliyete devam ettikleri süre boyunca esnaf veya tacir sıfatını gerektirecek, mesleğin niteliği ile bağdaşması mümkün olmayan başka bir işle de uğraşamayacakları düzenlenmiştir. Ayrıca sigorta acenteliği ve brokerlik yapamayacakları da öngörülmüştür. Ancak fıkraya brokerlik ve sigorta acenteliğinin eklenmesine gerek bulunmamaktadır. Nitekim her biri sigortacılık faaliyetleri içerisinde etkin alanlar olup; bunların temsil ettikleri taraflar ve faaliyetler içerisindeki rolleri de farklıdır. Bu işlerin yapılmasının zaten sigorta eksperliğinin niteliği ile bağdaşması mümkün değildir[161]. Bu noktada kanun koyucunun söz konusu yasağı güçlendirmek amacıyla böyle bir ifade eklediği düşünülebilir.

Sigorta eksperlerinin ticari faaliyet yasaklarının nedeni ise işlerini yaparken sigortacılık sektörüne güvenin sarsılmaması amacıyla anılan kişilerin tarafsız ve bağımsız olmaları gerektiğindendir. Sigorta eksperinin tarafsızlığı Kanunun 22.

---

[160] Sig.K. m. 2, n; Sigorta Eksperleri Yönetmeliği m. 15.

[161] Sigorta brokerinin tacir olduğu yönünde bk. **Özdamar**, Mehmet: Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği, AÜHFD, Ankara 2008, C. 57, S. 3, s. 543-545; Ayrıca Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliğine (RG, 27.05.2015, S. 29368) göre brokerlerin gerçek veya tüzel kişi olabilirler. Tüzel kişi, olmaları halinde anonim veya limited şirket şeklinde kurulmuş olmaları gerekmektedir. (Bk. m 5, b.) Tüzel kişiler için böyle bir şart var iken gerçek kişilerin ticari işletme işletmeksizin brokerlik yapabileceklerini düşünmek mümkün görünmemektedir. Bu yönde bk. **Özdamar**, s. 544, 545.
Acenteler hakkında ise 6762 sayılı Kanunun 12. maddesinin 6102 sayılı Kanuna alınmaması ile artık tacir olup olmadıklarının net şekilde ifade etmek mümkün değildir.
Acente kendi adına bağımsız ve devamlı şekilde bir işletme işletir. Eğer bu işletme ticari işletme boyutunu kazanırsa acente de tacir sıfatını alır. Bk. **Arkan**, s. 218. Nitekim acente çoğunlukla tacir konumundadır. Bk. **Arkan**, s. 226.
Göle/Bozer, acentenin özellikleri dolayısıyla ticari işletme olduğunu ve işletmeyi kendi adına işlettiğinden tacir olduğunu ifade etmektedir. Bk. **Göle/Bozer**, s. 147.

maddesinin 13. fıkrasında özellikle belirtilmiş; hatta yakınlarına ait iş alamayacakları da düzenlenmiştir. Bunun yanında 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 22. ve 32. maddelerine dayanılarak hazırlanan ve sigorta eksperlerine ilişkin hususları ayrıntılı düzenleyen Sigorta Eksperleri Yönetmeliği'nin[162] 22. maddesinde de eksperlerin tarafsız olması gerektiği tekrar vurgulanmıştır.

bbb) Sigorta Acenteleri

Sigorta acentesi, ticari temsilci, ticari vekil ve benzer bir sıfatı olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belli bir bölgede ve sürekli şekilde, sigorta şirketlerinin ad ve hesaplarına aracılık eden veya bu sözleşmeleri sigorta şirketleri adına yapan, sözleşmenin uygulanması noktasında ise tazminatın ödenmesine yardım eden kişidir[163]. Kanunun 23. maddesine göre sigorta acenteliği gerçek veya tüzel kişiler tarafından yapılabilir. Bu maddenin 10. fıkrasına göre sigorta acenteleri, bireysel emeklilik işlemleri ile ilgili aracılık ve Müsteşarlık tarafından uygun görülen sigortacılıkla bağlantılı diğer aracılık faaliyetleri dışında başka ticari faaliyetlerde bulunamazlar. Bankalar ile özel kanunlarla kurulmuş ve kendisine sigorta acenteliği yapma yetkisi verilmiş kurumlar bunun dışındadır.

ccc) Brokerler

Broker, sigorta veya reasürans sözleşmesi yaptırmak isteyenleri temsil ederek, teminat almak isteyen kişilerin hak ve menfaatlerini gözeten, sözleşmeden önceki hazırlık aşamasını yürüten gerektiğinde ise sözleşmelerin uygulanmasında veya tazminatın tahsil edilmesinde yardımcı olan, bu sözleşmelerin yapılacağı şirketin seçiminde ise bağımsız ve tarafsız davranan kişidir[164]. Özellikle bağımsız ve tarafsız olmaları gerektiği ve diğer tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği'nin[165] 17. maddesinde brokerlerin, brokerlik dışında başka bir ticari faaliyette bulunmayacakları düzenlenmiştir.

---

[162] RG, 22.06.2008, S. 26914.
[163] Sig. K. m. 2, m.
[164] Sig. K. m. 2, d.
[165] RG, 27.05.2015, S. 29368.

II. YARGI KARARLARINDAN DOĞAN YASAKLAR

Ticaret yapma yasağı bir yargı kararı sonucunda da doğabilir. Türk Ticaret Kanunu uyarınca, bir kimse hakkında, ticaret yapmaktan yasaklanmış olmasına ilişkin bir yargı kararı olabilir veya hakkında verilen bir yargı kararının kanuni sonucu olarak da ticaret yapması yasaklanmış olabilir. Bu yöndeki kararlara rağmen, ticari faaliyetlerde bulunulması halinde de kişi tacir sayılacaktır[166].

A- Türk Ceza Kanunu 53. Maddenin Sonucu Olarak Ticaret Yapmaktan Yasaklananlar

1. Türk Ceza Kanunu 53. Madde 1. Fıkra (e) Bendi Uyarınca Yasaklananlar

Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesinde 'belirli haklardan yoksun bırakılma' başlığı altında düzenlenen yasağın amacı madde gerekçesinde açıkça belirtilmiştir. Buna göre, kişinin suç işlemesi ile toplumda kendisine duyulan güven sarsılır. Bu nedenle kişi özellikle güven ilişkisini gerekli kılan birtakım haklardan yoksun bırakılabilmektedir. Ticari hayat da güven ilişkisi üzerine kuruludur. Bu bağlamda kişilere duyulan güvenin sarsılması üzerine bu alanda da yasaklamalar kaçınılmaz olmuştur.

53. maddenin 1. fıkrasının (e) bendi aynen şu şekildedir: "*Bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten yoksun bırakılır.*" O hâlde eğer bir kimse kasıtlı bir suç işlemiş ise ve bunun sonucunda hapis cezası almış ise bir kamu kurumu veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşundan izin alarak gerçekleştirebileceği meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında icra etmekten yasaklanır[167].

---

[166] eTTK, ilgililerin cezai ve hukuki sorumluluğunu düzenleyen m. 40'a göre sicile kayıt esnasında kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunan tacirler, ticaretten yasaklanırlar ve fakat buna rağmen tacir sıfatını doğuracak bir faaliyette bulunurlarsa yine tacir sayılırlar; ancak bunun doğuracağı sonuçlara katlanırlardı. Bk. **Domaniç**, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul 1988, s. 112. Ancak 6102 sayılı TTK ile bu hüküm kaldırılmıştır. Artık, ilgili konuda sorumluluğu düzenleyen 38. maddeye göre gerçeğe aykırı beyanda bulunanlar yalnız idari para cezası ile cezalandırılmaktadırlar.

[167] Maddenin uygulanabilmesi için, kişi kasıtlı bir suç işlemiş olmalıdır. Kişinin işlediği suçun karşılığı olarak verilen ceza hapis cezası olmalıdır. Kişi suçu işlediği sırada 18 yaşını doldurmuş olmalıdır. Bk. **Yaşar**, Osman/**Gökcan**, Hasan Tahsin/**Artuç**, Mustafa: (Yorumlu-Uygulamalı) Türk Ceza Kanunu, II. Cilt (madde 45-85), Ankara 2014, s.1671-1674; **Malkoç**, İsmail: Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, I. Cilt (madde 1-81), Ankara, s. 771-772.

Pratikte bu hak yoksunlukları birazdan değineceğimiz üzere kişinin cezası infaz edildiği süre boyunca geçerli olacağından, bu süreçte bizzat bu meslek ve sanatları yerine getirmesi zaten mümkün değildir; ancak bu süreçte sorumluluk üstlenebilir. İşte maddede ilgili kişinin bu sorumluluğu dahi üstlenmesi yasaklanmıştır.

Hak yoksunlukları, istisnalar hariç olmak üzere, kişinin hapis cezasına mahkûm olması halinde, hükümde belirtilmemiş olsa dahi 53. maddenin 1. fıkrası anlamında bütünüyle sonuç doğurur[168].

53. maddenin 3. fıkrasında ise farklı olarak "*Mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında birinci fıkranın (e) bendinde söz konusu edilen hak yoksunluğunun uygulanmamasına karar*" verilebileceği belirtilmiştir. Bu durum 1. fıkranın (e) bendi gibi hükümde belirtilmemiş ise sonuç doğurmaz, bu hükmün uygulanmaması için cezası ertelenen kişi hakkında bu yönde karar verilmesi gerekmektedir. Aksi hâlde kişi hakkında yasak devam edecektir[169].

53. maddenin 1. fıkrasının (e) bendi kişinin mahkûmiyetinin kanuni sonucu olması dolayısıyla kararda belirtilmiş olmamakla, bu hak yoksunluğunun ne zaman başlayıp biteceği konusu büyük önem taşımaktadır. Bu durumun önemi çalışmamız çerçevesinde kişinin Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi hüküm ve sonuçlarına hangi andan itibaren tâbi olacağı bakımındandır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu 14. madde uyarınca tacir sayılan kişinin, tacir olmaya bağlanan sonuçlara da tâbi olmasını gerektiğinden, buna bağlı yükümlülükleri hangi andan itibaren yerine getirmeye başlayacağı ve tacir olmaya bağlanan olumlu sonuçlardan hangi andan itibaren faydalanabileceği de netlik kazanmalıdır. Ayrıca kişinin süresi belirsiz şekilde bir hakkından yoksun bırakılamaması ve bu durumun kişinin tamamen ticari hayattan silinmesi sonucunu doğurmaması bakımından da önemlidir.

---

[168] "*Mahkûmiyet hükmünde 5237 sayılı yasanın 53. maddesinin 1. fıkrası uyarınca hak yoksunluğuna karar verilmemiş ise de, anılan maddedeki hak yoksunluğu hapis cezasına mahkûmiyetin doğal sonucu olup, uygulanması için kararda belirtilmesi zorunlu değildir.*" CGK, E. 2006/11-183 ve K. 2006/216 sayılı Kararı. Bk. **Yaşar/Gökcan/Artuç**, s. 1678, dn. 294.

[169] Bu durumda 1/e bendi hakkında, cezası ertelenen kişi hakkında hâkimin takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu yönde bk. **Otacı,** Cengiz: Suçun Kanunî Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma, TAAD, 2011, C. 2, Y. 2, S. 4, s. 445.

Ceza hukukunda kabul edilen görüşe göre, hak yoksunlukları suçun kanuni sonucu olduğundan, kasıtlı bir suçtan hapis cezası verilmiş ise kendiliğinden sonuç doğuracaktır[170]. Ne zaman başlayacağı hakkında açık hüküm olmamakla kabul edilen görüşe göre hükmün kesinleşmesiyle başlayacaktır[171]. Türk Ceza Kanunu 53. maddesinde öngörülen hak yoksunluğu süresiz de değildir. Madde gerekçesinde de belirtilmiştir ki ceza hukukunun temelinde de yattığı üzere, cezalandırılma amacı kişinin işlediği suçtan dolayı pişman olmasını sağlayıp, topluma tekrar kazandırılmaya çalışılması olduğuna göre, işlediği suça karşılık aldığı cezaya bağlı olarak ortaya çıkan hak yoksunlukları da belli süre ile sınırlandırılmış olmalıdır. Bu husus ise madde metninde 2. fıkrada açık biçimde, mahkûm olunan cezanın infazının tamamlanıncaya kadar devam edeceği şeklinde belirtilmiştir. Böylece kişi, mahkûm olduğu cezanın infazının gereklerine uygun davranarak cezanın tamamlanmasıyla kendisine tekrar güven duyulan bir kişi olduğu konusunda mesaj vermekte; bu anlamda da söz konusu hak yoksunluklarının en geç cezanın infazı tamamlanıncaya kadar devam etmesi ceza hukuku ilkelerine uygun düşmektedir[172]. O hâlde işlediği suçun cezasının kanuni sonucu olarak, hakkında Türk Ceza Kanunu 53. maddesi 1. fıkrasının (e) bendi uygulanan kişi, belirli meslek veya sanatı tacir olarak yapmaktan yasaklandığında, bu yasak hükmün kesinleşmesinden itibaren başlayacak ve cezanın infazına kadar sürecektir. Cezanın infazının tamamlanmasının ardından ise kendiliğinden son bulacaktır[173]. Bu sayede cezanın infazı ile artık kendisine güven duyulabileceğine inanılan kişi tekrar ticari hayata dönebilecektir[174].

---

[170] **Yılmaz**, Zekeriya: Ceza Kanunumuzda Mahkûmiyete Bağlı Hak Yoksunlukları, ABD, 2006/2, s. 36.
[171] **Otacı,** s. 442; **Özgenç**, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2008, 3, s. 670.
[172] TCK 53. madde gerekçesinden.
[173] **Otacı,** s. 421.
[174] Vergi Usul Kanunu (VUK) uyarınca, vergi suçu işlendiği hallerde kural olarak para cezaları uygulanmaktadır. Ancak kamu düzenini ağır şekilde ihlal eden bazı vergi suçlarının işlenmesi halinde VUK m. 359'da da bazı hürriyeti bağlayıcı cezalar öngörülmüştür. 4369 sayılı VUK'un kaçakçılık kapsamına giren fiillere ilişkin yargılamalar ceza mahkemelerinde yapılmaktadır. Dolayısıyla ceza mahkemesi, hapis cezasına ek olarak ceza hukukun genel ilkeleri çerçevesinde 53. maddenin uygulanmasıyla ve somut olayın özelliklerine göre ticaret ve belli bir sanat ve mesleğin icrasından da yasaklanır veya yasaklanabilir. Bu yönde bk. **Bilici,** Nurettin: Vergi Hukuku, C. I, Ankara 2014, s. 110, dn. 126). Bu husus da yine hapis cezasının kanuni sonucu olup hükümde belirtilmesine gerek olmadığı gibi diğer koşulları da aynı şekilde uygulanır. Nitekim ceza hükümlerinin aynen uygulanabileceği belirtilmiştir.

2. Türk Ceza Kanunu 53. Maddesinin 6. Fıkrası Uyarınca Yasaklananlar

Türk Ceza Kanunu'nun 56. maddesinin 6. fıkrasında, "*Belli bir meslek veya sanatın ya da trafik düzeninin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla işlenen taksirli suçtan mahkûmiyet halinde, üç aydan az ve üç yıldan fazla olmamak üzere, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına ya da sürücü belgesinin geri alınmasına*" karar verilebileceği öngörülmüştür. Öncelikle belirtilmelidir ki bu hükmün uygulanabilmesi için kişinin taksirli bir suç işlemiş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hükmün uygulanabilmesi için meslek veya sanatın kamu kurum ve kuruluşları veya bu nitelikteki meslek kuruluşlarının iznine veya ruhsata tâbi olarak işletiliyor olması gerekmektedir[175]. Bununla birlikte burada, suç ile bağlantısı olan meslek veya sanatı, yalnız 'kendi sorumluluğu altında' yerine getirmek değil, bütünüyle yerine getirmekten yasaklanmak söz konusudur. Çünkü bu maddede bu yasağa sebep olan, o mesleğin ya da sanatın gerektiği özenin gösterilmemesidir. Bu hükmün kişi hakkında sonuç doğurabilmesi ve dolayısıyla ticaret yapma yasağını doğurabilmesi için bu yönde karar verilmesi gerekmektedir.

B- Milli Korunma Kanunu'nun 57. Madde Çerçevesinde Bir Yargı Kararı Sonucu Yasaklananlar

1929 Ekonomik Bunalımı tüm dünyayı sarsmış, bunun üzerine II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla; her ne kadar Türkiye savaşın dışında kalmış olsa da; ülkedeki ekonomik denge bozulmuştur. Savaşın getirdiği olağanüstü koşullar nedeniyle iç piyasada arz ve talebin serbest işlemesine ve fiyatların yükselmesine engel olmak için tedbirler alınması gerekmiştir. Bu doğrultuda, ekonomik bunalımı azaltmak ve savunma gücünü artırmak, halkın geçim zorluğunu, fiyat yükselmesini önleyerek, ekonomik bakımdan koruyucu tedbirler almak amacıyla devlete olağanüstü birtakım

---

[175] "*…bir mesleğin icrasının yasaklanabilmesi için ruhsatnameye bağlı olarak yürütülmesi gerekmekte olup, müteahhit olduğu anlaşılan sanığın çalışmasının ruhsatnameye bağlı olarak yürütülen bir meslek olmadığı nazara alınmadan çalışma hürriyetini kısıtlayacak şekilde genel bir ifade ile meslek ve sanattan yasaklanmalarına karar verilmesi, Kanuna aykırı olup,…*" Bu karara ilişkin karşı oy: "*Sanığın, meslek olduğu kuşkusuz olan müteahhitlik mesleğinin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda, bu meslek veya sanatın icrasının yasaklanmasına karar verilmesi de hakimin takdiri içindedir. Sanığın inşaat müteahhitliği yaptığına ilişin belediye, çevre ve şehircilik il müdürlüğü gibi resmi kurumlardan meslek kaydı ve belgeleri getirildikten sonra sanığın inşaat müteahhitliği yaptığının belirlenmesi halinde, sanık hakkında TCK'nun 53/6. maddesinin uygulanma olanağı bulunmasına rağmen, inşaat müteahhitliğinin meslek olmadığına ilişkin çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.*" 12. CD, 19.09.2017, E.1890 ve K. 6459 sayılı Kararı; (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 25.06.2020); Aynı yönde karar ve karşı oy için bk. 12. CD, 18.09.2018, E. 12436 ve K. 8307 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 25.06.2020).

yetkiler verilerek denge sağlanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla genel amaç tarım ve sanayideki üretimi artırmak, ticaretin ve mal dağıtımının düzenlenmesi ve karaborsanın engellenmesi olmuştur[176]. Milli Korunma Kanunu'nun[177] (MKK) getiriliş amacı da 1. maddesinde de belirtildiği üzere bu gibi olağanüstü durumlarda Devletin ekonomik ve milli savunma bakımından kendini koruyabilmesi amacıyla belli şekiller ve şartlar çerçevesinde görev ve yetkilerle donatılmasıdır. Yine bu maddede olağanüstü haller: genel veya kısmi seferberlik, devletin savaşa girme ihtimali ve o dönemde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti'ni de ilgilendiren yabancı devletler arasındaki savaş hali olarak sayılmıştır. Bu gibi hallerde bu Kanun'un yürürlüğe konulması ile olağandışı durumun son bulmasıyla yürürlükten kaldırılmasına karar verilmesi ise Kanundaki ifade ile Bakanlar Kurulu kararıyla ve bu kararın Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmasıyla, bugün için ise artık; yürürlüğe konulduğu takdirde; Cumhurbaşkanı kararı ile olacaktır[178].

3780 Sayılı ve 1940 tarihli halen yürürlükte olan Milli Korunma Kanunu'nun 57. maddesinde, bu Kanunda yer alan bazı suçları işleyenlerin ticaret yapmaktan yasaklanacağı belirtilmiştir.

Kanunun 31. maddesinde Hükümetin, gerek gördüğü hallerde ve belirli mallar üzerinde maliyet unsurlarını, bu malların ticaretinden elde edilecek kârı, belirli hizmet veya sanat karşılığında alınacak ücretleri tayin edebileceği öngörülmüştür. Bu hususların hükümet tarafından belirlendiği hallerde farklı uygulamalara gidilmesi ve mal veya hizmetlerin farklı fiyatlar üzerinden satılması ya da satışa arzı yasaklanmıştır. Bu durumun kontrol altına alınması için de ticari alım ve satım işlerinde komisyoncu, ithalat ve ihracatçı, toptancı, perakendeciler arasında gerçek veya tüzel kişi olup olmadığına bakılmaksızın yapılan işlem hakkında fatura verilmesi, alınması ve bu faturaların saklanması mecbur kılınmıştır. Bunun gibi belirli miktarı aşan alışverişlerinden müşteri talep ettiği takdirde fatura verilmesi de zorunlu tutulmuş, hatta yine bu kişilerin alım satım sırasında bir malın bulunmadığını beyan etmeleri

[176] MKK gerekçesi; ayrıca bu yönde açıklamalar için bk. **Tekeli,** İlhan**/İlkin,** Selim**:** İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi, C. II, İletişim Yayınları, 2. Bası, İstanbul 2016, s.109.
[177] RG, 26.01.1940, S. 4717; RG, 06.06.1956, S. 6731 ile tekrar yürürlük.
[178] MKK m. 2 ve m. 3.

üzerine bu malın olmadığına dair vesika istenirse bu vesikayı vermek zorundadırlar. Tüm mağaza, ticarethane ve benzeri yerlerde de teşhir edilen malların etiketlerin asılması zorunludur.

Ticari faaliyetleri esnasında, Kanun'un 32. maddesinde, yazılı hareketlerde bulunmak ise yasaklanmıştır. Bu haller, piyasada fahiş fiyat yaratmak amacı ile hareket etmek, fiyatların inmesine engel olmak amacıyla çeşitli harekelerde bulunmak; ticari zorunluluk ve teamüllere aykırı olarak başka bir malın satın alınmasını mecbur kılmak amacıyla satışa arz etmek veya satışta bulunmak; mal alanlar veya mal satanlar arasında fiyat birliği yapılarak anlaşmak suretiyle halkı istismar etmek; herhangi bir malın hükümet tarafından tespit edilen esaslar dışında çeşitli ellerden geçirilmesi suretiyle fiyatlarının yükselmesini sağlamaktır.

Ticari yaşamda birtakım önlemler ile ekonomik dengeyi sağlamaya yönelik bu hükümlere aykırı davrananlar bu Kanunun 57. maddesinde yer alan ceza hükümleri uyarınca cezalandırılacaklardır. Kanunun 57. maddesine bakıldığında yine bu Kanunun 31. ve 32. maddelerinde yer alan suçları işleyenler hakkında para cezaları, hapis cezaları ve dükkan kapatılması cezaları ile nihayet ticaret yapmaktan yasaklanmanın öngörüldüğünü görüyoruz.

III. İDARİ YAPTIRIMLARDAN DOĞAN YASAKLAR

Toplum düzenini, genel sağlığı, genel ahlâkı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla düzenlemeler içeren Kabahatler Kanunu'nun 16. maddesinde idari yaptırım türü olarak idari para cezaları ve idari tedbirler uygulanacağı öngörülmüştür. Maddenin devamında, idari tedbirlerin mülkiyetin kamuya geçirilmesi ile kanunlarda yer alan diğer tedbirler olduğu belirtilmiştir. 19. maddeye göre ise diğer kanunlarda yer alan, bir kabahatin karşılığı olarak öngörülen bazı yaptırım türlerine ilişkin hükümler, ilgili kanunlarda Kabahatler Kanunu hükümlerine uygun değişiklik yapılıncaya kadar saklı tutulacaktır. Saklı tutulan hükümler "*a) Bir meslek ve sanatın yerine getirilmemesi, b) İşyerinin kapatılması, c) Ruhsat veya ehliyetin geri alınması, d) Kara, deniz veya hava nakil aracının trafikten veya seyrüseferden alıkonulması*"

olarak sayılmıştır[179]. Buradan hareketle bir idari yaptırım türü olarak da bir kabahat sonucunda, kişinin bir ticari faaliyetlerinden yasaklanması mümkündür. Buna rağmen bu faaliyetlerine devam eden kişi, koşulları var olduğu takdirde, Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi uyarınca tacir sayılır.

IV. BAŞKA KİŞİ YA DA RESMİ BİR MAKAMIN İZNİ VEYA ONAYINI GEREKTİREN DURUMLAR

A- Kişi İznini Gerektiren Durumlar

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde "*bir kişinin ya da makamın izni*" ibaresi yer almaktadır. 17.02.1926 tarihli ve 743 sayılı Medeni Kanun'un 159. maddesinde "*karının meslek veya sanatı*" kenar başlığı ile düzenlenmiş olan, kadının ticaret yapmasını kocasının iznine bağlayarak kadın erkek arasındaki toplumsal cinsiyet eşitliğini bozan hüküm, Anayasa Mahkemesi'nin 29.11.1990 tarihli kararı ile iptal edilmiştir[180]. Buna rağmen Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesindeki 'kişinin

---

[179] "*5326 Sayılı Kabahatler Kanununda, idari yaptırım öngörülen fiiller için uygulanacak tedbirler sadece bu Yasada belirtilenlerle sınırlı tutulmamış, 16. ve 19. maddelere yapılan atıflarla bu türden fiillere ilişkin ilgili kanunlardaki idari tedbirlerle (belli bir süreyle; meslek ve sanatın yerine getirilememesi, araçların trafikten ve seferden alıkonulması, işyerinin kapatılması gibi) ilgili yaptırım hükümlerinin saklı olduğu belirtilmek suretiyle farklı kanunlardaki diğer idari yaptırımların uygulanabilmesine olanak sağlanması amaçlanmıştır. Nitekim yürürlükte olan bir çok mevzuatta farklı idari yaptırımların yer aldığı kurallar varlığını sürdürmektedir…5393 sayılı Belediye Kanununun 15.maddesinin (b) bendinde; Belediyelerin, kanunların verdiği yetkiye dayalı olarak Yönetmelik çıkarıp, belediye yasakları koyup uygulayabileceği ve kanunlarda öngörülen cezaları verebileceği hükmü öngörüldüğünden, düzenleyici işlemlerle belediyelere kabahat teşkil eden fiilleri belirleyip emir ve yasak koyabilme yetkisi verilmekle birlikte-idari yaptırımlarda kanunilik ilkesinin gereği olarak-yaptırım uygulanacak fiilin karşılığının mutlaka kanunda yer alması gerektiği belirtilmiştir.*
Öte yandan, 1608 sayılı Kanunun 1.maddesinde "yasaklanan faaliyetten men" şeklinde öngörülen yaptırımın uygulaması, fiilinin niteliği ve sonuçlarının dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Aksine bir kabul, bu yaptırımın uygulanabilirliğini ortadan kaldıracaktır.
Bu açıklamalar karşısında, dava konusu yönetmelik maddesinin, belirtilen aykırı davranışlarda bulunan araçlar hakkında 1 ay süre ile meslek ve ticaretten men ve tekrarı halinde 2 ay süre ile meslek ve ticaretten men cezası verileceğine yönelik kuralında, kanunilik ilkesine, kamu yararı ve hizmet gerekleri ile dayanağı kuralların anlam ve amacına aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. …" İstanbul BİM 6. İdare Dava Dairesi, 11.01.2017, E. 2016/213 ve K. 2017/2 (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020). Aynı yönde bk. İstanbul BİM 6. İdare Dava Dairesi, 25.04.2017, E. 143 ve K. 174 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020)

[180] Kişinin medeni durumu da kişisel durumuna dâhildir. 1926 tarihli eski Türk Kanunu Medenisi'nin 159. maddesi evli kadının ticaret yapmasını ve bir işe ve sanatla ilgilenmesini kocanın iznine tabi kılan hüküm içermekteydi. Ayrıca 865 sayılı Ticaret Kanunu m. 7 ile evli kadınların kocaları tarafından ticaret yapmaktan yasaklanmaları mümkün kılınmıştı. Ancak sonraki yıllarda Ticaret Kanunundan ticari ehliyet kavramının kaldırılması ile birlikte evli kadınlar hakkındaki bu düzenleme eTTK düzenlemesine alınmadı. Ancak ilgili hükmün eTTK'da yer verilmemiş olması dahi, evli kadınların serbest şekilde ticaret yapmasını engellememişti. Çünkü eski Medeni Kanun m. 159 hala geçerliliğini sürdürüyordu.
İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Anayasa hükümleri uyarınca herkes eşittir. Ticaret yapmak bakımından kadın ve erkek arasında bir fark bulunmamaktadır. Kadının ticaret yapabilmesi için

izni' ibaresi halen korunmaktadır. Bu durum, burada ticaret yapabilmesi yasal temsilcilerinin iznine bağlı olan küçük ve kısıtlıların durumunu kapsadığını düşündürmektedir[181]. Zira daha önce değindiğimiz üzere Kanun'un 13. maddesi, küçük ve kısıtlılar adına yalnız yasal temsilcilerinin aracılığı ile ticari işletme işlettiği hâller için öngörülmüş olmakla beraber, küçük veya kısıtlıların temsilcileri aracılığı ile değil; bizzat ticari işletme işlettikleri hallerde ne olacağını hükme bağlanmamıştır; bu durumun hüküm ve sonuçları ise 14. maddede aranmalıdır[182].

B- Resmi Bir Makamın İznini, Onayını Gerektiren İş, İşletme veya Durumlar

Resmi bir makamın onayı ibaresi ile kastedilen genellikle bir ticari işletmenin işletilebilmesi için ruhsatname alınmasını gerektiren hallerdir[183]. Ruhsatname kavramını ise ruhsatname alınmasını gereken işletmelerin bu yükümlülüklerini düzenleyen kanunlardan hareketle açıklamak mümkündür. Buna göre genel olarak ruhsatname, bir işletmenin açılabilmesi veya yürütülebilmesi için idare tarafından verilen izni ifade eder[184]. Bununla birlikte bazı şeylerin ticaretinin yapılabilmesi için veya belli kişilerin ticari faaliyetlerde bulunabilmesi için de bir makamın izni

---

kocasının açık ya da örtülü izni gerektiren toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı bu hüküm, Anayasa Mahkemesi 29.11.1990 tarih ve E. 1990/30 ve K. 1990/31 sayılı kararı ile temelde Anayasa 10. maddede yer alan eşitlik ilkesine, Anayasa 49. maddede yer alan çalışma özgürlüğüne ve Anayasa 50. maddede yer alan eşit çalışma hakkına dayanarak iptal edilmiştir. Dolayısıyla artık, eşler iş ve meslek seçiminde birbirlerinin iznini almak zorunda değildir.

[181] *Poroy/Yasaman*, "kişi izni" ibaresinin "pek anlam ifade etmediği" görüşündedir. Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 152. *Kayar* ise Kanunda yer alan "kişi izni" ibaresinin kanuni temsilcisinden izin almadan ticari işletme işleten küçük veya kısıtlılar hakkında uygulanacağını ifade etmektedir. Bk**. Kayar,** s. 112.

[182] Bk. s. 29 vd.

Daha önce belirttiğimiz üzere, küçük veya kısıtlıların, hukuki işlemleri ile ticaret yapabilmelerinin yasal temsilcilerinin iznine bağlanmış olmasının temel sebebinin, bu kişilerin, medeni hakları kullanma ehliyetlerinin ve ticaret yapma ehliyetlerinin olmamasından kaynaklandığı için, buna ilişkin hususlar "ehliyet" başlığı altında değerlendirilmiştir. Bk. s. 29 vd.

[183] Ruhsata bağlı ticaret kollarında, ruhsat alınmaksızın ticari faaliyetlerde bulunulması hâlinde, TTK m. 14 anlamında ticaret yapma yasağı doğuracağı yönünde bk. **Karayalçın,** s. 199-200; **Bahtiyar**, s. 105; **Poroy/Yasaman**, s. 152; **Göle/Bozer**, s. 76; **Arslanlı**, s. 50.

Ayrıca *Karayalçın,* bazı ticaret kollarının ruhsata bağlanmasının "işin niteliğinden" kaynaklı olduğu yönünde sınıflandırma yapmıştır. Bk. **Karayalçın**, s. 199.

[184] Burada ifade edilen izin ile işyeri açmak ve çalıştırmak için yetkili idarelerden alınması gereken izin farklıdır. Nitekim, İşyeri Açma ve Çalıştırma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik 6. maddesinde işyeri açmak ve çalıştırmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin için yetkili idarelerden usulüne uygun şekilde ruhsat almanın şart olduğunu, aksi hâlde işyeri açılamayacağını ve çalıştırılamayacağını öngörülmüştür. Bunun dışında, ilgili Yönetmelikte belirtilen idareler dışında diğer kamu kurum ve kuruluşlarından veya meslek kuruluşlarından izin alınması gerektirdiği hallerde bu Yönetmelikte belirtilen izin alma yükümlülüğünün ortadan kalkmayacağı belirtilmiştir. İşyeri açma ve çalışma izni almayanların işyerleri yetkili idarelerce kapatılacaktır.

gerekmektedir. Bu gerekli izinleri olmaksızın ticari faaliyete girişenler de Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi gereği tacir sayılacaklardır.

1. Eczaneler

6197 Sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun' un 5. maddesi uyarınca eczacılık yapabilme hakkına sahip bir eczacının, serbest eczane açabilmek için yönetmelikte belirlenen belgelerle, il sağlık müdürlüğü tarafından düzenlenmiş ve valilikçe onaylanmış bir ruhsatname alması gerekmektedir[185]. Bu ruhsatname olmaksızın eczacılık yapmak mümkün değildir. Kanunun 40. maddesinde de ruhsatname almadan eczane açanlar hakkında hapis ve adli para cezası öngörülmüştür.

Ticaret yapma yasağının eczanelerle ilgili diğer görünüş biçimi ise Kanun ile bazı ürünlerin yalnız eczanelerde satılacak olmasına ilişkin kurallar getirilmiş olmasıdır. Bu husus Eczaneler ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik ile 43. maddede düzenlenmiştir. Maddenin 1. fıkrasına göre ilaçların ve bu Yönetmeliğin 42. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen diğer ürünlerin başka herhangi bir yerde satışı yapılamaz[186]. Bu ürünlerin satışı yalnız ruhsatnamesi olan eczaneler tarafından yapılabilecektir[187]. Dolayısıyla eczane ruhsatnamesi olmaksızın bu ürünlerin satışını gerçekleştirmek de yasaktır.

6197 sayılı Kanunun 6. maddesinde bazı hallerde eczacıların, sanatlarını yapmaktan yasaklanarak, kendilerine verilen ruhsatnamelerin süresiz olarak geri alınacağı belirtilmiştir. Bu haller, ruhsatname almak amacıyla sunulan evrakın gerçeğe aykırı olması, eczacılık yapmaya engel bir halin varlığının resmen anlaşılmış olması veya yine bu Kanunun 4. maddesinde sayılan eczacılık yapmaya engel hallerin

---

[185] İzin veya ruhsat almaksızın veya diğer koşullara uymaksızın eczane işletenlerin TTK m. 14 uyarınca tacir sayılarak, ilgili yasakların haklarında uygulanacağı yönünde bk. **İmregün**, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 10. Bası, İstanbul 1993, s. 35; **Bilgili/Demirkapı**, s. 82; **Doğanay**, 1981, s. 116; **Domaniç,** Hayri/**Ulusoy**, Erol: Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul 2007, s. 201

[186] EEHK m. 43 "*Zehirli veya kimyevi maddelerle tıbbî ecza ve müstahzarların müsaadesiz satılması yasaktır. Bunları müsaadesiz satan veya satmak üzere dükkanında bulunduranlar Türk Ceza Kanununun 193 üncü maddesine göre cezalandırılır. Ancak eczanesi bulunmıyan yerlere munhasır olmak üzere Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletince tesbit ve ilan edilecek müstahzarlar bu hükümden müstesnadır***.**"

[187] Bu husus diğer bir bakış açısıyla eczanelerin bu mal ve hizmetlerin ticareti hakkında tekel hakkı olarak da değerlendirilebilir.

sonradan meydana gelmiş olmasıdır. 6. maddenin devamında ise muvazaalı olarak eczane açıldığının tespit edilmiş olması halinde ise verilen ruhsatnamenin iptal edileceği ve eczacının 5 yıl süre ile eczane açamayacağı öngörülmüştür. Muvazaaya ilişkin durumun eczacılar arasında yapılmışı hâlinde, eczane açma yasağı bunların hepsi hakkında uygulanacaktır. O hâlde 6. maddede sayılan bu durumların gerçekleşmesi ile eczacılık yapmaktan yasaklanmış olan ve eczacılık ruhsatnamesi iptal edilenler, buna rağmen eczacılık yaparlarsa tacir sayılacaklardır.

2. Optisyenlik Müesseseleri

Optisyenlik müessesesi Optisyenlik Hakkında Kanun' un 7. maddesine göre gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerince açılıp, işletilebilirler; ancak bu müesseseyi açıp işletmek isteyenler, ilin en yüksek sağlık idaresinden ruhsatname almalıdırlar.

5193 sayılı Kanun'un tanımları içeren 3. maddesi uyarınca iki ayrı ruhsat tanımı yapılmıştır. Buna göre, gözlükçülük ruhsatnamesi: "*Sağlık Bakanlığı tarafından verilen gözlükçülük yapabileceğine dair belgeyi*" ve optisyenlik müessesesi ruhsatnamesi: "*Optisyenlik müessesesi açılabilmesi için ilin en yüksek sağlık idaresince verilen belgeyi*" ifade etmektedir. Bu şekilde iki ayrı tanımın yapılmasının nedeni, 5193 sayılı Optisyenlik Hakkında Kanun' un 17. maddesi ile 30.12.1940 tarihli ve 3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun'un yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen, 5193 sayılı Kanuna getirilmiş geçici 1. maddesidir. Bu madde ile henüz yürürlükten kaldırılmadan önce, Gözlükçülük Hakkında Kanun hükümleri uyarınca gözlükçülük yapma ruhsatnamesini alanların hakları, bu kişilere optisyen sıfatını kazandırmayacak şekilde, saklı tutulmuştur[188].

5193 Sayılı Kanun' un 6. maddesi optisyenlere hem belirli yasaklar getrmiş hem de bu madde ile belirlenenleri yalnız optisyenlerin satabileceğini hüküm altına alarak aynı zamanda hak yaratmıştır. Maddenin 1. fıkrasına göre "*Optisyenler, yalnız koruyucu gözlükleri, güneş gözlüklerini ve göz hastalıkları uzmanı tabipler tarafından*

[188] Geçici m. 1: "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 30.12.1940 tarihli ve 3958 sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanun hükümlerine ve bu Kanunun geçici 3 üncü maddesine göre gözlükçülük ruhsatnamesi sahibi olanlar, gözlükçü unvanıyla optisyenlik mesleğini icra etme hak ve yetkisine sahiptirler ve optisyenlerle aynı sorumlulukları taşırlar. Ancak bunlar optisyen unvanını kullanamazlar.*"

verilen reçetelerde yazılı numaralı gözlük camlarını, her türlü lensleri, optik görme gereçlerini ve gözlük çerçevelerini satabilirler." Dolayısıyla bunların satışı ancak optisyenlik ruhsatnamesi alan optisyenlik müesseselerinde gerçekleşebilir[189]. Nitekim Optisyenlik Hakkında Kanun'un 14. maddesinde buna aykırı davrananlara cezai yaptırım getirilmiştir[190]; ancak Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi ile buna aykırı davrananlar yine tacir sayılacaktır.

Yine aynı 14. maddenin 2. fıkrası ile de "*Optisyenlerin reçetesiz olarak numaralı gözlük camı satmaları, vermeleri veya tavsiye etmeleri, otorefroktometre ve keratometre gibi bilgisayarlı aletler ile olanlar da dahil olmak üzere her nevi göz ve görme muayene ve testleri yapmaları*" yasaklanmıştır. Maddenin devamında 4. fıkrada ise optisyenlerin, optisyenlik yaptıkları sürece "müesseselerinde" başka bir iş yapamayacakları ve "müesseselerini" muayenehane gibi kullandıramayacakları ifade edilmiştir. Zira optisyenlik müessesesi için alınan ruhsat çeşitli denetimler üzerine verilen izni ifade etmektedir. Fakat yine burada Kanunun geçici 2. maddesi ile yürürlükten kaldırılmadan önce, Gözlükçülük Hakkında Kanun hükümleri uyarınca gözlükçülük ruhsatnamesi alarak aynı yerde eczacılık veya saatçilik yapanların kazanılmış hakları saklı tutulmuştur[191].

3. Maden İşletmeleri

5177 sayılı Kanun ile getirilmiş olan sisteme göre bir grup madenler için doğrudan işletme ruhsatı; bir grup madenler için ise önce arama ruhsatı, ardından işletme ruhsatı verilmektedir[192]. Bununla birlikte arama ruhsatı alınması gerekli olup

---

[189] Bu husus da yine diğer bir bakış açısıyla optisyenlerin, bu mal ve hizmetlerin ticareti hakkında tekel hakkı olarak da değerlendirilebilir

[190] 5193 sayılı Kanun m. 14: "*Optisyen unvanını haiz olmadığı hâlde optisyenlik yapanlar veya optisyen olduğunu ilân edenlere otuzbeşbin Türk Lirası idarî para cezası verilir ve müessesesi kapatılır.*"

[191] Geçici m. 2: "*Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce gözlükçülük ruhsatnamesini haiz olup aynı mekânda eczacılık ve/veya saatçilik faaliyetlerini birlikte yapanların kazanılmış hakları saklıdır. Bu hakları işyerlerinin nakli halinde de devam eder.*"

[192] Bk. İşletme Ruhsatı ve Madenin İşletilmesi Hakkında Kanunun m. 24.
Diğer kanunlarda olduğu gibi Maden Kanunu'nda da "ruhsat" idare tarafından verilen ve bir yetki içeren belgeyi ifade etmektedir.
Nitekim Kanunun tanımları içeren 3. maddesinde yer alan ruhsat ve izin tanımları:
"*Arama Ruhsatı : Belirli bir alanda maden arama faaliyetlerinde bulunulabilmesi için verilen yetki belgesi. … .*
İşletme Ruhsatı : İşletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesi.
İşletme İzni : Bir madenin işletmeye alınabilmesi için izin. … .

olmadığı önemli olmaksızın, işletme ruhsatı alındıktan sonra herhâlde işletme izni de alınmak zorunludur. İşletme ruhsatının alınmış olması, madencilik faaliyetine doğrudan başlayabileceğini göstermez; faaliyetlerin yapılabilmesi için bir de işletme izni alınması gerekmektedir. Dolayısıyla bu izin alanı, ruhsat alanından daha dar bir alanı kapsar[193]. Bir maden işletme ruhsatı alanı içerisinde birden fazla işletme izni almak mümkündür[194]. Buradan hareketle, bir maden işletme alanı içerisinde işletme izni yalnız izin alınan alan için geçerli olup, işletme ruhsatı olduğu hâlde işletme izni olmayan diğer alanlarda madencilik faaliyeti gerçekleştirilemez.

O hâlde Maden Kanunu çerçevesinde ruhsat ve izin kavramları farklı anlamlar içermektedir[195]. Bunların hukuki sonuçları da farklıdır. Ruhsat, madencilik faaliyetine başlayabilmek adına gerekli yerlerden izin alabilmenin ön şartıdır[196]; ruhsat alınmış olması izin alınabileceği anlamına gelmemektedir. Ancak her ikisi de hukuki niteliği bakımından idari izindir[197]. Ruhsat başvurusunun ardından Devlet kendisine ait bir

---

Ruhsat: (Değişik:14/2/2019-7164/5 md.) Madenlerin aranması ve işletilmesi için yönetmelikte belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde Genel Müdürlükçe verilen belge."
Kanun değişikliğe uğramadan ise bu madde sertifika tanımını da içermekteydi; ancak sertifika ve ruhsat arasında hukuki sonuçları bakımından fark bulunmamaktaydı. Ancak bu durum, Kanunun terim birliğini bozmaktaydı. Değişiklikten sonra isabetli olarak 'sertifika' kavramı Kanundan çıkarılmış, bu kavramı içeren hükümlerde de sertifika yerine ruhsat kavramı olarak değiştirilmiştir. Örneğin, ilk müracaat ve ruhsatlandırma kenar başlığını taşıyan 16. maddenin 1. ve 5. fıkralarında yer alan 14.02.2019 tarihli ve 7164 sayılı Kanunun 16. maddesiyle 1. ve 5. fıkrada yer alan "sertifikası" ibaresi "ruhsatı" şeklinde değiştirilmiştir.
Bunun gibi işletme ruhsatı ve madenin işletilmesi hakkında düzenleme içeren 24. maddede yer alan 6. fıkrasında 14.02.2019 tarihli ve 7164 sayılı Kanunun 17. maddesiyle bu fıkrada yer alan "sertifikası" ibareleri "ruhsatı" şeklinde değiştirilmiştir.

[193] **Topaloğlu**, Mustafa: Maden Hukuku, Ocak 2011, s. 235; **Günay**, Ömer: Maden Hukuku (Kavramlar-İlkeler-Tanımlar), Şubat 2016, Ankara, s. 161.
Gerekli izinler Kanunun 7. maddesine göre ve diğer özel kanunlardaki durumlar çerçevesinde alınır.

[194] **Topaloğlu,** s.235.

[195] "*Dosyanın incelenmesinden; davacı şirketin 08.07.2005 tarihinde aldığı maden arama ruhsatı ile faaliyette bulunduğu alan için 02.07.2008 tarihinde krom işletme projesi ile işletme ruhsatı ve izni talebinde bulunması üzerine görevlendirilen teknik heyet tarafından sahada yapılan tespitler doğrultusunda işletme ruhsatı ve izni düzenlenmesi için gerekli olurun alındığı, ancak işletme ruhsat talebi ile ilgili tespit edilen işletme ruhsat harcı ve işletme ruhsat teminatından oluşan mali eksiklikleri yatırması gerektiği, aksi takdirde mevcut teminatın irat kaydedilerek, işletme ruhsat talebinin reddedileceğinin davacı şirkete 05.01.2009 gün ve 50075 sayılı yazı ile bildirildiği anlaşılmaktadır.*" Dan. 8. D, 26.02.2013, E. 7065 ve K. 1488 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 06.16.2020).

[196] **Günay**, s. 80.

[197] Devlet tarafından, özel kişilere, maden işletilmesi, aranması gibi konulardan ruhsat veya imtiyaz verilmesi gibi tasarrufların idari izin olduğu yönünde açıklamalar için bk. **Türk,** Hikmet Sami: "Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Üzerinde Açıklamalar", AÜHFD, 1979, C. 36, S. 1, s. 87-88.

serveti işletebilme yetkisini idari bir süreç sonucu tek yanlı olarak özel kişilere vermektedir[198].

Devletin bu şekilde bir yöntem izleyerek süreci işletmesi ülkenin doğal serveti olan madenlerin işletilirken korunması ve denetim altında tutulması gereğinden kaynaklanmaktadır. Nitekim madenler yenilenebilir olmayan doğal servetlerden olmakla beraber, ekonomik ve stratejik açılardan önemli kaynaklardır[199]. Dolayısıyla doğal servetlerin korunması da kamu yararına hizmet etmektedir[200].

5995 sayılı Kanunda, işletme izni verilmesi için çevresel etki değerlendirmeleri ve çevreyle uyum teminatı aranması, 3213 sayılı Kanunun izinleri düzenleyen 7. maddesinin 2. fıkrası 4. ve 5. fıkralarında Çevre Kanunu, Orman Kanunu hükümlerine göre değerlendirilme yapılacağı hükümleri de bu hususa dayanak teşkil eder.

Maden işletilmesi, Kanuna göre gerçek veya tüzel kişilere bırakılabilir[201]. O hâlde bu Kanunda belirtilen gerekli ruhsat ve izni almadan maden işletmeciliği yapan gerçek kişi Türk Ticaret Kanunu 14 hükmü uyarınca tacir sayılır.

4. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem

5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu ile gıda ve yem güvenirliği ile bitki ve hayvan sağlığı ve dolayısıyla halk sağlığını kontrol altına alarak tüketici menfaatleri ve çevrenin korunması amaçlanmıştır. Bu amaçla da Kanun, gıda, yem, bitki ve bunlar ile temas eden malzemeler ile bunların üretimi ile hayvan hastalıkları, bitki kontrolleri ve veteriner tıbbi ürünlerin kontrollerine ilişkin düzenlemeler içermektedir.

---

[198] **Topaloğlu**, s. 223 ve 235; **Günay**, s. 81.
[199] Madenlerin bu yönde önemi hakkında bk. **Türk**, Devletçe İşletilecek Madenler, s. 84.
[200] Bu ve benzer sebeplerle Bor, Uranyum, Toryum gibi maddelerin işletilmesi konusunda bu gerekçelerle devlet tekeli yaratılmıştır. Bu konuda açıklamalar için bk. yuk. II. Bölüm, s. 38.
[201] Bk. 3213 sayılı Kanun m. 6: "*...medeni hakları kullanmaya ehil T.C. vatandaşlarına, (...)(3) Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş tüzelkişiliği haiz şirketlere, bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.*
Maden hakları gerçek veya tüzel tek kişi adına verilir..."

a) Veteriner Hizmetleri

5996 sayılı Kanunun 11. maddesine göre bu kanun kapsamında faaliyet gösteren muayenehane, klinik, poliklinik, hayvan hastaneleri, ev ve süs hayvan satış yerleri, hayvan bakımevleri, deney hayvanı üretim yerleri ve benzeri faaliyet gösterecek yerler Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan onay almak zorundadırlar[202]. Maddenin devamında, muayenehane, klinik ve polikliniklerin açılması için yalnız veteriner hekimlere onay verileceği öngörülmüştür. Kanunun 12. maddesinde ise veteriner sağlık ürünlerinin ithalat, ihracat, üretim ve piyasaya arzı için yine bu Bakanlıktan onay alınmasının zorunluğu olduğu öngörülmüştür.

Kanun'un 13. maddesinin 1. fıkrasında veteriner tıbbi ürünlerinin toptan satışının ecza depoları veya veteriner ecza depoları kanalı ile; perakende satışının ise eczaneler, veteriner klinik veya poliklinikleri ya da hayvan hastaneleri aracılığıyla yapılabileceği belirtilmiştir. 3. fıkrada ise uyuşturucu niteliğe sahip veteriner tıbbi ürünlerinin yalnızca klinisyen veteriner hekimlere ve veteriner fakültelerinin ilgili birimlerine satılabileceği; yalnız veteriner hekimler tarafından uygulanabileceği ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın izni olmadıkça devredilemeyip, satılamayacağı belirtilmiştir. 28152 sayılı Veteriner Tıbbi Ürünler Hakkında Yönetmelik 34. maddesinde de söz konusu yasak tekrar edilmiştir: Veteriner tıbbi ürünlerinin toptan satışı, bu Yönetmelik hükümlerine göre ancak Bakanlıktan ruhsat almış veteriner ecza depolarında ve Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsatlı ecza depolarında yapılabilir. Perakende satışı ise eczaneler ile yine bu Yönetmeliğin hükümlerine göre Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan veteriner tıbbi ürün perakende satış izni alan muayenehane, poliklinik ve hayvan hastanelerinde yapılabilir. Belirtilen yerler dışında veteriner tıbbi ürünleri satılması yasaktır.

b) Zirai Mücadele Alet ve Makine İmalatı ile Bitki Koruma Ürünleri ve Diğer Ürünlerin Satışını Yapan İşletmeler

5996 sayılı Kanunun 18. maddesine göre bitki koruma ürünleri ile zirai mücadele alet ve makinelerinin üretimi, ithalat ve arzı için tıp veteriner sağlık ürünlerinde olduğu gibi Bakanlıktan onay alınması gerekmektedir. Bu onayın alınması

[202] Kanunun 3. maddesinde "Bakanlık" Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olarak ifade edilmiştir. Ancak günümüz itibari ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı artık burada Tarım ve Orman Bakanlığı olarak anlaşılmalıdır.

için ise Bakanlık tarafından çıkarılan Yönetmelikte bazı düzenlemeler mevcuttur. Zirai Mücadele Alet ve Makineleri Hakkında Yönetmelik'in[203] 5. maddesine göre zirai mücadele alet ve makinalarının imalatı ancak İmal İzin Belgesi ve Zirai Mücadele Alet ve Makinaları İmal Ruhsatı almış işletmeciler tarafından yapılabilir.

Kanunun 19. maddesinde ise bitki koruma ürünleri ile zararlı organizma mücadelesinde kullanılan diğer ürünlerin toptan satışının toptancı bayiler; perakende satışının ise perakendeci bayiler tarafından yapılabileceği öngörülmüştür[204]. Bayilik yapmak için ise yine 18. maddede belirtildiği üzere izin belgesi gerekmektedir.

Kanunda belirtilenler dışındakilerin zirai mücadele alet ve makine imalatı ile bitki koruma ürünleri ile zararlı organizma mücadelesinde kullanılan diğer ürünlerin satışını yapmaları yasaktır.

5. Tütün Ürünleri ve Alkollü İçkiler

4733 Sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un[205] 6. maddesi gereğince tütün ürünü üretmek ve satmak isteyenlerin Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan[206], faaliyetlerine göre, üretim, satış veya uygunluk belgesi almaları şarttır. Tütün Mamullerinin Üretim ve Ticaretine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik' in 6. maddesine göre tütün ürünleri üretim tesisi kurmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin tesis kurma izni alması gerektiği; 7. maddesinde de bu iznin ardından üretim ve faaliyet uygunluk belgesi alınması gerektiği belirtilmiştir. Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna

---

[203] RG, 02.04.2011, S. 27893.

[204]Zirai Mücadele Alet ve Makineleri Hakkında Yönetmelik'e göre
Bayilik yapabilecekler hakkında bk. m. 18: "*Zirai mücadele alet ve makinelerin satışları, Bayilik İzin Belgesi almış, yetkili gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılır.*"
Bayilerde aranacak koşullar hakkında bk. m. 19: "*Bayilik İzin Belgesi verilecek girişimcilerin ziraat mühendisi veya ziraat yüksek mühendisi unvanlarından birine sahip olması gereklidir. (2) Durumu birinci fıkrada belirtilen koşula uymayan, ancak; bayilik yapmak isteyen kişi ve kuruluşlar, birinci fıkrada belirtilen unvanlardan birine sahip olan bir kişiyi, bayi olmak üzere, "satıştan sorumlu teknik eleman" olarak istihdam etmek koşulu ile Bayilik İzin Belgesi alabilirler.*"

[205] RG, 09.01.2002, S. 24635.

[206] Eskiden ilgili bu belgelerin Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan alınması gerekirdi. Bk. "*20.11.2017 tarihli ve 696 sayılı KHK'nin 82 nci maddesiyle, 6 ncı maddenin üçüncü fıkrasında yer alan "Kurumdan" ibaresi "Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığından" şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 01.02.2018 tarihli ve 7079 sayılı Kanunun 77 nci maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.*" Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ise bugün Tarım ve Orman Bakanlığı olarak anlaşılmalıdır.

İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesinde de tütün ürünleri ve alkollü içkilerin toptan veya perakende satışını yapacak ya da açık alkollü içki satışı yapacak kişilerin faaliyet türlerine göre almaları zorunlu belgeler tek tek sayılmıştır. Tanımları içeren 4. maddesinin (i) bendine göre ise satış belgesi, "*işyerlerinde tütün mamulleri satışı, nargilelik tütün mamulü sunumu ile alkollü içkilerin satışı ve/veya sunumunun yapılabilmesi için Kurum veya yetkilendirilmiş merci tarafından verilecek izin belgesini*" ifade etmektedir. O hâlde şunu söyleyebiliriz ki, bu Kanun ve yönetmeliklerde belirtilen izinleri olmayanların, üretim ve satış suretiyle ticaret yapmaları yasaktır.

6. Şans Oyunları

Şans oyunlarına ait bilet satışını kanun koyucu ancak lisans almış olma şartına bağlamıştır. 27025 sayılı Yönetmeliğin tanımları içeren 4. maddesi (y) bendine göre lisans: "*Lisans: Şans oyunlarını planlamak, tertip ve çekilişini düzenlemek üzere İdare tarafından verilen izni*" ifade eder. Yönetmeliğin 6. maddesi 2. fıkrasına göre "*Lisansa konu şans oyunlarını düzenleme hak ve yetkisi lisans süresince münhasıran lisans sahibine aittir. Lisans sahibi lisansı kısmen veya tamamen başkasına devredemez.*" 4. fıkrasına göre ise "*İdare, lisans süresince lisansa konu şans oyunlarını düzenleyemez ve bu oyunlar için ayrı bir lisans veremez.*" Lisans sahibi ise Yönetmeliğe göre zaten ancak kurulacak bir iktisadi devlet teşekkülü veya 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş bir anonim şirket olabilir. Ancak lisans sahibi bir başka gerçek veya tüzel kişiyi yetkilendirebilir. Dolayısıyla bu tür bilet satışını ancak, eğer lisans sahibi yetkilendirmişse, yetkilendirdiği gerçek veya tüzel kişiler yapabilir[207]. 32. maddenin devamında ise satış birimi yetkisi verilecek gerçek veya tüzel kişilerin mevzuat gereği ilgili meslek odalarına kayıtlı olmaları gerektiği belirtilmiştir. Burada bu madde ile lisans sahibine seçim yapmada geniş özgürlük alanı bırakılmış gibi

[207] Yönetmelik m. 4/1-z(hh): "*Satış birimi: Lisans sahibi ile yapmış oldukları sözleşmeler çerçevesinde, biletlerin satışı ve/veya ikramiyelerin ödenmesi konusunda bayi, başbayi ve benzeri adlar altında yerleşik ya da gezici olarak faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişileri, ...*"
Yönetmelik m. 5: "*Lisans, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yeni kurulacak bir iktisadi devlet teşekkülüne veya (Değişik ibare: RG-25/10/2013-28802) 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş anonim şirketlere ayrı ayrı veya topluca verilebilir.*"
Yönetmelik m. 4/1-z: "*Lisans sahibi: Kendisi ile lisans sözleşmesi imzalanan anonim şirketi ifade eder.*"

görünmektedir. Fakat, 32. maddeye göre satış birimi yetkisi verilecek gerçek veya tüzel kişiler ile bunlara ait işyerlerinde aranacak olan kriterler lisans sahibi tarafından belirlenecek; idarenin onayına sunulacaktır.

C- TİCARETİ YASAK OLAN VEYA UYGUN OLMAYAN ÜRÜNLER DOLAYISIYLA TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANANLAR

Bazı malların veya hizmetlerin satışı ve dolayısıyla da ticaretinin yapılması çeşitli sebeplerle mevzuatta yasaklanmış veya izne bağlanmıştır. Malların satışının yasaklandığı veya kısıtlandığı bu hallerde bu malların ticaretini yapmaktan herkes yasaklıdır. Belirli yerlerde ticaret yapılmasının yasaklanması halinde yalnız bu yerlerde, yalnızca belirli yerlerde ticaret yapılabilmesinin öngörüldüğü hallerde ise geriye kalan yerlerde ticaret yapmaktan herkes yasaklanmış olmaktadır.

1. Kısmen Yasak Olanlar

a) Belli Yerlerde Ticaretin Yasaklanması

aa) Fuhuş yerleri

Genel Kadınlar(!)[208] ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nde 76. maddesinde fuhuş yerlerinde her türlü sanat ve ticaretin yapılmasının yasaklanmıştır[209]. Tüzüğün, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'na dayanarak çıkarıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu yönetmelikte ilgili maddenin kamu sağlığını korumaya yönelik olduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu yerlerde herkes ticaret yapmaktan yasaklıdır[210].

---

[208] Tüzüğün anılış ismi ve içerik maddeleri dikkat çekicidir. Adı geçen tüzüğün 51. maddesinin (f) bendinde genel ev açmak isteyen "evli kadınların" kocalarının rıza ve muvafakatname alması gerektiği yazılıdır. Bu hüküm toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı olmakla; eski Medeni Kanun'un 159. maddesinin AYM tarafından iptal edilmesi üzerine, ilgili kararda belirtilen gerekçeler uyarınca anlamsız kalmıştır.
Tüm bunlarla birlikte eklemek isteriz ki, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW-The Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women)" 6. bölüm 1. maddesine göre devlet bir kadının satışını engelleyen her türlü tedbiri gerekirse mevzuat çıkararak engellemek zorundadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi: 1. bölüm, 6. maddesi kadın satışının yasaklanması başlığı altında: " *Taraf Devletler her hangi bir biçimde kadın satışını ve kadınların fahişeleştirilerek istismar edilmelerini son erdirmek için mevzuat çıkarmak da dahil, gerekli her türlü tedbiri alır.*" Taraf olduğumuz bu sözleşme ile adı geçen tüzüğün uygulamasının son bulması gerekmekteydi.

[209] RG, 19.04.1961, S. 10786.

[210] "*Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacaktan Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğünün Fuhuş Yerlerine Ait Müşterek Hükümlerin yer aldığı Yedinci*

bb) Tütün Ürünleri

4207 Sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un 3. maddesinin 7. fıkrası: "*Sağlık, eğitim ve öğretim, kültür ve spor hizmeti verilen yerlerde ve bunların yerleşkelerinde tütün ürünlerinin satışı yapılamaz.*" Aynı maddenin 11. fıkrası ise "*Tütün ürünleri, otomatik makinelerle, telefon, televizyon ve internet gibi elektronik ortamlarla satılamaz ve satış amacıyla kargo yoluyla taşınamaz*." şeklindedir. Ayrıca 27808 Sayılı Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik de "tütün mamulü satışının yapılamayacağı yerler ve yöntemler" kenar başlığı ile 9. maddesinde bu

---

kısmında bulunan 76. Maddede "Fuhuş yerleri oda veya kısmen kiraya verilmez. Bu gibi yerlerde her nev'i sanat ticaretin yapılması yasaktır." 79 ncu maddede ise "Fuhuş yerlerine behemehal bir kapıdan girilir ve çıkılır. Diğer sokak, ek, dükkan, kahve, gazino ve otel gibi yerlere ayrı kapı açtırılmaz. 51 nci maddede yazılı krokide, evin giriş kapısından başka mevcut olan kapılarda behemehal gösterilir ve bu kapılar kapatılır" hükümleri yer almıştır.
Dava ve işlem dosyasının incelenmesinden; ..... İli ..... Mahallesi Alan Sokakta bulunan 22 adet genelevin bir duvarla çevrilerek hepsinin bir alana toplatılıp bir kapıdan giriş ve çıkışın temin edildiği, böylece Tüzüğün 79 ncu maddesi hükmünün yerine getirilmesinin yani ..... 'daki fuhuş yerleri olan genelevlere yalnızca tek kapıdan girilip çıkılmasının sağlandığı anlaşılmış olduğundan artık bu alanın fuhuş yeri olarak kabulü gerekmektedir. Davacı bu alan içindeki mülkiyeti Belediyeye ait bulunan bir barakayı kiralayarak tuhafiye ve meşrubat satış yeri olarak işletmesine Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele komisyonu tarafından alınan 12.10.1978 günlü ve 316 sayılı kararla engel olunması üzerine, bu kez yalnızca meşrubat satış yeri açmak istemi ile yapmış olduğu başvurunun fuhuş yerlerinde her türlü ticaretin yasak olduğu gerekçesiyle kabul edilmemesi yolundaki 21.11.1979 gün ve 522 sayılı ..... Vilayeti Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu kararının bu alanın fuhuş yeri sayılmayacağı iddiası ile dayanaksız olduğunu ileri sürmekte ise de yukarıda açıklandığı gibi bir ilde bulunan ve fuhuş yerleri tanımına giren genelevlerin etrafının çevrilmesi ile meydana gelen alanı da fuhuş yeri olarak kabul ederek fuhuş yerlerinin tabi olduğu hükümleri uygulamak zorunluluğu bulunduğundan, bu alan içinde bulunan barakada mal satışına izin verilmesi halinde Tüzüğün 76. maddesine aykırı işlem tesis edilmiş olacaktır.
Bu durumda, davacının ticaret yapmak istediği barakanın ..... Genelevlerinin çevrili olduğu saha içinde bulunması nedeniyle sözü edilen Tüzüğün 76. ve 79. maddeleri hükmü karşısında ticarethane açma isteminin kabul edilmemesi yolundaki işlem Tüzük hükümlerine uygun bulunmuştur.
Açıklanan gerekçeyle, yasal dayanaktan yoksun olan davanın reddine, işlem dosyasının yerine gönderilmesine 17.2.1983 gününde oyçokluğuyla karar verildi.
Karşı Oy: Fuhuşla Mücadele Tüzüğünün 19. maddesi fuhuş yerlerinin tanımını yapmış olup, buna göre ancak genelev, birleşme yerleri ve tek başına fuhuş yapılan evler fuhuş yeri sayılabileceğinden tüm genelevin bir duvarla kapatılarak tek bir kapıdan girip çıkmanın sağlanması ile duvarların kapladığı alanın tümünün fuhuş yeri kabul edilmesine olanak yoktur, insanların toplu olarak yaşadığı yerlerde zorunlu ihtiyaç maddelerini bulundurulması mutat ve tabiidir. Çay, kahve ve gazoz, sigara vb. gibi eskiden beri bu yerlerde satılmakta olan maddelerin satışının yasaklanması ticaret yasağı kapsamında sayılamaz, hata bu maddelerin o yerlerde satılmasının giriş ve çıkışların kontrolü bakımından polisin görevini ve genelevlerin düzenini kolaylaştıracağı da kuşkusuzdur. Bu nedenlerle işletilecek bir barakaya ticari amaçlı olduğundan bahisle Tüzüğün 76. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle işletme izni verilmemesi yolundaki işlemde hukuka uygunluk görülmemiştir. Açıklanan gerekçeyle dava konusu işlemin iptali gerektiği oyu ile aksine verilen çoğunluk kararına karşıyım." Dan. 10. D, 17.02.1983, E. 1980 ve K. 307. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020).

konuyu düzenlemiştir[211]. Bu maddenin 1. fıkrasında ise yine sağlık, eğitim, öğretim, kültür ve spor hizmeti verilen yerlerde tütün ürünü satışının yapılamayacağı tekrar edilmiştir. 2. fıkrasında da bilgi toplumu hizmetleri aracılığıyla ya da posta ve benzer dağıtım hizmetleri yollu ile tütün ürünü satışı ve teslimi yapılması yasaklanarak ve Kanun ile uyumlaştırılmıştır.

b) Satışı ve Dolayısıyla Ticareti Bir Belgeye, İzne, Şarta Bağlanmış Olanlar

2863 Sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu* hükümleri uyarınca, bu kanun kapsamında, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasının gerekip gerekmediğinin tespiti bakımından, Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik'te yer alan tasnif ve tescile tâbi tutulabilmeleri ve belge alabilmeleri için bildirimde bulunulması gerekmektedir. Tasnif dışı bırakılan ve tescil edilmeyen ve müzelere alınması gerekli görülmemiş olan eserler sahibine iade edilir. Bu bildirim yapılmamış, tasnif ve tescile ilişkin belgesi alınmamış ise 67. maddede öngörüldüğü üzere bu kültür ve tabiat varlıklarının satışa arzı, satışı, alımı, kabulü yasaktır[212].

---

[211] RG, 07.01.2011, S. 27808.

[212] "*2863 sayılı Kanunun 23/a maddesinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları arasında sayılan etnoğrafik nitelikteki kültür varlıklarının tümüyle ticarete konu edilemeyeceği, aynı Kanunun 25/1 maddesi uyarınca tasnif ve tescile tabi tutulan korunması gerekli etnoğrafik nitelikteki kültür varlıklarından müzelere alınması gerekli görülmeyenler ile bu nitelikte olup da sahiplerince müzelere satılmak istenmeyen taşınır kültür varlıklarının "tescile tabi taşınır kültür ve tabiat varlığı belgesi" düzenlenerek sahiplerine iade edileceği, bu şekilde sahiplerine iade olunan etnoğrafik nitelikteki kültür varlıklarının ticarete konu edilmelerinin mümkün olduğu, ancak bunun için de 2863 sayılı Kanunun 27/2 maddesi uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan izin alınması gerektiği, belge ile sahiplerine iade olunan etnoğrafik nitelikteki kültür varlıklarının ticaretinin izinsiz olarak yapılması halinde 2863 sayılı Kanunun 67/3 maddesinde düzenlenen suçun oluşacağı, başka bir deyişle suça konu eserin etnoğrafik nitelikte kültür varlığı olmasının, bu varlığın ticaretinin serbestçe yapılabileceği anlamına gelmediği, korunması gerekli taşınır bir kültür varlığının ticarete konu edilebilmesi için öncelikle bunun elde bulundurulma şeklinin kanuna uygun olması gerektiği, bu çerçevede somut olay değerlendirildiğinde, sanığın, "tescile tabi taşınır kültür ve tabiat varlığı belgesi" sahibi olmadığı, bu eserleri elde bulundurma şeklinin kanuna uygunluk göstermediği, dolayısıyla sanığın, suça konu korunması gerekli taşınır kültür varlıklarının ticaretini yapma hakkına haiz bulunmadığı, bu niteliğiyle eylemin bütünüyle 2863 sayılı Kanunun 67/2 maddesine temas eden kültür varlığı ticaretine aykırılık suçunu oluşturduğu ve bu nedenle suça sürüklenen çocuğun eylemleri nedeniyle 2863 sayılı Kanunun 67/2. maddesi uyarınca cezalandırılması ile yetinilmesi, 67/3. maddesinde düzenlenen "ticareti yasak olmayan taşınır kültür varlıklarının izinsiz olarak ticaretini yapma" suçundan ise bir karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi gerektiği gözetilmeksizin, sanığın atılı suçtan beraatine karar verilmesi, ... Kanuna aykırı olup, hükmün bu nedenle 5320 sayılı Kanunun 8. maddesi gereğince halen uygulanmakta olan 1412 sayılı CMUK'un 321. maddesi gereğince bozulmasına, belirtilen hususun yeniden yargılama yapılmaksızın aynı Kanunun 322. maddesi uyarınca düzeltilmesi mümkün bulunduğundan, kararın yok hükmünde olan 1. bendinin hükümden çıkartılması suretiyle sair yönleri*

Telekomünikasyon Kurumu Yönetmeliği ile *Kısa Mesafe Erişimli Telsiz Cihazları Yönetmeliği*'ne uygun olmayan telsizlerin ve lisans gerektiren telsizlerin satışı yasaktır. *Kısa Mesafe Erişimli Telsiz Cihazları Yönetmeliği*'nin 21. maddesinde de bu Yönetmeliğin hükümlerine aykırı olarak telsiz cihaz ve telsiz cihaz sistemi satışı yasaklanmıştır.

Hayvanları Koruma Kanunu'nun[213] hayvanların ticaretini düzenleyen 10. maddesinde deney hayvanlarının ithalat ve ihracatının Tarım ve Orman Bakanlığı'nın[214] iznine tâbi olduğu öngörülmüştür. Aynı maddenin devamında hasta, sakat ve yaşlı durumdaki veya iyileşemeyecek kadar ağrı veya acısı olan hayvanı usulünce kesmek ya da ağrısız öldürmek dışında bir amaçla bir başkasına devretmek, satmak veya başkasından almak yasaklanmıştır. Aynı Kanunda yasakların düzenlendiği 14. maddesinin (f) bendinde ise kesim hayvanlarının ve bu amaçla üretilen hayvanlar ile ticarete konu yabani hayvanlar dışındaki hayvanların, yalnız et ihtiyacı karşılamak amacıyla kesilip veya öldürülüp piyasaya sürülmesi yasaklanmıştır.

Av ve Yaban Hayvanları ile Bunlardan Elde Edilen Ürünlerin Bulundurulması, Üretimi ve Ticareti Hakkında Yönetmelik'in[215] 4. maddesinde kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin av ve yaban hayvanı üretmeleri Tarım ve Orman Bakanlığı'ndan izin almaları şartına bağlanmıştır[216]. Yönetmeliğin 36. maddesinde ise gezici hayvanat bahçelerinde bulunan av ve yaban hayvanlarının ve bunlardan üreyenlerin ticareti ve hibesi yasaklanmıştır. 42. maddesin de aynı ticaret yasağı yabancı menşeili sirklerde bulunan hayvanlar için getirilmiştir. Yönetmeliğin 45. maddesine göre ticari olarak av ve yaban hayvanı satışı yapanlar ve 47. maddesine göre, hobi olarak av ve yaban hayvanı bulunduranların bu hayvanların doğal yollarla üremeleri halinde, çoğalan bireyleri ya da damızlıkları satmak isterlerse, yine bu

---

usul ve kanuna uygun bulunan hükmün düzeltilerek onanmasına, 10/06/2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." 12. CD, 10.06.2014, E. 3210 ve K. 14272. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 16.06.2020).

[213] RG, 01.07.2004, S. 25509.

[214] Kanunda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ibaresi yer almaktadır.

[215] RG, 16.06.2005, S. 25847.

[216] Çevre ve Orman Bakanlığı'nın kaldırılmasının ardından, bugün için Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yetkisinde yer almaktadır.

Yönetmeliğin 60. maddesinde yer alan av hayvanlarının bulundurulması ve satışlarına ilişkin ruhsat alınması zorunludur. Ancak yine 47. maddeye göre her ne surette olursa olsun damızlıkların kaynağı doğa ise bu damızlıkların ticareti yapılamaz.

2872 Sayılı *Çevre Kanunu'*nun[217] çevrenin korunmasına ilişkin 9. maddesi (f) bendi ile biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve soyu tehdit veya tehlike altında olan ve nadir olan bitki ile hayvan türlerinin korunması amacıyla, mevzuata aykırı şekilde ticaretleri yasaklanmıştır.

Türk Ceza Kanunu 193. maddesinde zehirli olan madde ve üretim ve ticareti izne tâbi olan bir maddeyi izinsiz şekilde imal ve ticaretinin yapılması yasaklanmıştır. Ayrıca Kanunun 200. maddesinde ise para ve kıymetli damgaları yapmaya yarayan araçların kullanımında kullanılan alet ve malzemelerin izinsiz üretilmesi ve satışı yasaklanmıştır.

Tüketiciye güvenilir ve sağlıklı ürünler sunmak ve organik ürün ve organik girdilerin üretiminin iyileştirilmesini ve kontrol altına alınmasını sağlamak amacıyla çıkarılan ve buna ilişkin esasları düzenleyen 5262 Sayılı *Organik Tarım Kanunu*[218] 5. maddesi 2. bendine göre "*Kontrol ve sertifikasyon kuruluşu veya sertifikasyon kuruluşu tarafından sertifikalandırılmamış ürünler, organik ürün veya organik girdi adı altında*" satılamayacaklardır. Sertifika, ürünlerin "organik ürün" ya da "organik girdi" adı altında satılabilmesi için gerekli izni ifade etmektedir[219]. Bu izin olmaksızın bu ürünlerin "organik" sıfatı ile satılması ve ticarete konu edilmeleri yasaktır; aksi davranışta bulunanlar hakkında ise Kanunda belirtilen cezai hükümler uygulama bulacaktır[220].

5846 Sayılı *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu* eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanat ve sinema eserleri üzerindeki

---

[217] RG, 11.08.1983, S. 18132.
[218] RG, 03.12.2004, S. 25659.
[219] Kanunda tanımlara yer veren 3. maddesinde sertifika şu şekilde yapılmıştır: "*Bütün kontrol yöntemlerinin uygulanması sonucu işletmenin, organik ürünün ve organik girdinin mevzuata uygun olduğunu gösteren belge*"dir.
[220] 5262 sayılı Kanun m. 3/1: "*p) Organik ürün: Organik tarım faaliyetleri esaslarına uygun olarak üretilmiş ham, yarı mamul veya mamul haldeki sertifikalı ürünü, … r) Organik girdi: Organik tarım faaliyetlerinde kullanılan materyali…"*

haklarını korumaktadır. Eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin her türlü eserler üzerindeki haklarına karşılık meydana gelebilecek tecavüz, bu Kanun hükümlerine göre suç sayılır. Dolayısıyla eser sahiplerinden ve bağlantılı hak sahiplerinden gerekli izin alınmaksızın, doğrudan veya dolaylı şekilde çoğaltılması, dağıtılması, satılması, paylaşılması, satışa arzı, ticari amaçla satın alınması, ithal ve ihracı yasaktır. Kanun ağır yaptırımlar öngörmüştür[221]. 5846 sayılı Kanunun engelliler için çoğaltılması konusunda istisna mevcuttur. Kanunun Ek 11. maddesi uyarınca; engelliler için üretilmiş kopyası yoksa, hiçbir ticari amaç gütmemek şartıyla ve bir engellinin kullanması amacıyla; tek bir nüsha için veya engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumları, vakıf veya derneklerdeki ihtiyaç kadar çeşitli şekillerde çoğaltılması için izin alınması gerekmez. Ancak bu kopyalar hiçbir surette satılamaz, ticarete konu edilemez, amacı dışında kullanılamazlar[222].

4733 Sayılı *Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'*un 6. maddesinde, üreticinin tütünlerinin alımı ve satımı ile tütün ürünlerinin üretimi, tütün ve tütün ürünlerinin ticareti hakkında ayrıntılı bir düzenleme öngörülmüştür. Bu düzenlemede, bu ürünlerin alımı, satımı ve ticareti hakkında koşullar belirtilmiştir. Aynı maddenin 3. fıkrasında, bu koşulları yerine getirenlerin ise türün ürünlerini serbestçe satabilmelerine ve dağıtabilmelerine izin verilmiştir. Türkiye'de bu ürünleri üretmek ve satmak isteyenlerin, Tarım ve Orman

---

[221] 5846 sayılı Kanun m. 71/1: "*Bu Kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek:*
1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur."

[222] 5846 sayılı Kanun ek m. 11: "*(Ek: 3/3/2004-5101/26 md.) Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, braill alfabesi ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir. Bu nüshalar hiçbir şekilde satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılamaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur.*"
İlk bakışta sanki bu madde TTK m. 14'te yer alan 'kişi izni' ibaresine yaklaşır gibi görünmekte ise de, bu maddede yer alan izin, bir kimsenin ticari işletme işletebilmesinin, bir kişi iznine bağlandığı hâlleri ifade etmektedir. Burada ise kişi izni olmasa da ticaret yapılabilir; ancak kişi izni yalnız o şey bakımından gerekli olmaktadır.

Bakanlığı'ndan üretim, satış ve uygunluk belgesi almaları yine bu maddeye göre zorunludur. 6. maddesinin 10. fıkrası uyarınca ise "*Ticari amaçla; makaron veya yaprak sigara kâğıdı içine kıyılmış tütün, parçalanmış tütün, tütün harici herhangi bir madde doldurmak, bu şekilde üretilen ürünleri satışa arz etmek, satmak, bulundurmak veya nakletmek yasaktır*."

2. Satışı ve Dolayısıyla Ticareti Tamamen Yasak Olanlar

Bazı şeylerin satışı, *Türk Ceza Kanunu'*nda yasaklanmıştır. Örneğin Kanunun 186. maddesinde kişilerin hayatlarını ve sağlığını tehlikeye sokacak şekilde bozulmuş, değiştirilmiş her türlü yenecek, içecek veya ilacın satışını yapan, 187. maddesinde kişilerin hayatına ve sağlığına tehlike arz edecek şekilde ilaç üreten veya satan kişiye hapis ve adli para cezası verileceği öngörülmüştür. 188. maddesinde uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin üretim ve ticareti yasaklanmıştır. Kanunun 226. maddesinde çocuğa ait müstehcen görüntü, yazı, söz içeren herhangi bir ürünü satışa arz etmek, satmak ve ayrıca şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yol ile cinsel davranışlara ilişkin her türlü şeyin üretimi, satışı yasaktır. Teknolojik gelişmelerle birlikte 2016 yılında Kanuna eklenen 245/A maddesinde ise bir cihazın, programın, şifrenin veya herhangi bir güvenlik kodunun; bu maddenin Kanunda yer aldığı bölümdeki suçlar ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması ile ve suç işlemek üzere oluşturulması amacıyla; üretimi, satışa arzı, satışı ceza gerektiren bir fiil olarak yer almıştır. Yine 5237 sayılı Kanunun 91. maddesinin 3. fıkrasında da doku ve organ satışı yasaklanmıştır. 165. maddede de suç eşyasının, suç sonucu elde edilen eşyanın satışının yasaklandığını görüyoruz. Bu bağlamda Türk Ceza Kanunu'nda üretimi, satışı ve dolayısıyla ticareti yasaklanan her türlü şey hakkında tüm kişiler ticaret yapmaktan yasaklıdır.

Bunun yanında başka kanunlarda da elbette bazı şeylerin satışı ve dolayısıyla ticareti yasaklanmıştır. Örneğin 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 30. maddesinde başkasına ait marka hakkına iktibas veya iltibas suretiyle tecavüz ederek mal üreten veya hizmet sunanların, satışa arz eden veya satanların, ticari amaçlarla alan ve satanların da cezalandırılacakları öngörülerek taklit ürünlerin de ticareti yasaklanmıştır.

2933 sayılı *Madalya ve Nişanlar Kanunu* 11. maddesinde yasak tasarruflardan biri olarak, Madalya ve Nişanlar Kanunu hükümlerince verilen madalya ve nişanların, bunları hak edenler tarafından satılamayacağı öngörülmüştür.

5996 Sayılı *Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu* 18. maddesinin 12. fıkrasına göre yurtdışından bağışlanmış olan veya araştırma, test, onay gibi işlemlerde kullanılacak olan bitki koruma ürünleri ile bunların ham maddeleri ve zirai mücadele alet ve makinelerinin ticareti hiçbir şekilde yapılamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TİCARET YAPMAKTAN YASAKLANMANIN İHLALİNE BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR

I. HUKUKİ SORUMLULUK VE SONUÇLARI

A- TACİR SAYILMA

Türk Ticaret Kanunu 12. maddesi 1. fıkrasına göre "*Bir ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten kişiye tacir denir.*" O hâlde bir gerçek kişinin tacir sıfatına sahip olabilmesi için, bir ticari işletme işletiyor olması ve bu ticari işletmeyi kısmen veya tamamen kendi adına işletiyor olması gerekmektedir[223]. Bir kimsenin bu şekilde tacir olmanın koşullarının gerçekleştirmiş olması, tacir sıfatını kazanması için yeterlidir[224]; diğer deyişle kişi bu hâlde tacir sıfatı kendiliğinden kazanacaktır[225].

Kanunda bilinçli olarak bazen tacir sayılma bazen de tacir gibi sorumlu olma ifadeleri kullanılmıştır. Bu hukuki durumlara bağlanan hukuki sonuçlar da farklıdır. Tacir sayılanlar, tacir olmaya bağlanan tüm hak ve yükümlülükler ile donatılmış iken; tacir gibi sorumlu olanlar yalnız tacir olmaya bağlanan yükümlülükleri yüklenirler[226].

---

[223] Bu yönde bk. **Arkan**, s. 127; **Kayar,** s. 105. "Ticari işletme işletmek" koşulunun gerçekleşebilmesi için zaten bir ticari işletmenin var olması şart olduğundan, çalışmada ikili ayrım tercih edilmiştir. Ancak öğretide bu koşullar bakımından bazı yazarlarca üçlü ayrım yapılmıştır; ticari işletmenin varlığı da bir koşul olarak değerlendirilmiştir. Bu yönde ayrım için bk. **Göle/Bozer** s.94; **İzmirli,** Yadigar: "Ticari-Esnaf Sıfatının Tayininde Ticari İşletme Unsuru", Prof. Dr. Jale Akipek' e Armağan, Konya 1991, s. 467; **Arslan/Şenyüz**: İşletme Hukuku, Bursa 2012, s. 44; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 253-254.; **Çetiner**, Selma/**Bozkurt Yüksel**, Armağan Ebru: Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015, s. 78-79.
Tacir yardımcıları, tacir adına ticari işletme işletmekle beraber, bu ticari işletmeyi kendi adlarına işletmediklerinden tacir sıfatını kazanmaları mümkün değildir. Kanun da ticari işletmeyi kendi adına işletmeyi aramış; kendi hesabına olmasını şart koşmamıştır. Bk. **Karayalçın,** s. 196; **Arkan,** s. 130; **Saka,** s. 804. Bu anlamda bir kimsenin tacir yardımcısı sıfatı ile başkası adına ticari işletme işletmesi TTK m. 14 çerçevesinde uygulama bulmayacaktır. Ancak özel kanunlarda ticaret yapma yasakları kapsamında tacir yardımcılığı da yasaklanmış ise bu hâlde TTK m. 14 uyarınca ticaret yapma yasağının dar kapsamından çıkılarak; ticari faaliyetlerde bulunma yasağı söz konusu olacağından yalnız özel kanunlarda belirtilen yaptırımlar söz konusu olacaktır.

[224] **Arkan**, s. 127; **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 206; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 253.

[225] **Kuru,** s. 3.
"*Gerçek kişinin ticaret sicilinden işletmesini terkin ettirmiş olması, koşulları varsa kendisinin tacir sıfatına etkili değildir. Bu durumda, … davalının tekrar ticaret siciline kaydı için iş bu ihya davasının açılmasında hukuksal yararın bulunduğundan söz edilemez.*." 11. HD, 09.01.14, E. 10054 ve K. 361 sayılı Kararı. (www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 16.06.2020); Aynı yönde bk. İstanbul Anadolu 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, 21.02.2018, E. 1112 ve K. 148 sayılı Kararı. (www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 16.06.2020); Bakırköy 7. Asliye Ticaret Mahkemesi 25.05.2018, E. 877 ve K. 521 sayılı Kararı. (www.lexpera.com, Erişim Tarihi: 16.06.2020).

[226] **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 205-206; **Poroy/Yasaman**, s.128.

Tacir sayılmak ile tacir gibi sorumlu olmak arasındaki bir diğer fark ise tacir sayılabilmek için ortada bir ticari işletme varlığının şart olmasıdır[227].

Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi, bazı kişilerin, yine bu maddede belirtilen sebeplerden bir tanesinin varlığı ile ticari işletme işletmekten yasaklı olmalarına rağmen ticari işletme işletirlerse tacir sayılacaklarını düzenlemiştir. Diğer bir ifadeyle ticari işletme işletmesi yasak olan kimselerin bu yasağa aykırı davranışı tacir sıfatını kazanmalarına engel olmayacaktır[228]. Kanun koyucu bu ifade ile ticari işletme işleten ancak ticaret yapması yasak olan kimseyi, yine ticari işletme işleten bir başka kimseden hak ve yükümlülükleri bakımından ayırmamıştır. Bir başka ifadeyle, tacir sıfatına sahip olmanın koşullarını taşıyarak kendiliğinden tacir sıfatını kazanan bu kimseler için, bu hüküm ile istisna getirilmemiştir.

Öğretide bu husus eleştirilmiştir. Kanunun ilgili madde gerekçesinden hareketle, kanun koyucunun bu hüküm ile amacının, kişinin ticaret yapması yasak olduğu hâlde ticaret yaparak tacir olmanın getirdiği külfetlerden kaçınmasının önüne geçilmesi olduğu ve bu nedenle getirildiği belirtilmiş olduğundan, "tacir gibi sorumlu olmak" ibaresinin ve buna bağlanan hukuki sonucun daha uygun olduğu belirtilmiştir[229]. Ayrıca hukuk siyaseti bakımından da kanuna aykırı bir davranışın hiçbir şekilde olumlu sonuç doğurmaması gerektiği, aksi hâlde yasağın ciddiyetinin kalmayacağı ifade edilmiştir[230].

Kanunda 13. ve 14. maddede belirtilen kişilerin tacir sayılmasının nedeni, daha önce belirttiğimiz üzere, ticari ehliyet kavramının kanundan çıkarılması ile birlikte bu kişilerin unsur eksikliğinden faydalanarak tacir sıfatının getirdiği sorumluluklardan kurtulmalarını önlemektir. Ancak burada önemle belirtmeliyiz ki kanunen yasak olsa da ortada bir ticari işletmenin varlığı söz konusudur. Türk Ticaret Kanunu'nda ticari

---

[227] **Saka,** s. 806; **Kuru**, s. 29.

[228] "*TTK. 16. maddesi gereğince "şahsi halleri veya yaptığı işlerin mahiyeti yahut meslek ve vazifeleri itibariyle kanuni veya kazai bir yasağa aykırı olarak veyahut başka bir şahsın iznine veya resmi bir makamın ruhsatına lüzum olup da izin veya ruhsatname olmayan bir ticari işletmeyi işleten kimse de tacir sayılır. Bu hareketin doğurduğu hukuki, inzibati ve cezai mesuliyeti saklı tutmak koşuluyla böyle bir işe dahil edilen kimseleri de tacir saymıştır.*" 13. HD, 11.04.2002, E. 2002/3700 ve K. 2002/3939 sayılı Kararı.

[229] Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 153. Aynı yönde bk. **Kuru**, s. 49.

[230] Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 153.

işletme, temel kavramdır[231]. Tacir sıfatı da ticari işletme kavramı üzerine oturtulmuştur. Türk Ticaret Kanunu 12. maddesi ile tacir sıfatının kazanılabilmesi için ticari işletme işletmek şart görülmüş; bu sıfatın kazanılmasında işletmenin konusu, işleten kişinin konumu, sıfatı, statüsü ve sair bir istisnaya yer verilmemiş[232]; kişinin kimliği değil, yalnız faaliyeti göz önünde bulundurulmuştur[233]. Ayrıca ticari işletmeyi işletenin hukuki statüsü işletme kavramını tayin ederken de önem göstermemektedir[234]. İşletmeyi işleten devlet, kamu tüzel kişisi, ticaret yapması yasak olan bir kişi de olabilir[235]. Dolayısıyla kişi, ticaret yapması yasak bir kimse olsa da, tacir sıfatını kazanmasında engel bulunmamaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nda "tacir gibi sorumlu olmak" ibarelerinin yer aldığı 12. maddesinin 3. fıkrası ve 13. madde incelendiğinde görülmektedir ki, tacir sıfatının kazanılabilmesi için gerekli olan unsurlarda eksiklikler vardır. Kanunun 12. maddesinin 3. fıkrasında, ticari işletmenin varlığı; 13. maddesinde ise kendi adına işletme unsuru eksiktir. Dolayısıyla bu iki durumda da zaten tacir olmanın şartları sağlanmamaktadır[236]. Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinde ise ticaret yapmaktan

---

[231] Bu yönde bk. **Arkan**, s. 5; **Göle/Bozer**, s. 3; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 41 ve s. 154; **Karahan**, s. 4; *Tekinalp*, ticari işletme TTK açısından yalnız bir merkez kavram değil; ayrıca Türk hukukçusunun, ticaret hukukuna bakış açısında ve ticaret hukukunu algılayışında, yorumlayışında bir anlayışa yol açtığı düşüncesindedir. Bk. **Tekinalp,** s. 7.

[232] **Arslanlı,** s. 51.

[233] **Akın**, Murat Yusuf: "Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin E. 1995/9375 K. 1995/9860 Sayı ve 13.11.1995 Tarihli Kararı Üzerine Düşünceler", Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, s. 356.

[234] **Arkan**, s. 27; **Arslanlı**, s. 19.

[235] Kişi ticari işletme işlettiği takdirde, bu yönde yasakları olsa dahi tacir sıfatını kazanır ve tacirler hakkındaki hüküm ve sonuçlara tabi olur. Bk. **Arslanlı,** s. 51; **Doğanay,** 1981, s. 116.
865 Sayılı ve 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nun 8. maddesinde, ticaret yapması yasak olduğu belirtilen kişilerin, ilgili yasaklarına rağmen ticaret yapmaları durumunda iflas hükümlerine tâbi olacakları düzenlenmekteydi. Daha sonra yapılan değişiklikle birlikte, Kanunun tacir tanımını yapan hükmüne de uygun şekilde bu kişilerin tacir sayılmalarının daha isabetli olduğu görüşündeyiz.

[236] Benzer yönde açıklamalar için bk. **Saka,** s. 806.
TTK'nın 12. maddesi 2. fıkrası uyarınca ticari işletme açtığını çeşitli şekillerde ilan eden kişi de tacir sayılır. Burada kişinin tacir sayılabilmesi için fiilen işletilmese de ticari işletmenin varlığı şarttır. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan,** s. 255-256; **Arkan**, s. 131; **Aslan/Şenyüz**, s. 45; **Poroy/Yasaman**, s.128. Ancak öğretide aksi görüş de mevcuttur. Bu görüşe göre ise ortada ticari işletme var olmasa da ilan yolu ile ticari işletme var gibi görüntü sunan kimse tacir sayılır. Bu yönde bk. **Ayhan/Çağlar/Özdamar**, s. 206; **Domaniç**, s. 73; **Kayar**, s. 112; **Domaniç/Ulusoy**, s. 194; **İmregün**, Genel Esaslar, s. 4041.
TTK 12/2 de ticari işletme vardır ancak kişi henüz ticari işletmeyi işletmeye başlamıştır. **Saraç**, s. 76. Ancak elbette maddenin uygulanabilmesi için yapılan ilan ticari işletmenin mahiyeti ile uygun olmalıdır. Bk. **Saraç**, s. 77. Bununla birlikte yine bu hükmün uygulanabilmesi için ticari işletmenin tescil ve kanunda yer almış olan hususların üçüncü kişilerde bir ticari işletmenin varlığı kanısını uyandıracak şekilde olması gereklidir. Bk. **Arslanlı,** s. 47. Örneğin bir avukat, bürosunu tescil ettirmiş

yasaklı kişinin, 12. maddede yer alan tacir olma koşullarını gerçekleştirdiği görülmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi yaptırım getiren bir hüküm değildir; yalnız bu harekete ticaret hayatında bağlanan hukuki sonuç belirtilmiştir. Bununla beraber, ticaret yapması yasak kişilerin, yasağa aykırı faaliyetleri yaptırımsız bırakılmamıştır, yasaklarının düzenlendiği özel kanunlarda idari ve cezai sorumlulukları düzenlenmiştir. Ticaret yapma yasaklarının özel kanunlarda öngörülmüş olması, bu hükümler Türk Ticaret Kanunu 14. madde ile birlikte değerlendirildiğinde ise bu durum bizi özel hükümlerin 14. maddenin önüne geçtiği sonucuna götürmemelidir[237]. Eğer ticari faaliyet tacir sıfatını kazandırmaya yetiyorsa kişi tacir sayılacak, ancak hakkında cezai ve idari hükümler uygulanacaktır.

Bir kimse hakkında, ticaret yasağı olup olmadığının, Ticaret Sicili Müdürlükleri tarafından araştırılma yükümlülüğü yoktur. Ticari hayata atılıp bir süre ticari faaliyetlerde bulunan kişilerin, yasak faaliyetleri anlaşılıncaya kadar yaptıkları işlemlerde geriye dönük uygulama yapılması ve verilen hakkın geri alınması da olanaksız olacaktır. Nitekim hukuki görünüş ilkesinin, işlem güvenliği ilkesi ile korunması önemli olduğundan, ticari hayatta, yapılan bir işlem geri döndürülemez[238]. Bu noktada maddede tacir gibi sorumlu olma ifadesi yer almış olsaydı da bunun uygulanması sorun yaratabilecekti.

Ticaret Sicil Müdürlüklerin bu husus araştırma yükümlülükleri olmamasının yaratacağı diğer bir sorun da ticaret siciline kamu düzenine aykırı bir hususun tescil edilmiş olması olacaktı. Nitekim bu durumda kişiler tacir olmadıkları ve ticaret siciline

---

ise bu faaliyetler ticari işletme faaliyeti olarak değerlendirilemeyeceğinden tacir sıfatını kazanamaz. **Arslanlı,** s. 47.
Ticari işletmenin henüz fiilen işletilmeye başlanmamış olduğu hallerde de m. 12'nin 2. fıkrasında tacir sayılma sonucu öngörülmüştür. Madde gerçek kişiler hakkında, ticari işletmenin ticaret siciline kaydının etkisi bakımından ayrık bir şekilde düzenleme içermiş; bu hüküm ile yapıcı/kurucu etki tanınmıştır. Bk. **Ansay**, Tuğrul: "Ticari İşletmenin Sorgulanması", Rona Serozan'a Armağan, C. 1, İstanbul 2010, s. 208; **Bilge**, Mehmet Emin: "Tacir Sıfatının Sona Ermesi", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2012, s. 177.

[237] Bu yönde bk. **Akın,** s. 357.

[238] Bu yönde değerlendirme için bk. **Akın,** s. 359. *Akın,* bahsedilen sebeplerle, memurun yaptığı sözleşmeyi geçersiz sayan Yargıtay'ın sözleşme öncesi sorumluluk hükmüne gitmek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

tescil edilmemesi gerektiği hâlde, işletmeleri ticaret siciline tescil edileceklerdi. Bu da sicile güven ilkesini zedeleyecekti.

Ticari işletme hukuken bir kişi olmadığından, ticari işletme ile ilgili iş ve işlemlerden doğan hak ve borçlar onu işleten tacir üzerinde doğmaktadır[239]. Dolayısıyla aksi bir yorum ticari işletmenin hukuki varlığını da yok saymak olacaktır.

Ticaret yapmaktan yasaklı kişi, tacir sıfatını, ticari işletme işlettiği anda kazanmış olacaktır. Ticari işletme işletmekten kasıt burada da muhakkak işletmek unsurunun varlığı değildir; işletmenin işletilmek üzere kiralanması, devralınması, ticari temsilci atanması ve benzeri hareketler yeterlidir[240]. Bazı hallerde ticari işletmenin kurulabilmesi için yapılan işlemler dahi ticari işletme işletmek kavramına dâhil edilebilir ve bu surette tacir sıfatını kazandırabilir[241]. Örneğin ticari işletme işletmek amacıyla, bir yerin kiralanması veya satın alınması için girişimlerde bulunulması tacir sıfatının doğumu için yeterlidir[242].

Türk Hukukunda, tacirlerin, ülke ekonomisi üzerindeki ve ticari hayattaki rolleri dolayısıyla, bu sıfata sahip olmalarına belirli hukuki sonuçlar yüklenmiştir; bu hukuki sonuçlar kimi zaman hak, kimi zaman da yükümlülüktür[243]. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinin "tacir sayılma" ibaresinden hareketle tacir olmaya bağlanan hukuki sonuçlara da kısaca değinmek gerekmiştir[244].

1. Türk Ticaret Kanunu'nda Tacir Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar

Türk Ticaret Kanunu 18. maddesi 1. fıkrasına göre tacirler ve tacir sayılanlar ticari defter tutma yükümlülüğü altındadırlar. Ticari defterlerin ne şekilde tutulması

---

[239] Bk. **Göle/Bozer**, s. 14.

[240] Bu yönde bk. **Karayalçın**, s. 193; **Hirş**, s. 120. Aksi yönde bk*:* **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 254.

[241] Bu yönde bk. **Göle/Bozer**, s.41; **Karayalçın**, s. 193; **Hirş**, s.120-121.

[242] Bk. **Karayalçın**, s.193; **Hirş,** s.120-121; **Arslanlı**, s. 54-55. Aksi yönde bk. **Ülgen/ Helvacı/Kaya/Nomer Ertan,** s. 254. *Ülgen/ Helvacı/Kaya/Nomer Ertan,* ticari işletme işletilmesinin ölçütünün müşterilere hizmet sunulması olduğunu belirterek, ticari işletme işletmek amacıyla dükkân kiralanması, eşya satın alınmasının ticari işletme işletilmesi unsurunun yetersiz kalacağını ifade etmiştir.

[243] Bk. **Arkan,** s. 145; **Poroy/Yasaman**, s. 157-158.

[244] TTK m. 14 yalnız gerçek kişiler bakımından sonuç doğuracağından, tacir olmaya bağlanan sonuçlardan biri olan internet sitesi açma zorunluluğu da yalnız Kanunda 'denetime tabi sermaye şirketleri'ne yüklendiğinden bu hususlara bu başlık altında değinilmemiştir.

gerektiği ise Kanunun 64. ve devamı maddelerinde belirtilmiştir[245]. Bu defterlerin saklanma yükümlülüğü vardır; saklama süresi ise 82. maddeye göre on yıldır[246].

Ticaret Kanunun 18. maddesi 1. fıkrasında ifade edildiği gibi tacirler her türlü borçlarından iflasa tâbidirler ve kural olarak da yalnız tacirler iflasa tâbidir[247]. İcra İflas Kanunu (İİK), iflasa tâbi kişileri, Türk Ticaret Kanunu ile uyumlu şekilde düzenlemiştir[248]. İcra İflas Kanunu 43. madde uyarınca: Tacir gibi sorumlu olanlar, tacir sıfatının sona ermesinin ardından 1 yıl süre ile ticareti terk edenler[249], tacir sayılanlar da iflasa tâbidirler[250]. Türk Ticaret Kanunu 14. maddesi gereğince de ticaret yapmaktan yasaklı oldukları hâlde ticari işletme işletenler, tacir sayılmaları dolayısıyla bu sıfatlarının sonucu olarak iflasa da tâbidirler[251]. Bu bağlamda bir kişi ticaret siciline

---

[245] TTK m. 64'de defter tutma yükümlülüğü tekrar edilmiştir.
Tacirin defteri bizzat tutması şart değildir. Bk. **Doğanay**, İsmail: "Türk Ticaret Kanunu'nun, Ticari Defterlerle İlgili Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme", BATİDER, C. 6, s. 1-40, Ankara 1971, s. 5.
Ziya belgesini ancak tacirler isteyebilir. Bu yönde bk. 11. HD, 28.1.2002, E. 8149 ve K. 565 sayılı Kararı. (YKD. 2002, C. 28, S.10, s.1514 vd.) Tacir sayılanlar da ticari defter tutmuşlar ve zayi olmuş ise zayi belgesi talep edebilmeleri gerekmektedir.

[246] TDİT m. 12, TTK m. 82/5-6.
Ticari defter tutmak kanuna göre zorunluluk olmakla beraber gerek ticari defterlerin tutulması gerekse saklanması mahkemede delil olması bakımından da önemlidir. Dolayısıyla bu defterleri, mahkemelerde, bunlar hakkında da lehe veya aleyhe delil olarak da kullanabileceklerdir. Bk. HMK m. 222.

[247] "*İİK.nun 43. maddesine göre, iflas yolu ile takip ancak Ticaret Kanunu gereğince tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflasa tabi bulundukları bildirilen hakiki veya hükmi şahıslar hakkında yapılır. Hakiki bir şahsın iflası talep edildiğinde, mahkemece, özellikle anılan yasa hükmü göz önünde tutularak, iflasa tabi şahıslardan olup olmadığının araştırılması gerekir.*" 19. HD, 30.11.1993, E. 8053 ve K. 8150 sayılı Kararı. Bk. **Battal**, Ahmet: "Gerçek Kişilerin Tacir Sıfatına Sahip Olma ve İflasa Tabi Tutulma Şatları Konusundaki Yargıtay Uygulaması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 2003, XIX, s. 9-10"

[248] **Göle/Bozer**, s. 95.

[249] Ticareti terk edenler hakkındaki bu düzenleme yalnız gerçek kişi tacirler için geçerlidir. Çünkü tüzel kişiliğin dağılması ile ortada hukuken bir varlık kalmamış olacağından, iflas yolu ile takibi de mümkün olmaz. **Kuru**, Baki: "Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tabi Bulunduğu Hükümler", AÜHFD, Ankara 1970, C. 27, S. 1-2, s. 115-116; **Arkan**, s. 144-145.

[250] Ayrıntılı inceleme için bk. **Onsun**, Kemal Şükrü: "İflasa Tabi Şahıslar", ABD, 1949/64-65, s. 12-22, 1949/67, s. 8-23; 1949/86, s. 5-12.

[251] Bu yönde bk. **Arkan**, s. 146, dn. 1.
Aynı yönde karar için bk. "*Memur olan bir kimse Kanun' un vazettiği memnuiyete rağmen ticari muamelelere tevessül ettiği takdirde yapmış olduğu bu muamelelerden dolayı iflas kaidelerine tabi tutulmak lazım gelir.*" İİD, 04.03.1939, E. 466 ve K. 1359 sayılı Kararı. Bk. **Domaniç,** Hayri/**Çamoğlu,** Ersin: İçtihatlı Notlu Türk Ticaret Kanunu-Ticari Mevzuat, 3. Bası, İstanbul 1977, s.33.
Aynı yönde: Memurlar ticaret yapmaktan memnu oldukları hâlde ticari bir muamele yaptıkları takdirde, bu muameleden dolayı icap ettiği surette iflas kurallarına tâbi tutulmaları icap eder. TD, 10.10.1942, 2312 sayılı Kararı. Bk. **Çevik**, Nuri: Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1993, s. 142.
Mahkeme de somut bir uyuşmazlıkta kişinin iflasa tabi bir kişi olup olmadığını resen araştırmakla yükümlüdür. Bu yönde bk. 19. HD, 12.3.1996, E. 868 ve K. 2335 sayılı Kararı. (YKD. C. 22, S. 8, Ağustos-1996, s. 1281); 12. HD, 30.6.1986, E. 796 ve K. 7560 sayılı Kararı. (YKD, C. 13, S. 2, Şubat-1987, s. 259); 19. HD, 15.9.1992, E. 7082 ve K. 3910 sayılı Kararı. (YKD., C. 19. S. 2, Şubat-1993, s. 246); 12. HD, 05.05.1981, E. 3278 ve K. 4579 sayılı Kararı. (YKD, C. 7, S. 8, Ağustos-1981, s. 1017).

kayıtlı olmasa da iflasa tâbidir. Nitekim tacir sıfatı da gerçek kişilerde ticaret siciline kayıt olmakla değil, yalnız ticari işletme işletmekle kazanılır. O hâlde ticaret yapması yasak olan bir kimse de yasağa rağmen ticari işletme işletirse; her nasılsa ticaret siciline kayıt olmuş olsun veya olmasın iflasa tâbi olacaktır.

Tacirler bir ticaret unvanı seçmek, tescil ettirmek ve kullanmak zorundadırlar[252]. Bu hususa ilişkin düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu'nun 18, 39, 40-52. maddeleri ile Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ'de yer almaktadır. Ticaret unvanı seçmek tüzel ve gerçek kişi tacirler bakımından ayrı hükümlere bağlanmıştır[253]. Ticaret unvanı kullanmak ise tacirin ticari işletmesi ile ilgili olarak yaptığı iş ve işlemlerde seçtiği bu unvanı kullanmak; ticari işletmesi ile ilgili belgeleri bu unvan altında imzalamak; unvanı, işletmesi ile beraber işletmenin merkezinin bulunduğu yerdeki ticaret siciline tescil ettirmek; tescil edilmiş unvanı ticari işletme okunabilecek bir yere yazmak ifade edilir[254].

Ticari örf ve adetlerin uygulanması, tacirler için mutlak iken; tacir olmayanlar için bu kişilerin bu örf ve adetleri bilmelerine veya bilmeleri gerekmesine bağlıdır[255]. Tacir sayılanlar için de örf ve adet kurallarının uygulanması mutlaktır.

Tacirin yaptığı işler kural olarak ticari niteliktedir. Ancak bu kuralın gerçek kişi tacirler bakımından istisnası mevcuttur[256]: Eğer tacir, işlem yapıldığı sırada, karşı

---

[252] Tacir, ticari işletmesini açtıktan sonra en geç 15 gün içerisinde sicile kaydettirmek zorundadır Bk. TTK m. 18/I ve Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY) m. 42/1. Her tacir, ticari işletmeyi sicile kaydettirmek zorunda olduğundan bir tacirin birden fazla ticari işletmesi varsa her birini ayrı kaydettirmek zorundadır. Bk. **Arkan**, s. 149-150; **Bahtiyar**, s. 114; TSY m. 44/3. TST m. 22/1. Bu konuda şubeler hakkında bk. TTK 40. Sicile geçirilmesi gereken hususlar hakkında ayrıca bk. TSY m. 50 vd. TST m. 16, m.72, m. 75, m. 76. Bununla birlikte eğer adi şirket söz konusu ise her bir şirket ortağı ayrı ayrı tacir sayılacaklarından ve her biri ayrı ayrı tacir sayılmaya bağlı sonuçlara tabi olacaklarından, ticari işletmenin her biri adına ayrı tescili gerekir. Bk. **Ansay**, Tuğrul: "Adi Şirket Ortakları Tacir Midir? Ortakların Ticaret Unvanı-Defter Tutma", AÜHFD, Ankara 1968, C. 25, S. 3-4, s. 172.

[253] Tacir kanuna uygun bir ticaret unvanı seçmek zorundadır. Burada "kanuna uygun" ifadesinden, ticaret unvanı seçerken başkasının ticaret unvanına tecavüz edilmemesi gerektiği anlamı çıkarılabilir. Ancak bu zaten kanuni himayenin sonucu olduğundan bunu tacire bir ait yükümlülük gibi almak gerekli değildir. Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 176.

İşletme adı ise kullanılmak zorunda değildir; ancak kullanılırsa 53. maddeye atıflar nedeniyle kanuna uygun bir işletme adı kullanılması zorunludur. Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 176. Bu durum elbette tacir sayılanlar için de geçerlidir.

[254] Bk. **Poroy/Yasaman**, s. 175.

[255] TTK m. 2/3. Bu yönde açıklamalar için bk. **Arkan**, s. 152; **Bahtiyar**, s. 114.

[256] TTK m. 19/1. Bu yönde açıklamalar için bk. **Arkan,** s. 74; **Bahtiyar**, s. 114.

Tüzel kişiler bakımından bu karine 'kesin karine' teşkil eder. TTK m. 19/1 ise gerçek kişi tacirler için ticari iş karinesini prensip almış; adi karinedir. Bk. **Göle/Bozer**, s. 100.

tarafa bunun ticari işletmesiyle ilgili olmadığını açıkça söylerse veya söylemese dahi işin niteliği gerektiği adi iş sayılması gerekirse bu hâlde iş ticari olmayacaktır.

Türk Ticaret Kanunu 21. maddesi 1. fıkrası uyarınca, ticari işletmesi ile ilgili mal satan, üreten, menfaat sağlayan tacir, karşı tarafın talebi üzerine[257], fatura düzenlemek ve vermek zorundadır[258]. Eğer bedeli ödenmiş ise bu da faturada belirtilmelidir[259]. Türk Ticaret Kanunu'nun 21. maddesi 2. fıkrası gereği faturayı alan kişi, faturayı aldığı tarihten itibaren 8 gün içerisinde itirazda bulunmamış ise faturanın içeriğini kabul etmiş sayılır[260]. Teyit mektubuna ilişkin de Kanunun 21. maddesinin 3. fıkrasında benzer bir düzenleme öngörülmüştür. Teyit mektubu alan kişi eğer 8 gün içerisinde buna itiraz etmez ise teyit mektubundakilerin önceki görüşmelere uygun olduğunu kabul etmiş sayılır.

Türk Ticaret Kanunu 18. maddesinin 2. fıkrasında tacirlerin basiretli iş insanı[261] gibi hareket etmeleri yüklenmiştir. Tacir, ticari işletmesi ile ilgili sözleşme

---

"*...Bu gibi durumlarda tacir yaptığı işin adi iş olduğunu kanıtlamalıdır.*" 19 HD, 28.09.1993, E. 6437 ve K. 5952 sayılı Kararı. (YKD. 1994, S. 4, s. 620)

[257] Maddede talep üzerine demektedir. Talep edilmediği takdirde tacirin fatura verme zorunluluğu yoktur. Bu yönde açıklamalar için bk. **Arkan**, s. 164.
Ancak VUK m. 232, bir tarafı fatura vermek, diğer tarafı da almak zorunda bırakmıştır. Bu yönde açıklamalar için bk. **Göle/Bozer,** s. 105. Ayrıca VUK, tacir olmayanları da fatura vermek zorunda bırakmıştır. Bk. **Domaniç,** Hayri: Fatura ve İsbat Kuvveti, BATİDER 1996, C. 3, S. 4, s. 661**; Ünal**, Oğuz Kürşat: Türk Ticaret Kanunu'nda ve Vergi Usul Kanununda Fatura ve İspat Kuvveti, Ankara 1997, s. 63. Ancak bu kişilerin verdikleri faturalara itiraz edilmemiş ise TTK m. 21/2 hükümleri uygulanamaz. Bk. **Göle/Bozer**, s. 106; **Ünal**, Fatura ve İspat, s. 63. O hâlde fatura verme zorunluluğu yalnız tacirlere özgü değildir; ancak m. 21 tacirlere özgüdür.

[258] Fatura tanımı TTK'da yapılmamış; VUK'ta 229. maddede yapılmıştır. Bu yönde açıklamalar için bk. **Göle/Bozer**, s. 106. Ayrıca TTK ve VUK açısından fatura ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bk. **Ünal**, Fatura ve İspat, s. 4-26.

[259] Açık fatura satışın veresiye yapıldığına; kapalı fatura ise bedelin ödendiğine dair karine teşkil eder. Ayrıca bedeli alınmıştır, yazılması gerekmez. Bu durumum ispat yükünün yer değiştirmesine neden olacaktır. Bk. **Göle/Bozer**, s. 107.
TTK faturanın düzenlenme süresine ilişkin hüküm içermemektedir. Ancak VUK m. 231/5, malın teslim edildiği, hizmetin görüldüğü tarihten itibaren en geç 7 gün içerisinde düzenlenmesi gerektiğini öngörmüştür; bu süre geçtikten sonra düzenlenenlerin ise hiç düzenlenmemiş sayılacağını belirtmiştir. Ancak bu hüküm vergi hukuku açısından geçerlidir. TTK'da bir süre öngörülmemiş olduğuna göre VUK'taki sürenin geçmiş olması bu yükümlülüğü ortadan kaldırmaz, bu süreler ticaret hukuku açısından bağlayıcı değildir. Bk. **Arkan**, s. 164; **Kayar**, s. 162; **Bahtiyar**, s. 119.

[260] Bu düzenleme yalnız fatura içeriği ile ve fatura içeriğine yazılması gerekli hususlar ile ilgilidir, taraflar arasında yapılan hukuki işlem geçersiz veya zaten hiç olmamış ise itiraz edilmemiş olması faturanın içeriğini kabul anlamına gelemeyecektir. **Bahtiyar**, s. 119-120.

[261] Kanunda yer alan *basiretli iş adamı* yerine *basiretli iş insanı* ifadesinin kullanılması toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından gereklidir. Bu nedenle çalışmada burada basiretli iş insanı ifadesi tercih edilmiştir. Bk. **Songur**, Damla: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Ticaret Hukuku ve Uygulamasına Genel Bakış, Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Ankara 2018, s. 417.

yaparken veya bu sözleşmelerden doğan borçlarını yerine getirirken basiretli davranmak zorundadır[262]. Basiretli olmanın ölçüsü ise objektif ölçüttür[263]. Bu madde ile tacir, sözleşme ile edinmediği yükümlülükler için de, diğer deyişle sözleşmede boş bırakılan alanlarda da sorumlu kılınmıştır[264].

Türk Ticaret Kanunu'nun 18. maddesinin 3. fıkrası gereğince tacirler arasında yapılan sözleşmelerle ilgili olmak üzere, yalnızca diğer tarafı temerrüde düşürmek, sözleşmeden dönmek veya sözleşmeyi feshetmek amacıyla yapılacak olan ihtar veya ihtarlar noter yoluyla, taahhütlü mektup ile, telgraf ile ya da güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta ile yapılmalıdır. Bu madde, her iki taraf tacir olsa bile, her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili değilse uygulanmamalıdır[265].

Türk Ticaret Kanunu 20. madde uyarınca tacir iş ve hizmetleri için ücret; masrafları için de avans ve faiz isteme hakkına sahiptir.

Tacirlerin satış ve mal değişim sözleşmelerinde uygulanacak özel hükümler de mevcuttur. Bunlar, kısmi yerine getirilecek olan sözleşmelerde uygulanmak üzere düzenlenmiş olan Türk Ticaret Kanunu 23. maddesinin 1. fıkrası; alıcının teslim alma borcunda temerrüdü halinde uygulanacak olan özel hüküm Türk Ticaret Kanunu'nun 25. maddesinin 1. fıkrasının b bendi; satılan malın ayıplı olması halinde uygulanacak olan özel hüküm Türk Ticaret Kanunu'nun 23. maddesinin 1. fıkrasının c bendi ve son olarak Türk Ticaret Kanunu'nun 1530. maddesinde yer alan düzenlemelerdir. Bu hükümler de tacir sayılanlar ve dolayısıyla Kanunun 14. maddesinde belirtilenler hakkında uygulanmalıdır.

---

[262] **Arkan**, s. 153.
Bu yükümlülük gerçek kişi tacirin adi işleri bakımından geçerli değildir. Bk. **Teoman,** Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Kitap 15, Hukuki Mütalaalar, İstanbul 2014, s. 9-10.
[263] **Arkan**, s.153; **Poroy/Yasaman**, s. 177; **Bahtiyar,** s. 115.
Basiretli davranmanın tacir hangi alanda faaliyet gösteriyorsa o alanda geçerli olacaktır. Bk. **Arkan**, s. 153, dn. 1.
[264] **Arslanlı,** s. 57-58. **Arkan,** s. 152; **Poroy/Yasaman**, 180.
[265] *Arkan,* her iki tarafın tacir olmasının yanında ticari işleri ile ilgili olması gerektiği görüşündedir. Bk. **Arkan**, s. 171.
Göle/Bozer, her iki tarafın tacir olmasının yeterli olduğu; yapılan işin veya fiilin ticari iş olup olmamasının önemli olmadığı görüşündedir. Bk. **Göle/Bozer**, s. 111.
Taraflardan biri tacir diğeri tacir sayılan bir kişi ise de 18/3 uygulanmalıdır. Bk. **Dirikkan**, Hanife: Tacirler Arası İhtarlar ve İhbarlar, DEÜHFD, İzmir 2002, C. 4, S. 1, s. 51-52.

2. Diğer Kanunlarda Yer Alan Tacir Olmaya Bağlanan Hüküm ve Sonuçlar

Tacirler bulundukları yerlerdeki Ticaret ve Sanayi Odaları ile Birliklere kayıt olmak zorundadırlar. Bu zorunluluk 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu'nun (TOBBK) 9. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre odaya, ticaret siciline kayıtlı tacirler, sanayiciler[266] ve deniz tacirleri[267] kaydolmak zorundadırlar. Odalara kayıt elbette beraberinde başka yükümlülükler de getirmektedir[268]. 1 ay içerisinde bu kayıt zorunluluğunu yerine getirmemiş olanlar, odalar tarafından resen kaydedilir ve kayda dair bu husus kendilerine tebliğ edilir[269]. Bununla birlikte sicilde meydana gelen ve ilan edilmesi gereken değişiklikleri de gerçekleşmelerinden itibaren 1 ay içerisinde kayıtlı oldukları odalara bildirmekle yükümlüdürler[270].

Türk Borçlar Kanunu'nda, sözleşmede kararlaştırılan ücret veya cezai şartın indirilmesinin talep edilebileceğine ilişkin hükümler öngörülmüştür[271]. Ancak Türk Ticaret Kanunu 22. maddesinde tacir hakkında bu konuda istisna bulunmaktadır. Tacir, basiretli bir iş insanı gibi davranmak durumunda olduğundan, yapacağı sözleşmelerde belirlediği ücret ve cezai şartın sonuçlarına katlanmalıdır[272]. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir içtihadı ile bu konuda istisnanın istisnasını

---

[266] Sanayiciler sanayi odası kurulan yerlerde, sanayi odalarına kayıt olmakla ticaret odasına kaydolma yükümlülüğünü yerine getirmiş olmaktadırlar. Bu yönde açıklamalar için bk. **Göle/Bozer**, s. 93; **Arkan,** s.151; TOBBK m. 9.3; Ancak mecbur olmasalar da isterlerse ticaret odalarına da kaydolabilirler. Bk. **Göle/Bozer**, s. 93; **Poroy/Yasaman**, s. 181. Ancak eğer sanayi müesseselerinde sanayi ürünü satışı için birden fazla satış yeri açarlarsa bu satış yerleri için açıldıkları yerdeki sanayi veya ticaret odasına kayıt olmaları gerekir. Bu yönde açıklamalar için bk. **Göle/Bozer**, s. 93; **Poroy/Yasaman**, s. 181; **Arkan,** s. 151; TOBBK m. 9/4.

[267] Ticaret siciline kayıtlı olan gerçek ve tüzel kişilerden, 5. maddede belirtilen deniz tacirleri de bulundukları ildeki deniz ticaret odasına kaydolmalıdırlar; Deniz ticaret odalarına kayıt olmakla ticaret odalarına kayıt olma yükümlülüklerini de yerine getirmiş olurlar. Ancak deniz ticareti dışında başka bir işle uğraşırlarsa, bu ilgili iş ile ilgili ticaret odalara da kayıt olmak zorundadırlar. Bk. **Göle/Bozer**, s. 94.

[268] TOBBK m. 23.

[269] TOBBK m. 9/8.

[270] TOBBK m. 10.

[271] Bk. TBK m.121/1; m. 182/3; m. 525.
Tacir olmayan borçlunun, sözleşmede öngörülen ceza koşulunun aşırı olduğunu fark eden hâkim, borçlunun talebi olmasa da ceza koşulunu indirmelidir. TBK m. 182/3; **Kılıçoğlu**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 986 vd.
Sözleşmenin ticari işe vücut verip vermediği önemli değildir; Kanun yalnız tacir olmasını aramıştır. Nitekim HGK, 15.10.1997, E. 9-486 ve K. 822 sayılı kararında tacir işveren ile işçi arasındaki hizmet sözleşmesi, İş Kanunu hükümlerine tabi olduğundan ve ticari iş niteliğinde olmadığından, ceza koşulunun indirilmesini isteyebileceğini belirtmiştir. Ancak bu karara katılmak mümkün değildir. İşverenin tacir konumunda olduğu bu hâlde cezai şartın indirilmesini isteyememesi gerekir. Bu yönde bk. **Arkan,** s. 159, dn. 3; **Göle/Bozer**, s. 104. Bu husus zaten basiretli iş insanı gibi davranmanın da sonucudur.

[272] **Göle/Bozer**, s. 102, **Bahtiyar**, s. 118.

yaratmıştır. Buna göre eğer sözleşmede kararlaştırılan cezai şart veya ücret, tacirin ekonomik yönden mahvolmasına neden olacak ise, Türk Borçlar Kanunu'nun 26 ve 27. maddeleri gereğince, sözleşmeler ahlâk ve adaba uygun olması gerektiğinden bu şartın geçersizliğine veya indirilmesine karar verilebilecektir[273]. Türk Borçlar Kanunu'nun 121. maddesinin 1. fıkrasında ise faiz, irad veya bağışlanan paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, faiz ödemekle yükümlü olduğu hallerde, bu temerrüt faizi aşırı ise hâkim bunu indirebilir.

Türk Medeni Kanunu'nun 950. maddesinde, belirli koşulların varlığı halinde, alacaklının, borçlunun bazı mallarını borcun ödenmesine kadar elde tutmasına imkân tanınmış, buna hapis hakkı adı verilmiştir. Ancak bu maddeye göre alacak ile üzerinde hapis hakkı kurulacak mal üzerinde bir bağlantı olmalıdır. İşte bu açıdan Türk Medeni Kanunu'nun 950. maddesinin 2. fıkrasında tacire kolaylık sağlanmıştır; buna göre mal ile borç arasında bir bağ bulunmasa da tacir hapis hakkından faydalanabilecektir. Ancak bu durumda her iki tarafın da tacir olması gerekmektedir. Ayrıca aralarındaki ticari ilişkiden doğmuş olması, her ikisinin de ticari işletmesi ile ilgili olması gerekmektedir[274]. Önemli nokta ise hapis hakkının kullanılabilmesi için alacağın doğumu anında tacir sıfatına sahip olmaları yeterli olacağı; taraflardan birinin daha sonra bu sıfatını kaybetmesi ya da sözleşmenin borçlusunun değişmesi halinde de bu maddenin uygulanabilecek olduğudur[275]. O hâlde bir kimse ticaret yapmaktan yasaklı olmasına rağmen ticaret yapmış, bu nedenle tâbi olduğu hüküm ve sonuçlar dolayısıyla ticaret sicilinden silinmiş, işletmesi kapatılmış ve tacir sıfatını kaybetmiş ise de tacir sıfatına sahip olduğu dönem içerisinde yaptığı sözleşmeler bakımından hapis hakkı vardır. Sözleşmenin karşı tarafı için de bu husus geçerlidir.

3. Diğer Özel Sonuçlar

Tacirlerin, ticari faaliyetlerinin korunmasına ilişkin sonuçlardan tacir sayılan kişiler de faydalanabilecektir. Diğer deyişle, tacir sayılan kişinin, tıpkı tacirler gibi

---

[273] Bk. HGK, 20.03. 1974, E. 70/T-1053 ve K. 222 sayılı Kararı; 11. HD, 03.01.1997, E. 7510 ve K. 449 sayılı Kararı; HGK, 27.12.1972, E. 1053 ve K. 19 sayılı Kararı. (YKD. 1977, S. 1, s. 11 vd.)

[274] **Arkan**, s. 173; **Poroy/Yasaman**, s. 175.
Borçlu taraf, tacir gibi sorumlu olan bir kişi ise de alacaklı hapis hakkından faydalanabilmelidir. Bk. **Arkan**, s. 172-173.

[275] **Arkan**, s. 173.

ticari işletmesi bakımından korunan birtakım hakları mevcuttur. Örneğin kişi haksız rekabet hükümlerinden yararlanabilecektir. Haksız rekabette koruma, dürüstlük kurallarının ihlal edildiği noktada başlar. Haksız rekabet hukukunun konusu, dürüstlük ilkesine aykırı şekilde ticari faaliyetlere karşı, emeğin ve çabanın korunmasıdır[276]. Bunun gibi ticaret unvanının korunması hükümlerinden de faydalanabilecek; ayrıca fikri ve sınai hakları ile internet alan adı gibi işletme unsurlarının haksız kullanılması halinde de Türk Ticaret Kanunu yanında, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Sınai Haklar Kanunu, İnternet Alan Adları Yönetmeliği ile de koruma sağlayabilecektir. Bir kimsenin yalnızca ticaret yapması yasak olduğu için bu korumalardan faydalanamayacak olması, kişinin ticari faaliyetleri ve ticari işletme unsurları üzerindeki haklarının haksız kullanılmasına sebebiyet verecektir. Bu durum da hukuka aykırı bir yarar elde edilmesine neden olacak; ayrıca hukuken korunmaması gereken bir menfaat korunmuş olacaktır. Bu noktada Kanunun 14. maddesi uyarınca tacir sayılan kişinin de bu tür haklarının korunması için ticaret yapmaktan yasaklı olup olmaması önem taşımamalıdır.

B- DİĞER SONUÇLAR

1. Vergi Sorumluluğu Bakımından Sonuçları

Vergi yükümlülüğü, vergiyi doğuran olay ile başlar; vergiyi doğuran olay ise her vergi bakımından yasalarda belirtilmiştir[277]. Ticari işletme işleten gerçek kişi tacirler ticari kazanç kapsamında gelir vergisine tâbidirler. Gelir vergisi bakımından vergiyi doğuran olay, bir gelir elde edilmesidir[278]. Burada vergiyi doğuran olayın yasaklanmış olması ya da olmaması, vergi mükellefi olmak ve vergi sorumluluğunun

---

[276] Haksız rekabete ilişkin yasadaki hükümler özünde, emek ilkesine aykırı eylemleri konu edinir. Dürüstlük kuralına aykırı olmamak koşulu ile herkes başkasının emeğinin sonuçlarından yararlanarak daha iyisini gerçekleştirmek ve rekabete katılmak hakkını haizdir. Ancak, dürüstlük kurallarının ihlal edildiği noktada koruma başlar. Haksız rekabet hukukunun konusu, dürüstlük ilkesine aykırı ticaret yönetim ve uygulamalarına karşı işletme çerçevesinde bir çabayı birikimi ve yatırımı kapsayan emeğin korunmasıdır. 11 HD, 08.11.2004, E. 1757 ve K. 10912 sayılı Kararı. Karar için bk. **Çetiner/Bozkurt Yüksel**, s. 135, dn. 8.

[277] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 75.

[278] 'Gelir elde etme' kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 246-251. Türkiye'de ticari, zirai veya mesleki faaliyetlerde bulunan bir yabancı da gelir elde ettiği takdirde Türk vatandaşı gibi gelir vergisi öder. Bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 75. Yabancıdan bu verginin alınabilmesi için de yaptığı ticari faaliyetlerin yalnız Türk vatandaşlarına özgülenmiş işlerden olmaması da şart değildir. Ancak yabancıların vergilendirilmesi bakımından özellik gösteren husus burada da saklıdır. Bk. Çifte Vergilendirilmenin Önlenmesi Hakkında Tebliğ.

doğması bakımından önem taşımaz, vergi yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz[279]. Örneğin izinsiz haşhaş üreten kişinin zirai kazancı ve bundan uyuşturucu elde edip satan kişinin de ticari kazancı gelir vergisi yükümlüsü olmalarını gerektirir[280]. Bu bağlamda ticaret yapmaktan yasaklanmış kişilerin bu yasaklarına rağmen ticari faaliyetleri gerçekleştirmeleri halinde de vergi yükümlülükleri söz konusu olacaktır. Nitekim kanunen yapılmasında bir engel bulunmayan faaliyetlerin yerine getirilmesinden de bu faaliyeti yapanın kim olduğu önemli olmaksızın vergi yükümlülüğü doğacaktır. Bu kişilerin ticaret yapmalarının yasaklanmış olsa da yasağa rağmen ticaret yapmaları halinde gelir elde etmeleri ile vergiyi doğuran olay gerçekleşmiş olacağından vergi yükümlülükleri de söz konusu olacaktır[281].

Vergi sorumluluğunun doğması için fiil ehliyeti dahi gerekmemektedir[282]. Küçük ve kısıtlılar bakımından da durum aynı yöndedir. Çünkü vergi hukukunda, vergi ehliyetine temel, vergiyi ödeme gücüdür. Dolayısıyla fiil ehliyetine sahip olmayanlar, buna rağmen vergiyi doğuran olay gerçekleşmişse vergi yükümlüsü olacaklardır[283]. Ancak küçük ve kısıtlıların vergi yükümlüsü olmaları halinde bu sorumluluğu yasal temsilcileri yerine getirir[284]. Burada yasal temsilciler, vergi kanunlarına aykırı düşen fiillerden cezaların şahsiliği nedeniyle bizzat sorumlu olurlar[285]. Türk Ticaret Kanunu'nun 13. maddesinde düzenlenen, temsilcileri aracılığı ile ticari işletme işleten küçük ve kısıtlılar hakkındaki hüküm ile bu hükümlerin uyumlu olduğu görülmektedir. Bu durum küçük veya kısıtlının tacir sayılmasının sonucudur. Dolayısıyla izinsiz şekilde ticari işletme işleterek Türk Ticaret Kanunu 14.

---

[279] VUK m. 9/2.
Yasa dışı faaliyetler vergilendirmeye engel değildir; ancak bu şekilde elde edilen gelir, nitelik itibari ile değişiklik göstereceğinden tamamının müsaderesi söz konusu olacaktır. Bk. Ceza Kanunu müsadereye ilişkin ilgili hükümleri.

[280] Bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 76.

[281] Ticaret yapması yasak olduğu hâlde ticaret yapanların tacir sayılmaları ve tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlara tabi olmaları ile uyumludur.

[282] VUK m. 9/1. Ayrıca bu yönde açıklamalar için bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 76.

[283] **Öncel/Kumrulu/Çağan**, s. 76.

[284] VUK m. 10; AATUK m. 35.
Yasal temsilciler, bu ödevlerin yerine getirilebilmesi için; küçük ve kısıtlı; verginin yasal yükümlüsü; yerine vergi dairesi ile muhatap olurlar, ancak bu yükümlülüğü yerine getirmezlerse, temsil ettikleri kişilerin malvarlığından alınamayan vergi borçlarından sorumlu olacaklarından, bu durumunda yasal temsilcinin malvarlığından tahsil edilir. **Öncel/Kumrulu/Çağan,** s. 76. Ancak bu vergi, yasal temsilcinin kendi kişisel borcu olmadığından asıl vergi borçlusuna rücu edebilirler. Bk. VUK m. 10/2,3.

[285] VUK m. 332. Bu yönde açıklamalar için bk. **Öncel/Kumrulu/Çağan,** s. 77.

maddesi hüküm ve sonuçlarına tâbi olacak küçük veya kısıtlı da vergi yükümlüsü olacaktır.

Görülmektedir ki ticari kazancın vergilendirilmesi için ne ehliyet, ne vatandaşlık, ne faaliyetin yasak olup olmadığı ne de faaliyeti kimin gerçekleştirdiği önemlidir. Ticaret yapması yasak olan kimsenin de ticari faaliyetleri sonucu kazancının vergilendirilmesi bu anlamda özellik göstermeyecek; vergilendirilmesi mümkün olacaktır.

2. Hukuk Muhakemeleri Kanunu 17. Maddesi Uyarınca Yetki Sözleşmesinin Geçerliliği Bakımından Sonuçları

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 17. maddesinde düzenlenmiş bulunan yetki sözleşmesi, belirli bir konuda olmak üzere, taraflar arasında çıkabilecek bir uyuşmazlık hakkında bu uyuşmazlığın hangi yer mahkemesinde çözüleceği konusunda önceden anlaşılmasıdır. Bu yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi bakımından birtakım şartların varlığı gereklidir[286]. Bu şartlardan bir tanesi de yetki sözleşmesi yapacak tarafların ancak kamu tüzel kişileri veya tacir olabileceğidir[287]. Tacir sayılanlar da tacir olmaya bağlanan tüm hak ve yükümlülüklere tâbi olacaklarından 14. madde uyarınca ticaret yapması yasak olan kişiler de bu yasağa rağmen yerine getirdikleri ticari faaliyetlerinde yetki sözleşmesi yapabileceklerdir ve

---

[286] Ayrıntılı bilgi için bk. **Kuru,** Baki/**Arslan,** Ramazan/**Yılmaz,** Ejder: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2013, 24. Bası, s. 152-156.

[287] Yetki sözleşmesi yapabilmek, öğretide tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlar arasında değerlendirilmiştir. Bu yönde bk. **Göle/Bozer**, s. 115-116; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 282; **Bahtiyar,** s. 130-131.
Tacir veya kamu tüzel kişileri dışındakiler arasında yapılmış ise geçersizdir. Bk. **Göle,** Celal: "Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı", Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, C. 1, Ankara 2015, s. 873 vd.
İhtilaf konusunun ticari nitelikte olup olmaması ise önemli olmayacaktır; işin ticari iş olması ise taraflar tacir değilse yetki sözleşmesi yapma imkânı vermeyecektir. **Göle/Bozer**, s. 116.
Ticari iş olup olmamasının önem taşımadığı hakkında bk. 12 HD, 01.10.2015, E. 19908 ve K. 22751 sayılı Kararı. (YKD, 2016, S. 1, s. 67-68.)

önceden yaptıkları böyle bir sözleşme geçerli olacaktır[288]. Elbette böyle bir kayıt, her iki tarafın ticari işi ilgili ise geçerlidir[289].

Tacir sıfatının, yetki sözleşmesinin kurulduğu anda mevcut olması gerekmektedir. Tacir sıfatının yetki sözleşmesi yapıldıktan sonra ortadan kalkmış

---

[288] **Karslı,** Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2012, s. 280; **Yılmaz,** Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Ankara 2013, s. 200. *Yılmaz*, özellikle iyiniyetli üçüncü kişilerle yapılan yetki sözleşmelerinin geçerli olması gerektiği görüşündedir.
Tacir gibi sorumlu olanlar bakımından ise önemli husus, yetki sözleşmesi yapılabilmesinin yükümlülük veya hak olup olmadığı noktasında toplanmaktadır. Çünkü tacir gibi sorumlu olanlar, tacirlere tanınan haklardan faydalanamaz; yükümlülüklere katlanırlar. *Boran Güneysu,* yetki sözleşmesi yapmanın, özellikle davalının tabi hâkim ilkesi gereğince çıkması gereken mahkemeden başka bir mahkeme önüne çıkması göz önünde bulundurulduğunda, bunun bir hak ve imkân olduğu görüşündedir. Bu nedenle tacir gibi sorumlu olan kişilerin yetki sözleşmelerinin geçersiz olduğu görüşündedir. Bk. **Boran Güneysu,** Nilüfer: "Bir Karar Işığında Yetki Sözleşmesine Bakış, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı), Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, 2014, C. 16, s. 1077.
Tacir olmayıp sorumluluk açısından tacirler hakkındaki hükümlere tabi tutulanların yetki sözleşmesi yapamayacakları yönünde bk. **Yılmaz**, s. 200.
Yetki sözleşmesinin getiriliş amacı ekonomik yönden zayıf olanı güçlü olana karşı korumaktır. Bk. **Aşık**, İbrahim: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi", TBBD, 2011/97, s. 22. Ekonomik olarak zayıf olanın korunması ise kamu düzeninin gereklerindendir. **Tanrıver**, Süha: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı), Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, 2014, C. 16, s. 462.
Bu durumda iyiniyetli kişilerin durumu göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü karşı tarafın da tacir olduğu göz önüne alındığında, yalnız tacir gibi sorumlu olan kişiyi böyle bir haktan yoksun bırakmak; aynı zamanda diğer iyiniyetli tacir tarafı da bu haktan yoksun kılacaktır.
Yetki sözleşmesi yapılabilmesi tacire sağlanan bir hak ya da yükümlülük olarak değerlendirilmemelidir. Bu husus HMK'de tacirler dışında kamu tüzel kişilerine aralarında yetki sözleşmesi yapabilme olanağı verip yalnız tacirlere özgü değildir. Elbette yalnız tacirlere özgü olup olmaması bu değerlendirme açısından önem arz etmemektedir, fakat bu maddenin getiriliş amacı farklıdır. Ayrıca bu tür bir sözleşmenin yapılması isteğe bağlıdır. Yapılmaması halinde tacir olmaya bağlanan diğer hak ve yükümlülüklerde olduğu gibi bir sonuç doğurmamaktadır. Bu anlamda yalnız usul hukuku bakımından getirilmiş bir ayrıcalık-kolaylık olarak tanımlanabilir.
Kuru/Arslan/Yılmaz da bu hususu usul hukukuna ilişkin bir sözleşme olduğunu çünkü asıl etkisini usul hukuku alanında gösterdiğini belirtmiştir. Bk. **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 152. Bu sözleşme sonucu bakımından da davacıya, davalıyı Anayasa m. 37 de yer alan tabi hâkim ilkesinden farklı olarak başka bir mahkeme önüne çıkarma yetkisi vermektedir. Bu nedenle de özel bazı şartlara tabi tutulmuş ve artık bu sözleşmeyi yapabilecek kişiler bakımından da sınırlandırılmıştır. Bk. **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 153. Özellikle ticari hayatın genişlemesi ve boyutlarının elektronik ortama dahi taşması sonucu bu yönde hüküm öngörülmüştür. Ancak bu husus tacir olmaya bağlanan sonuçlar ticari hayatın belli bir düzen içerisinde işlemesi ve benzer sebepler sonucu ortaya çıkmıştır. HMK m. 17 bu kapsamda değerlendirilmemelidir. Nitekim HMK m. 17'nin ilk hali ile herkes için geçerli bir hüküm olmakla; sonradan yalnız tacirler veya kamu tüzel kişileri üzerinde sonuç doğurabilecek şekilde değişiklik yapılmıştır.

[289] Gerçek kişi tacirlerin adi işleri de olabileceğinden, gerçek kişi tacir bu adi işleri için yetki şartı koyamamalıdır Bk. **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan**, s. 282. Nitekim tacirin adi bir işinde yetki kaydı koyması hakkında kötüye kullanılması olarak da değerlendirilebilecektir. Kaldı ki hükmün amacına da bakıldığında da hükümet gerekçesinde zaten bu şartın tacirler veya kamu tüzel kişileri karşısında hukuken daha zayıf konumda olanların daha güçlü olanlar karşısında korunmaları gerektiği ve dolayısıyla kamu tüzel kişileri veya tacir olmayanların aralarında yetki sözleşmesi yapamayacakları belirtilmiştir. Kasıtlı şekilde bu yönde değiştirilen hüküm tacirlerin adi işlerinde de uygulanmamalıdır.

olması, bu sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyecek; ancak tacir sıfatına henüz sahip değil iken yapılan yetki sözleşmesi, daha sonradan tacir sıfatının kazanılmasıyla geçerli hale de gelmeyecektir[290]. O hâlde Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca tacir sayılan kişinin, daha sonradan bu sıfatının ortadan kalkmış olması da yetki sözleşmesini ortadan kaldırmayacaktır.

3. Yapılan Diğer Sözleşmelerin Geçerliliği Bakımından Sonuçları

Haklarındaki yasağa rağmen ticaret yapan kişileri kanun koyucu tacir sayarak; yaptıkları işlemlere de hukuki sonuç bağlamıştır. Dolayısıyla bu kişilerin tacir sıfatları ile yaptıkları iş ve işlemler geçerli olmalıdır[291]. Ancak Yargıtay'ın, ticaret yapmaktan yasaklı kişilerin, ticaret yapma yasaklarının sözleşmenin kurulmasından önce var olan objektif imkânsızlık oluşturması nedeniyle, yaptıkları sözleşmelerin geçersiz olduğu ve fakat sözleşme öncesi sorumluluklarının var olduğu yönünde de kararı mevcuttur[292].

Ticaret Kanunu'nda ticari ehliyet kavramının kaldırılması ile yerine bunu karşılayacak 13. ve 14. maddelerin getirilmesinin nedeni, kişilerin ticari ehliyetleri olmadığı hâlde ticaret yapıp, tacir sıfatından kurtularak tacir olmaya da bağlanan yükümlülüklerden kaçınmalarını engellemekti. Kanun koyucu bu kişileri doğrudan tacir saymış, ticari ehliyetleri olmadığı hâlde ticari işletmelerinin varlığına ve bunların tacir sıfatı ile yaptıkları işlemlere hukuki sonuç bağlamıştır. Bu kişilerin sözleşmelerinin geçersiz sayılması şeklindeki bir yorum 14. maddenin getiriliş amacını ve açık hükmünü göz ardı etmek olacaktır.

Objektif imkânsızlığın var olabilmesi için imkânsızlığın en baştan ve herkes için geçerli olması gerekmektedir, sözleşme konusu edimin hiç kimse tarafından ifa

---

[290] Bu yönde ve yetki sözleşmeleri hakkında daha geniş bilgi için bk. **Aşık**, s. 26.
[291] **Edgü,** s. 35.
[292] "*Devlet memurlarının ticaret yapması mümkün olmadığından, bu amaçla yapılan "tek satıcılık sözleşmesi" ve sözleşmedeki diğer cezai şart geçersizdir.*" 13. HD, 13.11.1995, E. 1995/9375 ve K. 1995/9860 sayılı Kararı. (YKD. 1996, C. 22, S. 4, s. 569-571).
"*Avukat olan davalının, bir limited şirkete ortak olmak amacıyla yaptığı iddia edilen protokol, Avukatlık Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca yok hükmündedir.*" 11. HD, 19.4.2007, E. 2006/2380 ve K. 2007/6171 sayılı Kararı. Bk. **Saka**, s. 809, dn. 48.

edilemez olması gerekmektedir[293]. Oysa burada aynı sözleşme başka bir tacir ile yapılmış olsaydı, sözleşme ediminin; başkaca objektif imkânsızlık sebepleri yoksa; ifa edilebilmesi mümkün olacaktı. Dolayısıyla kişinin ticaret yapma yasağının bulunması objektif imkânsızlığa vücut vermemektedir[294]. Yapılan bir borçlar hukuku sözleşmesidir ve bu sözleşmenin geçersiz kılınmasını gerektiren bir husus bu çerçevede bulunmamaktadır; böyle bir hareketin yaptırımı ticaret yapma yasaklarını düzenleyen özel kanunlardadır[295].

Söz konusu karar, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından da isabetsiz bulunmuştur. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi (eTTK m. 16) ve Türk Borçlar Kanunu'nun sözleşmelere ilişkin genel hükümleri birlikte değerlendirilerek, yapılan sözleşmenin hukuken geçerli ve bağlayıcı olduğu, ancak elbette yasağın ihlaline ilişkin yaptırımın saklı kalacağı belirtilmiştir[296].

---

[293] **Tunçomağ**, Kenan: Borçlar Hukuku I, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1976, s.179 vd; **Oğuzman,** Kemal/**Öz,** M.Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, İstanbul 2000, s. 295.

[294] Bu yönde bk. **Baktır,** Selma: "Memurun Ticaret Yapması Hakkında Bir Kararın İncelenmesi", Manisa Barosu Dergisi, 1995, s. 65; **Akın,** s. 358. *Akın,* söz konusu kararla ilgili olmak üzere, ayrıca, ticaret yapmaktan yasaklı kişinin bilerek böyle bir sözleşme yaptığı ve bu nedenle sorumlu olması gerektiğini belirterek, burada sübjektif imkânsızlığın da bulunmadığı yönünde değerlendirmede bulunmuştur.

[295] Bk. **Akın,** s.358-359.
Poroy/Yasaman da kanun hükmü uyarınca ticaret yapma yasaklarının, tacir sıfatına, engel olmadığını, yalnızca yaptırım doğurduğunu, bu nedenle bu kişilerin yaptıkları sözleşmeyi geçersiz sayan bu karara katılmamaktadır. Bk. **Poroy/Yasaman,** s. 153. Benzer yönde açıklamalar için bk. **Saka**, s. 809.

[296] "*Diğer bir anlatımla sözü edilen, yasal yasağa rağmen, Devlet Memurunun Ticari bir ilişkiyi kapsar nitelikte sözleşme yaptıktan sonra B.K.19.'ncu maddesine dayanıp, bu sözleşmenin geçersizliğini ileri sürerek, edimlerinden kurtulması mümkün müdür sorusunu yanıtlamak önem taşımaktadır Bir kuralın emredici norm niteliği saptanırken, öncelikle yasada, açıkça yazılı olup olmadığına bakılır. 657 sayılı yasanın 28. maddesinin metninde, açıkça batıldır, hükümsüzdür vb. gibi sözcüklere yer verilmemiştir Her ne kadar, ilk görünümde Devlet Memurları tarafından ticari mahiyette düzenlenen sözleşmelerin geçersiz olduğu düşünülebilir ise de, esasen Türk Ticaret Yasasının 16'ncı maddesinde açıkça belirtildiği üzere; "kişisel durumları veya yaptığı işlerin mahiyeti yahut meslek ve vazifeleri itibariyle Kanuni veya kazai bir yasağa, tabi bulunan hakiki şahısların" yaptığı sözleşmeler geçersiz sayılmamış, ancak bu davranışlar inzibati yaptırıma bağlanmıştır. Bu durum karşısında, 657 sayılı Yasanın 28'nci maddesi TTK.'nın 16'ncı maddesi ile bağdaştırılarak, yorumlandığında TTK.'nın anılan maddesi 657 S.K.'nun 28. maddesini tamamladığı görülmektedir. Gerçekte de TTK.'nın 16. maddesi, Devlet Memurunun, Ticari nitelikteki sözleşmeleri düzenlenmesini, yasaklamamış olmakla, 657 sayılı Yasanın 28'nci maddesindeki yasaklamanın, salt inzibati cezalara yönelik yaptırımı içeren nisbi emredici bir hüküm olduğunu doğrulamaktadır. O nedenle, Devlet Memuru bir Tacir (TTK. Md. 14) veya bir esnaf (TTK. Md. 17) gibi Ticari faaliyette bulunurken bu tür faaliyetleri gereği ticari nitelikte bir sözleşme ilişkisine girmiş ise, memuriyet sıfatından kaynaklanan inzibati sorumluluğu, aynen devam etmek koşuluyla, sözleşme sorumluluğu kabul edilmeli ve bu tip sözleşmelerde hukuken geçerli ve bağlayıcı olmalıdır... Bu durumda, uyuşmazlığın anılan nitelikteki sözleşmenin, tarafları bağlıyacağı esasından hareket edilerek çözümlenmesi kaçınılmazdır...*" YHGK, 12.03.1997, E. 1996/13-850 ve K. 1997/186 sayılı Kararı. (www.kazancı.com.tr , Erişim Tarihi: 20.08.2020)

Yargıtay yeni tarihli bir kararında da benzer yönde, ticaret yapma yasaklarının ticari işlemler sırasında yapılan sözleşmeleri geçersiz kılıp kılmayacağının, borçlar hukuku sorunu olup, getirilen yasak hükümlerinin anlam ve amacına bakılarak bir sonuca götürmesi gerektiğini ifade etmiş; bu gerekçelerle ve somut olaydan hareketle avukatlık mesleğinin adalet hizmetinin temel unsurlarından birini oluşturduğu, bu mesleği yapanların emeğinin ve bilgisinin sadece bu alandaki faaliyetleri ile sınırlı tutulmasının nitelikli hukuk hizmeti ve kamu gözündeki güvenilirliğini sağlamak kapsamında kalması gerektiğini vurgulamış; Avukatlık Kanunu'nun 11. maddesi emredici hüküm olduğundan, bu hükme aykırılığın, Türk Borçlar Kanunu 27. maddesinde aykırılık oluşturduğunu ve avukatlıkla bağdaşmayan iş yapma yasağının amacının gerçekleşmesinin ancak yapılan sözleşmenin de geçersiz sayılması ile mümkün olabileceğini gerekçe göstererek yapılan tellallık sözleşmesini geçersiz saymıştır[297].

Aynı yönde bk. "*Memurin Kanununun 8. maddesiyle (657 Sayılı DMK) memurlar ticaret yapmaktan menedilmiş oldukları halde ticari bir muamele batıl olmayıp muteberdir ve hatta muameleden dolayı icabında iflas da edebilirler*." TD, 10.10.1942, E. 2312 ve K. 2312 sayılı Kararı. Bk. **Sungur**, Hasan Halis/**Boran**, M. Kamil, Türk Ticaret Kanunu Şerhi ve Tatbikatı ve İlgili Mevzuat, I, Ticari İşletme, İstanbul 1957, s. 297. Aynı yönde: Dan. 1. D, 16.09.1991, 77105 sayılı Kararı.

"*TTK. nun 16. Maddesi mucibince, şahsi halleri veya yaptığı işlerin mahiyeti yahut meslek ve vazifeleri itabariyle kanuni veya kazai bir yasağa aykırı olarak veyahut başka bir şahsın iznine veya resmi bir makamın ruhsatına lüzum olup da izin veya ruhsatname almadan bir ticaretnameyi işleten kimse dahi tacir sayılır. Ancak bu hareketin doğurduğu hukuki, inzibati ve cezai sorumluluğu bakidir. Taraflar arasında tellallık akdi in'ikat edip bir sözleşmeye bağlanmış ve davalının gayrimenkullerinin davacının tavassutu ile satıldığı da toplanan delillerden anlaşılmıştır. Davacının belediyede memur bulunması yukarıda işaret edildiği gibi, kendisinin inzibati ve cezai sorumluluğunu mucip olup hak ettiği gayrimenkul tellallığı ücretini mahkemeden talep etmesine mani değildir.*" TD, 17.12.1959, E. 3074 ve K. 3220 sayılı Kararı. Bk. **Doğanay**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1990, s. 117, dn. 32.

"*TTK' nın 16'ıncı maddesi gereğince kişisel durumları meslek görevleri bakımından yasaya aykırı yapılmış sözleşmeler geçersiz olmayıp inzibati, hukuki, cezai sorumlulukları saklıdır.*" 4. HD, 26.02.1968, E. 3170 ve K. 2050 sayılı Kararı. Bk. **Eriş**, s. 1099.

[297] "*Davacı şirket ile Av. ... tarafından imzalanan 25/02/2010 tarihli "tellallık sözleşmesi" ile sözleşmede tellal olarak gösterilen Av. ... ile Av. ...'ün dava dışı 3. kişilere ait ... ili ... ilçesi ... Mahallesinde bulunan 28 ve 30 numaralı binalardaki mevcut kiracının tahliyesini ve davacı şirket ile kiraya verenler arasında kira sözleşmesi kurulmasını sağlamasına karşılık, davacı şirketin, tellalara 57.500,00 TL ödeyeceği ve 150.000,00 TL değer biçilen ... adlı ... limanına bağlı motoryatın mülkiyetini Av. ...'e devredeceği, şirketin borcundan şirket temsilcisi ...'in de sorumlu olacağı kararlaştırılmıştır. ... . Bir yasaklayıcı hükmün geçersizlik yaptırımını açıkça öngörmediği durumlarda hükmün aynı zamanda işlemin geçersizliğine de yol açıp açmayacağı ancak hükmün anlam ve amacına göre belirlenebilir. Diğer bir ifadeyle yasaklayıcı hükmün takip ettiği amacın gerçekleşmesi ancak yasaklanan işlemin geçersiz sayılmasıyla sağlanabiliyorsa yasağın aynı zamanda işlemi geçersiz kıldığını kabul etmek gerekir (Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu/ Prof. Dr. ... Hatemi/ Prof. Dr. Rona Serozan/ Prof. Dr. Abdulkadir Arpacı, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Cilt 1 (Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme), ... 2010, s.534-544). ... . Şu halde yasaklayıcı hükmün takip ettiği amacın gerçekleşmesi ancak, yasaklanan*

Avukatlık Kanunu'nda yer alan yasak hükmüne aykırılığın yaptırımı yine bu Kanun'da disiplin cezası olarak öngörülmüştür; yasak hükmünün getiriliş amacı bu anlamda başta meslek etiğine ve kamu düzenine ilişkindir. Böylelikle emredici hükmün yaptırımı belirtilmiştir. Bununla birlikte bir sözleşmenin konusunun Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinde sayılan hususlara aykırı olması nedeniyle geçersiz olması başka bir konudur. Burada sözleşmeyi yapan taraflardan biri haklarında var olan emredici bir hükme aykırı hareket etmiştir. Yukarıda sözü geçen kararda olduğu gibi; bu hükmün yapılan sözleşme ile doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Kaldı ki burada yukarıda açıkladığımız hususlar ile Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinin değerlendirilmemiş olması, göz ardı edilmesi kararı eksik bırakmıştır. Burada önemle şunu belirtmemiz gerekir: 6762 sayılı Kanundaki ticari işletme tanımı 6102 sayılı Kanunda değişikliğe uğramıştır. Somut olayda avukatın yasak işlemi tellallık sözleşmesidir. Eski Kanun 12. maddesinde tellallık ticarethane sayılan işletmeler arasındadır. 6102 sayılı Kanunda ise ticari işletme genel olarak tanımlanmıştır. Bu anlamda tellallık sözleşmesinin 14. madde anlamında ticaret yapmak sonucunu doğurup doğurmadığı da değerlendirilmemiştir. Somut olayda avukatın devamlı, bağımsız, esnaf faaliyetini aşan düzeyde bu işi yaptığı anlaşılıyorsa sözleşme Türk Ticaret Kanunu 14 gereği, avukat tacir sayılacağından, bu sıfatı ile yapacağı sözleşmeler de geçerli olmalıdır[298].

Tüm bunlarla birlikte hemen belirtilmelidir ki eğer ticaretten yasaklı bir kimsenin, bu yasağı meslek ve görevinden kaynaklanıyorsa ve yaptığı sözleşme görev veya mesleği ile ilgili olup, bu yönde bir menfaat sağlıyorsa, buna ilişkin sözleşmeleri

---

işlemin geçersiz sayılmasıyla sağlanabildiğinden yasağın aynı zamanda işlemi de geçersiz kıldığını kabul etmek gerekir.
Sonuç olarak somut olayda taraflar arasında imzalanan simsarlık sözleşmesi simsarlık hizmetini üstlenen davalıların avukat olması ve Avukatlık Kanununun 11. maddesiyle simsarlığın avukatlıkla birleşmeyen işlerden sayılması nedeniyle hukuka aykırı olduğundan TBK m.27 hükmü gereği kesin hükümsüz olup, tarafların aldıklarını geri vermeleri gerekir. Mahkemece, bu husus gözardı edilerek yazılı şekilde karar verilmiş olması; usul ve yasaya aykırı olduğundan, bozmayı gerektirmiştir."
13. HD, 25.11.2019, E. 4038 ve K. 11484 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr, Erişim Tarihi: 24.06.2020).

[298] TTK m. 14'ün uygulanma koşulları hakkındaki açıklamalarımız için bk. yuk. I. Bölüm, s. 12 vd.
Ticari işletmenin var olması için gerekli olan dört unsurun bir araya gelmesiyle ticari işletme kendiliğinden ortaya çıkar, ticaret siciline tescile gerek yoktur. Bk. **Karahan**, s. 5.

geçersiz olacaktır[299]. Aksi hâlde hukuk düzenince korunan bir menfaat başka hukuksuzlukları doğurmuş olacaktır.

Ticaret yapma yasağı bazı mal ve hizmetlerin konusunun veya ticaretinin kanuna aykırı olmasından da kaynaklanabilir. Ticareti yasak mal veya hizmetlerin ticari faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi halinde bunlara ilişkin yapılan sözleşmeler Türk Borçlar Kanunu'nun sözleşmelere ilişkin genel hükümlerine aykırılık; sözleşme özgürlüğüne getirilen genel sınırlamalar; nedeniyle geçersiz olacaktır[300]. Ancak buradaki geçersizlik, belirttiğimiz gibi, kişinin ticaret yapma yasağından kaynaklanmamaktadır.

Ticari işletme işletirken yapılan sözleşmelerin geçersiz sayılması, ticari işletmenin ekonomik hayattaki tüm etki ve işlerini yok saymak sonucunu da doğuracaktır[301]. Aksi durum hem hukuki görünüş ilkesine aykırılık oluşturacak hem de tacirin üstlendiği rizikoyu bertaraf edecektir; kişiyi sözleşme sorumluluklarından kurtarmış olacaktır. Nitekim bu durum somut olaya göre bazen lehe bazen de aleyhe sonuç doğurabilmektedir. Bu hâlde sözleşmelerin her iki tarafının da böyle bir yasağa

---

[299] **Saka,** s. 808; **Kuru,** s. 48.
"*Bir avukatın Avukatlık Kanunu'nun men etmesine rağmen yaptığı ticari muamelelere butlan izafe edilemez. Ancak avukatın böyle bir ticari muamele yaparken bu işi avukatlığın bir icabı gibi göstermesi ve yaptığı ticari işin karşılığını bir mukavele ile avukatlık ücreti şeklinde belirtmesi caiz değildir ve böyle bir akitte mutlak butlanla batıldır"* HGK, 05.06.1957, E. 4-14 ve K. 37 sayılı Kararı.
"Tarlalar arasında yapılan sözleşme uyarınca, davacının yapacağı iş tellallık, yani aracılıktır. Bu gibi işlerin bir avukat sıfatıyla yapılması, kendisine bir vekalet ücreti verilmesini gerektirecek nitelikte tasvif edilemez. Nitekim Avukatlık Yasası'nın/ maddesi de avukatın / tacirlik yapmasını / yasaklamış bulunmaktadır. Bu durumda, avukat sıfatıyla gördüğünü iddia ettiği ve ücretini avukatlık ücreti olarak tasvif ettiği bir paranın tahsili için, dayandığı sözleşme geçersizdir." 4. HD, 01.06.1965, E. 8907 ve K. 2929 sayılı Kararı. (**Saka,** s. 808-809, dn. 46)

[300] Emredici kurallara aykırılık, kamu düzenine aykırılık, kişilik haklarına ve ahlâka aykırılık Bk. **Akıntürk,** Turgut/**Ateş Karaman,** Derya: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri, 19. Bası, İstanbul 2012, s. 61-65.

[301] Öğretide de bu durumunda objektif imkânsızlık kapsamına girmediği ve TTK m. 14' ün (eski 16. madde) bu kişileri tacir sayan açık hükmü karşısında bu kararın doğru olmadığı savunulmuştur. Bk. **Baktır**, s. 65.
Tacir olmaya bağlanan sonuçlar arasında yukarıda değindiğimiz üzere teyit mektubuna ilişkin sonuçlar da mevcuttur. Teyit mektubu sözleşmenin kuruluş aşamasına, taahhüt aşamasına ilişkindir. **Bahtiyar**, 120; **Göle/Bozer,** s. 110. Bu hâlde ticaret yapması yasaklı kişilerin tacir sayılmalarının sonucu olarak, yaptıkları sözleşmelerin taahhüt aşamasına dahi bu şekilde hukuki sonuç bağlanmışken, sözleşmelerin geçersiz olduğunu ileri sürmek olanaksızdır.

dayanarak haksız yarar elde etmesi düşünülemez[302]. Nihayetinde bu hüküm de kamu düzenini ve üçüncü kişilerin haklarını korumaya yönelik getirilmiştir[303].

4. Tacir Çekleri ve Bu Çeklerin Geçerlilikleri ile Bunlardan Doğan Sorumlulukları Bakımından Sonuçları

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesinin 6. fıkrası ile tacirlere ticari işleri ile ilgili iş ve işlerde tacir çeki kullanma zorunluluğu getirmiştir[304]. Çek Kanunu 7. maddesi ile de tacirin bu yükümlülüğüne aykırı davranması halinde uygulanacak cezai müeyyideler öngörülmüştür. Tacir, ticari işletmeleri ile ilgili iş ve işlemlerinde, tacir olmayanların kullandıkları çeki yapraklarını kullanması durumunda hapis cezası ile cezalandırılacaktır[305]. Ayrıca tacir olmayanlara, tacir çeki veren banka görevlisi hakkında da adli para cezası uygulanacaktır[306]. Tacirin, ticari olmayan iş veya işlerinde ise tacir çeki kullanmaları gerekmemektedir[307].

5941 sayılı Çek Kanunu, kişinin ticari ilişkileri çerçevesinde düzenleyeceği çekin bu tacir kişiye özgü olmasını öngörmüştür. O hâlde tacir kişi, ticari işleri ile ilgili

---

[302] "*...davacı yanca davalı tarafından posta ile gönderilen birtakım ödeme evraklarına dayanarak davacının noter olarak ticaret yapma yasağına tabi olması nedeniyle aslında gerçek bir devir olmadığı, her ay davalı tarafından hesap dökümlerinin davacıya kargolanmasının da bu durumu ispat ettiği, ortaklığın devam ettiğine dair muhasebeciler önünde imzalanmış belgeler olduğuna ilişkin beyanı ve davalının her ay 1.500,00 TL alacağı, her ay sonunda hesap yapılıp davacıya bildirimde bulunulacağına, önemli kararlarda tarafların birbirine soracağına ilişkin yazılı belgeyi sunmuş olduğu dikkate alındığında hem hisse devrine dayanıp, hem de hisse devrinin muvazalı bir şekilde yapıldığını iddia etmesi çelişkili beyan oluşturduğu, kişinin kendi muvazasına dayanarak hak iddiasında bulunmasının hukuka aykırı olduğu, taraflar arasında devirden sonra imzalanmış 21/03/2013 tarihli belge esas alındığında da tarafların gerçek iradesi hisse devri olmadığından davacı tarafın talep edebileceği bir hisse devri bedeli de bulunmadığı, davacının davasını ispat edemediği anlaşılmakla ilk derece mahkemesince reddine karar verilmesi usul ve yasaya uygundur.*" Ankara BAM 21. HD, 14.02.2019, E. 1006 ve K. 180 sayılı Kararı. (www.lexpera.com.tr , Erişim Tarihi: 16.06.2020)

[303] **Doğanay,** s. 115.
Bir an için kanunların emrine aykırı şekilde ticari işletme işletilmesinin sonucu olarak kişilerin tacir sıfatı kazanmasının her ne kadar hatalı bir hüküm algısı yaratıyor olsa da; bu maddenin ticari hayata hakim olan güven ortamını sağlaması ve üçüncü kişileri koruması için getirilmiş olduğu; dolayısıyla dış görünüş kuramı ile ilişkili olduğu yönünde bk. **Erdem/Baştuğ**, s. 76.

[304] RG, 20.12.2009, S. 27438.
Çek Kanunu 2. maddesinin 3. fıkrasına göre, çek hesabı açılmasını isteyen veya mevcut hesabı için çek defteri verilmesini isteyen kişi, her defasında, tacir olup olmadığını beyan etmek zorundadır.

[305] ÇK m. 7/1. Ayrıca bu yönde açıklamalar için bk. **Reisoğlu,** Seza: "Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları", Bankacılar Dergisi 2011, S. 76, s. 37.

[306] Suçlar hakkında bk. **Şen,** Ersan/**Malbeleği,** Erkam: Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek, 4. Bası, Ankara 2013, s. 63-64.
Öğretide bu husus tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlar arasında değerlendirilmiştir. Bk. **Göle/Bozer**. s. 112-113.

[307] Bu yönde açıklamalar için bk. **Reisoğlu,** Çek Kanunu, s. 25.

kullanmak üzere aldığı tacir çekini de ticari olmayan işlerinde kullanamayacaktır[308]. Tacir çekleri hukuki nitelikleri itibari ile diğer çeklerle aynıdır[309]. Tacir çekine ilişkin bu düzenlemelerin amacı, çeke olan güveni sağlamak ve kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınmak istenmesidir[310]. Bu hükümle ticari faaliyetlerde bulunan kişinin; ticaret yapması yasak olsun ya da olmasın; ticari hayatta etkisi önemsenmiştir. O hâlde tacirler gibi, tacir sayılanlar da aynı esaslar çerçevesinde tacir çeki kullanmalıdırlar[311]. Aksi durum ticaret yapması yasak kişinin ticari işletmesinin hukuki varlığını ve piyasadaki etkisini yok saymak olacaktır.

II. İDARİ VE CEZAİ SORUMLULUK İLE SONUÇLARI

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi, haklarındaki bir yasağa rağmen ticaret yapanların cezai ve disiplin sorumluluklarını saklı tutmuştur[312]. Ticaret yapması yasaklananlar hakkında yaptırımlar ise yine yasakla ilgili mevzuatta düzenlenmiştir. Bu yaptırımlar, korunan menfaate veya yönelen değere göre idari veya adli para cezası, işyeri kapatma, hapis cezası ve benzeri şekilde değişiklik göstermektedir. Disiplin cezaları ise genellikle meslek etiğine ilişkin hâllerden doğmaktadır. Bunlardan bazıları örnek niteliğinde şu şekildedir:

815 sayılı Türkiye Sahillerinde Nakliyatı Bahriye (Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcrayı San'at ve Ticaret Hakkında Kanun ile bazı alanlarda ticaret yapmak hakkı yalnız Türk uyrukluğunda olanlara verilerek yabancılara yasaklanmış; Kanunun 5. maddesi ile de yine bu Kanunun 2. ve 3. maddelerinde yer

---

[308] Gerçek kişi tacirler için tacir çeki olmayan çeklerin verilmesi halinde de bu çekler geçerlidir. Çünkü gerçek kişi tacirlerin özel yaşamlarında, adi işlerinde kullanabilmeleri mümkündür. Ancak tüzel kişi tacirlerin adi işleri olmayacağından bunlara tacir olmayanların kullanabildiği çek defterleri verilmemelidir. Bk. **Reisoğlu,** Çek Kanunu, s. 25; **Özgenç**, İzzet: Çek Kanunu, 6. Bası, Ankara 2017, s. 41.

[309] **Göle/Bozer**, s. 112; **Poroy,** Reha/**Tekinalp,** Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 2013, s. 344 vd.
Çek Defterlerinin Baskı Şekline ve Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktarın Belirlenmesine İlişkin Tebliğ'de ise tacir çeklerinin baskı şekli belirtilmiştir.

[310] **Reisoğlu,** Çek Kanunu, s. 24.

[311] Tacir eğer ticari işinde tacir çeki kullanmazsa bu çek TTK'da yer alan diğer zorunlu unsurları taşıyorsa, Çek Kanunu 2. madde 9. fıkrası uyarınca geçerlidir. Bu yönde bk. **Göle,** Celal/**Bozer,** Ali: Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Bası, Ankara 2018, s. 233. Ancak bu çeki kullanmayanlar hakkında kanundaki cezai müeyyideler uygulama bulacaktır.

[312] 6102 sayılı TTK ile ticaret yapmaktan yasaklananların düzenlendiği maddede yapılan diğer bir değişiklik de dil yönündendir. Maddenin eski halinde yer alan 'inzibati' kelimesi 'disiplin' olarak değiştirilmiştir. Madde gerekçesinde, bu değişikliğin öğretinin yorumuna daha uygun olacağı nedeniyle yapıldığı belirtilmiştir.

alan ve yalnız Türk vatandaşlarına tanınan hakları yok sayarak hareket eden yabancılara da idari para cezası verileceği, gemi ve sair deniz araçlarının ise seferden alıkonulacağı öngörülmüştür[313].

Noterlik Kanunu'nun 157. maddesinin 1. fıkrasında yer alan ticaret yapma yasağına aykırı davranışın yaptırımı da idari para cezasıdır[314]. Bununla birlikte Noterlik Kanunu'nun 8. maddesinde, bu Kanunun 50. maddesine atıf dolayısıyla, maddenin 1, 2 ve 3. fıkrasında yer alan ticaret yasakları, noter stajyerleri hakkında da uygulanacaktır. O hâlde her ne kadar 157. madde yalnız noterlerden bahsetmiş olsa da yaptırımlar noter stajyerlerine de uygulanmalıdır. Kanunun 127. maddesinde 50. maddeye aykırı davranışın tekrarı halinde para cezasının üç binden az olamayacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte yine bu Kanunun 127. maddesinde 157. maddesi uyarınca ikinci defa hüküm giyen noterin meslekten çıkartılacağı düzenlenmiştir. O hâlde noter, ticaret yapma yasağına aykırı davranmış ve idari para cezası almış, daha sonra ikinci defa bu eylemi gerçekleştirmiş ise üç binden az olmayacak idari para cezası yanında, meslekten çıkarma cezası ile karşı karşıya kalacaktır[315].

Avukatlık Kanunu 134. maddesinde de disiplin cezalarının hangi hallerde uygulanacağı öngörülmüştür. Söz konusu madde aynen şu şekildedir: "*Avukatlık onuruna, düzen ve gelenekleri ile meslek kurallarına uymayan eylem davranışlarda bulunanlarla, meslekî çalışmada görevlerini yapmayan veya görevinin gerektirdiği dürüstlüğe uygun şekilde davranmayanlar hakkında bu Kanun'da yazılı disiplin*

---

[313] 815 sayılı Kanun m. 5: "…*Birinci fıkrada yazılı olan idarî para cezalarına o yerin mülkî amiri, diğer idarî tedbirlere liman başkanı tarafından karar verilir.*"

[314] 1512 sayılı Kanun m. 157: "…*Noterin yukarıda yazılı eyleminde aracılık yapan kimseye de beşyüz Türk Lirasından ikibin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.*
Aracı, Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında kamu görevlisi sayılan bir kimse veya noter katibi yahut kâtip adayı ise, birinci fıkra uyarınca cezalandırılır.
Noterler arasında rekabete sebep olacak eylem ve harekette bulunan, noterlik işlemlerini şahsına veya mensup olduğu kuruluşa menfaat sağlayan bir noterde yaptıran kişiler ve özellikle bu Kanunun 166 ncı maddesinin (12) numaralı bendi uyarınca düzenlenen protokole taraf teşkil eden resmi ve özel kuruluşlar memur vesair görevlilerinden protokoldeki esaslara aykırı eylem ve harekette bulunanlarla bu fiile iştirak eden noterler, eylem ve hareketleri suç oluşturmadığı takdirde, bu maddenin birinci fıkrası gereğince cezalandırılırlar."
1512 sayılı Kanun m. 147: "*Noter stajiyerleri hakkındaki disiplin cezaları da Türkiye Noterler Birliği Disiplin Kurulu tarafından verilir. Noterlerin disiplin işlem ve kararları ile ilgili hükümler stajiyerler hakkında da aynen uygulanır…*"

[315] 1512 sayılı Kanun m. 147: "…*noterlerin meslekten çıkarma cezasını, bu bölümde stajiyerlikten çıkarma cezası karşılar.*"

cezaları uygulanır." Avukatlık Kanunu'nun 135. maddesinde ise avukatlar için uygulanacak olan disiplin cezaları sayılmıştır. Maddede yer alan disiplin cezaları: uyarma, kınama, on bin liradan yüz elli bin liraya kadar para cezası, işten çıkarma ve meslekten çıkarmadır. Kanunda hangi eyleme hangi cezanın verileceği ise açıkça belirtilmemiştir. Ancak cezaların uygulanma şekli ayrıca 136. maddede gösterilmiştir[316]. Avukatlık ile birleşmeyen bir iş yapmak yüklenen görevin özen ve doğruluk içinde yapılmasının ihlalidir ve meslek onuru ile bağdaşmamaktadır. Hangi işlerin bu kapsamda sayılacağı ise Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu ve yargı kararları ile belirlenmektedir[317]. Ticari faaliyetlerde bulunmak da avukatın mesleki

---

[316] Ankara Barosu Avukatlık Kanunu'nda yer alan disiplin işlem ve cezalarına ilişkin oluşturduğu raporda, Kanunda değişiklik yapacak tasarıda yer almasının faydalı olacağı maddeler üzerinde çalışmış ve bu madde ile ilgili yapılması gereken değişiklik ile gerekçesi aynen şöyle ifade edilmiştir:
"*Disiplin cezasının uygulanacağı haller başlığı altında düzenlenen 134. maddede yapılan değişiklikle, Avukatlık Kanunu'nun 6. bölümünde yer alan görev ve sorumluluklara aykırı davranışlar da 134. madde kapsamına alındığından, 136. maddenin ilk cümlesinde yer alan "bu kanunun avukatın hak ve ödevleri ile ilgili altıncı kısmında yazılı esaslara uymayanlar hakkında" ifadesi, maddeden çıkarılmıştır. 134. maddeye paralel olarak 136. maddede yapılan bu değişiklik ışığında madde yeniden değerlendirilmiş, maddede yer alan bazı ifadelerin ortaya çıkardığı aşağıda açıklanan birtakım olumsuzlukların ve sıkıntıların da giderilmesi amaçlanmıştır.*"
Maddede yer alan bu ifadenin yarattığı olumsuzluklar ise aynen şöyle ifade edilmiştir:
"*Avukatlık Kanunu'nun 6. Kısmında yer alan maddelerin tamamı disiplin cezasını gerektirmediği gibi, avukatın görev ve sorumluluklarına ilişkin olan ve bu nedenle disiplin cezasına konu olan maddelerin de eşit ağırlıkta olmadığı görülmektedir. Oysa 136. maddenin ilk paragrafında altıncı kısımda yer alan herhangi bir maddeye aykırılık durumunda "ilk defasında en az kınama tekrarında ise para cezası veya işten çıkarma cezası verilmesi" gerektiği ifade edilerek; olayın ve suçun değerlendirilmesine olanak tanınmamakta eylem ve davranışın niteliği değil adedi öne çıkmakta ve bu nedenle de hakkaniyete ve ceza adaletine uygun olmayan sonuçların ortaya çıkmasına neden olunmaktadır. Disiplin suçları aynı ağırlıkta olmadığı için; hem ilk defa disiplin suçu işlendiğinde hem de birden çok defa suç işlendiğinde verilecek cezaların, olaya, hakkaniyete uygun olabilmesi için; suç ile ceza arasında orantısızlığa neden olabilecek hükümlerin yeniden düzenlenmesi gerekmiştir. Bu bakış açısı ile maddenin ilk fıkrasında yer alan; "Bu kanunun avukatın hak ve ödevleri ile ilgili altıncı kısmında yazılı esaslara uymayanlar hakkında ilk defasında en az kınama, tekrarında, davranışın ağırlığına göre para veya işten çıkarma cezası" uygulanacağı hükmünün ceza adaletine-hakkaniyete uygunluğu tartışılmış; Avukatın hak ve ödevleri bölümünde yazılı esaslar arasında hiçbir ayrım gözetmeyen ve disiplin kuruluna olayın özelliği açısından herhangi bir şekilde değerlendirme olanağı da tanımayan bu fıkranın; hem hakkaniyete hem de Avrupa Konseyinin avukatlık mesleğinin icrasına ilişkin 9 numaralı tavsiye kararında da yer alan "orantılılık ilkesine" aykırı olduğu ve yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. (Avukatlar tarafından işlenen disiplin suçları hakkında karar verilirken orantılılık ilkesine saygı gösterilmelidir. 9 numaralı Tavsiye Kararı Prensip VI/4) Maddenin 2. fıkrasında yer alan "beş yıllık bir dönem içinde iki veya daha çok defa disiplin cezasını gerektiren davranışta bulunan avukata her yeni suç için bir öncekinden daha ağır ceza uygulanır" hükmü de aynı yönde değerlendirilerek mevcut düzenlemedeki sakıncaların giderilmesi için değişiklik yapılması, gerektiği sonucuna varılmıştır. Bütün bu nedenler birlikte ele alınarak maddede değişiklik yapılmış ve maddenin 1. ve 2. fıkraları birleştirilip, disiplin kuruluna ceza tayin ederken, suçun ağırlığını değerlendirme, suç ve ceza arasında orantılılık ilkesini de gözeterek ceza tayini olanağı tanınmak istenmiştir.*" Bk. Disiplin İşlem ve Cezaları, Ankara Barosu, Ankara 2011, s. 11-13. Bizce de Avukatlık Kanunu'nda, tıpkı diğer Kanunlarda olduğu gibi hangi eylemin hangi cezayı gerektireceği açıkça yer almalıdır.

[317] Ayrıca TBB'nin 8-9 Ocak 1971 tarihli IV. Genel Kurulu'nda kabul edilen ve 26 Ocak 1971 tarihli TBB Bülteni'nde yayımlanarak yürürlüğe giren Meslek Kuralları arasında da 2. madde "*Mesleki*

çalışması sırasında mesleğine olan bağlılığını sorgulatacağından ve güveni sarsacağından avukatlık ile birleşmemektedir. O hâlde 136. maddeye uyarınca, ticari faaliyetlerde bulunan avukata ilk defasında en az kınama cezası verilmelidir[318]. Tekrarında ise 136. madde esasları çerçevesinde verilecek ceza para cezası veya eylemin ağırlığa göre işten çıkarma olarak artacaktır. Bir defa işten çıkarılan avukat ise 5 yıl içerisinde tekrar bu ihlali gerçekleştirirse meslekten çıkarılacaktır[319]. Disiplin kurulu kararlarına karşı da itiraz yolu açıktır[320].

Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Disiplin Yönetmeliği'nin[321] 4. maddesinde disiplin cezası türleri sayılmıştır. Buna göre: Uyarma, kınama, geçici olarak mesleki faaliyetten alıkoyma, yeminli sıfatını kaldırma ve meslekten çıkarma disiplin cezası türleridir. Bu Yönetmeliğin devam eden maddelerinde hangi disiplin cezasının hangi eylemlerin gerçekleştirilmesi hallerinde verileceği öngörülmüştür. Serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerin çalışma esaslarını düzenleyen yönetmeliğin 47. maddesinde yer alan

---

çalışmasında avukat, bağımsızlığını korur; bu bağımsızlığı zedeleyecek iş kabulünden kaçınır." 3. madde ise "*Avukat, mesleki çalışmasını kamunun inancını ve mesleğe güvenini sağlayacak biçimde ve işine tam bir sadakatle yürütür.*" şeklindedir.

[318] Örnek kararda avukatlığın tacirlik ile birleşmediği hâlde bu eylemin gerçekleştirilmesi halinde 1136 sayılı yasanın 135. maddesinin 2. bendinde sayılan kınama cezasının verildiği görülmektedir. Bk. TBB, 02.02.2007, E. 2006/455 ve K. 2007/45 sayılı Kararı.

[319] "*Eşinin umumi vekili olarak ticari mümessillik yapan ve ticaret sicilinde kayıtlı bulunup da aynı zamanda komisyonculuk yaptığı anlaşılan avukatın barodan kaydının silinmesinde bir isabetsizlik yoktu*r." Dan. 8. D, 14.02.1968, E. 1966/1784, ve K. 1968/481 sayılı Kararı. (**Kuru,** s. 47, dn. 269).

[320] Disiplin cezalarının, mahkemelerde değil de disiplin kurullarında karara bağlanması, bir an için Anayasa m. 37'de yer alan tabii hâkim ilkesine aykırıymış gibi düşünülebilir. Tabii hâkim ilkesi ortaya çıkan olaydan önce, o ihtilaf hakkında inceleyip karara bağlayacak mahkemenin belli olmasıdır. Başka deyişle, o yargılamayı yapacak mahkeme, olay meydana geldikten sonra değil önceden kurulmuş olmalıdır. Disiplin Kurullarının kuruluşu da ilgili kanun ve yönetmeliklerinde olay henüz gerçekleşmeden önce belli ve genel olarak düzenlenmiştir. Kaldı ki disiplin yargılamasına konu olan fiiller, meslek düzeni, etiği, geleneği, kuralları ve onuru ile ilgilidir. Disiplin cezaları da mesleğin etik ve saygınlığının zedelendiği gerekçesiyle getirilmişlerdir, disiplin kurallarına aykırı davranışın sonuçlarıdır. Bir fiilin cezai ve hukuki sorumluluk doğurması ve bu sorunların mahkemelerde çözümlenmesi gerektiği farklı bir konudur; meslek onurunu zedeleyen hareketlerin disiplin kurullarınca cezalandırılması farklı konudur. Bunlarla birlikte, disiplin cezalarına karşı yargı yolu açıktır, denetimsiz bırakılmamıştır. (Hakimler Savcılar Kurulu'nun meslekten çıkarma cezaları dışında kalan kararları hariçtir.)

Özkan Sungurtekin, avukatlık mesleğinin, devlet garantili bir hizmet olduğunu bu nedenle Alman Hukukunda olduğu gibi 'avukat mahkemeleri' oluşturularak, meslekten yargıçlara değil avukatların bulunduğu bir kurul tarafından bağımsız statülü disiplin yargılamasının yapılması gerektiği düşüncesindedir. Bk. **Özkan Sungurtekin**, Meral: Avukatlık Mesleği ve Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir 2012, s. 603.

[321] RG, 31.10.2000, S. 24216.

ticaret yapmama yükümlülüğüne uymayanlar ise disiplin yönetmeliklerinin 7. maddesine göre geçici olarak mesleki faaliyetten alıkonulacaklardır.

Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 62. maddesine göre ise disiplin cezaları durumun niteliğine ve ağırlık derecesine göre: Uyarma, aylıktan kesme, kınama, kademe ilerlemesini durdurma, derece yükselmesini durdurma, yer değiştirme ve meslekten çıkarmadır. Aynı yönetmeliğin 67. maddesinde (b) bendinde hâkim ve savcılara yasaklanmış veya mesleklerinin gerekleri ile bağdaşmayan kazanç getirici faaliyetlerde bulunduklarının tespit edilmesi üzerine verilecek ceza derece yükselmesini durdurma cezasıdır. Buna göre bu tür kazanç getirici faaliyetlerde bulunanların bir üst dereceye yükselmeleri iki yıl süreyle durdurulur.

Eczaneler ve Eczacılar Hakkında Kanun'un 'cezalar' başlığını taşıyan 40. maddesinde, eczane işletmek için ruhsatı olmayanlar; buna rağmen işletenler hakkında yaptırım öngörülmüştür. Maddeye göre ruhsat almadan ya da Kanundaki usullere göre ruhsat almadan eczane açanlar hakkında hapis ve adli para cezası uygulanacaktır. Bu fiil eczacılık yapma hakkına sahip olmayan bir kişi tarafından yapılırsa da cezaların yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca herhâlde bu yerler mahkeme kararı gerekmeksizin sağlık amiri tarafından kapatılacaktır.

IV. TİCARET SİCİLİ İLE İLGİLİ ÖZEL SONUÇLARI

A- SİCİLDE DEĞİŞİKLİĞİN YERİNE GETİRİLMESİNİN NİTELİĞİ

Gerçek kişilerde tacir sıfatının kazanılması için, ticari işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işletmek yeterli olup, işletmenin ticaret siciline tescili şart değildir[322]. Dolayısıyla bu kısımdaki açıklamalarımız da yalnız ticaret siciline tescil edilmiş ticari işletmeler için geçerli olacaktır.

Ticaret sicilinden silinme Türk Ticaret Kanunu 14. maddesinde öngörülmemiştir. Ancak ticaret sicilinde kayıtlı olmak mademki tacir olmaya bağlanan

---

[322] "*Ticaret siciline yazılma, tacir olmanın koşulu değil sonucudur.*" 11. HD, 19.10.1990, E. 6902 ve K. 6670 sayılı Kararı. (YKD. 1991, s. 2, S. 223-224.)
"*Ticaret Kanununun (eski) 14,15,16,17 ve 18. Maddelerinde yer alan kurallar açık ve kesin olup tacir sıfatının kazanılması için ticaret siciline kaydedilmek şart değildir. Bir tacirin usulüne göre kendini ticaret siciline kaydettirmemesi ancak Ticaret Kanunu'nda yazılı yaptırımların uygulanması gerekir.*" İİD, 07.01.1967, E. 10188 ve K. 2 sayılı Kararı. Bk. **Çetiner/Bozkurt Yüksel,** s. 79, dn. 10.

sonuçtur, o hâlde esasen ticaret yapması yasak olan kişinin, tescil edilmiş ticari işletmesinin ortadan kalkmış olması da ticaret sicilinden silinmesini gerektirir. Burada hemen belirtilmelidir ki ticaret sicilindeki kaydın silinmesinin bir ceza olarak infazı, kanuna aykırıdır[323]. Kanunda 'yaptırım' olarak yer almayan bir hususun 'infaz' edilmesi mümkün değildir.

B- SİCİLDE DEĞİŞİKLİĞİN YERİNE GETİRİLMESİ

Türk Ticaret Kanunu'nun 31. maddesi ve Ticaret Sicili Yönetmeliği'ne[324] göre, sicile tescil edilmiş olan ve bunlara dair meydana gelen her değişikliğin sicile geçirilmesi gerekmektedir. Kanunun 33. maddesinin 1. fıkrası gereği tescil edilmiş hususların kamu düzenine aykırı olması hâlinde bu hususu haber alan sicil memurunun derhâl ilgilere süre vermesi ve bu sürede tescil zorunluluğunu yerine getirmeye davet etmesi zorunludur[325]. Bununla birlikte, ticareti terk ettiği tespit edilmiş olan gerçek kişilere ait ticari işletmenin sicil kaydı ise ilgili resmi makamdan alınacak bir yazı üzerine resen silinir[326]. Sicil müdürlüklerinin, ticari işletmesini tescil ettirmek isteyen kişinin ticaret yapmaktan yasaklı bir kişi olup olmadığını ise araştırma yükümlülüğü bulunmayıp; ticaret yapmasının yasak olduğunun mahkeme kararı ile tespit edildiği durumlarda, sicile bildirim üzerine işlem yapılması ve kaydın kamu düzenine uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumda tescilin dayanağının tamamen veya kısmen ortadan kalkmış olmasına göre de sicildeki kayıt hakkında yapılacak işlem değişiklik gösterecektir[327]. Ayrıca, ticari faaliyeti yasaklanan tacirin birden çok ticari

---

[323] 11. HD, 19.11.1977, E. 74/4125 ve K. 77/5664 sayılı Kararı. (YKD, 1978, C. 4, S. 3, s. 391).
[324] RG, 27.01.2013, S. 28541.
[325] TTK m. 33: "*Ticaret ve mesleki faaliyetten men cezası ticaret sicilindeki kaydı, kamu düzenine aykırı hale getirir. ... . Bu suretle kamu düzenine aykırı olan bir vakıayı öğrenen sicil memurunun, ... İlgiliyi tayin edeceği uygun bir müddet içinde yasal zorunluluğun yerine getirmeğe ve bu amaçla sicil kaydını, kamu düzenine uygun hale koymağa davet etmesi lazımdır.*" Bu yönde bk. 11. HD, 19.12.1977, E. 1976/4125 ve K. 1977/5664 sayılı Kararı. (YKD, 1978, C. 4, S. 3, s. 391).
[326] TSY m. 51/3.
"*Memur olan bir kimse kanunun vazettiği memnuiyete rağmen ticari muamelelere tevessül ettiği takdirde yapmış olduğu bu muamelelerden dolayı iflas kaidelerine tabi tutulmak lazım gelir. Ticareti terkeylediğini Ticaret Kanununun tarifatı dairesinde ilan etmemiş olan bir memurun mücerret hayli müddet memuriyette bulunması kanunun kasteddiği manada terk hükmünde tutulamaz.*" İDD, 04.03.1939, E. 466 ve K. 1359 sayılı Kararı. Bk. **Sungur/Boran,** s. 297.
[327] TTK m. 31/1, 2: "*Tescil edilmiş hususlarda meydana gelen her türlü değişiklik de tescil olunur. Tescilin dayandığı olgu veya işlemler tamamen veya kısmen sona erer ya da ortadan kalkarsa sicildeki kayıt da kısmen yahut tamamen silinir.*"; TSY m. 29/3: "*…Tescilin dayandığı olgu veya işlemler kısmen veya tamamen sona erer ya da ortadan kalkarsa sicildeki kayıt da kısmen ya da tamamen silinir.*"

işletmesi varsa, kararın, bunlardan hangisi veya hangileri hakkında sonuç doğuracağı hususu belirtilmelidir[328].

1. Yasağın Süresiz Olması Halinde

Ticaret yapma yasağının mahkeme tarafından bir süre ile sınırlandırılmaksızın, daimi olarak verilmesi halinde, ortada bir ticari işletme kalmayacağından, işletmenin kaydının ticaret sicilinden tamamen silinmesi gerekmektedir[329].

2. Yasağın Süreli Olması Halinde

Ticaret yapma yasağı belli bir süre için verilmiş ise bu hâlde ticari işletme, ticaret sicilinden tamamen ve kalıcı olarak silinmemeli; ticaret sicilinde bu husus belirtilerek ilgili kayıt kamu düzenine uygun hale getirilecek biçimde düzeltilmelidir. Nitekim ticaret yapmaktan yasaklanmak ticaret sicilindeki kaydı kamu düzenine aykırı hale getirir, bu aykırılık da tıpkı bir cezanın süreli ya da süresiz olması gibidir. Bu hâlde mahkeme tarafından da kaydın süreli olarak silinmesi değil; üçüncü kişilerin haklarının korunabileceği ve kaydın kamu düzenine uygun olacağı şekilde, yasağın süresinin belirtilerek ticaret sicilinde işlem yapılmasına karar verilmesi gerekmektedir[330].

---

[328] Bk. 11. HD, 19.11.1977, E. 74/4125 ve K. 77/5664 sayılı Kararı. (YKD, 1978, C. 4, S. 3, s. 391).

[329] "*Ticaret borsaları kamu görevi yapan kurum niteliğinde olup, burada genel katiplik yapan davacıda memur statüsünde bulunduğu cihetle, Anayasanın 117. Ve 118. Maddesinin gerektirdiği prensibe göre, memurlar ticaretle uğraşamayacaklarından yapılan ihtara rağmen ticari faaliyetine son vermeyen ve ticaret sicilinden kaydını da sildirmeyen davacının görevine son verilmesinde isabetsizlik bulunmamıştır.*" Dan. 8. D, 08.04.1970, E. 1969/2935 ve K. 1970/922 sayılı Kararı. (**Kuru,** s. 47, dn. 268).

[330] Yargıtay da kararında, kaydın cezaların infazı çerçevesinde süreli şekilde silinmesi değil, infazdan ayrı olarak, üçüncü kişileri korumaya yönelik ve kaydın kamu düzenine uygun hale getirilmesi amacıyla ve yalnız bu şekilde sonuç doğurmak üzere kararda belirtilen ay ve gün ile sınırlı olarak faaliyetten men cezasının ticaret siciline tesciline karar verilmesi gerektiğini; yasaklanma süresiz ise kaydının süresiz olarak silinmesi yoluna gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Elbette tescil, ilanı gerektireceğinden, üçüncü kişilerin hakları da böylelikle korunmuş olacaktır. Karar için bk. 11. HD, 19.11.1977, E. 74/4125 ve K. 77/5664 sayılı Kararı. (YKD, 1978, C. 4, S. 3, s. 391).

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesinde ticaret yapmaktan yasaklananların yasaklanma sebeplerinin neler olabileceği ve bu yasaklarına rağmen ticaret yapmaları halinde hangi hüküm ve sonuçlara tâbi olacakları düzenlenmiştir.

Ticaret, ticaret hukukunda, ekonomi bilimindeki anlamından daha geniş olmak üzere, yalnız aracılık faaliyetlerini değil, malların üretim ve tüketim aşamaları arasındaki tüm faaliyetleri içine alır. Ticaret yapmak ise genel olarak malların üretimi ve tüketimi arasındaki türlü faaliyetlerde yer almak olarak tanımlanabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi ticaret yapmaktan yasaklananlar başlığı altında, yalnız ticari işletme işletmekten söz etmiş, bunu kıstas almıştır. Aynı zamanda 14. madde yalnız gerçek kişi tacirler bakımından getirilmiş bir hükümdür. Dolayısıyla bu çerçevede ticaret yapmak, Türk Ticaret Kanunu'nun tacir tanımını yapan 12. maddesi de göz önünde bulundurulduğunda, tacir sıfatını gerektirecek faaliyetlerde bulunmak olarak da tanımlanabilir. Ticari kazanç bağlamında ise bir kişinin ticaret yapıp yapmadığını ortaya koymak için önemli olan kişinin ticari kazanç elde edip etmediğidir. Bu noktada Gelir Vergisi Kanunu bakımından ticari ve sınai faaliyetler, gelir sağladıkları sürece ticaret yapmak sayılacaktır. Ancak bunun için bir organizasyon dâhilinde yürütülen bağımsız ve sürekli faaliyet sonucu ticari kazancın elde edilmiş olması gerekmektedir. Türk Ticaret Kanunu bakımından da ticari kazanç elde edilmiş olabilmesi ve dolayısıyla ticaret yapılmış sayılabilmesi için faaliyetin yine bağımsız bir organizasyon dâhilinde sürekli olarak yapılması gerekmektedir. Ticari kazanç sağlamayan ve fakat ticari işe vücut veren işlemler ise ticaret yapmaktan sayılmayacaktır.

Ticaret yapma yasağı genel olarak Anayasa'nın 48 ve 49. maddeleri ile güvence altına alınmış olan çalışma, sözleşme ve özel işletmeler kurma özgürlüğüne yönelik bir kısıtlamadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi ticaret yapma yasağı öngörmemiş; ticaret yapma yasağının hangi sebeplerle doğabileceğini ve bu yasak karşısında ticaret yapan gerçek kişinin hangi hüküm ve sonuçlara tâbi olacağını düzenlemiştir. Kişiler hakkında ticaret yapma yasakları ise özel kanunlarında belirtilmiştir. Ayrıca maddede özellikle ticari işletme işletmekten söz edilmiştir. O hâlde bu maddenin, uygulanma koşulları, bir gerçek kişi hakkında 14. maddede yer

alan ve ticaret yapma yasanı doğuran bir hüküm bulunması, kişinin bu yasağına rağmen ticari işletme işletiyor olmasıdır.

Türk Ticaret Kanunu 14. maddesine bakıldığında, ticaret yapma yasaklarının bir gerçek kişi hakkında kanundan veya bir yargı kararından, kişisel durumları, yaptıkları işin niteliği veya görev ve meslekleri dolayısıyla doğabileceğini görüyoruz. Bunun yanında bir kişinin veya resmi bir makamın izni veya onayı gerektiği hâlde bu iznin veya onayın alınmadığı hallerde de ticaret yapma yasağı söz konusu olacaktır. Ticaret yapma yasaklarının, kapsamının ise kanunların yanında, yönetmeliklerde ve hatta tebliğlerde, genelgelerde düzenlenmiş olduğunu görebilmek mümkündür.

Kişisel durumlar, gerçek kişiyi, aile veya toplum içerisinde diğer kişilerden ayıran ve hukuk düzeninin kendilerine zaman zaman hüküm ve sonuçlar bağladığı, cinsiyet, uyrukluk, medeni durum, küçük veya kısıtlı olmak gibi hallerdir. Bu durumlar nedeniyle gerçek kişilerin ticaret yapmaktan yasaklandıkları haller yalnız Türk uyrukluğunda olanlara tahsis edilmiş faaliyetler, küçük veya kısıtlıların hukuki işlem ehliyetleri olmadığından izinsiz ticari faaliyet gerçekleştiremeyecek olanlar gibi örneklendirilebilir. İşin niteliği gereği bazı faaliyetler de belli kurum, kuruluş veya devletin tekeline bırakılmışlardır. Bu faaliyetleri, tekeline bırakılanlar dışındakilerin yerine getirmesi hukuken mümkün olmadığından, bunların bu faaliyetler için ticaret yapmaktan yasaklandıklarını söylemek mümkündür. Bir kişinin görevi veya mesleği nedeniyle ticaret yapmaktan yasaklı olduğu haller de söz konusudur. Görev, kişiye verilen özel amaçlı misyondur. Ticaret yapma yasağı, kişinin kendisine yüklenen bu misyonun, kamu hizmeti olmasından kaynaklanabileceği gibi, görev aldığı kurumun niteliği dolayısıyla da olabilir. Meslek ise bir eğitim sonucu kazanılan bilgi veya beceri ile mal üretmek, hizmet sunmak karşılığında bir yarar sağlamak için uğraşı ifade eder. Belli meslekleri yerine getirenlerin de ticaret yapması, bu mesleklerin, kamu hizmeti niteliğinin olması, piyasa üzerinde güçlü etkilerinin olması, sağlık hizmeti olması ve dolayısıyla kamu sağlığını ilgilendirmesi nedeni ile yasaklanmıştır. Bunlar yanında yargı kararından doğan yasaklar, bir yargı kararının neticesinde bunun kanuni sonucu olarak belli bir mesleği veya sanatı yerine getirmekten yasaklanmak olabileceği gibi, doğrudan hukuka aykırı davranışın cezası olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Başka bir kişi veya resmi bir makamın izni ya da onayını gerektiren hallerde de bu izin veya

onay alınmaksızın ticaret yapılmasının yasak olduğu haller de mevcuttur. Bunlar özellikle mevzuatında ancak ruhsatname alınarak yerine getirilebilecek faaliyetler olduğu belirtilenlerdir. Ayrıca yabancıların bazı alanlar çalışmaları ve ticari faaliyetleri de izin almaları şartına bağlanmıştır. Bunlar dışında, bir mal veya hizmetin, kanunen ticaretinin yapılmasının veya ticaretin belli bir yerde yapılmasının yasak olduğu haller de bulunmaktadır. Buna ilişkin hükümler, o alanda ticaret yapmayı herkese yasaklamaktadır.

Tüm bu yasaklamalara rağmen, ticari faaliyetlerde bulunarak, haklarındaki ticaret yasağını ihlal edenler, Türk Ticaret Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca tacir sayılırlar. Bunun sonucu olarak da tacir olmaya bağlanan tüm sonuçlara tâbi olacaklardır. Bu kişilerin tacir sayılmaları kanun koyucu tarafından bilinçli olarak öngörülmüştür. Nitekim aksi bir durum tacirin tanımını yapan ve böylelikle tacir olmanın unsurlarını ortaya koyan Türk Ticaret Kanunu'nun 12. maddesi ile çelişecektir; ayrıca ekonomik hayatta yer almış ve çeşitli işlemlerde bulunmuş olan ticari işletmenin varlığını hiçe saymak sonucu doğuracaktır. 'Tacir gibi sorumlu olmak' Kanunda sınırlı olarak öngörülmüştür ve bu hallerde tacir sıfatının kazanılması için gerekli şartlarda eksiklik bulunmaktadır. Diğer deyişle 14. madde, 12. maddede yapılan tanıma bir istisna getirmemektedir.

Ticaret yapması yasak olanların, haklarındaki yasağı ihlal etmeleri halinde, ticari faaliyetleri sonucunda vergiyi doğuran olay gerçekleştiği takdirde vergi kanunlarında belirtilen sorumlulukları doğacaktır. Ticaret yaptıkları süre içerisinde yaptıkları sözleşmeler de geçerli olacaktır. Ayrıca bu kişiler tacir sayılacak ve tacir olmaya bağlanan tüm hukuki sonuçlara tâbi olacaklardır; dolayısıyla bu anlamda tacir çeki kullanma zorunlulukları da bulunmaktadır.

Ticaret yapması yasak olan kişilerin bu yasağa aykırı davranışları yaptırımsız bırakılmamıştır; yasağa ilişkin özel hükümleri içeren mevzuatta çeşitli yaptırımlar da öngörülmüştür. Bu yaptırımlar, yasakların veya ihlallerin yöneldiği değere göre idari para cezası, hapis cezası; meslek etiğine aykırı hallerde ise uyarma, kınama, meslekten men ve benzeri yaptırımlardır.

Tacir sıfatının kazanılması için ticaret siciline tescil şart değildir. Ancak ticaret siciline kaydolanlar bakımından, ticaret yapma yasaklarının sicile bildirilmesi hâlinde, bu durumun ayrıca sonuçları olacaktır. Öncelikle belirtilmelidir ki sicilden silinme bir yaptırım değildir. Ticaret yapması yasaklanan veya ticaret yapma yasağı tespit edilen kişinin, Kanunun 14. maddesi çerçevesinde kazandığı tacir sıfatının, ticari işletmesinin ortadan kalkması ile yarattığı bir sonuçtur. Ancak ticaret yapma yasağı belli bir süre için söz konusu ise ticari işletmenin tescilinin tamamen değil; yalnız belirlenen süre için kamu düzenine uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Genel Kaynaklar

Akın, Emre: Vergi Tekniği ve Mütalaât (193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu), 2016.

Akıntürk, Turgut/Ateş Karaman, Derya: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler-Özel Borç İlişkileri, 19. Bası, İstanbul 2012.

Akipek, Jale G./Akıntürk, Turgut/Ateş Kahraman, Derya: Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri - Kişiler Hukuku), C. I, 8. Bası, İstanbul 2011.

Arkan, Sabih: Ticari İşletme Hukuku, 25. Bası, Ankara 2019.

Arslan, İ. Yılmaz/Şenyüz, Doğan: İşletme Hukuku, Bursa 2012.

Arslan, Süleyman/Akyılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil: İdare Hukuk u Mevzuatı, 6. Bası, Ankara 2010.

Arslanlı, Halil: Kara Ticareti Hukuku Dersleri-Umumi Hükümler, İstanbul 1960.

Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku (Genel Esaslar), 12. Bası, Ankara 2019.

Bahtiyar, Mehmet: Ticari İşletme Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2018.

Baştuğ, İrfan/Erdem, Halil Ercüment: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1993.

Bilge, Necip: Hukuk Başlangıcı, Hukukun Temel Kavram ve Kurumları, Ankara 2012.

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan: Ticari İşletme Hukuku, Bursa 2016.

Bilgişin, Şevket Memedali: Ticaret Hukuku Prensipleri, Ticaret ve Tüccar, C. I, 3. Bası, İstanbul 1950.

Bilici, Nurettin: Vergi Hukuku, C. I, Ankara 2014.

Birsel, Mahmut Tevfik: Ticari İşletme Hukuku, İzmir 1970.

Bulutoğlu, Kenan: Türk Vergi Sistemi, C. I, 6. Bası, İstanbul 1978.

Çeker, Mustafa: Ticaret Hukuku, 8. Bası, Adana 2014.

Çetiner, Selma/Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru: Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 3. Bası, Ankara 2015.

Çevik, Nuri: Türk Ticaret Kanunu, Ankara 1993.

Doğanay, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 1990.

Doğanay, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, 1-398 maddeler, 2. Bası, Ankara 1981. (Anılış: 1981)

Domaniç, Hayri: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul 1988.

Domaniç, Hayri/Çamoğlu, Ersin: İçtihatlı Notlu Türk Ticaret Kanunu-Ticari Mevzuat, 3. Bası, İstanbul 1977.

Domaniç, Hayri/Ulusoy, Erol: Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul 2007.

Edgü, Ekrem: Ticaret Hukuku, I, Umumi Hükümler, Ankara 1964.

Erem, Faruk: Meslek Kuralları, Şerh, Ankara 1977.

Erem, Turgut S.: Ticaret Hukuku Prensipleri, Ticari İşletme, C. I, 4. Bası, İstanbul 1971.

Eriş, Gönen: Ticari İşletme ve Şirketler, 2. Bası, 2014.

Ertay, Menteş: Sermaye Piyasası ve Tekniği, Ankara 1975.

Göle, Celal/Bozer, Ali: Ticari İşletme Hukuku, 5. Bası, Ankara 2018.

Göle, Celal/Bozer, Ali: Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Bası, Ankara 2018.

Günay, Ömer: Maden Hukuku (Kavramlar-İlkeler-Tanımlar), Ankara 2016.

Güner, Semih: Avukatlık Hukuku, 2. Bası, Ankara 2015.

Hirş, Ernst: Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948.

İmregün, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 10. Bası, İstanbul 1993.

İmregün, Oğuz: Ticaret Hukukun Genel Esasları, Bursa 1994. (Anılış: Genel Esaslar)

Kaner, Deniz İnci: Sigorta Hukuku, İstanbul 2018.

Karayalçın, Yaşar: Ticaret Hukuku - Giriş - Ticari İşletme, 3. Bası, Ankara 1968.

Karslı, Abdürrahim: Medeni Muhakeme Hukuku, 3. Bası, İstanbul 2012.

Kayar, İsmail: Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2013.

Kılıçoğlu, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017.

Kızılot, Şükrü: Vergi Uygulamasıyla İlgili Muktezalar ve Danıştay Kararları, Ankara 1987.

Kuru, Baki/Arslan, Ramazan/Yılmaz, Ejder: Medeni Usul Hukuku, Ankara 2013, 24. Bası.

Malkoç, İsmail: Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, I. Cilt (madde 1-81), Ankara.

Mısır, Haşim: Avukatlık Disiplin Hukuku, Ankara 2016.

Mimaroğlu, Sait K.: Ticaret Hukuku, İşletme Hukuku, Genişletilmiş, C. I, 3. Bası, Ankara 1967.

Moroğlu, Erdoğan/Kendigelen, Abuzer: (Notlu-İçtihatlı) Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 8.Bası, İstanbul 2004.

Nomer, Ergin: Vatandaşlık Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2002.

Oğuzman, Kemal/Öz, M.Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, İstanbul 2000.

Onar, Sıddık Sami: İdare Hukukunun Umumi Esasları, C. II, 3. Bası, İstanbul 1966.

Öncel, Mualla/Kumrulu, Ahmet/Çağan, Nami: Vergi Hukuku, Ankara 2018.

Özdemir, Necdet: Türk Ticaret Yasasına Göre Ticaret Hukuku, 3. Bası, Ankara 1977.

Özer, Atilla: Bankacılık Kanunu Yorumu ve İlgili Yönetmelikler, Ankara 2007.

Özgenç, İzzet: Çek Kanunu, 6. Bası, Ankara 2017.

Özgenç, İzzet: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008, 3. Bası, Ankara 2008.

Özkan Sungurtekin, Meral: Avukatlık Mesleği ve Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir 2012.

Pınar, İbrahim: (Açıklamalı – İçtihatlı – Örnek Dilekçeli) Devlet Memurları Kanunu, C. I, (1-123. Maddeler), Ankara 2009.

Pınar, İbrahim/Çalışkan, Ömer: İçtihatlı Devlet Memurları Kanunu ve İlgili Diğer Mevzuat, Ankara 2012.

Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2019.

Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi: Ticari İşletme Hukuku, 10. Bası, İstanbul 2004.

Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 2013.

Reisoğlu, Seza: Bankacılık Kanunu Şerhi (Madde 73-171), C. II, Ankara 2007.

Seviğ M. Raşit: Devletler Hususi Hukuku, İstanbul 1983.

Sungur, Hasan Halis/Boran, M. Kamil, Türk Ticaret Kanunu Şerhi ve Tatbikatı ve İlgili Mevzuat, I, Ticari İşletme, İstanbul 1957.

Şen, Ersan/Malbeleği, Erkam: Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek, 4. Bası, Ankara 2013.

Şenyüz, Doğan/Yüce, Mehmet/Gerçek, Adnan: Türk Vergi Sistemi, Bursa 2018.

Tekeli, İlhan/İlkin, Selim: İktisadi Politikaları ve Uygulamalarıyla İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi, C. II, 2. Bası, İstanbul 2016.

Teoman, Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukukî Mütalaalar, C. I, İstanbul 1995.

Teoman, Ömer: Yaşayan Ticaret Hukuku, Hukuki Mütalaalar, Kitap 15, İstanbul 2014.

Topaloğlu, Mustafa: Maden Hukuku, Ocak 2011.

Tunçomağ, Kenan: Borçlar Hukuku I, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1976.

Umur, Ziya: Roma Hukuku Lügatı, İstanbul 1984.

Ünal, Oğuz Kürşat: Sermaye Piyasası Hukuku ve Mevzuatı, Ankara 2005.

Ünal, Oğuz Kürşat: Türk Ticaret Kanununda ve Vergi Usul Kanununda Fatura ve İspat Kuvveti, Ankara 1997. (Anılış: Fatura ve İspat)

Ülgen, Hüseyin/Helvacı, Mehmet/Kaya, Arslan/Nomer Ertan, N.Füsun: Ticari İşletme Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2019.

Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa: (Yorumlu-Uygulamalı) Türk Ceza Kanunu, II. Cilt (madde 45-85), Ankara 2014.

Yılmaz, Ejder: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Bası, Ankara 2013.

Makaleler ve Tebliğler

Akın, Murat Yusuf: "Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin E. 1995/9375 K. 1995/9860 Sayı ve 13.11.1995 Tarihli Kararı Üzerine Düşünceler", Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, s. 353-361.

Ansay, Tuğrul: "Adi Şirket Ortakları Tacir Midir? Ortakların Ticaret Unvanı – Defter Tutma", AÜHFD, Ankara 1968, C. 25, S. 3-4, s. 263-266.

Ansay, Tuğrul: "Ticari İşletmenin Sorgulanması", Rona Serozan'a Armağan, C. 1, İstanbul 2010, s. 173-218.

Aşık, İbrahim: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi", TBBD, 2011/97, s. 11-48.

Baktır, Selma: "Memurun Ticaret Yapması Hakkında Bir Kararın İncelenmesi", Manisa Barosu Dergisi, 1995, s. 63-66.

Baştuğ, İrfan: "Küçük ve Kısıtlıların Tacirlik Sıfatı", BATİDER 1970, C. 5, S. 4, s. 805-813.

Battal, Ahmet: "Gerçek Kişilerin Tacir Sıfatına Sahip Olma ve İflasa Tabi Tutulma Şatları Konusundaki Yargıtay Uygulaması", (Bildiriler-Tartışmalar), Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara 2003, XIX, s. 97-149.

Bilge, Mehmet Emin: "Tacir Sıfatının Sona Ermesi", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2002, C. 1, s. 175-193.

Boran Güneysu, Nilüfer: "Bir Karar Işığında Yetki Sözleşmesine Bakış", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı), Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, 2014, C. 16, s. 1067-1089.

Çağa, Tahir: "Türkiye'de Deniz Kabotajı Tekeli", Lozan'ın 50. Yılına Armağanı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1973, s. 197-223.

Dirikkan, Hanife: "Tacirler Arası İhtarlar ve İhbarlar", DEÜHFD, İzmir 2002, C. 4, S. 1, s. 39-75.

Doğanay, İsmail: "Devlet Memurları ile Küçük ve Mahcurlar Hangi Nev'i Şirkete Ortak Olabilir?", Yaklaşım Dergisi, Aralık 1994, Y. 2, S. 24.

Doğanay, İsmail: "Türk Ticaret Kanunu'nun, Ticari Defterlerle İlgili Hükümleri Üzerinde Bir İnceleme", BATİDER 1971, C. 6, s. 1-40.

Domaniç, Hayri: "Fatura ve İsbat Kuvveti", BATİDER 1966, C. 3, S. 4, s. 661-666.

Göle, Celal: "Kambiyo Senetlerinde Yetki Kaydı", Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan, Ankara 2015, C. 1, s. 873-881.

İzmirli, Yadigar: "Tacir-Esnaf Sıfatının Tayininde Ticari İşletme Unsuru", Prof. Dr. Jale Akipek'e Armağan, Konya 1991, s. 465-477.

Kalpsüz, Turgut: "Sigorta Prodüktörlerinin Hukuki Durumu", Sigorta Şirketlerinin Murakebesi Semineri, (15-18 Mayıs 1967), Ankara 1968, s.157-222.

Karahan, Sami: "Ticari İşletme ve Tacir Kavramları ile İlgili 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi", 6102 Sayılı Ticaret Kanunu'nu Beklerken, 10-11-12 Mayıs 2012, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (Özel Sayı), İstanbul 2012, C. 18, S. 2, s. 3-10.

Keser, Hakan: "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun Tasarısı Işığında Türkiye'de Yabancıların Çalışma Hakkı ve Yabancı Kaçak İşçilik", Kamu- İş, 2003, C. 7, S. 2, s. 2-48.

Kuru, Baki: "Ticareti Terk Eden Tacirlerin Tabi Bulunduğu Hükümler", AÜHFD, Ankara 1970 (Mart-Nisan), C. 27, S. 1-2, s. 109-118.

Otacı, Cengiz: Suçun Kanunî Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma, TAAD, C. 2, Y. 2, S. 4, s. 417-472.

Öçal, Akar: "Türk Hukukunda Memurların Ticaret Yapma Yasağı (Devlet Memurları Kanunu'nun 28. Maddesi Üzerine Bir İnceleme)", EİTİAD, 1976, C. XII, S. 2, s. 330-362. (Anılış: Memurların Ticaret Yapma Yasağı).

Öçal, Akar: "Ticaret Yapma Yasağına Tabi Bazı Gerçek Şahıslar Üzerinde bir İnceleme", EİTİAD, 1977, C. 13, S. 1, s. 290-304. (Anılış: Ticaret Yapma Yasağı).

Özdamar, Mehmet: "Sigorta Brokeri ve Hukuki Niteliği", AÜHFD, Ankara 2008, C. 57, S. 3, s. 525-559.

Reisoğlu, Seza: "Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları", Bankacılar Dergisi, 2011, S. 76, s. 21-41. (Anılış: Çek Kanunu)

Saka, Zafer: "Ticaretten Yasaklı Gerçek Kişilerin Tacir Sayılmaları", LHD, Y. 2008, C. 6, S. 63, s. 803-810.

Songur, Damla: "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Ticaret Hukuku ve Uygulamasına Genel Bakış", Hukuk ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, Ankara 2018, s. 413-432.

Tanrıver, Süha: "Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Özel Sayı), Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, 2014, C. 16, s. 459-468.

Tekinalp, Ünal: "Türk Ticaret Hukukunu Ticari İşletme Bağlamında Yeniden Düşünmek", BATİDER 2008, C. 24, S. 3, s. 5-16.

Türk, Hikmet Sami: "Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Üzerinde Açıklamalar", AÜHFD, 1979, C. 36, S. 1, s. 83-119. (Anılış: Devletçe İşletilecek Madenler)

Türk, Hikmet Sami: "Eczacılık ve Adi Ortaklık", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar), 8-9 Mayıs 1992, Ankara, s. 159-213.

Yerebasmaz, Yasin: "657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 28. Maddesine Göre Memurların Ticaret ve Kazanç diğer Kazanç Getirici Faaliyetlerde Bulunma Yasağının Kapsamı ve Değerlendirilmesi", İÜHFM, 2011, C. LXIX, S. l-2, s. 1177-1198.

Yılmaz, Zekeriya: Ceza Kanunumuzda Mahkûmiyete Bağlı Hak Yoksunlukları, ABD, 2006/2, s. 21-44.

Yongalık, Aynur: " 'İstisnalar Dar Yorumlanır' Kuralı ve Değerlendirilmesi", AÜHFD, 2011, C. 60, S. 1, s. 1-15.

Tezler

Kuru, Özge: Gerçek Kişi Tacir, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

Saraç, Tahir: Gerçek Kişi Tacir Sıfatı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1996.

Çeviriler

Sivrikaya, Erkut Ziya: Denizlerin Serbestisi - Yahut Flemenklerin Hindistan'la Ticaret Hakkına İlişkin Lahiya, Ankara 2019.

İnternet Siteleri

www.etimaden.gov.tr

www.kazancı.com.tr

www.lexpera.com.tr

www.tdk.gov.tr

Nazlı Can Varış tez

ORIJINALLIK RAPORU

%18	%16	%8	%7
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	www.ankarabarosu.org.tr İnternet Kaynağı	%1
2	www.resmi-gazete.org İnternet Kaynağı	%1
3	Submitted to Istanbul University Öğrenci Ödevi	%1
4	www.edb.adalet.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
5	YEREBASMAZ, Yasin. "657 Sayılı Devlet memurları kanunu'nun 28. maddesine göre memurların ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağının kapsamı ve değerlendirilmesi", TUBITAK, 2011. Yayın	<%1
6	webftp.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	www.mbkaya.com İnternet Kaynağı	<%1

8	kanberkilinc.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
9	resethane.com İnternet Kaynağı	<%1
10	www.teftis.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
11	www.seckin.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
12	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
13	tdb.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
14	www.mevzuat.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
15	hukukimakalelerim.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
16	www.patimbenim.com İnternet Kaynağı	<%1
17	www.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
18	www.avsar.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
19	dokuman.osym.gov.tr İnternet Kaynağı	

		<%1
20	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	<%1
21	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
22	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<%1
23	Submitted to Yildirim Beyazit Universitesi Öğrenci Ödevi	<%1
24	Submitted to Atatürk University Öğrenci Ödevi	<%1
25	www.kanunum.com İnternet Kaynağı	<%1
26	ilkerduman.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
27	www.muharrembalci.com İnternet Kaynağı	<%1
28	www.uyusmazlik.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
29	Submitted to Ankara University Öğrenci Ödevi	<%1
30	www.resmigazete.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1

31	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<%1
32	Submitted to Kocaeli Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
33	legalbank.net İnternet Kaynağı	<%1
34	malisozluk.istanbulsmmmodasi.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
35	denetcim.net.tr İnternet Kaynağı	<%1
36	www.malibilgi.net İnternet Kaynağı	<%1
37	Submitted to Turkiye ve Orta Dogu Amme İdaresi Enstit Öğrenci Ödevi	<%1
38	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
39	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<%1
40	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
41	oruchukuk.net İnternet Kaynağı	<%1

42	huseyinust.com İnternet Kaynağı	<%1
43	www.rekabet.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
44	www.memurlar.com İnternet Kaynağı	<%1
45	docplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<%1
46	www.ito.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
47	slideplayer.biz.tr İnternet Kaynağı	<%1
48	www.ceza-bb.adalet.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
49	sanalosgb.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
50	muhasebebilenler.com İnternet Kaynağı	<%1
51	openaccess.iku.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
52	sosyal.gib.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
53	openaccess.hku.edu.tr İnternet Kaynağı	

		<%1
54	www.hacibayramcolak.net İnternet Kaynağı	<%1
55	yayin.taa.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
56	blog.kararara.com İnternet Kaynağı	<%1
57	www.dialognette.com İnternet Kaynağı	<%1
58	www.muhasebetr.com İnternet Kaynağı	<%1
59	Submitted to Istanbul Medipol Ãniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
60	www.yeditepe.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
61	www.tbb.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
62	GÜNEYSU, Nilüfer Boran. "BİR KARAR IŞIĞINDA YETKİ SÖZLEŞMESİNE BAKIŞ", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. Yayın	<%1
63	www.vergidunyasi.com.tr İnternet Kaynağı	<%1

64	pt.scribd.com İnternet Kaynağı	<%1
65	www.bilgindir.com İnternet Kaynağı	<%1
66	auhf.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
67	www.lexpera.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
68	avukat-istanbul.gen.tr İnternet Kaynağı	<%1
69	www.bursabarosu.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
70	www.emsal.co İnternet Kaynağı	<%1
71	Submitted to Beykent Universitesi Öğrenci Ödevi	<%1
72	Submitted to Galatasaray University Öğrenci Ödevi	<%1
73	e-dergi.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
74	www.tcmevzuat.com İnternet Kaynağı	<%1
75	www.taa.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1

76	Submitted to TED Universitesi Öğrenci Ödevi	<%1
77	www.onercaliskan.com İnternet Kaynağı	<%1
78	www.sportoto.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
79	www.isvebilgi.com İnternet Kaynağı	<%1
80	TANRIVER, Süha. "HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU BAĞLAMINDA AKDEDİLEN YETKİ SÖZLEŞMELERİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. Yayın	<%1
81	yargitay.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
82	BUCAKTEPE, Adil. "Devlet memurluğu ve memurların değerlendirilmesi üzerine düşünceler", Gazi Üniversitesi, 2014. Yayın	<%1
83	mimhukuk.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
84	www.sukrukayali.com İnternet Kaynağı	<%1

85	www.gittigidiyor.com İnternet Kaynağı	<%1
86	www.spl.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
87	www.noterlikrehberi.net İnternet Kaynağı	<%1
88	tkmm.org İnternet Kaynağı	<%1
89	Submitted to Omer Halisdemir University Öğrenci Ödevi	<%1
90	www.aeo.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
91	www.ankahukuk.com İnternet Kaynağı	<%1
92	Submitted to Yeditepe University Öğrenci Ödevi	<%1
93	www.alomaliye.com İnternet Kaynağı	<%1
94	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	<%1
95	EROL, Mesut. "Kamu hizmetlerinin görülüş usullerinden ruhsat (Lisans, İdari izin, yetkilendirme) yöntemi ve düzenleyici ve	<%1

	denetleyici kurumların lisans konusundaki yetkilerinin Danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmesi", Türkiye Barolar Birliği, 2010. Yayın	
96	spk.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
97	Submitted to Marmara University Öğrenci Ödevi	<%1
98	GÖKTÜRK, Kürşat. "TİCARİ İŞ KAVRAMI, SINIRLANDIRILMASI VE FAİZ MESELESİ", Gazi Üniversitesi, 2015. Yayın	<%1
99	www.tbb.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
100	www.mevzuat.biz.tr İnternet Kaynağı	<%1
101	www.mevzuat.adalet.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
102	hayontan.com İnternet Kaynağı	<%1
103	www.hukabdergi.com İnternet Kaynağı	<%1
104	www.melihakkurt.av.tr İnternet Kaynağı	<%1

105	zadoco.site İnternet Kaynağı	<%1
106	hukuk.sdu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
107	issuu.com İnternet Kaynağı	<%1
108	KAYANÇİÇEK, Murat. "5941 Sayılı çek kanunu'na ilişkin eleştiriler ve değişiklik önerileri (uygulama ve doktrin)", TUBITAK, 2012. Yayın	<%1
109	hukuksatis.com İnternet Kaynağı	<%1
110	vdocuments.site İnternet Kaynağı	<%1
111	www.adaletbiz.com İnternet Kaynağı	<%1
112	dosya.gsu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
113	Submitted to Istanbul Medeniyet Ãniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
114	muhasebedr.com İnternet Kaynağı	<%1
115	www.icisleri.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1

116	ÇETİNTÜRK, Ekrem. "ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİYLE SUÇ VE CEZA KONULAMAZ İLKESİ", Uyuşmazlık Mahkemesi, 2017. Yayın	<%1
117	www.orjinakademi.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
118	NARBAY, Şafak and GÜLLÜCE, Muhammet Ali. "TÜRK HUKUKUNDA SİGORTA ACENTELERİ", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016. Yayın	<%1
119	www.slideshare.net İnternet Kaynağı	<%1
120	www.turkhukuksitesi.com İnternet Kaynağı	<%1
121	www.turkiyehukuk.org İnternet Kaynağı	<%1
122	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
123	barandogan.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
124	www.izmir.adalet.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1

125	www.atilim.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
126	yetkin.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
127	earsiv.sehir.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
128	ŞİMŞEK, Suat. "Kıyılarda mülkiyet sorunu: avrupa insan hakları mahkemesinin iptal kararları ışığında bir çözüm önerisi", TUBITAK, 2010. Yayın	<%1
129	openaccess.bilgi.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
130	www.vdk.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
131	www.webftp.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
132	w3.gazi.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
133	forum.barandogan.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
134	www.ismetinonu.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
135	www.istanbulbarosu.org.tr	

	İnternet Kaynağı	<%1
136	Submitted to Altinbas University Öğrenci Ödevi	<%1
137	www.j-humansciences.com İnternet Kaynağı	<%1
138	www.personel5.com İnternet Kaynağı	<%1
139	cdn.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
140	madencilikrehberi.files.wordpress.com İnternet Kaynağı	<%1
141	Submitted to The Catholic University of America Öğrenci Ödevi	<%1
142	İNCE İÇTEN, Neslihan. "TİCARİ KAZANCIN VERGİLENDİRİLMESİ", Vergi Müfettişleri Derneği, 2014. Yayın	<%1
143	akgul.bilkent.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
144	www.tbmm.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
145	www.avukat.freeservers.com İnternet Kaynağı	<%1

146	app.e-uyar.com İnternet Kaynağı	<%1
147	Submitted to Fort Worth Academy of Fine Arts Öğrenci Ödevi	<%1
148	yeni-anayasa.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
149	www.manevisosyalhizmet.com İnternet Kaynağı	<%1
150	yucelgumrukleme.com İnternet Kaynağı	<%1
151	KIZILSÜMER, Deniz. "İnsan Ticaretiyle Mücadele: Uluslararası Belgeler ve Türkiye'nin Çabaları", Ankara Üniversitesi, 2007. Yayın	<%1
152	YALÇIN, Selçuk. "Türk ticaret kanunda web sitesi kullanım zorunluluğu: kurumsal yönetim kapsamında menfaat sahiplerinin ihtiyaçlarının karşılanması", Dumlupınar Üniversitesi, 2013. Yayın	<%1
153	www.blksmmmo.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
154	Submitted to Selçuk Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<%1
155	ACAR, Bülent Hayri and DEDEAĞAÇ, Ender. "Örnek dava uygulamalarıyla kooperatif genel	<%1

kurul kararlarında hükümsüzlük ve sonuçları", Ankara Barosu, 2015.
Yayın

156	AKTAŞ, Batuhan. "GÜMRÜK İŞLEMLERİNE TABİ TUTMADAN ÜLKEYE EŞYA SOKMA SUÇU ÜZERİNE BİR İNCELEME", Türkiye Barolar Birliği, 2015. Yayın	<%1
157	forum.mustafagulsen.com İnternet Kaynağı	<%1
158	mts.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
159	www.bingol.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
160	www.sgb.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
161	DOĞAN,Beşir Fatih. "5941 Sayılı çek kanunu na göre yeni çek türleri", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2010. Yayın	<%1
162	taayayinlari.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
163	www.usak.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
164	Submitted to (school name not available)	

	Öğrenci Ödevi	<%1
165	aghukuk.org İnternet Kaynağı	<%1
166	sporvehukuk.net İnternet Kaynağı	<%1
167	www.kikitirazi.net İnternet Kaynağı	<%1
168	DORU, Seyit Rasim. "DEVLET MEMURLUĞUNA ALINMA ŞARTLARINDAN BİRİ OLARAK MAHKÛMİYET", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2015. Yayın	<%1
169	aregem.kultur.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
170	ulusluersen.com İnternet Kaynağı	<%1
171	Submitted to Australian National University Öğrenci Ödevi	<%1
172	gemlikbelediyesi.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
173	sagiroglu.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
174	www.aksan.av.tr	

	İnternet Kaynağı	<%1
175	APAK, Sedat. "Vergide Kanunilik ", Gelirler Kontrolörleri Deneği, 2017. Yayın	<%1
176	www.ustadim.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
177	S. ÖZBEK, Mustafa. "Avukatlıkla bağdaşabilen akademik ünvanlar", TUBITAK, 2012. Yayın	<%1
178	BÖRÜ, Levent. "BONOYA DAYALI KAMBİYO SENETLERİNE ÖZGÜ HACİZ YOLU İLE TAKİPTE YETKİ", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2016. Yayın	<%1
179	metinpolat.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
180	www.borsagundem.com İnternet Kaynağı	<%1
181	www.haber7.com İnternet Kaynağı	<%1
182	www.erdem-erdem.com İnternet Kaynağı	<%1
183	hukuk.mevlana.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

184	tbbdergisi.barobirlik.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
185	www.yarbis1.yildiz.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
186	veterinarytech.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
187	www.atam.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
188	www.medipol.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
189	www.girisimcigazetesi.com İnternet Kaynağı	<%1
190	www.katipdestek.com İnternet Kaynağı	<%1
191	www.necatierdem.av.tr İnternet Kaynağı	<%1
192	Ergün, Ayşe(Arslan, Mehmet). "Türk euro tahvillerinde fiyat tahmini ve risk analizinin durasyon ve konvekslik yöntemiyle uygulanabilirliğinin testi", Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, . Yayın	<%1
193	www.eczacilar.net İnternet Kaynağı	<%1

194	www.5harfliler.com İnternet Kaynağı	<%1
195	repository.bilkent.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
196	kararlaryeni.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
197	www.selcukozturk.net İnternet Kaynağı	<%1
198	www.legalkitabevi.com İnternet Kaynağı	<%1
199	hukukdergi.erciyes.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
200	www.acikogretimadalet.com İnternet Kaynağı	<%1
201	DİNÇ, Serhan. "6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE TİCARİ İŞ KAVRAMI", ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ, 2014. Yayın	<%1
202	www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
203	KARAGÖZ, Veli. "İŞVERENİN TACİR OLMASI DURUMUNDA CEZAİ ŞARTIN İNDİRİLMESİ", ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ, 2014. Yayın	<%1

204	YÜCEL, Özge. "Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmet Alımı Ile Üçlü Borç İlişkilerinde Edimlerin Niteliği ile Muvazaa - Kanuna Karşı Hile Sorunu", Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2017. Yayın	<%1
205	www.sansursuz.com İnternet Kaynağı	<%1
206	acikerisim.aku.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
207	www.mizan.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
208	www.universiterehberim.net İnternet Kaynağı	<%1
209	www.ekanun.net İnternet Kaynağı	<%1
210	www.ta0u.com İnternet Kaynağı	<%1
211	www.ybu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
212	garantikitap.com İnternet Kaynağı	<%1
213	webb.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

pensamientos.org

214	İnternet Kaynağı	<%1
215	ÇİFTÇİ, Pınar. "Menfaat dengesi çerçevesinde genel icra hukuku ile kamu icra hukukunun karşılaştırılması", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2010. Yayın	<%1
216	www.slideserve.com İnternet Kaynağı	<%1
217	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	<%1
218	academicrepository.khas.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
219	www.ozsoyhukuk.com.tr İnternet Kaynağı	<%1
220	www.ttb.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
221	www.miyasdanismanlik.com İnternet Kaynağı	<%1
222	www.anayasa.gen.tr İnternet Kaynağı	<%1
223	DAĞOĞLU, Yeşim. "Hileli ve Taksirli İflas", İzmir Barosu, 2013. Yayın	<%1

224	nobet.corumeo.org İnternet Kaynağı	<%1
225	www.arizatespitcihazi.net İnternet Kaynağı	<%1
226	acikerisim.ticaret.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
227	www.smashwords.com İnternet Kaynağı	<%1
228	mafiadoc.com İnternet Kaynağı	<%1
229	www.maliyeokulu.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
230	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<%1
231	nacikaptan.com İnternet Kaynağı	<%1
232	www.kulturturizm.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
233	www.danistay.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
234	archive.ismmmo.org.tr İnternet Kaynağı	<%1
235	www.kazanci.com İnternet Kaynağı	

		<%1
236	ÇELİK, Aytekin. "Anonim şirketlerde ayni sermaye taahhütlerinin yerine getirilmesine yönelik ihtiyati tedbirler", TUBITAK, 2011. Yayın	<%1
237	www.tureb.net İnternet Kaynağı	<%1
238	AYGÜN, Mesut and KAYA, Cansu. "YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA HUKUKUNDA KALICI BİR ÇÖZÜM OLARAK YEREL ENTEGRASYON", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016. Yayın	<%1
239	www.hukuki.net İnternet Kaynağı	<%1
240	BEKAR, Elif. "5411 SAYILI BANKACILIK KANUNU'NDA YER ALAN KREDİ DÜZENİNE AYKIRILIKTAN DOĞAN KABAHATLER", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2013. Yayın	<%1
241	www.ozdogrular.com İnternet Kaynağı	<%1
242	AYAN, Serkan. "$^{H}6102$ Sayılı Türk ticaret kanunu'nun 1530. maddesi gereğince borçlunun	<%1

temerrüdü", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2010.
Yayın

243	GÜNDÜZ, Necmettin. "SERBEST MESLEK KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ ve BEYANI", Vergi Müfettişleri Derneği, 2014. Yayın	<%1
244	BUCAKTEPE, Adil. "DİSİPLİN MAKAMLARININ DİSİPLİN CEZASI VERME YETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME", Gazi Üniversitesi, 2015. Yayın	<%1
245	BANAR, Kerim and ASLAN, Ümmühan. "Muhasebe meslek mensuplarının almış oldukları disiplin cezaları üzerine bir araştırma (2000-2008 dönemi)", MUFAD, 2009. Yayın	<%1
246	YAMAN, Rabiye. "Çekin Cirosu ve Hukuki Sonuçları", Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2013. Yayın	<%1
247	YİĞİT, Yusuf. "Belirli süreli iş sözleşmesi yapma serbestîsi ve bu serbestînin sınırları", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2012. Yayın	<%1
248	ÇIĞLI, Halil. "Yargıtay Kararları Işığında 15 Soruda Sahte Belge (Fatura) Düzenleme ve Kullanma Eylemleri", Seçkin Yayıncılık A.Ş, 2015.	<%1

Yayın

249	DİNÇ, Serhan. "6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU NA GÖRE TACİR KAVRAMI", Türkiye Adalet Akademisi, 2015. Yayın	<%1
250	KÜÇÜK, Ayhan. "Düzenleyici ve denetleyici kurumların tabi oldukları soruşturma usullerinin karşılaştırılması", TUBITAK, 2010. Yayın	<%1
251	AKDENİZ, Umut. "Pazarlamacılık sözleşmesi", Gazi Üniversitesi, 2013. Yayın	<%1
252	BATI, Murat. "FORWARD SÖZLEŞMELER VERGİDEN KAÇINMA ARACI MIDIR?", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2016. Yayın	<%1
253	DEMİRKAPI, Ertan. "Ticari işletmenin tespiti açısından esnaf işletmesi kavramının değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi, 2013. Yayın	<%1
254	ÖZKUL, Fatih. "Anayasalarımızda Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı", Ankara Barosu, 2016. Yayın	<%1
255	ybd.comu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

Alıntıları çıkart	üzerinde	Eşleşmeleri çıkar	Kapat
Bibliyografyayı Çıkart	üzerinde		

GCPS

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Nazlı Can VARIŞ

Doğum Yeri ve Tarihi: SAMSUN – 04.05.1994

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	HUKUK	DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	2012-2016

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
SAMSUN BAROSU BAŞKANLIĞI	STAJYER AVUKAT	2016-2017
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ	ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ	-

Yabancı Diller: İngilizce(Orta), Almanca(Başlangıç)

Yayınlar: İcranın Eski Hale İadesi Müessesesinin Sağlanması ve Uygulamada Yarattığı Bazı Sorunlar, Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mayıs 2020, Y. 2, S. 3, s. 41-62. (Hakemli)

E-posta: nazlicanvars@gmail.com

Telefon: +90 535 242 94 36 / +90 533 849 27 76

Tarih: 05.08.2020